
22101451807

SAMTAL

EMELLAN

KONSTAPELN KASK OCH GOSSEN CALLE,

I

MILITÄRA OCH GYMNASTISKA ÄMNEN.

1872.

I.

INNEHÅLL: KALABALIKEN VID BENDER, CAROLINERNA, M. M.

STOCKHOLM, 1872.
P. A. NORSTEDT & SÖNER
KONGL. BOKTRYCKARE.

Till Läsaren!

Jag har nyligen läst i en bok, som beskrifver en långt ner i söder belägen halfö, att ungdomen der är så underkunnig i allt som rör *Krigsväsendet* i allmänhet och, särdeles, deras egen halfös *Krigsinrättningar*, att om man frågar en yngling af 14 à 15 års ålder rörande någonting i denna väg, så händer det visserligen någon gång att han ej kan svara riktigt, eller fullständigt; men aldrig att han ser *förvånad* och *dum* ut, eller står och *gapar*, alldeles som om det vore fråga om ett *helt ämne*, hvilket han ej förr hört talas om.

I boken står äfven, att ynglingarne ej lärt sig hvad de rörande *Krigsväsendet* kunna genom *lexor* i Skolan, hvilka troligen skulle borttagit väl mycken tid från andra, nödvändigare ämnen, utan derigenom att de sjelfva och för nöjes skull läst små böcker, som för ändamålet utgifvits. Ynglingarne der nere lära vara mera roade af dessa böcker, än af *visor*, *spökhistorier*, m. m. dylikt sladder, som de låta mindre och större *gossar* studera i fred och ro.

Många af nämnde böcker i *militära* ämnen lära utgifvits af den orsak, att man der nere anser, att större *förändringar* i militärväg böra föregås genom ungdomens *beredning* för desamma, och de äro *olika skrifna* för ungdom af olika ålder.

Fullt öfvertygad derom, att *vår halfös* ynglingar af 14 à 15 års ålder hafva samma tycke och smak, som deras jemnåriga der nere, samt att egentliga orsaken till att de förre under lediga stunder ej läsa särdeles mycket om *Krigsväsendet* i allmänhet och om våra *Krigsinrättningar* helt simpelt är den, att de ej hafva böcker som behandla dessa ämnen, har det fallit mig in att låta trycka hosföljande samtal emellan en gammal *nybyggare*, en f. d. artillerikonstapel, och en 15-årig yngling. Konstapeln har sjelf för mig berättat och sedan uppskrifvit samtalet. Jag har visserligen tillaggt ett och annat; men egentligen endast *omskrifvit* och af den orsak, att konstapeln, som under längre tider varit bosatt i olika delar af landet, bryter på åtskilliga s. k. *"land-mål"* och skrifver som han talar.

Det är ganska möjligt att *de* af vår halfös ynglingar, som tillhöra *Elementar-läroverken*, eller gå i *Slöjdskolor* och *Folkskolor*, samt hunnit till en ålder af 14 à 15 år, under lediga stunder heldre läsa om hvad *röfvare* och *spöken* hafva att berätta, än om hvad konstapeln *Kask* och gossen *Calle* hafva att säga hvarandra rörande *Försvarsfrågan;* men då bevisar det ganska säkert *ej*, att denna ungdom ej är road af ämnet, utan att man bör försöka skaffa den en *bättre bok* om detsamma.

Kockinmoda d. 24:e December 1872.

Petter Lappman.

Calle. God morgon, herr konstapel .... Hur står det till?

Kask. Tack! Bra! .... Första frågan, den skall du nu alltid ha' .... Hvarifrån kommer du som längst, knogande och pulsande i snön och bland fjällen i dina stora stöflar, som en annan *Mäster-Katt* .... och så tidigt, ett par timmar innan *Skolan* öppnas?

Calle. Från prostens, der ja' lemnat bref och tidningar, som kom' i natt .... Det va' nu ett Herrans väder i natt och med nöd posten kom fram; de arma renarne ville nära på ge sej tappt .... Herr konstapeln hörde väl hur' det stormade och yrde och hur' ulfvarne tjöto?

Kask. Visserligen hörde jag det .... Nog fick i natt mången bildskön *lapp* fri begrafning, hederligt graföl och ett fint hvitt täcke öfver sej vid någon gammal kär *"suptall"*. Jag tror att lapparne höllo sej temligen tysta i natt och att det var ulfvar, ufvar och ugglor som *"bryntc näsa"*, *"joikade"* och oupphörligen frågade, såder nyfiket: *"mah-*

sakan?", "*makte-vieso?*" [1]) .... Kom med posten något bref till mamsell *Maria* från fröken *Léonie* der nere i *Stockholm?*

Calle. Ja .... ett stort och tjockt.

Kask. Troligen fortsättning af *Léonies Dagbok* .... Du kunde väl ej låta bli att titta i tidningarna, som vanligt, då du satt och väntade och smorde dej i prostens kök, *Calle-nyfiken?*

Calle. "Nyfiken"? .... tycker herr konstapeln att det är någonting illa uti att man vill få liksom en liten *hum* om hvad som tilldrager sej här i verlden? .... Om ja' ej vore rädd för att besvära, skulle ja' så gerna vilja göra herr konstapeln *några frågor*.

Kask. Jag känner väl till, både hvad du menar med "*några frågor*" och att en *tok* kan göra flera "*några frågor*". än tio *visa* kunna besvara .... men hvad är det nu egentligen fråga om? Är det fråga om limstickor och snaror för ripor och ekorrar, eller om metrefvar och krokar, eller om brännare, svärmare och raketter, som ni i Skolan tycka så mycket om?

Calle. Nej bevars .... det är fråga om en helt annan *sak*. Ja' är bara rädd för att besvära med frågor om en *sak*, som herr konstapeln kanske ej har reda på.

Kask. "Reda på"? Tror du att jag är *svarslös*, pojke .... Jag, som tjent vid *Kongl. Wendes ridande artilleri-regimente*, vid *Kongl. Götha åkande artilleri-regimente*, vid

---

[1]) Det lär ofta nog vara ett spändt förhållande emellan Nybyggare och Lappar. Deraf kan förklaras, att nybyggaren, f. d. konstapeln *Kask*, yttrar sig något elakt om dessa beskedliga nomader. "*Suptallar*" äro sådana tallar, som utmärka lapparnes hvilställen. "*Bryna näsa*", utgör ett för lapparne egendomligt sätt att kyssas. "*Joika*", utgör en, för lapparne egendomlig, mindre vacker sång. Lapparne äro mycket *nyfikna* (eller vetgiriga) samt *artiga* och fråga derföre ofta: "*mah-sakan?*" (hvad nytt?) och "*makte-vieso?*" (hur står det till?).
Utgifvaren.

Kongl. Svea åkande artilleri-regimente och, dessutom, vid *Kongl. Carlsta'-jägare* . . . . jag, som tagit både *2:a och 1:a konstapels-examen* och läst ett stycke på *Styckjunkare-examen*, som är en af de svåraste i verlden . . . . jag, som är *Instruktör* i ridning, i gymnastik och i sabelfäktning!

Calle. Blif nu inte' ond, snälla herr konstapel. . . . . Det kan ju hända att den *sak*, som ja' önskar fråga om, ej hör till allt det der, som herr konstapeln fått lära sig vid regimenterna.

Kask. Det gör detsamma. Som rekrytpojke och ibland som artillerist läser man romaner, visor och annat slarf; men som *befäl* och som *pensionerad* läser man bara *ordentliga böcker*, det vill säga sådana, som handla om all *allvarlig* mensklig forskning och kunskap . . . . Men då du nu synes vara ännu starkare laddad med frågor än vanligt, så är det ej skäl uti att vi stå här i djupa snön, utan låtom oss gå in i skolsalen och sätta oss.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Nå, min kära *Calle-frågvis* . . . . hvad är det för en märkvärdig *sak*, som du önskar få reda på?

Calle. Jo . . . . ja' har under en lång tid läst i prostens tidningar en hel rad stycken, som liksom hänga ihop, och öfver dem alla står med stora bokstäfver: "*Försvarsfrågan*".

Kask. "*Försvarsfrågan*" . . . . var det ingenting annat . . . . det är en *smal* "*sak*".

Calle. Men, snälla herr konstapel . . . . hvarföre hafva de skrifvit öfver alla styckena så der?

Kask. Derföre att de alla handla om att *försvara landet* . . . . Det tycker jag att du hade kunnat utfundera sjelf, *Calle-dumsnut!*

Calle. "*Landet*"? . . . . men det står på många ställen både om "*Landförsvar*" och om "*Sjöförsvar*", herr konstapel?

Kask. Och derföre tror du, att meningen ej *endast* är att försvara *Landet*, utan äfven *Sjön?* .... Nå-ja, du kan på sitt sätt hafva rätt. Du vet ju, *Calle-geograficus*, att *Sverige* och *Norge* tillsammans bilda en *ö?*

Calle. En *halfö*, menar väl herr konstapeln?

Kask. Så-å .... att ni verkligen hafva reda på det i *Skolan;* det var betydligt mera än jag väntat. Ser du, *Calle*, just derföre att den *Skandinaviska halfön* har både mycket land och mycket fiskvatten utefter en lång kust, måste vi hafva både ett *Landförsvar* och ett *Sjöförsvar* ....

Calle. För att kunna försvara oss emot *Ryssen?*

Kask. Dumheter! De flesta af *Rysslands* befolkning äro fredliga jordbrukare, som ingenting högre önska än att få vara i fred och ro. Jag har forskat mycket rörande det der i mina *Fryxells berättelser* och kommit till den slutsatsen, att svenskarne härjat, plundrat och brännt fullt ut lika mycket, kanske mera, i *Ryssland*, än ryssarne i *Sverige*. Ryssarne hafva egentligen gjort det i *Finland* och *Östersjöprovinserna*, svenskarne dels i *Polen* och dels i *Ryssland*. Vår store Konung *Carl XII* skref till sin syster .... Hurn hette hon, *Calle-historicus?*

Calle. *Ulrica Eleonora!!*

Kask. Träffadt! .... till sin syster, då han från *Polen* gick in i *Ryssland:* "Mina Fältöfverstar härja och bränna så långt ögat kan se". Ser du, det hörde till den tidens sed. Något längre fram fick ju Drottning *Ulrica Eleonora* sjelf erfara, att Czar *Peters* amiraler gjorde på samma sätt. Hurn långt stycke af vår kust härjade Czarens amiraler på hans *Galejor?*

Calle. Från *Westerbotten* till *Norrköping!!*

Kask. Träffadt! I öfrigt hafva ryssarne härjat och plundrat mycket litet här i landet. När gjorde de det *sednast?*

Calle. 1809!!

Kask. Bom! General *Kamenskys* armé, som länge nog uppehöll sig der nere i Westerbotten, uppförde sig i alla afseenden så utomordentligt väl, att det utgör ett vackert och efterföljansvärdt exempel, såväl för *Sverige* som andra länder, hvilka vilja liksom skryta öfver sina *skolor* och sin *bildning*. Det der rysshatet, det är nu för dumt. Vi hafva ju nyligen läst i tidningarna om huru artiga ryssarne varit emot oss vid utställningen i *Moskwa*, och huru de berömt våra *Folkskolor* och *Slöjdskolor* . . . . och så prata kitsliga pojkar om att ”det vore trefligt att slåss med *Ryssen*”. Vet du, *Calle*, att jag läst i en mycket bra bok: ”*Svensken* är en treflig karl, med godt förstånd och som har lätt för att lära sig ett och annat; men det är för ledsamt att han vill gerna taga sig *några glas* för mycket och bär sig sedan ofta nog åt, som en från *Dårhuset* rymd galning” . . . . och i en annan bra bok har jag läst ungefärligen detsamma om *Ryssen*, endast med den skilnad, att han lär vara mera *stilla*, mera *död*, i sin fylla. Allt detder bör väl blifva bättre i båda länderna, då de båda fått sitt *Folkskoleväsende* fullt i ordning, som många utmärkta män i båda nu ifrigt arbete för; ty ser du, *Calle*, meningen med *Skolan* är ej endast att bli’ en *historicus* och en *geograficus*, utan äfven att lära sig skilnaden emellan ett *svin* och ett *icke-svin*. Då emedlertid *Svensken* och *Ryssen* under den *förflutna* tiden härjat och plundrat hos hvarandra ungefärligen lika mycket och nu hafva samma *smak*, så tycker jag, för min del, att de nu böra glömma sina gamla tvister . . . . och dricka brorskål! . . . Hur tycker du, *Calle?*

Calle. A-ja . . . . men är det då emot *Dansken* vi skola försvara oss?

Kask. Kära *Calle* .... tvisterna med danskarne afslutades för så länge sedan, att man aldrig mera bör tala om dem, eller förmoda att vi kunna framdeles behöfva försvara oss emot *"Dansken"*. Förr var det helt andra tider och förhållanden .... t. ex. då en gammal riddersman sa': "Man måste hålla *Juten* styft fast, vid båda öronen" .... Det var kanske nödvändigt då, att tänka och göra så: men nu äro de så innerligt vänliga, såväl emot vårt gamla *Sverige* som emot deras unga Kronprinsessa, vår "Sessa" *Lovisa*.

Calle. Nå .... är det emot *Tysken* då?

Kask. Kära du .... det är en mycket lång tid förliden sedan tyskarne ville skada oss. Det var egentligen under striderna emellan Konung *Albrekt* och Drottning *Margareta*. När var det som *Hättebröderna* stekte 60 stockholmare på *Käpplingeholmen?*

Calle. Det står ej i historien.

Kask. Det vill säga i *eder:* men i mina *Fryxells berättelser* står, att det skedde natten emellan den 11:e och 12:e Juni 1389. Förhållandet här i landet var då temligen trassligt och inkrångladt: de svenska herrarne och folket i allmänhet höllo med *Drottningen* och en mängd i landet befintliga tyskar med *Konungen*. Tyskarne voro då ej så belefvade, som de nu äro, utan lefde och huserade svarliga i landet och kallades af folket *Garpar*. *Fryxell* säger det ej; men jag tror att folket med ordet: *Garp*. menade *Korp?* De tyska knektarne kallades af Drottningen på spe: *Hättebröder*, d. v. s. bröder med *mössor*, och sedan de af dessa knektar, som innehade *Stockholm*, kommit i tvist och gurgel med borgerskapet, uppgjordes först en förlikning: men sedan lockade tyskarnes höfvidsman, *Alf Grenerot*, radsherrarne till radhuset, der de arresterades och fördes till Slottet. *Alf Grenerot* skref till kommendanten på Slottet, att om han uppbrände dem allesammans, skulle han få hälften af

deras förmögenhet. De fördes då till *Käpplingeholmen*, som nu kallas: *Blasieholmen*, surrades fast inuti ett gammalt trähus, som påtändes. *Fryxell* säger det ej; men jag tror att den andra *Garpen*, *Alf Grenerot*, tog den andra hälften af de innebrändas förmögenhet . . . . Du måtte väl åtminstone veta när *Katten* dränktes?

Calle. Det står ej om någon *katt* i historien.

Kask. Er historia måtte vara ofullständig. Vet du, *Calle*, att under de der tiderna var det mycket osäkert, såväl på landbacken som på sjön; ty både landröfvare och sjöröfvare svärmade omkring. Några stora städer i *Tyskland: Hamburg*, *Lübeck*, m. fl., hade bildat ett handelsförbund, som kallades: *Hansa*, dels för att skydda handeln och dels för att kunna göra stora affärer tillsammans, hvarföre de hade kontor och faktorier öfver hela verlden. I förbund med *Hansa* utrustade Konung *Albrekt* en mängd *kapare*, som skulle förstöra svenska och danska fartyg. Deras besättningar kallades *Fetaliebröder* derföre, att de äfven skulle förse de tyska besättningarne i *Sverige* med viktualier samt drifva handel med sådana, d. v. s. att de voro till hälften *sjömän* och till hälften *hökare*. Dessa bröder huserade svårt, härjade och brände utefter de svenska kusterna. En af deras flottor, under mäster *Hugo*, blef infrusen i Stockholms skärgård och då han befarade ett anfall, gjorde han af timmer från öarna en vall omkring de sammanförda fartygen och på hvilken han sedan lät slå vatten, så att han fick en hal och stark isförskansning. Svenskarne upptimrade ett torn, som kallades: *Katt*, och skulle på medar och rullar skjutas emot isvallen, hvarigenom de hoppades kunna anfalla densamma och fartygen, utan att behöfva klättra på den hala vallen. Sedan lade de sig att sofva, helt förnöjda och glada; men mäster *Hugo* var mera vaken och lät under natten saga isen omkring sin

förskansning och hade den turen, att det snöade så att sprickorna i isen ej kunde märkas. När nu svenskarne hade vaknat och druckit kaffe, så började de skjuta sin *Katt*, full med krigsfolk, emot vallen; men när de kommo nära densamma brast isen och såväl *Katten* som allt krigsfolket dränktes, som andra kattungar .... och då stod mäster *Hugo* med sina sjömän och hökare på vallen och fröjdade sig och galde, som andra *Lergökar*: "*Katze!*, *Katze!*, *Katze!*" .... och ännu i dag lär en tysk, då han vill locka en katt, säga: "*Katze!*, *Katze!*, *Katze!*" Denna händelse inträffade 1394, det vill säga för mycket längesedan, nära 500, säger *Femhundrade*, år sedan, då sådanader äfventyr, som stekningen på *Käpplingeholmen* och dränkningen af *Katten*, under skadeglädje, fröjd och gamman, och utan försök att kasta ut räddnings-bojar, eller på annat sätt hjelpa försvarslösa fiender, ej voro ovanliga. Sedan dess hafva tyskarne *ej* skadat oss, tvärtom: då svenskarne och, i synnerhet, *stockholmarne*, behöft penningar och andra korta varor, så hafva de alltid vetat hvar de skulle fås .... derifrån de förr fingo feta varor, från den gamla rika *Hansan*. Under den *nyare* tiden är det svenskarne, som emellanåt huserat ganska svårt i *Tyskland*. När började Sverige deltaga i 30-åriga kriget?

Calle. 1630!!

Kask. Träffadt! Du känner att vår store Konung, *Gustaf II Adolf*, öfverförde till *Tyskland* en krigshär för att bistå protestanterna emot katolikerna. Konungen var ej endast en sådander utomordentligt skicklig *öfverdängare*, som kan utföra svara värf, utan äfven en *ädel man*, som ansåg att för en för hela verlden så vigtig sak, som *religionsfriheten*, borde stora ansträngningar och uppoffringar göras; men äfven att han, för det stora målets ernående, ej hade rättighet att använda hvilka *medel* som helst.

I hans krigföring märktes aldrig någonting, som erinrade om *Alf Grenerots* grymma *falskhet*, eller om mäster *Hugos skadeglädje*, eller om andra råa lidelser, som äro vanliga hos alla dessa *ihåliga*, känslotomma *Lergökar*, hvilka ej hafva i sig mera känsla, än som finnes i en *tom* butelj! Han tyckte, att fiender och katoliker äro *menniskor*, som böra menskligt behandlas, och hans förhållande till *befolkningen* erinrar om *Kamenskys:* men efter Konungens död .... När, hvar och huruledes dog han?

Calle. *Den 6:e November 1632!! Lützen!! Skjuten!!*

Kask. Träffadt! .... men efter Konungens död gick det emellanåt underligt till och svenskarne härjade, brände och plundrade ibland der nere så, som *Hätte- och Fetalie-bröder* hade gjort hos oss 2½ århundrade förut och så, att katolikerna bådo till *Jungfru Maria*, att Hon måtte beskydda dem emot Sveriges *kristna hedningar*. Då var det tyskarne som borde kallat svenskarne: *Garpar* (d. v. s. om ordet betyder: *korpar*, som *Fryxell* ej säger); ty de *korpade* åt sig så, att om tyskar under den dag som är resa i *Sverige* och bese våra samlingar, så bör man ej förundra sig öfver om de emellanåt se liksom litet fundersamma ut och grundande på, huruledes ett och annat kommit hit. Om kriget alltid förts så, som Konungen gjorde, hade visserligen färre *dyrbarheter* kommit till våra *samlingar*, men möjligen flera *katoliker* till vår *lära*. Svenskarne kunna visserligen och med skäl berömma sig deraf, att hafva deltagit i tvänne *befrielse-krig* der nere i *Tyskland:* men tyskarne kunna äfven med skäl påsta, att svenskarne under slutet af det första förhöllo sig som *Garpar*. Det är nu omkring 230 år förflutna sedan vi härjade i *Tyskland* och omkring 500, säger *Femhundrade*, sedan tyskarne härjade hos oss .... så icke är det väl *vi*, som böra samka sorl, klandra dem och derigenom störa grannsämjan?

Calle. Men *Tysken* har slagit *Fransman*, som hjelpte *Italienarn* och *Turken*, och ingen hjelpte *Fransman* i hans olycka .... Nog var det synd och orätt?

Kask. Så, att ni verkligen tänka och tala *så* i *Skolan* .... Nog var det synd om fransmännen, som ej fingo något bistånd i olyckans stund; men inte' rådde tyskarne för det .... inte' kunde man rimligtvis begära, att de skulle värfvat hjelp åt sin *fiende*, som förr skadat dem många gånger?

Calle. Men *Tysken* härjade svårt hos *Fransman*.

Kask. Ja .... nog läste jag om det der i tidningarna: men ser du, *Calle*, dels bör man ej tro allt som är tryckt, och dels händer det emellanåt, att ett och annat utmålas väl *svart* eller *blodrödt*, om målaren är förargad. Jag tycker, för min del, att om allt är sanning, som berättats om *Hätte- och Fetaliebrödernas* huserande i vårt land, så bör i alla fall ej *Tyska folket* klandras för det, utan en del tillskrifvas den *tid*, under hvilken det skedde och resten *Alf Grenerot*, mäster *Hugo*, m. fl. *Lergökar*, som kommenderade .... att om allt det är sanning, som katolikerna berätta om vår framfart der nere i *Tyskland*, så bör man göra *Svenska folket* samma rättvisa .... att om allt är sanning, som tidningarna berättat om tyskarnes krigföring i *Frankrike*, så bör man göra *Tyska folket* samma rättvisa, endast med ett litet afdrag för *tiden* .... och att om det skulle hända att ni, gossar i *Folkskolan*, blifva okynnespojkar, som växa upp till röfvare och mordbrännare, så bör felet tillskrifvas edra *föräldrar* och *lärare*, som ej hållit efter er tillräckligt, savida *Svenska folket* ej är till den grad *enfaldigt*, att det ej begriper att sadanader knallhattar måste efterhållas, och *hindrar* föräldrar och lärare fran att göra det. Finnes det *ordentliga lagar*, då är det *befälhafvarne* som böra ansvara: men om det endast finnes *mjäkiga lagar*, då är det de som *fordrat* och de som *skrifvit* dem som böra bära ansvaret,

så förefaller det mig. Det är nu emedlertid för väl, att alla våra grannar äro så vänligt sinnade emot oss, och derföre förefaller det mig att en sak, som *lär stå* i senaste *armé-förslaget*, är särdeles klok och bra. Der *lär stå:* "alla skolgossar, som äro kitsliga och klådiga, eller tala om att de vilja slåss med *Ryssen*, eller med *Dansken*, eller med *Tysken*, de skola lära sig slå på trumma och sedan gå främst vid alla anfall, så att man får se *huru fort* de då gå och huru *stora steg* de då ta'" .... Berätta det der för kamraterna.

Calle. Men står det verkligen så der?

Kask. Tror du att jag narras? Jag har ej sjelf läst *Förslaget* och derföre sa' jag: "*lär stå*" .... står det ej så, så borde det göra det. Då det naturligtvis ej kan komma i fråga, att våra små *hjeltar* vilja göra som alla dessa små *byrackor*, som alltid skola fram och gläfsa; men springa med svansen mellan benen så snart det börjar osa katt .... så är det ju allt skäl i verlden för, att våra små hjeltar få *visa oss vägen* i farans stund?

Calle. Å-ja .... men om alla våra grannar äro så *snälla*, som herr konstapeln säjer .... hvarföre skola vi då hafva ett *Landförsvar* och ett *Sjöförsvar?* ... allt det der kostar väl mycket pengar, kan ja' tro?

Kask. Troligen kosta de mycket penningar och nog är det en sanning, att då våra grannar äro så vänskapliga, så äro *Landförsvar* och *Sjöförsvar* för oss *nu* lika öfverflödiga, som kakelugnar om sommaren .... men ser du, min kära *Calle*, när man, som jag, studerat historien, så finner man tydligen att det tillgår i *stora verlden* alldeles som emellanåt i en *skola:* det uppkommer ett litet trassel, som växer ut till ett stort gurgel; det bildar sig partier och de bästa vänner komma i lufven på hvarandra, utan att de riktigt kunna förklara huruledes det var möjligt och blifva

derföre efteråt helt flata. Ofta nog bilda sig tvänne partier. hvilka tvinga de, som vilja vara i fred och ro, att deltaga i dödsdansen. Om det nu skulle i en framtid inträffa, att ryssarne, eller danskarne, eller tyskarne anfalla oss, så är orsaken ganska säkert den, att de af förhållanden och omständigheter blifvit *tvingade* dertill och efteråt blifva de liksom *flata* öfver att de låtit öfverraska och tvinga sig .... men det är emedlertid med anledning af denna *möjlighet*, som vi måste hafva ett *Landförsvar* och ett *Sjöförsvar*, äfven om de kosta myeket penningar. Säg det till kamraterna i Skolan. Du förstod mig väl?

Calle. Å-ja .... men ja' förstår ej rätt att allt det der, som herr konstapeln varit så snäll och sagt mej, har någonting att göra med den *sak*, som ja' frågade om?

Kask. Det vore väl högst märkvärdigt!: att våra grannar äro våra *vänner;* men kunna *tvingas* till att förfara *fiendtligt* .... att vi derföre böra hålla ett *Landförsvar* och ett *Sjöförsvar*, äfven om de kosta mycket .... samt att *Fäderneslandet* väntar att, i farans stund, de af våra gossar och ynglingar, som hafva mera kurage och krafter än som till *husbehof* erfordras, visa sig vara *hjelteämnen*, som ej endast *prata* krigiskt, utan äfven äro redebogna att, utan att tänka på egen fara, visa *oss* vägen till fienden .... rör ej det: *Försvarsfrågan?*

Då du emedlertid, min kära *Calle*, ej var riktigt nöjd med det jag sade om din *"sak"*, så skall jag väl försöka att rörande densamma säga någonting annat. Du har väl sett vårt stora vattenfall, *Njommelsaska*, *Harsprånget*, hvars brusande och dån höres på öfver fyra svenska mils afstånd?

Calle. Ja-'vars . . . . många gånger.

Kask. Det lär kunna kommendera flera hästkrafter, än hela svenska rytteriet och artilleriet tillsammans, d. v. s. att det ensamt kan draga mera, än alla deras hästar till sammans och tröttnar ej så fort som de. En sådan ofantlig kraft kan göra stor skada; men, ledd af *skickliga* ingeniörer, stor nytta . . . . ty det är någonting att *göra utaf*. Dessa skickliga ingeniörer kunna deremot ej göra någonting af en *svag bäck*, som viker undan och viker undan, alltid mycket *klokt och förståndigt*, för hvarje större jordtorfva i dess väg. Om vi nu föreställa oss, att en ovanlig köld, eller torka, orsakat, att *Njommelsaskas* tillflöden botten-frusit, eller i det närmaste uttorkat, så inträffar att endast en och annan liten *rännil* kan leta sig fram under isen, eller emellan de hoptorkade jordkoklerna, och kasta sig fram utefter den stora utförsbacken samt dess mer och mindre branta ättestupor. Några ingeniörer, möjligen *mindre praktiskt skickliga än tvärsäkra*, komma till stället och säga: "Detta så berömda fall har *spelat ut sin rol*, det är numera bara skräp, ej värdt 25 öre". Några andra ingeniörer, möjligen *mera praktiskt skickliga än tvärsäkra* komma sedan till fallet: de undersöka först tillflödenas *beskaffenhet* samt de för tillfället verkande orsaker och säga sedan: "Detta fall har en ofantlig *lefvande kraft*, ehuru den för *tillfället* ligger *bunden* . . . . att det framdeles bör kunna blifva någonting utomordentligt af detsamma, det sluta vi oss till af den *envishet*, med hvilken alla dessa små rännilar arbeta sig fram, likt andra tokar, äfvensom af den *styrka* vi uppmätt

hos de af dem, hvilka lyckats arbeta sig igenom alla svarigheter och sedan med fröjd och gamman kastat sig utföre" .... Jag erinrar mig händelsevis, att der borta på bokhyllan står en bok, behandlande sista kriget emellan *Tyskland* och *Frankrike*, som herr *Petter Lappman* gaf mig för ett år sedan. Du, som studerar tidningar och gerna vetgirigt lyss på hvad som säges, erinrar dig väl, att nära på hela fransyska armén blef liksom upphafvad vid tvänne tillfällen: den ena delen då tyskarne håfvade vid *Sédan*, den andra då de håfvade vid *Metz*. Efter *första håfningen* tyckte de flesta, att fransmännen borde ge sig tappt, såsom det *klokaste* och *förståndigaste*, dels derföre att försvaret blef särdeles svårt, då närapå hälften af hela armén var död eller fången, den bästa delen af återstoden instängd som i en råttfälla, vid *Metz*, och Kejsaren i en annan; dels och *i synnerhet* derföre, att de ansågo. att *Frankrike* liknade en gammal storartad, vacker *ruin*. hvars murbruk vittrat bort, så att den ej längre hade någon *motståndskraft* qvar, eller betraktade *fransyska folket* ungefärligen så, som de förstnämnda ingeniörerna betraktade *Njommelsaska*, då hon gjort: "*på stället hvila!*" Efter *andra håfningen* sade närapå alla menniskor, att fransmännen voro *bindgalna*, som ej slutade, öppnade *Paris*' portar och bådo de utanföre otåligt väntande att stiga in. Några få tyckte visserligen att, efter *första håfningen*. fransmännen voro mindre *kloka* och *förståndiga*. än man i vår upplysta tid har skäl att vänta af ett folk, äfvensom att de. efter *andra håfningen*, förforo som *bindgalna*: men sågo ej ogerna detta vansinnes yttringar derföre, att de gåfvo dem tillfälle att göra åtskilliga betraktelser och beräkningar med afseende å "*ruinens vittrade murbruk*". m. m., som rörde möjligheten och troligheten af en framtida *återupprättelse*. svarande emot dem, som de sistnämnda ingeniörerna gjorde

med anledning af *Njommelsaskas* envisa små rännilar.... Du känner ju de båda skarpskyttarne, som kamraterna på spe kalla: *Calle-fransman* och *Ludde-pickelhufva?*

Calle. Ja-'vars.... ja' har många gånger gått med bref till dem.... isynnerhet från herr *Calles* syster, till herr *Ludde*, hennes fästman.... *förstås.*

Kask. De båda vännerna tvistade då oupphörligen, och boken innehåller egentligen ett samtal emellan dem, som herr *Petter Lappman* händelsevis fick höra. Deras tvist pågick *under belägringen*, d. v. s. just under det att fransmännen hade det starkaste anfallet af *rabies.* Jag skall uppläsa en sida[2]):

"Om en menniska ligger helt matt och svag, med" "förvridna drag och kippar efter andan samt emellanåt" "utför våldsamma, konvulsiviska ansträngningar, och desse" "aktade *Esculapii söner*........."

Calle. "*Esculapii*".... hvad är det för en?

Kask. Det lär ha' varit en mycket lärd *doktor*, emot hvilken alla andra doktorer böra betraktas såsom i yrket något mera eller mindre försigkomna ynglingar och gossar, hvilka derföre kallas: "*Esculapii söner*".........."och "desse aktade *Esculapii söner* förklara: "*hon dör bestämdt*" "*i morgon*".... men hon lefver i *öfvermorgon* och samma" "domslut med samma utgång förnyas många gånger, då" "bruka desse aktade vetenskapsmän förklara: "*här är en*" "*kasus*"..............

Calle. "*Kasus*".... hvad är det?

Kask. Känner ej.... fråga skolläraren.......... "*här är en kasus, der den s. k. lifskraften gäckat veten-*" "*skapen, och för att det skall kunna inträffa måste denna*" "*kraft vara mycket stark hos subjektet*".....

[2]) Bokens titel är: *Bref från Lappland. 1871. I.* Det citerade stycket står: pag. 12. *Utgifvaren.*

Calle. "*Subjektet*" .... hvad är det?

Kask. Känner ej .... fråga skolläraren ....
"*mycket stark hos subjektet. Den var ej svag, utan låg*"
"*bunden, och att vi ej kunde ange fångens styrka är ej*"
"*mera besynnerligt, än att den känsligaste termometer ej*"
"*kan angifva styrkan af det bundna värmet.*" ....

Calle. "*Bundna värmet*"?

Kask. Troligen tryckfel, skall väl vara: *arresterade värmet,* som man ej kan langa in en termometer till? ....
"När *Frankrike,* sedan 2/3 af dess *ordinarie armé* råkat i"
"fångenskap, fortsätter kriget med *extraordinarie arméer.*"
"hvilka närapå sakna ett helt vapen, *kavalleri:* hafva ar-"
"tilleriparker och annan materiel af många olika modeller"
"samt som hastigast och på de ovanligaste vägar samman-"
"komna, bland annat på *subskriptionsvägen:* egande öfvadt"
"befäl endast i de högre graderna .... när man ser dessa"
"arméer oupphörligen blifva slagna och oupphörligen lik-"
"som ånyo rinna ihop; när man under dessa strider ständigt"
"hör utmärkt skickliga, fullt kompetenta fackmän säga:"
"........ (här kommer ett stycke *tysk-mål,* tror jag, som jag ej kan läsa) ...... "hvad bevisar väl allt detta om ej:"
"att subjektet *Frankrike* har en betydligt stark *lifskraft,*"
"hvars fulla verksamhetsförmåga bindes, är hindrad af några"
"*abnorma* förhållanden, och hvad bör följden i en framtid"
"kunna blifva om och då dessa förhållanden blifva *normala?*"

Calle. "*Abnorma*" .... "*Normala*"?

Kask. Med "*abnorma*" menas väl, kan jag tro, sådanader ovanliga och besynnerliga förhållanden, som kunna förmå till och med sjelfva *Njommelsaska* att vara *tyst,* eller att *hviska* såder sakta och hemlighetsfullt, som en ung och blyg *flicka* brukar göra i *kärleksaffärer* .... och med "*normala*" sådana, under hvilkas inflytelse *Njommelsaska* språkar och *bråkar,* så att det höres på öfver fyra svenska mils

afstand .... ungefärligen som då den, i sinom tid till en stolt *matrona* förvandlade blyga flickan, bråkar och kommenderar i köket och i *hushållsaffärer* .... Boken tyckes likasom spå ett nytt och stort krig, dels som följd af det sista och derföre, att *Frankrikes lifskraft* i verkligheten är större än hvad man, efter ett flygtigt betraktande af hvad som under kriget sig tilldrog, väl hastigt antog, dels med anledning af åtskilliga *östliga*, i boken uppgifna förhållanden, hvilka kunna underlätta den i *vester* frigjorda lifskraftens sträfvan. Meningen med boken synes mig egentligen vara att framhålla: att det vore särdeles väl om *skolungdomen* något *mera*, än som under kriget egde rum, tänkte på fransmännens betydliga underlägsenhet i *antal*, några af deras befälhafvares märkvärdiga *förmåga* att föra sina arméer rakt in i fiendens håfvar, m. m., som *hufvudsakligt* verkande orsaker till utgången, samt att *skolungdomen*, något *mindre* än då egde rum, tänkte på och talade om den *romaniska Ruinens* skröplighet och ohjelplighet i allmänhet äfvensom åtskilliga andra omständigheter, hvilka voro i *mindre mån* verkande och bidragande. Under sista kriget emellan *Preussen* och *Österrike* utkom en dylik skrift derföre, att författaren hade tyckt sig märka, att *skolungdomen* föreställde sig det *snabbskjutande tändnålsgeväret* som *hufvudorsak* till krigets utgång, äfvensom att *rytterivapnet* "spelat ut sin rol" här i verlden. Hvad *tändnålsgeväret* angår, så framhölls att det visserligen var en betydligt *bidragande* orsak, men hvilken ej borde liksom undanskymma några andra uppgifna, *ännu mera* verkande orsaker .... och hvad *rytteri-vapnet* angår, så uppmanades *skolungdomen* till att uppskjuta med att sätta en *kassationsstämpel* på detsamma tills att *preussarne*, som segrade i kriget, först gjort det. Jag känner båda skrifterna så väl derföre, att jag renskrifvit båda före tryckningen .... och

jag har hört författaren, *Petter Lappman*, sjelf säga många gånger: "Ack! . . . . om den svenska *skolungdomen*. vid inträffande politiska rörelser och krig, ville se och höra på sina fäder och mödrar samt derigenom lära sig att bedöma *lugnt och fördomsfritt;* att ej förblanda *hufvudsakliga* orsaker till hvad som inträffat med *bidragande*, m. m., utan förfara så, som den stora *svenska allmänheten* brukar göra".

Vet du, min kära *Calle-historicus*, att det förefaller mig som om "*Nordens fransoser*", hvilka nu äro så *förståndiga*, för ej så särdeles länge sedan förforo nära på lika oklokt och oförståndigt, som *Vesterns fransoser* nyligen gjorde efter *första håfningen*. Då hufvudstyrkan af *Sveriges* armé blifvit, dels nyss jordad och dels förd till *Siberien*. och landets Konung logerade i *Bender*, ungefärligen som fransmännens Kejsare något sednare på *Wilhelmshöhe* . . . . nog hade man här i landet då åtminstone *närapå* samma skäl att ge sig tappt, som *Frankrike* efter *Sédan*: men våra fransoser voro lika okloka som dess. Man såg då här samma spektakel, ehuru på en mindre teater, som nyligen uppfördes der nere: en mängd pensionerade, gamla och gifta, grålockiga och skalliga officerare och underofficerare anmälde sig till tjenstgöring, icke för att komma i tillfälle att uppmana folket till att gifva sig och göra det enligt *konstens reglor*, utan de gamla *tokarne* började exercera. efter reglementen från Konung *Orres* tid, en mängd enfaldiga bondpojkar, som dels voro utskrifna och dels frivilligt anmält sig och alla begärde att snart föras emot "*Dansken*", eller "*Muskoriten*": hjelpte folket att bygga s. k. *Vårdkasar* och förskansningar der man väntade besök af ryska *Galejor*. äfvensom att anfalla de fiender, som lyckats landstiga. eller på annan väg inkomma i landet, och alltsammans utan någon uppgjord *sannolikhetskalkyl*, som säkert angaf försvarets *möjlighet* . . . . och det förefaller

mig att *"Nordens fransoser"* vid ett tillfälle voro ännu mera *bindgalna* än *"Vesterns fransoser"* voro efter *andra håfningen*. . . . När stod *Kalabaliken vid Bender?* Huru många *svenskar* ställdes upp på ena sidan samt huru många *turkar* och *tartarer* på den andra?

Calle. 1713!! *Femtio* svenskar emot *tiotusen* turkar och tartarer!!

Kask. Träffadt . . . . d. v. s. temligen nära pricken. I eder historia står angående *antalet stridande* så, som du svarade, och den har, hvad *svenskarne* angå på sitt sätt rätt, nemligen om man blott tänker på slutet af striden, då endast Konungen och några af hans närmaste omgifning stridde emot öfvermakten . . . . men jag frågade: huru många *ställdes upp?* På ena sidan uppställdes omkring sexhundrade *svenskar*, inberäknadt prester, läkare, kanslipersonalen, köks- och stallpersonalen, m. fl., hvilka alla fått vapen och sig anvisade försvarsområden. Det skulle vara ganska roligt att få se *Dagförslaget* för söndagen d. 1:e Februari 1713, med alla dess kolumner för olika slags folk *"under gevär"*. På andra sidan uppställdes, enligt olika berättelser, tretio-, eller tjugu-, eller femton-tusen man *turkar* och *tartarer*, med tolf kanoner och två mörsare. Konungen hade ej artilleri. Egentliga orsaken till de så olika uppgifterna om styrkan på *turkiska* sidan lär vara att *Tartarkhan*, befälhafvare öfver tartarerna, lär ha' varit en svag *expeditionskarl*, hade särdeles ofullständiga *Dagförslager*, i hvilka hans trupper endast upptogos *flock-* och *stamvis*, och det lärer till och med hafva inträffat, att stora stammar gingo och kommo utan att det observerades på *Dagrapporten* och kunde sålunda ej införas i *förslagerna*. Sultanen lät uppställa så stor styrka derföre, att han önskade *undvika* strid, hvilket han ansåg lämpligast böra kunna vinnas derigenom att en styrka användes, hvilken gjorde striden

orimlig .... men det var just *den saken*, som Konungen önskade.

Då det i eder historia står om *Kalabaliken* endast årtalet då den egde rum och några ofullständiga uppgifter om den stridande styrkan samt då det emellanåt förefallit mig att ni i *Skolan* pratat om *Kalabaliken*, Konung *Carl* och hans bedrifter, m. m., ungefärligen så, som den blinde brukar göra om färgen, har jag lust att berätta för dig, min kära *Calle*, ett och annat om det som *föregick* och på sitt sätt *föranledde Kalabaliken*, hurnledes det tillgick *under* densamma, äfvensom hurnledes Konungens "*bussar*", de s. k. *Carolinerna*, i allmänhet voro beskaffade. ... När stod slaget vid *Pultawa?*

Calle. 1709!!

Kask. Träffadt! Den 28 Juni 1709 stod detta märkliga fältslag, som utgjorde liksom en *vändpunkt* i trenne rikens *utvecklingshistoria*, och det var de lätt insedda *följderna* af detsamma, som Konung *Carl* ville försöka förekomma. Hans *uppfattning* af hvad som borde *göras*, eller *försökas*, har blifvit mycket olika bedömd.

Emot slutet af träffningen, då den ansågs ohjelpligt förlorad, fördes den svårt sårade Konungen, dels i vagn och dels på en hästbår, af en omkring 1,400 man stark trupp svenskar från slagfältet och öfver floden *Dniepern* samt sedan, under en förfärlig hetta och umbäranden af alla slag, till floden *Bug*, som utgör gränsen emot *Turkiet*. Så snart Czar *Peter* erhöll underrättelse om Konungens flykt, sände han 6000 ryssar att förfölja honom; men denna trupp marscherade i början vilse. Efter många underhandlingar med den *pascha*, hvilken var liksom en landshöfding på *Turkiska sidan*, erhöll Konungen tillstånd att med sin trupp öfvergå floden; men då öfvergangen började, syntes de förföljande ryssarne. Konungen motsatte sig först att

blifva öfverförd, innan hela hans styrka kommit öfver; men förmaddes slutligen dertill. Han och omkring 500 svenskar kommo lyckligen öfver; ungefärligen samma styrka blef tagen af ryssarne och omkring 2 à 300 af dem körda i floden. Redan under marschen till *Bug* hade många svenskar, tillfölje af sår, sjukdom och trötthet lemnat sig efter och omkommit. Efter, några dagars uppehåll fortsattes marschen utefter stranden af *Svarta hafvet* och sedan till *Bender*, vid floden *Dniester*. På en vacker halfö, belägen å *Dniesters* södra strand. lät Konungen först uppslå tält och sedan uppföra åtskilliga byggnader. Å Sultanens vägnar uppvaktades Konungen här af ståthållaren i *Bender*, *Jussuf-pascha*, hvilken sedan, som turkarne i allmänhet, visade honom och svenskarne stor vänskap och hjelpsamhet. Turkarne påstodo. att den utvalda halfön ej kunde användas derföre, att floden hvarje år brukade öfversvämma densamma; men då *Dniester* visade sig vara lika artig, som turkarne, och uppsköt med sina öfversvämningar så länge svenskarne logerade på halfön, gaf det anledning till den tro bland muselmännen, att Konung *Carl* ej endast kunde kommendera *menniskor*, utan äfven *elementerna*. Marschen till och bosättningen på den lilla halfön egde rum under Julii månad . . . . och den *lilla trupp*, som nedslog sina bopalar vid den artiga *Dniesterfloden* samt under *halfmånens* vänliga, bleka sken, var egentligen den enda återstoden af tvänne stora, välförsedda krigshärar som, under befäl af tidehvarfvets *ryktbaraste fältherre*, tvänne år förut från *Polen* och *Liffland* tågade emot *Ryssland*. Du kan väl på *Blindkartan* upprita de trenne floderna äfvensom hvar, ungefärligen, *Bender* är beläget?

Calle. Ja-'vars! . . . . Kommer aldri' i fråga.

Kask. En kort tid efter ankomsten till *Bender* inleddes fredsunderhandlingar med *Ryssland*, hvilka afbrötos

med anledning af öfverdrifna fordringar å dess sida. Vid samma tid vill det synas, som om Konungen *verkligen* önskade återvända till *Sverige;* men att utförandet uppsköts, dels med anledning af hans svåra blessyr, dels med anledning af åtskilliga förhoppningar att kunna inleda ett krig emellan *Turkiet* och *Ryssland.* Vid den tid, då det är troligt att Konungen önskade återvända, begärde han af Sultanen en *betäckningstrupp,* som skulle föra honom genom *Polen.* Den beviljades, men i Sultanens svar inrycktes orden: *"lämplig betäckningstrupp"*, och det var ordet *"lämplig"*, som Konungen sedan begagnade som *käpphäst,* då förhållanden och omständigheter gjorde, att han ej ville återvända. Då Sultanen ville påskynda hans afresa, svarade Konungen: "jag är färdig, endast jag får en *"lämplig betäckning"*, d. v. s. 50,000 man" . . . . och en sådan kunde Sultanen ej lemna, utan att blottställa sig för ett krig med *Polen.* Att Konungen endast roade sig med att rida på en *käpphäst* synes tydligen deraf, att Kejsaren i *Österrike* lofvade honom fri resa genom *Tyskland* samt att både *Frankrike* och *Holland* erbjödo att med en *flotta* föra honom till *Sverige,* så att han egentligen ej behöfde en enda *turk* till *"lämplig betäckning"* . . . . och att han sjelf ej var rädd för att resa utan stor konvoj, det *vill synas* deraf, att en viss *Carl Frisk,* som *erinrade betydligt* om Konungen, något sednare red från *Turkiet* till *Stralsund* under en *"lämplig betäckning"* af *tre personer,* af hvilka den ena efter den andra dröpo af.

Några personer, hörande till Konungens närmaste omgifning, hafva uppgifvit, att en dunkel föreställning om *nödvändigheten* att försöka inleda ett krig emellan *Turkiet* och *Ryssland,* för att derigenom motverka följderna af nederlaget vid *Pultawa,* hos Konungen uppstod redan då han, sårad, sjuk och svag, fördes från slagfältet, äfvensom

att den alltmera rotfästade sig och mognade i man som han på nära håll kom i tillfälle att taga kännedom om åtskilliga förhållanden i *Turkiet*. De voro, hufvudsakligen:

att Sultanens moder, Enkesultaninnan *Validé*, äfvensom alla hofdamerna i *Seraljen*, slottet (det vill säga alla dessa damer, som i våra tidningar emellanåt erhålla den gemensamma benämningen: *Hoffruntimbret)* voro på hans sida, hvilket i *Turkiet* betyder och väger myeket .... och, måhända, ej endast der;

att *Janitscharerna*, en stor, stolt och stridslysten *Lifvakt*, hvilken styrde tonen och andan inom hela armén, voro ursinniga öfver att ryssarne nyligen tagit *Azow* med tillhörande hamn vid *Svarta hafvet* .... Du kan väl på *Blindkartan* utmärka *Azows* läge?

Calle. Ja-'vars!!

Kask. .... ingenting högre önskade, än att riktigt grundligt få bada och svalka sig i ryskt blod, samt

att turkar och tartarer i *allmänhet*, som länge med glädje hört omtalas och sinsemellan språkat om Konungens bragder emot deras *arffiender*, polackar och ryssar, betraktade honom närapå som en *halfgud*.

För att få ett krig emellan *Turkiet* och *Ryssland* i gang var nödvändigt, att en person var *storvizir* (rikets högsta embetsman), som var för detsamma. Konungen, biträdd af Enkesultaninnan och öfriga *Seraljens* damer, *Janitscharerna* samt alla *stridslystna* turkar och tartarer, bland hvilka senare *Tartar-khan* särskildt bör anmärkas, arbetade ifrigt och länge för detta måls vinnande. Först störtades storviziren *Ali*, som bestämdt och öppet var emot kriget;

sedan hans efterträdare, *Nuuman-Kiaprilli*, som latsade vara för kriget, svängde och lovcrade hit och dit, men egentligen var emot detsamma. Efter *Nuuman* blef *Mehemet-Baltadschi* storvizir (tillnamnet betyder: *vedbäraren*; han hade varit sådan i *Seraljen* och var, dessutom, en slipad *kurre*, som genom ett skickligt bärande, knogande och vandrande i dess mystiska, labyrintiska gångar och trappor, hade lyckats uppbära sina håfvor till den, närmast *spetsen* högst belägna punkt). Hans utnämnande, pådrifvet af *krigspartiet*, som han derföre måste göra en återtjenst, äfvensom en på hemliga vägar anskaffad och till Konungen sänd *afskrift* af en, utaf Czar *Peter* sjelf uppgjord plan till att betydligt skada *Turkiet*, och hvilken öfverlemnades till Sultanen, bestämde denne för kriget samt till att låta kasta ryska sändebudet i det otrefliga statsfängelset: *De sju tornen*. Den tiden var det ganska *rådligt* att vara sändebud: nu hade det ryska sändebudet endast fått ett *respass*, som, enligt hvad tidningarna berättade, den der *Benedetti* fick af nuvarande Kejsaren *Wilhelm*.

Sultanen utrustade en *flotta* af omkring 300 krigsfartyg samt en *armé* af 150,000 turkar och 200,000 tartarer. Derefter sändes till Czaren en *Promemoria* på åtskilliga vilkor för fredens fortvaro. Czaren afslog dem, utrustade 200,000 man samt inledde förbindelser med några millioner af *Turkiets* underlydande: greker, valacher, serbier, albanesare, m. fl. Hospodarerna af *Moldau* och *Walachiet* lofvade att anskaffa förråder af lifsmedel på lämpliga ställen.

1711 i januari började kriget genom att en armé turkar och tartarer, omkring 50,000 man stark och under befäl af *Tartar-khans* son, inbröt i *Polen*. Efter att hafva grundligt härjat och utplundrat *Polska Ukrän*, drog den sig tillbaka.

Frampå våren tågade den turkiska hufvudhären, anförd af storviziren, från *Constantinopel* norrut. Samtidigt seglade turkiska flottan till *Azow*. Czaren tågade med sin armé genom *Polen*, med riktning emot *Bender*, och ämnade sedan gå på *Constantinopel*. Czaren rusade för mycket: trängde för långt fram; litade på *Turkiets* kristna underlydande, hvilka dels voro rädda och dels bedrogo honom; litade på Hospodarernas utlofvade förråder, som dels voro otillräckliga och dels endast tillfinnandes i inbillningens verld. Slutet på visan blef den: att Czarens armé fullkomligt omringades och inneslöts vid en krökning af *Pruth-floden*. dels af storvizirens från *söder* framryckande armé och dels af *Tartar-khans* från *öster* kommande armé. *Ryska armén* blef så trångt sammanpressad emellan fiender och moras, att den ej kunde manövrera; saknande lifsmedel och furage, behöfde den ej anfallas, utan kunde utsvältas. Det var den af Konungen till storviziren sända *Poniatowski*, som ledde instängningsmanövern. Czaren, deremot, stängde *sjelf* in sig, förbjöd alla besök och öfverlemnade sig åt den dystraste förtviflan; ty följderna af ett 20-årigt träget arbete, äfvensom en mängd stora framtidsplaner, syntes med ens hafva uppgått i rök.

Under dessa obehagliga förhållanden sammanträdde Czarinnan *Catarina* och de ryska generalerna, för att rådgöra om hvad som borde och kunde göras. Generalerna talade hit och dit om åtskilliga strategiska och taktiska s. k. *förlägenhetsmanövrer*; men hade svårt för att komma till något resultat. Då uppsteg *Catarina* plötsligt och yttrade till protokollet: "*f. d. vedbäraren skall mutas*". Generalerna, som mycket väl insågo att deras manövrer ej kunde utföras och endast framställt dem derföre, att de skulle någonting säga, blefvo förtjusta öfver att så lätt hafva kommit ifrån alltsammans. Efter åtskilliga svårigheter

lyckades *Catarina* att få slippa in till sin gemål, hvilken äfven blef förtjust öfver hennes plan och, för att liksom förgylla hela affären, lofvade att afstå *Azow* med kringliggande nejd. *Catarina* samlade sedan ihop juveler, smycken och penningar, till ett sammanräknadt värde af 200,000 dukater, hvilka, tillsammans med ett smickrande bref från Czaren till hans *vän* storviziren, fullkomligt besegrade segraren och hans rådgifvare. Storviziren undertecknade fredsvilkoren: *Azows* och kringliggande nejds afträdande till *Turkiet*, *Polens* utrymmande af de der förlagda ryska trupper, m. m.; glömde fullständigt *Sverige* och dess intressen .... och släppte ryska armén ur fällan.

Då ryssarne blifvit fullkomligt instängda, sände *Poniatowski* ett bud till Konungen. Han red genast till *Turkiska lägret;* men kom ett par timmar för sent: fick endast tillfälle att se ryssarnes bortmarsch, att säga några mustiga ord till storviziren, och, enligt några berättelser, att med sina stora och hvassa sporrklingor rifva ett och annat hål i hans kaftan.

Czaren marscherade undan med sin utsvultna armé, så fort det kunde ske, och lät utsprida, att han vunnit en *stor seger;* men måste draga sig undan derföre, att en ny stor turkisk armé var i antågande. Konungen red tillbaka till *Bender*, utan att någon i hans oförändrade drag kunde märka, att *ödet* gäckat hans lifligaste förhoppning. Storviziren marscherade till *Constantinopel;* men önskande gerna att blifva qvitt det farliga sanningsvittnet och den besvärliga gästen, skref han till Konungen ett artigt bref, i hvilket denne underrättades derom, att en *"lämplig betäckningstrupp"* kunde lemnas när som helst samt att Konungen i *Polen* medgifvit fri genomresa. Konungen svarade: *att han ännu någon tid önskade få "inandas Turkiets angenäma luft"*.

Sedan Czaren lyckligen kommit undan, försvann hans svärmodighet och han försökte undandraga sig att afstå "*Azow* med kringliggande nejd", äfvensom att utrymma *Polen*. Denna omständighet och åtskilliga, mer och mer uppdykande, för f. d. *vedbäraren* obehagliga rykten om juveler, smycken och mynt med rysk prägel orsakade, att han afsattes och efterträddes af *Jussuf pascha*. Ett nytt krig förklarades af Sultanen; men kom ej till utbrott derföre, att den nya storviziren, biträdd af åtskilliga utländska makter, lyckades åstadkomma fred, den 15 april 1712, på ungefärligen samma vilkor som de i *Pruth-freden* antagna.

Under början af 1712, då Sultanen var gynsamt stämd för Konungen, samlades omkring denne omkring 14,000 man, hufvudsakligen polackar; men efter fredens afslutande sammansmälte styrkan till ungefärligen 5,000. Denna trupp inbröt i *Polen*, med afsigt att der möta en under *Stenbocks* befäl väntad armé. Den senare kom ej förr än frampå *hösten*: den förre hade i början några framgångar, men blef slutligen omringad och tagen.

Med anledning af *Stenbocks* slutligen inträffande landstigning i *Pommern*, hvilken bevisade att *Sverige* kunde uppsätta en armé, som man för Sultanen uppgifvit ej var möjligt, äfvensom att Czaren förklarat, att han dragit sina trupper ur *Polen*, hvilket vid närmare undersökande befanns vara ett misstag, blef Sultanen vred, lät kasta ryska sändebudet i *De sju tornen*, afsatte storviziren *Jussuf*, som efterträddes af *Soliman*, samt ämnade sjelf rycka fram med en stor armé emot *Ryssland* och anförtro åt Konungen 70,000 man, att dermed fördrifva ryssarne ur *Polen*. Storvizirens och de flesta inflytelserika turkars benägenhet för fred samt utländska makters bemedling orsakade emedlertid att kriget ej utbröt.

Som Konungens qvarvaro i *Turkiet* ansågs som grundorsaken till allt trassel, dessa ständiga ombyten af storvizirer och politiska förvecklingar, gjordes nu många försök att på *fredlig väg* förmå honom till att afresa. Sedan de alla misslyckats, sändes till *Bender* en skrifvelse, hvilken föreskref resans snara företagande. Samtidigt gafs befallning till *paschan i Bender*, hvilken förde befälet öfver en der förlagd stor styrka *Janitscharer* och andra turkar, äfvensom till *Tartar-khan*, hvilken likaledes var befälhafvare öfver en i närheten sammandragen stor styrka tartarer, att först försöka förmå Konungen till *godvillig afresa;* men, om det ej lyckades, använda strängare medel: *indragning af underhåll, förhindring af tillförsel* samt, om ej någotdera af dessa medel medförde åsyftad verkan, *taga honom till fånga.* Om Konungen under den af honom framtvingade striden stupade, skulle ingen antastas derför. Skrifvelsen anlände till *Bender* den 28:e december 1712. Konungen låtsade tro, att den var understucken och falsk.

Paschan i Bender och *Tartar-khan* gjorde många försök i *fredlig* väg att förmå Konungen till att afresa och visade båda de utmärktaste profbitar på det verldsberyktade *turkiska tålamodet.* Svenska krigsbefälet, presterna samt öfriga embets- och tjenstemän visade äfven särdeles vackra prof på *svenskt tålamod.* Konungen svarade, såväl på turkiska som svenska föreställningar ungefärligen: *att hans vän, Sultanen, ej ville honom något ondt; att skrifvelsen var falsk samt att han ännu någon tid önskade inandas Turkiets angenäma luft.*

Då Konungen emedlertid märkte, att det alltmera började *”osa katt”*, växte hans stridslust dagligen. En längre tid förut hade han uppfört ett stort stenhus, med 1½ aln tjocka väggar, hvilket kallades: *Kungshuset.* Det utsågs nu till försvarets *kärna,* dit alla dyrbarheter fördes; fön-

sterna fylldes med jord och sandsäckar och alla ingångar barrikaderades. Dernäst var *Kanslihuset* den vigtigaste punkten och förstärktes derföre på bästa sätt. Öppningarna emellan lägrets olika byggningar fylldes med vagnar, kärror, sängar och andra husgerådssaker, äfvensom hästspillning, ty jorden var tillfrusen och kunde ej uppgräfvas. Sedan utdelades gevär till alla, utan undantag. Hofmarskalken *Düben*, biträdd af kammartjenare, stallknektar och kökspersonalen, skulle försvara *Kungshuset;* Hofkansleren *Müllern*, biträdd af kanslister, skrifvare och vaktmästare, *Kanslihuset;* hvarje af öfriga lägenheter erhöll äfvenledes en särskild kommendant och besättning.

Paschan af Bender och *Tartar-khan* omslöto lägret med en bevakningskedja, hvilken skulle förhindra all tillförsel; men genom *Janitscharernas* vänlighet förfelades ändamålet.

Jag har redan berättat för dig huru stor den styrka var, som kunde uppställas och blef *uppställd* på hvardera sidan.

Den 31 januari 1713 kom en s. k. *Kapigi-pascha*, ett utomordentligt sändebud, till *Bender* med en *Firman*, underskrifven af Sultanen samt försedd med *Riks-sigillet*, hvilken innehöll samma bestämmelser som den skrifvelse, hvilken i December sändes till *Bender*. Den innehöll äfven en föreskrift om omedelbar verkställighet. Då Konungen underrättades härom blef han vredgad och svarade: *"jag reser ej, om det äfven skulle komma tio Kapigi-paschar"*.

Dagen före den egentliga *Kalabaliken* framryckte de turkiska trupperna, med *Janitscharerna* främst, till anfall. Nu framsändes några *Janitscharöfverstar* af paschan för att medla; men de afvisades tvärt. Då började *turkiska musiken* och turkarnes *kanoner* att spela, hvardera efter sin egendomliga melodi. Det berättas, att just som *Janit-*

scharerna framryckte för att storma, uppsteg en vacker tredubbel regnbåge öfver *Kungshuset*: de stannade tvärt och nekade att angripa *"den svenske Carl"* samt påstodo, att Sultanens befallning derom var *uppdiktad*. *Tartar-khan* blef vredgad och förklarade, att om turkarne ej kunde utföra Sultanens befallning, skulle han göra det med sina tartarer.

Nu blef *paschan af Bender* rädd för sitt eget skinn: ty han var i *Constantinopel* känd som vän till svenskarne. Han lät eftersända andra *Janitscharer*, hvilka ej stått i beröring med Konungen och hans män; visade trupperna Sultanens egenhändiga *underskrift* och lät dem lukta på *Riks-sigillet* (som lär hafva haft en angenäm ambra- och muskus-lukt) . . . . samt lät under natten försåtligen i deras sängar strypa 30 svenskt sinnade *Janitscharer*, hvilkas kroppar sedan kastades i floden. Allt detta, men isynnerhet *Janitscharernas* farhåga för att de vilda tartarerna skulle massakrera deras vänner, svenskarne, gjorde att de förra beslöto att bestämdt taga *Konungen* och hans fästning, hvilket äfven utfördes söndagen den 1:a februari 1713, genom den så mycket omtalade

Kalabaliken.

Enligt *Fryxell* betyder ordet *kalabalik* dels *Lejonjagt*, dels och i allmänhet ett *bullersamt uppträde*, d. v. s. att turkarne använda detsamma då vi använda ordet: *gurgel*. Denna gång utförde turkarne visserligen en *Lejonjagt*: men oaktadt *Lejonets* alla bemödanden att få en ordentlig och *stor strid* i gång, misslyckades det egentligen derföre, att det var endast *Lejonet* sjelf som ville slåss; alla de andra, på båda sidor, tjenstgjorde tills framemot slutet som en sorts sinsemellan vänskapligt sinnade *komparser*, hvilka gemensamt bemödade sig derom, att det af alla värderade och omtyckta *Lejonet* ej skulle blifva dödadt, eller skadadt.

Ända tills framemot slutet, då man lyckats uppreta turkar och tartarer, hjelpte de och svenskarne hvarandra i detta afseende och på bästa sätt. Af hela det, utaf Konungen så omsorgsfullt beredda *baket*, blef endast: ett *stort gurgel* och en *liten*, men *naggande god strid.*

Tidigt på morgonen kommo omkring 50 *Janitscharer*, obeväpnade och med långa stafvar i händerna, till svenska lägret och begärde företräde för att hos Konungen bönfalla om att han ej, genom ytterligare *motsträfvighet*, skulle *tvinga* dem till anfall. Konungen vägrade emottaga dem och sände den hälsningen: *"om Janitscharerna ej genast packa sig bort, så låter jag afbränna deras skägg"*. De deputerade blefvo ursinniga (hvilket just var Konungens mening; ty han ville *reta till strid);* men deras ilska synes ej hafva räckt länge, ty då de på hemvägen mötte en svensk, som frågade huruledes beskickningen aflupit, ruskade *Janitscharerna* medlidsamt på hufvudet, somliga sägande: *"vår vän, Carl, har blifvit galen"*; andra: *"den jernskallen!, den jernskallen!"*

En stund derefter framryckte turkar och tartarer, omringade lägret på nära håll samt framförde kanonerna närmare än förut. Ytterligare framsändes en medlare, en af Konungen känd polack, *Potocki;* men han affärdades genast.

Konungen lät samla allt sitt folk till gudstjenst i *Kungshuset:* men under densamma hördes turkars och tartarers härskri samt kanonernas dunder. Gudstjensten afbröts och alla skyndade till sina, på förhand utsedda ställen; men då många tusende turkar och tartarer kommo springande, somliga skriande: *"Allah!, Allah!"* och andra, egentligen de främst löpande *Janitscharerna: "skjuten ej; vi äro edra vänner, i dag som i går"*, så var det ej besynnerligt att en viss *tveksamhet* uppstod, särdeles som Konungen sagt,

att muselmännen ej skulle *våga anfalla*, äfvensom att de ovanliga, af husgeråd och hästspillning sammansatta *utanverken*, snart blefve tagna. Endast några få svenskar stupade, hvilket tydligen bevisar, dels att försvaret var *lamt*, dels att såväl de försvarande som de anfallande ej voro förbittrade. Svenskar och turkar hade i flera år lefvat och pokulerat i all vänskap och ville ej skada hvarandra. De, som skulle försvara *utanverken*, utgjordes till stor del af Konungens bästa folk, som ifrån ynglingaåldern nästan oupphörligen varit i fält och deltagit i en mängd träffningar: men nu ville de *ej slåss*. Förhållandet hade säkerligen blifvit *omvändt* om stormningen utförts af *Dansken*, eller *Muskoviten*, till hvilka de från barndomen och liksom med modersmjölken insugit hat. Förhållandet erinrar om vårt krig emot *Frankrike* och den der *korsikanaren*, då svenska befälet omöjligen kunde göra det fullt klart för soldaterna, att fransmännen voro *fiender* och ryssarne *vänner*. Svenska och franska *vedetter meddelade* sig med hvarandra, så godt de kunde; svenskar och ryssar *slogos* i qvarteren, så godt de kunde. Svenskarne i *Turkiet* och i *Tyskland* voro lika fördomsfulla *tokar*, som åtskilliga af er . . . . *knallhattar!*

Derefter öfversvämmades och betäcktes hela lägret liksom af en oändlig mängd *gräshoppor*, ungefärligen som fordom *Egypten*, endast med den skilnad, att dessa hade turbaner, långa skägg och kroksablar, som ej lär varit händelsen med *Egyptens*. Gräshopporna i lägret uppfyllde alla dess gator och hoppade in i alla dess hus, genom hvarje öppning, som möjligen medgaf inträde. *Kanslihusets* och *Kungshusets* fönster voro ej tillräckligt tillbommade för dem, hvarföre befästningens *hufvudpunkter* genast uppfylldes af landsplågan. Efter omkring en halftimmes förlopp var den styrka, som Konungen kunde använda, endast ungefärligen 50 man . . . . så, som du uppgaf.

I början af striden var Konungen till häst för att leda försvaret af *utanverken;* men medhann knappast att komma till dem förr än de voro tagna, hans styrka förminskad till *en tiondedel* af hvad den varit samt hela lägret uppfylldt af *turbanprydda gräshoppor.* Tror du, *Calle,* att han då gaf sig, ehuru han *möjligen* hade lika stor orsak dertill, som den der marskalken i *Metz?* .... *Nej!*, kom aldrig i fråga.

Konungen blef visserligen förargad öfver att hans utmärkta *utanverk* så *lamt* försvarats; men red emedlertid med sitt vanliga lugn, med dragen värja samt omgifven af omkring 20 officerare och drabanter, för att bana sig väg genom de sammanpackade, krälande och stimmande *gräshopporna,* till *Kungshuset.* Att han under denna ridt ej blef *skjuten,* eller tagen *till fånga,* bevisar tydligen att han ej ännu lyckats uppreta *muselmännen,* oaktadt alla anfall emot deras *skägg,* det *ömtåligaste* de egæ. *Gräshopporna* trängde på och försökte genom *spärrnings-systemet* förmå honom till att gifva sig fången; men han högg och stötte, enligt somliga berättelser dödande ett par och sårande många, samt kom sålunda fram till *Kungshusets trappa.* Vid afsittningen uppkom en brottning emellan honom och en stor och stark *gräshoppa,* af slägtet *Turk,* dervid Konungen föll omkull och betäcktes ögonblickligen af en hel svärm dylika, hvilka föstes bort af drabanterna *Roos* och *Aberg.* En sårad och ursinnig *gräshoppa* aflossade då en pistol emot Konungens hufvud; men det bevarades åt *Fredrikshalls-kulan* genom en tillfällig vridning. Drabanten *Roos,* som märkte att Konungen kommit i *strids-tagen,* ville förmå honom att gå in; men då han började tala *snällt och advocerande,* sägande: ”*Kära Roos .... jag vill endast vänta en liten stund för att efterse, hvad månne turkarne taga sig före*”, grep *Roos* i lif-bältets *bakre* del

för att med våld draga honom baklänges in. Du finner väl, *Calle*, att när Konungen stretade *framåt* och *Roos* med all gewalt drog *bakåt*, så kunde lätt inträffa, t. ex. om bältet gått sönder, att *Roos* ramlade *baklänges?*

Calle. Ja-'vars.

Kask. Just så uträknade Konungen: da han märkte att *Roos* ej ville tro honom och af gammalt kände dennes öfverlägsna styrka, så stretade han dugtigt emot samt uppspände med detsamma helt *oförmärkt* och *illmarigt* det *framtill* sittande spännet .... och der låg den för sin styrka och vighet beryktade *Roos* på sin rygg, med *fötterna* och *bältet* i vädret .... och Konungen flög, lik en ur buren *utsluppen fogel*, midt in i *gräshopps-svärmen*, der han högg och stötte och öfvade sig i den ädla fäktkonsten. När *Roos* lyckligen kommit på sina fötter igen, sprang han genast efter fågeln, grep honom om lifvet och drog honom in i buren, emot slutet biträdd af tvänne tillskyndande svenskar.

I Kungshuset var fullt med *gräshoppor*, både af slägtet *Turk* och af slägtet *Tartar*, hvilka rofgirigt smorde sig med hvad huset kunde förmå. Endast kommendantens rum, der 22 svenskar försvarade sig, var fritt för landsplågan. I detta rum insläpades Konungen, som genast gjorde en *Generalmönstring*, såväl med den *gamla garnisonen* som med den anlända *förstärkningen*. *Generalmönstrings-förslagets* summa för båda lärer utgjort 42 man: enligt en berättelse 52 man.

Derefter uppgjordes plan för och anordnades ett *utfall* .... och Konungen lär hafva fått sitt *första utfall* hastigare ordnadt och utfördt, än den der marskalken i *Metz* lär hafva fått sitt *första*. Dörrarna sprängdes till närmaste rum, hvars *gräshoppor* dels dödades och dels kastades ut genom fönsterna, dervid lär inträffat att åtskilliga, som

vår bataljonsläkare der nere i *Stockholm* brukade säga: *"luxerade sig"*.

Sedan bar det af till ett utfall emot den s. k. *"stora salen"*, der omkring 2 à 300 *gräshoppor*, dels tillhörande slägtet *Turk* och dels slägtet *Tartar*, åto, smorde sig och plundrade, bland annat Konungens stora silfverkista. Dörrarna sprängdes och garnisonen rusade in. Här uppstod ett skarpt handgemäng och skjutande med gevär, karbiner och pistoler, att salen snart blef så full med krutrök, att man knappast kunde skilja vän ifrån fiende och afhålla sig från att nysa. Tre *gräshoppor* voro nära att taga Konungen till fånga; men han lyckades att nedstöta tvänne af dem och kom med nöd och några blessyrer undan den tredjes sabelhugg. En fjerde och mycket stark *gräshoppa* körde Konungen emot väggen och ropade åt kamraterna: *"skjut!"*; men han blef i stället sjelf skjuten af en framskyndande pojke, en *kock*, en sådander med hvitt huckle och förkläde, hvarefter Konungen stötte ned n:o 3 af sina första angripare, som skulle fram och titta. Äfven här utkastades många genom fönstren, mera eller mindre vårdslöst, och andra hoppade ut sjelfva, mera eller mindre försigtigt.

Derefter sprang en afdelning af garnisonen till Konungens eget rum. Der var fullkomligt tyst och stilla; men vid närmare efterseende upptäcktes i ett hörn tvänne *gräshoppor*, som sutto hopkrupna med spända pistoler. De kommo sig emedlertid ej till att skjuta, utan lära först hafva känt liksom en kall ilning genom kroppen, och signade sedan ned i sin blod. En tredje upptäcktes under Konungens säng: han erhöll pardon emot förbindelse, att för paschan och khanen omtala huruledes det tillgått i huset, och kastades sedan ut genom fönstret. Historien säger ej, om han uppfyllde sitt löfte och om han kom lyckligen ned, eller om han blef *"luxerad"*.

Nu var huset utrymdt af *gräshopporna*. Några och tjugo lik lågo qvar på valplatsen. Garnisonen hade sammansmält till 32 man. I *fästningskriget* börjas vanligen med strid på afstånd: här skedde omvändt. Nu reparerades betäckningen i fönsterna och skyttar indelades till hvarje af dem. Som det började blifva brist på ammunition gick Konungen och några officerare omkring för att plundra de dödas patronkök. Under denna sysselsättning tyckte Konungen sig höra något sorl i *Dübens* rum och sprang genast dit, naturligtvis. *Roos*, som var en gammal inpiskad fäktare och "lugn som en filbunke", hade under hela stridens lopp egentligen endast följt densamma med sitt ena öga, under det att hans andra följde Konungen, hvars företags klokhet han alltid misstänkte, och kilade genast efter. I ett af krutrök uppfylldt rum tyckte han sig på bortesta väggen se en *dimfigur*, hvilken liknade en *korsfästad*, hufvudsakligen med den skilnad, att denne hade en lång värja i sin högra hand, som en sådan ej brukar hafva. Kommen närmare igenkände han Konungen, som var uppsatt emot väggen af trenne gräshoppor, tillhörande slägtet *Turk*. *Roos* sköt genast en kula genom hufvudet på en af dem, de andra släppte tag och Konungen rände värjan genom en, hvarpå *Roos* sköt den tredje. Konungen sade ej ett ord, var virrig och matt .... och det är egentligen ingenting att säga om det; ty han hade ju nyss varit nära att blifva strypt. Muselmännen hafva nemligen den sed, att gå rakt på motståndarens *strupe*, med snara, dolk, sabel, eller fingrar. Då *Roos* började förbinda Konungens sårade hand och aftvätta hans nedblodade ansigte, kryade han till sig, igenkände *Roos* och de började spraka. Konungen: *"är det du, Roos, som hjelpte mig?"* Roos: *"ja, jag hade den turen"*. Konungen: *"jag ser att Roos icke öfvergifvit mig .... men hvar äro alla de andra, som hafva öfvergifvit*

mig?" (Tankegången rörde sig nu troligen vid utanverken). Roos: *"största delen lärer vara död, eller tillfångatagen"*. Konungen: *"tror du det, Roos?"* Derefter tog han *Roos* i handen, sägande: *"kom. låt oss nu gå in i stora salen och göra vårt bästa med det lilla manskap som ännu är qvar"*. .... Vet du, *Calle*, att dessa slutord, yttrade af en menniska, som nyss varit döden så nära, att han ej igenkände en af sina bästa vänner, förefalla mig *egendomliga* och uttryckande en *ovanlig tankegång*, särdeles då man betänker att han hade att kommendera: 30 man emot en armé.

Calle. Men .... tycker herr konstapeln att det var *riktigt och bra*, att med 30 man försöka slåss emot en armé?

Kask. Nej .... jag har äfven aldrig sagt, att det var *"riktigt och bra"*, endast att orden förefalla mig *"egendomliga* och uttryckande en *ovanlig tankegång"* .... och det kan väl hända att det ej skadat om befälhafvarne i *Sveaborg* och i *Metz* haft en *halfportion*, eller möjligen ännu mindre af densamma. Du, som läser tidningar noga, erinrar dig måhända huru stor styrkan var *utanför* och *innanför*, då den befästade staden *Metz* gaf sig?"

Calle. Ja' vill minnas .... bortåt 170,000 man *innanför* och 220,000 *utanför*.

Kask. Vet du, *Calle* .... sannerligen jag tror, hvarken att *Korsikanaren* eller att Konung *Carl* någonsin gått in i fästningen med en *så stor* armé.

Calle. *Korsikanaren* .... hvad var det för en?

Kask. Det var en *karre*, som jag läst om i herr *Petter Lappmans* italienska öfversättningar, som aldrig kröp in i någon fästning, utan alltid navigerade ute i det fria.

Calle. Men i tidningarna stod, att när *Fransman* en gång väl kommit in och varit inne en tid, så kunde han ej komma ut, för det att *Tysken* hade gjort så säkra befästningar med så många kanoner.

Kask. Ganska möjligt, att det var omöjligt att komma ut, såväl vid *Sveaborg* som vid *Metz;* men då jag hört. att svenskarne voro så arga då de gingo ur *Sveaborg* för att aflemna sina gevär, att de sönderslogo dem emot isen. äfvensom att 20,000 fransmän frivilligt anmälde sig att gå främst vid ett utfall ifrån *Metz*, heldre än att kapitulera. samt att man i smyg måste beröfva hela styrkan deras *Örnar* . . . . så tror jag, d. v. s. om uppgifterna äro sanna, att både *Korsikanaren* och Konung *Carl*. den ena befälhafvare i *Sveaborg* och den andra i *Metz*. försökt det omöjliga.

Calle. Men är ej det orätt, att vilja försöka det omöjliga?

Kask. Det beror på förhållanden och omständigheter. tycker jag . . . . är det så, att ett *större parti* är särdeles angeläget om att släppa till sina skinn, så må man låta det basa . . . . Just som Konungen och *Roos* återkommo till *stora salen*, stormade fienden och förde framför sig åtskilliga husgerådssaker, ungefärligen som då man i fästningskriget rullar framför sig stora korgar. fyllda med jord. Stormningen afslogs genom en liflig eld från fönsterna. Derefter besköt fienden huset med kanoner. hvilka obetydligt verkade, dels emedan de voro för små och dels illa serverade. Då beslöto paschan och khanen att antända huset, hvilket utfördes dels derigenom, att tartarerna afsköto pilar. omlindade med tjärdränkta blånor, emot husets tak, som var af spånor. dels derigenom att turkarne uppstaplade ved och hövalmar emot husets ena sida, hvarefter de antändes. Alla försök att släcka elden i taket och på vinden misslyckades genom brist på vatten och brandredskap samt genom fiendens starka gevärseld. Snart stod hela *Kungshuset* i ljusan låga. som ett stort bål. och när muselmännen sågo svenskarne röra sig derinne

omgifna af eld och rök samt fortsättande med att klattra och skjuta genom fönsterna, så började de tro, att dessa varelser voro slägtingar till deras *salamandrar*, som må utmärkt godt och trifvas väl i eld samt derföre der nere hållas heliga. Konungen ställde sig obetäckt i ett fönster och började skjuta; men räddades nu för tredje gången af *Roos*, som sprang framför honom, erhöll en kula med riktning emot pannan, men hvars kraft motverkades och minskades af en tjock stoppning i den neddragna mössan, så att endast en svimning blef följden. Konungen ville nödvändigt fortsätta försvaret af det brinnande huset, hvarigenom alla säkerligen blifvit innebrända, eller krossade af nedramlande väggar och tak; men tillfölje af en utaf *Roos* fintligt framställd anmärkning, nemligen att det vore hederligare att dö *fäktande*, än att blifva *stekt*, samt att man längre kunde försvara sig i det närbelägna *Kanslihuset*, som ej brann, än i *Kungshuset*, som snart nog måste instörta, beslöt han att göra ett utfall. Garnisonen samlades, dörrarna öppnades och den lilla truppen rusade ut. Konungen kom i sin ifver ett stycke framför sina följeslagare, föll omkull på sporrarna, eller snafvade på en stock, och betäcktes genast af en svärm *gräshoppor*, hvilka afväpnade och togo honom till fånga. Han var vild tills att de fått värjan af honom; men blef derefter ögonblickligen lugn samt förklarade sin tillfredsställelse öfver att de, som tagit honom, tillhörde slägtet *Turk*, och ej slägtet *Tartar*. Ungefärligen vid den tid, då Konungen och hans män gåfvo sig fångna, hörde man ropas från *Benders Minareter*: "*Klockan är åtta slagen*".

Enligt åtskilliga yttranden af Konungen är sannolikt, att hans afsigt var att med den lilla styrkan försvara sig till kl. 4 följande morgon. Ett streck i hans beräkningar var, att de utmärkta *utanverken* så fort togos.

Konungen såg förfärlig ut: hade många blessyrer, ögonbrynen och en del af hufvudhåret afbrändt, kläderna sönderrifna i trasor, ansigtet svart och närapå oigenkänligt af krutrök och lefrad blod; men han framgick med så *stolt hållning*, att folket i hans väg öfverallt pallrade sig undan. De öfriga *Carolinerna* sågo ut ungefärligen på samma sätt: svarta som *mohrer* och trasiga som *tiggare*; men stolta och karska som *lejon*.

Framkommen till *paschan af Bender*, sade Konungen: "*som lek var det här för mycket, som allvar för litet*" .... och paschan *nickade*.

Bender-janitscharerna gingo i många dagar omkring och stimmade, sägande: "*om paschan ej efterskickat andra turkar, så hade svenske Carl och hans män ej blifvit anfallna, utan vi hade hjelpt dem och anfallit tartarerna*" .... och det är ganska sannolikt, att de heldre anfallit dem; ty kärleken emellan racerna *Turk* och *Tartar*, lärer ej varit särdeles stark och varm.

Turkarne behandlade sina fångar i allmänhet väl; men tartarerna sina illa. Man såg tartarer gå och svänga sig i besynnerliga uniformer, en blandning af svenska och tartariska, t. ex. generalshatt och galonerade kansli-byxor till fårskinskavaj, o. s. v., och svenska generaler gå i gamla trasiga och aflagda dylika kavajer.

Efter en kort tids förlopp utlöstes fångarne, församlades i närheten af *Bender*, organiserades på militäriskt sätt och underhöllos af Sultanen.

Ungefärligen samtidigt med *Kalabaliken* hade Konung *Stanislaus* rest till *Turkiet* för att rådgöra med Konungen om ett påtänkt stort *förbund* emellan flera makter emot *Ryssland*; men han blef arresterad i *Jassy*. På samma gång med underrättelsen härom, erfor Konungen att *Stenbock* afslutat ett stillestånd.

Sex dagar efter *Kalabaliken* fördes Konungen till slottet *Timurtasch.* Han gjorde sig sjuk, bar's i och ur vagnen, låg inbäddad i mattor och dolde ansigtet med en liten kudde då folket, vid hvilställen, ville komma fram och titta. Dagen före afresan sände han *Roos,* hvars förnamn var *Axel,* till kommendanten i *Stralsund,* med en berättelse om ställningen och den förestående afresan, äfvensom åtskilligt rörande det tillämnade förbundet emot *Ryssland.* Denna *kurir-resa* utgör grunden till *Tegnérs* dikt: *Axel.*

Calle. Var det *han,* som satt med brustet öga och såg .... "utåt stranden der hon låg"?

Kask. Träffadt! .... Emedlertid hade vinden kastat om i *Konstantinopel,* hufvudsakligen genom Enkesultaninnans ifriga ansträngningar samt den lägre befolkningens tycke för Konungen och hat till *Ryssland.* Anfallet på svenska lägret klandrades; både *paschan af Bender* och *Tartar-khan* afsattes genast samt en kort tid derefter storviziren *Soliman,* d. v. s. både de som utfört och den som, på Sultanens befallning, anordnat anfallet. Nu blef *Kapudan-pascha* (storamiralen) *Ibrahim* storvizir.

Ett krig var nära att utbryta emot *Ryssland* och utbrottet liksom påtrycktes af underrättelsen om *Stenbocks* seger vid *Gadebusch* öfver danskar och sachsare; men då underrättelse sedan anlände om att *Stenbock* kapitulerat i *Tönningen,* användes densamma så skickligt af *fredspartiet* samt de utländska sändebuden, att vinden och med den, naturligtvis, alla *flöjlar* kastade om, hvarefter rustningarne inställdes.

I november flyttade Konungen till *Demotica.*

Från den 6:e februari 1713, då afresan från *Bender* anträddes, och till *juldagen* samma år, gjorde Konungen sig sjuk, ehuruväl att både svenska och turkiska läkare voro beredda att på aflagd embetsed förklara, att han var

frisk som en *nötkärna*. Han låg ständigt, och när sängen skulle bäddas, så rullade han sig på en soffa. Han *sjuktrilskades* ungefärligen så, som jag någon gång sett en och annan *rekrytpojke* göra der nere . . . .

Calle. Händer det aldrig, att en och annan gammal *artillerist* gör sig sjuk?

Kask. Tycker du det . . . . kommer aldrig i fråga: de hafva dertill för mycken ambition, skulle sätta både befäl och kamrater i sticket . . . . och tänk så svårt det skulle vara för läkarne . . . . Orsaken till att Konungen under resan gjorde sig sjuk, ansågs allmänt vara den, att han ej ville visa den nyfikna turkiska allmänheten en *fången svensk Konung*, och att han sedan fortsatte, förklarades i allmänhet sålunda, att han ej tyckte om *ceremonier* och *etikett*, till och med plågades af allt sådantder; men inseende att de ej kunde undvikas vid ett möte med Sultanen, som hade sin hofhållning i närheten, ville han genom en sjukrapport liksom *rulla sig undan* detta möte, ungefärligen som han rullade sig undan på soffan, då sängen skulle bäddas . . . .

Calle. Men, herr konstapel . . . . det förefaller mej, att han äfven *rullade undan sej* från göromålen här i landet, som Kung?

Kask. Ja . . . . man kan visserligen så säga och många hafva sagt det; men tvärsäkert är, *Calle*, att det ej var af *lättja* och *brist* på ambition, som vanligen är grundorsaken då rekrytpojkar försöka *rulla sig undan* från att göra sin tjenst . . . . Så snart Sultanen flyttat sin hofhållning på längre afstånd, steg Konungen upp helt kry och rask, sjelfva *juldagen*, och *nyårsdagen* 1714 satt han till häst och red några mil, utan att det bekom honom på minsta sätt illa.

Nya försök att förmå Konungen till att afresa gjordes oupphörligen, både från svensk och turkisk sida. Sultanens gunstling, *Kumargi*, försäkrade sin herre, att det enda säkra sättet att få gästen till att afresa var: att Sultanen bad honom stanna qvar så länge som möjligt.

Otaliga skrifvelser och bref anlände från *Sverige*, hvilka i de dystraste färger afmålade ställningen i landet och spådde ett inbördes krig emellan Konungens vänner och motståndare. Vid *jultiden* sände *Rådet* generalen *Liewen* till Konungen, för att försöka förmå honom till att återvända. Generalen framkom i *mars*, hvilket bevisar huru fort det den tiden gick att resa. Generalens framställning af tillståndet och partierna i landet gjorde åsyftad verkan, och Konungen beslöt att afresa. Sultanen lemnade 300 hästar och 60 vagnar samt bekostade underhållet för minst 700 återvändande svenskar.

Den 20 september 1714 anträddes återfärden, under många välönskningar af den turkiska befolkningen. Efter en mycket långsam marsch ankommen till gränsen, sände Konungen en *tacksamhets-skrifvelse* till Sultanen, anordnade huruledes återfärden skulle utföras af *hufvudstyrkan* samt red sedan, som man säger: *"litet i förväg"*. Åtföljd af tvänne personer, generalen *von Rosen* och öfverstelöjtnant *Düring*, red Konungen den 26:e oktober från gränsen och man kan säga att han förde en så kallad *Spets*. En dagsmarsch efter och i Spetsens spår skulle ett *Avant-garde* följa, bestående af 24 utvalda, raska karlar. *Hufvudstyrkan* hade tillstånd att färdas langsamt, enligt Kongl. Maj:ts Nådiga Tagordning. *Spetsen* och *Avant-gardet* (egentliga Förtruppen) skulle marschera öfver *Wien*, *Nürnberg* och *Kassel*; *Hufvudstyrkan*, som polska spejare ej voro angelägna att komma åt, skulle färdas genom *östra Tyskland*. Konungen kallade sig *Peter Frisk* och hans följeslagare

hade äfven diktade namn. Efter en särdeles äfventyrlig ridt af 286 tyska mil på 16 dagar, anlände Konungen och *Düring* till *Stralsunds* tullport, den 11:e november kl. 1 på natten; *Rosen* kom dagen derefter. *Avant-gardet* kom tätt efter honom; men *Hufvudstyrkan*, som hade kortare väg, kom ej till nämnde port förr än den 18 mars 1715, hvilket synes utvisa att nämnde *Tågordning* medgaf en och annan längre rast. Då Konungen framkom till *Stralsund* hade hans stöflar, som under 8 dagar ej varit afdragna, liksom vuxit fast vid de uppsvullnade benen, och måste derföre uppsprättas.

Calle. Men herr konstapeln sa' ju sjelf nyss, att en viss *Carl Frisk* red från *Turkiet* till *Stralsund*, under betäckning af *tre* personer, af hvilka den ena efter den andra dröp af *under vägen?*

Kask. Jag tror du märker ord, pojke ..... Ja, jag tror att jag sade så; men *Carl* hette han ju, egentligen ... *frisk* var han ju, om någon det varit .... och han betäckte nog sig sjelf, som *tredje* man .... *Fryxell* säger visserligen, att Konungen och *Düring* kommo samtidigt till *Stralsunds* tullport; men man kan naturligtvis af en civil historieskrifvare ej begära, att han skall förstå och inse, att *Düring* red *en half hästlängd* efter Konungen.

Att jag nu för dig, min kära *Calle*, berättat så mycket ur mina *Fryxells berättelser*, 23 delens tredje häfte, det kommer sig egentligen deraf:

att tidsperioden från slaget vid *Pultawa* och till *Kalabaliken vid Bender* utgör, enligt hvad det förefaller mig, en vigtig *vändpunkt* i trenne rikens utvecklingshistoria;

att ni i Skolan tala om Konungens långvariga vistelse i *Turkiet*, alldeles som om den endast orsakats af *trilskenhet*, samt

att, då det är fråga om Konung *Carl XII,* bruka somliga af eder, vanligen de snällaste *morsgrisarne,* göra ungefärligen som *Janitscharerna* gjorde, ruska betänksamt på hufvudet och säga: *han var galen* .... och andra af eder, de *okynnigaste och klådigaste,* inbilla sig att hvar och en af dem, genom att vara dugtigt *trilsken och begifven på att slåss,* kan blifva en annan *Carl XII.*

De flesta af eder hafva en så besynnerlig föreställning rörande Konungen: ni tro att han endast var en *bister krigare* med rätt uppstruket hår, klädd i blå rock, gula kraghandskar, stora kragstöflar och hjortlädersbyxor samt hafvande i högra handen en lång värja, med hvilken han kunde dugtigt stöta och hugga .... men vet du, *Calle,* att sedan jag noga grundat på hans *illmariga* anfall emot *Janitscharernas skägg,* äfvensom hans tal om *"Turkiets angenäma luft",* m. m. i denna väg, så börjar jag alltmera misstänka, att bakom den bistra masken dolde sig en *skalk,* som var *qvick som en eld.*

Bland det jag nyligen renskrifvit åt herr *Petter Lappman* af hans öfversättningar ifrån *italienskan,* förekommer äfven ett stycke, benämndt: *"Själens och Kroppens arbetsmetoder",* som jag mycket grundat på. Jag har afskriften här i lådan och skall uppläsa några rader för dig.

"......... Hvarje *konstnär* af högre grad har emellanåt *ingifvelser,* d. v. s. förnimmer mera eller mindre tydliga *hägringar af det rätta* uti ett och annat af den sak, som han önskar utarbeta. Det är denna närapå omedvetet och oförklarligt till honom kommande *första upprinnelse,* som *han* sätter värde på. Utarbetningen verkställes emellanåt alldeles icke, emellanåt långt efteråt, beroende af tid och många andra förhållanden, bland hvilka må anmärkas: beskaffenheten af hans *Trosskolonn,* med hvilken

ofta nog medföljer åtskilliga *biträden* samt alltid en mängd *verktyg* såsom, t. ex.: cirkelbestick, färglådor, penslar, pennor, stämgafflar, m. m. af allt detta, som erfordras för att gifva *kroppslig form åt en idé*, en andlig föreställning. Det är den *fullt utarbetade idéen*, den, som genom sin kroppsliga form kan af flertalet uppfattas, som *verlden* sätter värde på. Den store astronomen, *Newton* . . . ."

Calle. Hvad var det för en?

Kask. Det var väl en *stjernkikare*, kan jag tro: ty en sådan lär man äfven kalla: *astronom* . . . . "Den store astronomen, *Newton*, skrifver sjelf, att *hufvudsaken* i hans vigtigaste upptinningar framställt sig för honom på ett sätt, som han ej kunde förklara, samt att långt efteråt, då hans *Trosskolonn*, medförande tuber, taflor, grifflar, tabeller, m. m., framkommit och han fick tid att dem tillräckligt använda, så fann han till sin förvåning, att den omedvetna, dunkla aningen, *hägringen af det rätta*, var fullkomligt riktig. *Idé-menniskan* sätter mycket värde på medhjelpare och sin *Trosskolonn:* ty genom dem blifva hägringarna närmare bestämda och få form. I *Trosskolonnen* höres deremot ofta nog skarpa anmärkningar emot *principalen*, som beskylles för anlag till att vilja skena, m. m. d. Denna förmåga, att *hastigt* och liksom i *en sammandragen bild se hägringen af det rätta* i en gifven sak, den kallas af somliga: *geni*, af andra: *tokeri* . . . . och hvad den kallas, det kan egentligen göra detsamma, hufvudsaken är: *att konstnären har förmågan*".

Calle. Det der förstår ja' rakt ej.

Kask. Icke jag heller, och det är just derföre jag grundat så mycket på saken . . . . det enda jag tycker mig klart förstå är, att det der som kom på *stjernkikaren*, måtte hafva varit ett slags *ryggskott*, ty de bruka komma så der oförmodadt. Då vi båda hafva så svårt för att förstå

meningen i den italienska skriften, skall jag uppläsa ett stycke om Konung *Carl XII*, ur en svensk skrift, som står der på bokhyllan, och hvilket förefaller mig hafva samma *riktning* som meningen i den andra skriften, men är lättare att förstå.

"Den utmärkt lärda och djupsinniga tänkaren, *Emanuel Svedenborg*, sade om Konung *Carl XII* som yngling: "*Prinsen har en märkvärdigt penetrerande blick i inveeklade saker. Hvad han säger rörande dem förefaller besynnerligt; men vid närmare begrundande finner man, att han vanligen haft rätt*". Vet du, *Calle*, att det förefaller mig, att *Svedenborgs* omdöme om prinsen var ungefärligen så beskaffadt, som *allmänhetens* om honom sjelf och hans syner.

Det vill synas, att då den sjuka och svaga Konungen fördes från slagfältet vid Pultawa, framställde sig för honom en *hägring* af det enda möjliga sättet att återupprätta det förlorade: att han liksom i *andanom* förflyttade sig till *Sverige*, såg att der fanns hvarken arméer eller penningar; sedan förflyttade sig till *Turkiet*, såg att der fanns stora arméer, rikedom och en kraftfull befolkning, som hyste ett glödande hat till *Ryssland* . . . . samt att *föreningen* af dessa båda bilder grundlade en *föreställning*, hvilken sedan så rotfästade sig, att han slutligen, bringad till det yttersta, ville visa verlden att endast *yttre våld* kunde skilja honom från *bemödandet* att densamma utföra, och sålunda uppkom *Kalabaliken: "som lek för mycket, som altvar för litet"*.

Trosskolonnen lyckades en gång att få ett turkiskt krig emot *Ryssland* att under mycket buller och bång gå af stapeln, och det hängde sedan på ett *hår* att *hägringens fingerrisning åt idé-menniskan* blifvit en utförd sanning. *Trosskolonnen* var derefter tvänne gånger före *Kalabaliken* och en gång efter densamma nära att få göra ett *försök*

till att utföra hägringens anvisning. Om ej det *hår*, på hvilket utgången en gång hängde, blifvit afklippt på ett sätt, som ej något menniskobarn gerna kunde förutse, så är det både möjligt och troligt att åtskilliga af eder, gossar i Skolan, som nu, betänksamt ruskande på hufvudet, säga: "*han var galen*", skulle säga: "*han var väl ett sådant der geni*". Mig förefaller det deremot, att *mannen* och hans tankeriktning var alldeles densamma, om *håret* blef afklippt, eller ej.

Czar *Peter* anses hafva varit en utmärkt *klok man*, och han var det onekligen; men huruledes bar denne kloke man sig åt vid ett tillfälle? Efter att skickligt hafva begagnat sig af Konungens *oförsigtighet och felsteg*, begick han sjelf, strax derefter, fullkomligt *samma fel* och fick sedan sitta der nere vid *Pruth*, som i en *sax*, och fundera på verldens fåfänglighet. Om ej Czarens *Trosskolonn* så varligt och väl öppnat *saxen*, så hade han varit förlorad och *Rysslands* förstoring blifvit fördröjd. Men huruledes förfara de flesta af eder i Skolan? De förblanda hvad *han* gjorde med det hans *Trosskolonn* gjorde. Om *saxen* ej blifvit öppnad, så är jag fullt förvissad derom, att många af eder, som nu benämna Czaren: "*en vis man*", skulle, betänksamt ruskande på hufvudet, säga: "*en sådan tok*".

Men, min kära *Calle*, huruledes bör man rättvisligen benämna sådana der *knallhattar* bland eder i Skolan, som ej försöka få reda på den handlande menniskans *mening, tankeriktning och bemödande*, utan endast bedömma efter *utgången*, hvilken dels är beroende af *Trosskolonnens beskaffenhet* och dels af en mängd *oförmodade händelser*, som ej kunna på förhand beräknas. Du tiger som en *fisk*: men jag skulle nära på vilja säga (har dock ej sagt det) att just *de* böra kallas: *tokar*, eller *flöjlar*. Ni studera historien så besynnerligt: man märker tydligen att ni anse *hufvudsaken*

vara, att kunna hastigt sätta upp fingret och svara: "*Ulrica Eleonora*"!!, "*1713*"!!, o. s. v.; men intet har jag studerat mina *Fryxells berättelser* på det sättet. Jag har grundat och grundat på historiens *lärdomar* för oss, menniskobarn.

Turkarnes förhållande till svenskarne var till den grad utmärkt, att hela verldshistorien ej lärer kunna framvisa ett motstycke till de förras *gästfrihet* emot de senare. Sultanen blef, i ordets egentligaste bemärkelse, *pungslagen*. Det minsta han vanligen fick betala var *en pung*, d. v. s. omkring 500 rdr om dagen. Dessutom emellanåt *extra pungslagningar* på 1,000 à 1,200 pungar i stöten. Utom allt detta gaf Sultanen en massa dyrbara presenter, bestående af juveler och smycken, hästar, vagnar, husgerådssaker, m. m. . . . . och som Konungen hade den seden, att ge bort lika fort som han tog emot, så hade han vanligen ingenting qvar. Du bör betänka, att svenskar och öfriga främlingar, som tillsammans bildade Konungens omgifning och gästade *Turkiet*, utgjorde minst 5, 6, à 700 och högst 14,000 personer, vanligen emellan 1 och 2,000, samt att alla dessa till största delen underhöllos på landets bekostnad. Emellan turkar och svenskar var alltid ett utmärkt godt förhållande: en och annan af värdar och gäster kommo, naturligtvis, någon gång i tvist och smått gurgel samt kallade hvarandra då: "*hedningar*" och "*hundar*"; men det der var egentligen ett slags kärleksgnabb, som glömdes snart, och sedan gingo de ånyo helt fredligt och förtroligt tillsammans och *pokulerade* . . . .

Calle. Nu har herr konstapeln *tränne* gånger sagt, att de gingo tillsammans och *söpo* . . . . men muselmännen dricka hvarken *bränvin*, eller annat *vin*, det har *skolläraren* sjelf sagt.

Kask. Ja-så, du *räknar*. Jag har ej sagt, att de "*söpo*", utan att de "*pokulerade*". och det står jag för.

Intet må du tro, att de pokulerade med *brännin* eller andra *starka drycker*, utan med en sorts sockervatten och citron, som kallas *Sorbet*, med *Äppelöl*, och med annat dylikt. Liksom *Muhamed*, den kloka hedersmannen, lyckades inprägla hos sina *lydiga bekännare*, en stark afsky för *spirituösa drycker*, och kärlek för *Sorbet* och annat dylikt, sammalunda böra väl våra aktade *Folkskolelärare* kunna inprägla samma afsky och samma kärlek hos sina *lydiga elever?* Vi böra hoppas och tro, att hela svenska nationen om några år *"pokulerar"* på samma sätt, som turkar och svenskar gjorde der nere, i *halfmånens* vänliga sken . . . . . Turkar och svenskar öfverensstämde i mycket annat: muselmannen dör gerna när som helst, om han endast anser sig vara fullt säker derom, att genast komma i *sjunde himmelen*, och då han tyckte sig märka samma uppfattning och dödsförakt hos *Carolinerna*, tänkte han: "det är skada att dessa resolverade och trefliga *kurrar*, dessa *hedniska hundar*, ej kunna få sammanträffa med mig i min *sjunde himmel* och der fortsätta med vårt prat och pokulerande". De öfverensstämde äfvenledes i mycket annat; ty på båda sidor stod en *reel och ädel folkstam*. *Sverige* var då utfattigt och kunde ej göra något i denna väg; men under sednare lyckligare förhållanden, synes det mig, borde landet hafva vid *Bender* genom ett storartadt monument framställt och uttryckt sin tacksamhet för att *Turkiet* visat en svensk Konung och hans män en gästfrihet, som ej lärer hafva någon *motsvarighet i verldshistorien*. Få se om ej *trävaruexportörerna* der nere utefter kusten, sätta sig i spetsen för någonting *storartadt* i denna väg. *Battre sent än aldrig.*

Bland Konungens *biträden* var onekligen Enkesultaninnan *Validé* den utmärktaste. Liksom rikskansleren *Axel Oxenstjerna* under 30-ariga kriget hade alla ledande tradar i sin hand, sammalunda hade *Validé* dem nu, och bada

visade samma outtröttliga tålamod och fyndighet med afseende på att ihopknyta de som brusto. Polacken *Poniatowsky* underhöll en ständig förbindelse emellan Konungen och henne. Hon störtade den ena storviziren efter den andra, så snart de ej ville understödja *Konungens, Sveriges* och *Turkiets* sak, som för henne var *sak samma.* Så snart Sultanen började blifva loj och olustig för att hjelpa Konungen, framträdde hon stolt och lugn, som ett väsende från en annan verld, och sade: ”*när skall min son hjelpa mitt nordiska Lejon?*” . . . . och genast hördes från *Seraljens* alla vinklar och vrår liksom ett eko, kommande från sköna korall-läppar och silfverstämmor: ”*Lejon! Lejon!*” Sultanen var känd för att vara en stark hushållare; men när han tröttnade vid att blifva *pungslagen*, framträdde den stolta anden och sade helt lugnt: ”*Profeten har ålagt oss att öfva gästfrihet*” . . . . och hvad skulle han då väl göra; ty en Sultan är både den *andliga* och den *verldsliga* maktens öfverhufvud. Sultanen fick aldrig någon ro, och för *dagens* storvizir hägrade alltid på ett hemskt sätt hans företrädares öde. Det var *hon*, som först hjelpte f. d. *vedbäraren* uppför trapporna, så att han lyckades uppnå den närmast spetsen högst belägna punkten, och det var *hon*, som sedan kastade honom hufvudstupa utföre, när han blef *Sveriges sak* otrogen. Det var *hon*, som stärkte modet hos det emellanåt vacklande *krigspartiet* och underbläste de *lägre klassernas* hat emot *Ryssland.* Jag kan ej erinra mig hafva hört, hvarken dig eller någon af kamraterna i Skolan nämna *hennes namn*, då ni pratat om konung *Carl* och *Kalabaliken.* Huru kan det komma sig?

Calle. För min del får jag säga, att jag aldrig förr hört talas om Enkesultaninnan *Validé* . . . . och har derföre naturligtvis ej kunnat prata om henne.

Kask. Jag börjar befara, min kära *Calle*, att du är lika *skral historicus*, som *utmärkt geograficus*. Då jag antog att du kände, att *Sverige* och *Norge* tillsammans bilda en *ö*, då var du så qvick att sätta upp fingret och säga: "*halfö*"; men när det är fråga om *försvaret* af denna halfö, då sätter du ej upp fingret för denna *turkinna*, som i en kritisk tid arbetade mera för att få *Sverige* "*på rätt köl*", än någon *svensk qvinna* och de flesta svenska män gjort. Om Sveriges *qvinnor* nu i allmänhet voro sådana, som *hon* var, så skulle landets *ynglingar* ej behöfva jämra sig så mycket öfver *beväringspligten*, eller vara så rädda för *allmänna värnepligten*; ty då kunde *qvinnorna* öfvertaga hela baket. På *monumentet* der nere borde en särskild vers egnas henne.

Bland Czar *Peters* biträden var *Catarina* onekligen den utmärktaste; ty i ett kritiskt ögonblick slog hon "*spiken på hufvudet*" så, att verkan deraf kommer att förmärkas under sekler.

Vet du, *Calle*, att det förefaller mig svårt nog att förklara *Validés* hängifvenhet och outtröttliga bemödande för sitt *Lejon*, som hon kanske aldrig sett, som ej var så särdeles vackert och till hvilket hon aldrig varit i tillfälle att tala. Äfvenledes är det svårt att förklara den envisa hängifvenheten hos den *lägre turkiska befolkningen*, som Konungen aldrig smickrade och kurtiserade .... och den *svenska allmogens* outtröttliga tålamod att bära krigets bördor samt att fördraga hans sätt att omhulda den, så olikt faderns.

I den der italienska skriften om "*Själens och Kroppens arbetsmetoder*", står på ett ställe: "Menniskans *fantasi* går utan jemförelse *längre*: men med en mera *osäker och racklande gång*, än hennes *förstånd och beräkningsförmåga*".

Det är mahända möjligt, att både Konungen och *Validé* ej endast sågo en hägring af den *närmaste tiden*, utan äfven

af en, som låg långt bakom densamma: att de liksom sågo en *örn*, som ställde sin flygt oberäkneligt högt; en *qvinna*, som vemodigt firade sin flagg på half stång . . . . samt en *ädel och kraftfull man*, som blef allt krassligare och sjukare? Det är äfven möjligt, att såväl Turkiets *lägre befolkning* som Sveriges *allmoge* hade en dunkel aning derom, att det var ej endast fråga om en strid, med betydelse för *dagen*, utan om en strid emellan *en uppgående och tvänne nedgående solar?*

Så kallade historiska *källforskare*, d. v. s. dessa aktade vetenskapsmän, som outtröttligt leta nere i häfdernas djupaste källor, hafva upplyst, att *Catarina* var *svenska*. Du finner sålunda, min kära *Calle*, att *svenskan* rådde på *turkinnan* (hvilket säkerligen gläder alla svenskans landsmanninnor); att en *svenska* gaf dråpslaget åt tidehvarfvets största hjelte, samt huru *illmarig* den *svenska* qvinnan kan vara . . . . Berätta det der för kamraterna, så att de *akta sig*, taga sig *till vara*, när de blifva äldre.

Kom nu ihåg, min kära *Calle*, att du ej lägger *andra ord* i min mun, än de jag verkligen yttrat. Jag har icke talat om Konung *Carl*, som *svensk Konung*, ännu mindre påstått, att han i *denna* egenskap var af den beskaffenhet, att landet bör önska sig hans make. Jag har egentligen endast från *en synpunkt* försökt att bedöma hans bemödande att, efter slaget vid *Pultawa* och under inflytelsen af *dårarande* förhållanden i *Sverige*, försöka återställa hvad han genom föregående *oförsigtighet*, *krigslystnad* samt det oblidkeliga *hatet* till Konung *August* i *Polen*, förlorat. Jag har egentligen endast anfört hans förfarande under en gifven tidsperiod som ett *exempel*, bland många som kunna anföras, på: *en orubbligt verkande kraft i menniskosinnet.*

Nu återstår för mig endast, d. v. s. för denna gång att nämna några ord om *Carolinerna:* huruledes de upp-

föddes, utvecklade sig samt hvilka egenskaper som i allmänhet utmärkte dem.

En 8- à 10-årig *Carolin-unge* fick redan i *hemmet* af sina förutseende föräldrar, äfvensom i *Skolan* af den lugnt och säkert i gossens framtid inblickande magistern. lära sig *lydnad och mores* så, att det sedan satt tvärsäkert i

honom för hela återstående lefnadsloppet. Såväl magistern som gossen voro i allmänhet *mindre kunniga*. än lärare och elever nu äro; men magistern följde en i åtskilliga afseenden *säkrare metod* än den, som lärare ofta nu och till stort men för elevernas *framtida väl*. bruka följa .... och gossen var i ett och annat afseende öfverlägsen sina jemnariga nu för tiden, bland hvilket må anmärkas: att han var mera *härdad*. När jag der nere i *Stockholm* om morgnarne såg åtskilliga omkring 10 år gamla små herrar. klädda i bottiner, pulsmuddar, stoppad öfverrock med skinn på kragen och halsbindel öfver öronen, kuttra och frysa

under vägen till Skolan, då det ej var kallare, än att det okläddda vattnet på intet vilkor *ville frysa*, så tänkte jag: "det skulle vara roligt nog att om några år få se de der bivuakera på *Ålands haf* och ej hafva någonting annat att värma sig med, än att emellanåt taga emot ett och annat anfall af kosacker med långa spjut. De der komma möjligen att framdeles passa bättre till att stå i en *Katheder* och hålla långa och lärda föredrag om *krig*, än att under dem skicka sig så, som *Carolinerna* gjorde. *Carolin-ungens mamma* tog saken på ett helt annat sätt, än *mammorna* nu bruka göra. Gossen kände ej till alla dessa öfverplagg, som nu orsaka, att *Tamburen* i ett Skolhus ser ut ungefärligen som ett *klädmagasin*, eller som det såg ut hos en pantlanare, der jag var inne och lånte på min klocka. I *lätt beklädnad* rörde sig *Carolin-ungen* ute i skog och mark, som inverkar betydligt på *uppehållandet* af lifskraft, lefnadslust och raskhet .... och det påstås att han var mera *rask*, men betydligt mindre *fin och gentil*, än en af hans jemnåriga nu vanligen brukar vara.

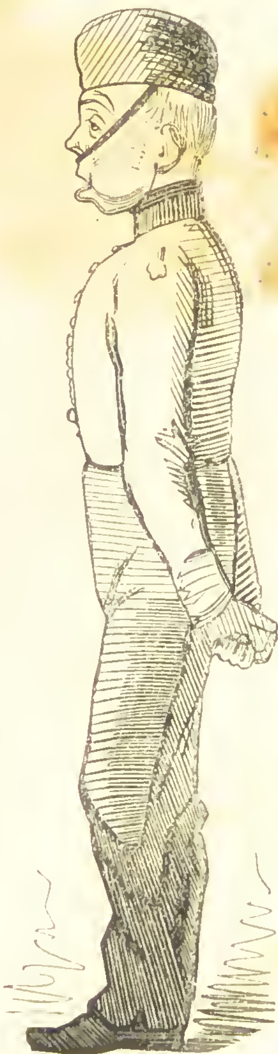
En *15-årig Carolin-yngling* var road af jagt, fiske, ridt, fäktning och gymnastik. Äfven han rörde sig mycket ute i skog och mark samt *underhöll* derigenom den *härdning*, som han i gossåldern erhållit. Han saknade visserligen den *mångsidiga kunskap*, som pryder *vår tids* 15-åringar; men kunde vanligen *grundligt och väl det lilla*, som han gaf sig ut för att kunna. Äfven han begagnade ej bottiner, pulsmuddar, halsbindel, m. m. d. .... t. o. m. hvarken glasögon, lorgnett, eller cigarr; han tyckte mycket om sin *mamma* och *pappa* samt var af dem älskad tillbaka, dock ej som en liten *sockergris*, utan som en *reel och dugtig yngling;* han var *enkel och naturlig*, möjligen i sitt yttre något *rå och oslipad*, men ej *vräkig och lillgammal*, eller så der *öfvernaturligt gentil* .... en sådan der *erke-sprätt*.

som tycker mycket om sig sjelf, men hvars tycke vanligen ej delas, hvarken af *fliekor*, eller af det gamla hederliga *svenska Lejonet.*

En *20- à 21-årig Carolin-sven* hade bibehållit samma vanor som utmärkte ynglingen, och var derföre ej lefnadstrött, "*blaserad*", som de brukade säga der nere i *Stockholm* om en och annan helt ung man. Han hade denna *lifskraft*, hvilken alltid åtföljes af benägenhet för verksamhet och för att röra på sig. När han inställde sig vid *Mönsterbordet* för att införas i Rullorna, så stod han ej der och gjorde sig till: klagade öfver blodbrist, för stort hjerta, eller för litet hjerta, svaga nerver, bristande sömn, eller matlust .... eller stod der och hackhostade, så att hvarken Generalmönsterherrn eller läkaren kunde förstå hvad han pratade .... eller funderade på huruledes han skulle kunna smita från *värnepligten* och till *Amerika* .... utan vid *Mönsterbordet* stod en ung lefnadsfrisk man, som gerna tog på sig uniformen och hade ingenting emot att försöka en och annan dufning med kosacker, polackar,

turkar och tartarer .... Han var ej en sådan der *läpp-hängare, dömåns,* och *gå-hem-och-lägg-dej,* som det är omöjligt för allt *befäl* och alla *flickor* i verlden att få lif uti och göra någonting utaf; eller en sådan der *yngling med kassa,* som bara tänker på att få ett eget tält med en oändlighet beqvämligheter, deribland ej att förglömma: en *källare* för sodavatten, punsch, vin, bleckaskar med s. k. konserver, m. m., som kan vara lämpligt att bjuda alla dessa små söta *systrar,* som komma för att efterse om strapatserna särdeles menligt inverkat, äfvensom andra *ynglingar med kassa,* som vilja göra sig en glad och treflig dag .... utan om han var vid kassa, eller ej, så lefde han på *soldat-portion,* låg på den *halm,* som Kongl. Maj:t och Kronan består soldaten, var klädd i hvad som var hans rätt att få från *Utredningsförrådet* samt hade ständigt sina tankar på öfningarna, instruktionsböckerna, krigskonsten, möjligen blifvande fiender och, i första och sista rummet, på *Fäderneslandet!*

Om en *Carolin* ej stupade på slagfältet, blef han vanligen mycket gammal, ehuru ej till den grad, som *Methusalem* .... huru gammal blef den hedersmannen?

Calle. Niohundrade och sextio år!!

Kask. Träffadt! .... ehuru *hans* år möjligen voro något kortare än *våra* kapitulations-år, möjligen endast en

sorts *mån-år*. Men det kan göra detsamma .... hufvudsaken var, att en 80 à 90-årig *Carolin-gubbe* hade, närapa utan undantag, under sin tillryggalagda lefnadsbana och liksom i en *sparbössa* sammansparat så mycken *lifskraft*. att det aldrig kunde falla honom in att agera *läpphängare*. klaga öfver blodbrist och krämpor af tusende slag, som alla dessa *kronovrak* hafva så mycket att berätta om. *Carolin-gubben* var ännu road af att jaga och fiska. Han tillbringade då emellanåt nätterna på milbottnar, eller liggande på vass vid sjöstranden, hvilka hviloställen möjligen ej öfverensstämma med smaken hos nutidens ynglingar. *med eller utan kassa*. Han hade onekligen det felet, att plågas af en lifskraften vanligen åtföljande motvilja för stillhet och overksamhet. Han hade ingenting emot och ville gerna deltaga i dessa längre färder, som under hans tid ofta nog förekommo: t. ex. att i alla väder gå och pulsa der nere på *Rysslands ödsliga stepper*. under ett oupphörligt och nyfiket spejande efter kosacker.

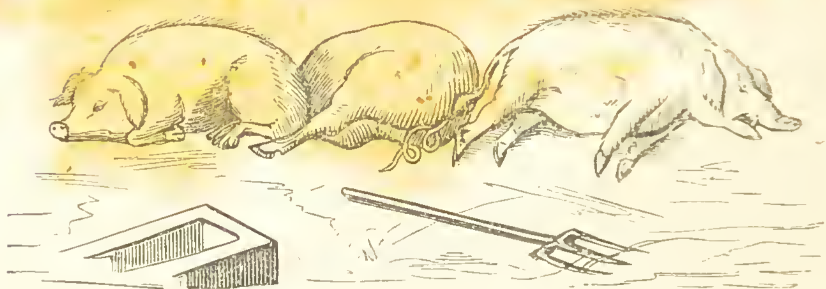

Han var ett lefvande bevis derpå: att *ålder* är en sak samt att *lifskraft* är en annan. Våra *kronovrak* bevisa ju

ännu i dag detsamma? *Hvalfisken* bevisar detsamma: lefver i flera hundrade år och är från början till slut kry och rask, behöfver ej läkare- och apotekarehjelp utom vid någon tillfällig yttre skada, piskar och slår sjelfva hafvet emellanåt samt är alltid *"liflig som en fisk"*. Många *insekter*, som *"lefva endast för dagen"* bevisa detsamma: flyga, eller krypa omkring med så skrala don, att de ej hålla längre än till aftonen, och förhållandet kan ej hjelpas, om äfven hela läkarekåren och hela apotekare-societén slogo sig tillhopa för att göra ett försök. Att *menniskoslägtet* har både en och annan *hvalfisk* samt *insekter, "som endast lefva för dagen"*, det bevisades tydligen af *Methusalem* och hans efterliknare bland *Carolingubbarne*, äfvensom af alla dessa *barn*, som dött så tidigt, att man ej kan utfundera *hvarföre* de blifvit födda.

Carolinerna voro härdade, starka och lefnadsfriska samt förenade med dessa egenskaper: gudsfruktan, enkla seder samt kärlek och trohet till Konung och Fäderneslând. De förde, i likhet med deras förebild, Konung *Carl*, ett *sobert lif:* åto reel mat och drucko emellanåt ett glas öl. Det var endast *undantagsvis* som de förnäma och rika bland *Carolinerna* lefde öfverflödigt, nemligen vid ett och annat *gästabud*, som anordnades för att fira en seger, eller lycklig tilldragelse inom slägten; men du må ej tro, *Calle*, att dessa *Caroliner med kassa* dagligen, eller *nattligen*, gingo på supéer, der det vankades: ett bränvinsbord, mer än tillräckligt för menniskans behof för dagen samt derefter en mängd rätter, omvexlande med viner, öl och porter; ty ehuruväl att *Carolinerna* togo sig stark motion, så kunde de dock ej derigenom lyckas att blifva till den grad utmärkta *matsmältningsmaskiner*, att ett sådant lefnadssätt kunnat försökas utan att åtföljas af *magsyra och blaserin*g, hvilka åkommor voro för dem nära på okända. Hvad *Caro-*

liner utan kassa beträffa, så är det väl *sannolikt* att fylleri-lasten ej särdeles allmänt och starkt inrotat sig bland dem: ty icke är det väl *möjligt att de nyktra muhamedanerna* skulle kunnat fatta en så stark tillgifvenhet till de "*hedniska hundarne*", om de förra ofta fått se de senare ligga fulla här och der, erinrande om: *på en gödselhög slumrande svin?*

Vet du, *Calle* . . . att jag nu har stor lust för att göra som *svinen*, hvila mig litet; ty jag börjar blifva liksom trött. Jag har nu gått här i tvänne timmar och oupphörligen talat; men hvad har du gjort? Du har setat der borta och endast emellanåt galit: "*Ja-'vars!, Ja-'vars!*", som en annan *Lergök*. Jag tycker att du nu bör hafva fått tillräckligt för denna gång: "Slutad bal, sade *Fristedt*, dansade i förstugan" . . . Har du förr hört det *Stockholms*-ordspråket, *Calle?*

Calle. Ja-'vars!, många gånger . . . . Jag får nu tacka herr konstapeln så mycket för allt besvär och för allt han berättat, särdeles för det der om *Kalabaliken och gräshopporna:* men . . . .

Kask. Hvad är det för *men* . . . . har jag kanske talat otydligt?

Calle. Nej-vars! . . . . men sannerligen ja' kan förstå hvad allt det der, som herr konstapeln varit så god och berättat för mej, har att göra med den *sak*, som ja' frågade om: *Försvarsfrågan?*

Kask. Har allt det, som jag i tvänne timmar hållit på med, ingenting att göra med din *sak;* det vore väl märkvärdigt! . . . . Först körde jag fram med en *känsla*, nemligen med *den känsla*, som vi böra hysa för alla våra *grannar*, ända tills att de anfalla oss *orättvist* . . . . Sedan ämnade jag verkligen köra fram med en känsla till, nemligen: *Fosterlandskärleken:* men den resan inställdes derföre, att jag under den första tyckte mig märka, att du ej har sinne för känslor, utan är en sådan der *känslolös pojke* . . . . Derefter körde jag fram med den *lefvande kraften*, sådan den framställer sig i *naturen*, hos en *folkstam* och hos en *menniska;* som exempel tog jag: *Njommelsaska, svenskarnes och fransmännens* förhållande under olyckliga krig samt Konung *Carl XII och Carolinerna.* Nu säger du att *alltsammans*, hela baket, känslor och den lefvande kraften, har ingenting att göra med din *sak;* men jag skall berätta för dig, min gosse, att jag under renskrifningen af en mängd italienska skrifter åt herr *Petter Lappman* tydligen märkt att alla mästarne på den *Stora-fäktaresalen: Julius, Guldkonungen, Marskalken, Fritz, Korsikanaren,* m. fl. . . . .

Calle. Hvad är det der för folk?

Kask. *Är?* . . . . det *var* sådana der *kurrar*, som nära på aldrig gjort annat under hela lefnaden, än stridit, och gjort det på mangahanda sätt . . . . de togo sin *sak* på ett helt annat sätt, än du tager *din.* Jag tycker mig tydligen hafva märkt, att de fästade mycket afseende vid *känslor* och *lefvande kraft* samt bemödade sig till det yttersta för

att väcka och uppehålla dem hos de *folkstammar* och *arméer*, med hvilka de manövrerade här i verlden.

Jag tror, för min del, att 10,000 *Caroliner*, just till följe af deras *känslor och lefvande kraft*, att de ej voro hvarken *unga* eller *gamla* hvitmenade grifter, skulle kunnat försvara *Sverige* bättre, än 100,000 hackhostande *läpphängare*, som hufvudsakligen grunda derpå, hurnledes de genom *sjukbetyg* eller andra *konster* skola kunna smita undan *värnepligten* och till *Amerika*. Jag tror, för min del, att en folkstams *beskaffenhet*, att stammen t. ex. ej innehåller väl mycket rötved, uggleved, m. m. d., utan är *genomfrisk*, är af stor vigt för din *sak*, *Calle*.

Har *Kalabaliken*, som ett exempel på en *kärnfrisk stam*, ingenting att skaffa med din *sak?* Om striden *borde* utföras, eller *ej*, det är en *annan sak*, som Konungen, i egenskap af befälhafvare på platsen, skall svara för; men att han kunde *förmå* 50 *Caroliner* att, sedan hans utmärkta utanverk fallit, uti omkring 10 timmar slåss emot en armé, detta är en *sak*, som ej endast rör Konungen, utan hufvudsakligen *dem sjelfva* och *den stam* de tillhörde. Om, då Konungen ställde upp sitt folk, det rapporterats: så och så många man ligga fulla, som svin, så och så många hafva smitit undan samt om han sjelf tydligen sett, att flertalet af de uppställda voro pussiga, dimmiga och talgögda, hvad skulle han då kunna göra med en sådan trupp? Man hör emellanåt påstås, att *Sverige* ej kan uppställa en styrka, *tillräcklig* att hindra ett *större* fiendtligt anfall. Ganska möjligt; men egenskapen "*tillräcklig*", den beror så mycket på truppens *beskaffenhet*. Jag tror för min del, att det ej skulle erfordrats en så särdeles stor styrka *Caroliner*, för att den skulle vågat *försöket*; om det *lyckats*, det är en annan sak.

"Att *våga ett försök*, det beror så mycket af *känslan* och den inneboende *lefvande kraften;* att försöket *lyckas*, det beror dels af dem samt dels af en mängd förhållanden och omständigheter, af hvilka somliga omöjligen kunna af ett *menniskobarn* på förhand beräknas" . . . . står i en af herr *Petter Lappman* öfversatt italiensk skrift, som jag nyligen renskrifvit.

Kalabaliken vid Bender var visserligen, enligt *författarens* egna ord: *"som lek för mycket, som allvar för litet"* . . . . men *beskaffenheten* af striden i *Kungshuset* var sådan, att den tillräckligt tydligt ådagalade, hvilken andas barn *Carolinerna* voro. När röken höll på att qväfva *"salamandrarne"* samt nedramlande tak, murar och brinnande bjelkar bebådade, att hela huset snart skulle ramla öfver dem, då tänkte Konungen *ej:* huruledes skall jag få reda på en *bakport*, genom hvilken jag kan smita undan från detta obehagliga äfventyr, utan han försökte att slå sig igenom fienden och derigenom komma till ett annat hus, der *försvaret*, skulle fortsättas . . . . och *Roos* samt de öfriga *Carolinerna*, äfvensom *Carolin-ungarne* från kök och stall, de tänkte *ej:* huruledes skola vi få reda på och komma at Konungens *kassa*, smyga oss undan med den till *Amerika*, för att der försöka göra affärer i *bomull* och annat, som kan gifva oss god ränta på penningarna, utan de *stodo qvar i Kungshuset*, så länge Konungen gjorde det, verkställde *utfallet med honom* och gåfvo sig ej förr än *han* aflemnat sin värja, hvilket såväl *de* som hela *verlden* nogsamt och på förhand kände: *ej skulle ske för tidigt.*

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Det är denna *anda* och denna *lefvande kraft* hos *Carolinerna*, som synes mig röra din *sak* .... men som jag väl har *orätt*, så är det nu jag, som frågar dig: Hvad är det som du önskar få veta rörande *Försvarsfrågan?*

Calle. Det är myeke', myeke', som ja' skulle så gerna önska få reda på .... Om herr konstapeln skulle vilja vara så innerligt snäll och säja mej, huru det här *Landförsvaret* och det der *Sjöförsvaret* uppkommit från *begynnelsen?*

Kask. Ja-så, du är en sådan der *Bautastenius*, en sådander, som jag såg på *Ladugårdslands-teatern* der nere i *Stockholm* .... en sådan der *kurre*, som tycker om gamla spjäll, grytor, krukor och burkar, som äro *"bestämdt 4,000 år gamla"* .... det var en annan *sak*. Hade jag kunnat ana det, så hade det aldrig fallit mig in att köra fram med en fora *känslor* och *lefvande kraft* till en sådan der liten *hvitmenad grift*. Du vill veta huruledes *Landförsvaret* och *Sjöförsvaret* uppkommit från *"begynnelsen"*, d. v. s. från det *Gud* skapade verlden .... jag känner ej deras historia för så lång tid tillbaka; men en annan gång skall jag köra fram med några *Bautistenii uppgifter* om dem. Är det någonting mera du önskar veta rörande *Försvarsfrågan?*

Calle. Jo .... å så skulle ja' så gerna önska få veta, hur' stora arméer å flottor *Sverige* och *Norge* ha'.

Kask. Ja-så, du är äfven en Tabellarius, kan jag finna .... kanske en sådan der militär-Tabellarius, af det slaget, som bara önskar att få se stora siffror och tal i kolumnerna; men frågar föga efter om de uttrycka *Caroliner*, eller *Läpphängare?* Det der *Tabellväsendet*, förståndigt uppfattadt, är dock idé med, när man vill bedöma en kraft. Jag förstår mig ej på att uppgöra sådant der och

herr *Petter Lappman* är ej stort slugare i det heller; men han har en god vän, som är mycket slängd i det der och åtskilligt annat, och genom honom skulle jag nog kunna skaffa dig flera tabeller och siffror, än du och dina kamrater kunna smälta. Är det någonting mera du önskar veta?

Calle. Jo . . . . å så skulle det vara så roli't att få veta ett å annat om den der *Allmänna värnepligten* å alla de der *Förslagerna* om den, som det stått så fasligt mycke' om i tidningarna.

Kask. Äfven det går an. Likaväl som jag nyss berättat för dig ur mina *Fryxells berättelser*, kan jag en annan gång berätta ett och annat ur de der små böckerna, som stå så lugna och snälla på bokhyllan, ehurnväl att de (tro mig, min kära *Calle*) röra en *sak*, som förr eller senare kommer att uppväcka *heta strider*. Vi böra emellertid kanske vänta en tid med det der; ty herr *Petter Lappman* påstår, att saken är ännu hos oss alldeles för litet *begrundad*. Är det någonting mera, som *Calle-nyfiken* vill hafva reda på?

Calle. Ja-'vars! . . . . Det skulle vara så bra, att få veta *egentliga meningen* med den der *gymnastiken*, å *fäktningen*, å *militäröfningarna* . . . . om herr konstapeln framdeles får tid å det då ej besvärar honom för mycke'.

Kask. Strunt i besväret . . . . men tycka ni gossar, att jag instruerar *otydligt?*

Calle. Nej-'vars! . . . . nog ä' vi nöjda med den saken allesammans . . . . men den *egentliga meningen*, se dä' ä' väl någonting annat, kan ja' tro?

Kask. Min bästa *Calle* . . . . "*Den egentliga meningen*" med dessa öfningar och med allt som dem rör, om det der

kan *jag* sannerligen ej säga dig någonting. Både *prosten* och *skolläraren* hafva många gånger gjort mig frågor i denna väg och jag har alltid svarat ungefärligen så:

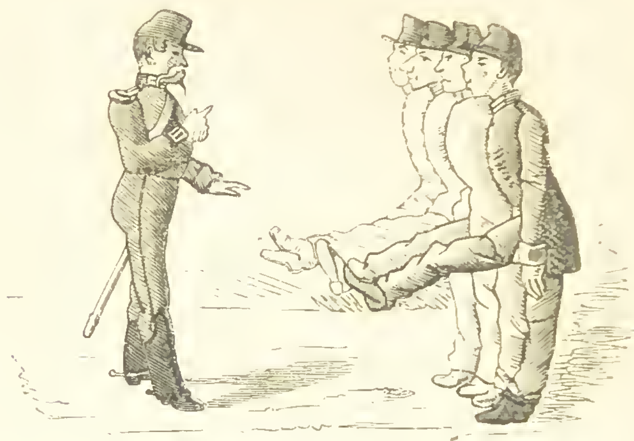
"Jag instruerar och kommenderar i enlighet med af *Kongl. Maj:t* stadfästade *Reglementen* och *Instruktioner*, och har ej någon *egen egentlig mening*, eller frågar efter om någon *sådan* finnes, eller ej" .... Ser du, *Calle*, på det viset kommer man ifrån trassel, förklaringar och mycket obehag. Jag har lärt det der och mycket annat af herr *Petter Lappman* .... som aldrig har någon *egen, egentlig mening*, i alla de der trassliga sakerna, och det har han så innerligen rätt uti; ty hvarföre skall man köra sitt hufvud in i en *bikupa*, om man kan slippa det? Det lär finnas en sådan oändlighet med olika *egentliga meningar* rörande allt, som rör *framtidsverket*, att surret i en bikupa är en småsak emot surrandet af alla dessa olika *egentliga meningar*.

Om du nödvändigt vill, min kära *Calle-nyfiken*, höra på detta surrande, så kan jag framdeles gå din önskan till mötes genom att draga fram den här lådan och uppläsa några afskrifter af de öfversättningar från *italienskan*, som herr *Petter Lappman* gjort. De handla just om den *egentliga meningen* samt om striderna om den, emellan de italienska *fäktmästarne* och deras motståndare: *Pedantazzo*, *Gladiatòre* och *Krabbsaltare* ....

Calle. Hvad ä' dä' der för folk?

Kask. Det hinner jag ej berätta; ty dina kamrater äro ju snart samlade. Nu skall blifva först *bön* och sedan *fristående gymnastik*. Jag kan ej riktigt förklara orsaken; men tycker mig ej få i er det *lif* jag önskar .... och på samma sätt förefaller det mig, att det är för litet lif i ungdomens öfningar i allmänhet: antingen är det *ungdomen*, eller *instruktörerna* som slappat af.

Nej, *Calle*, du skulle ha sett mina rekryter .... och du skulle ha sett mej *instruera* och *kommendera* dem der nere på *Gården*.

Såväl i Förordet som i arbetets slut önskar man anmärka, att samtalet omskrifvits. Åtskilligt är både tillagdt och uteslutet.

Utgifvaren.

SAMTAL

EMELLAN

KONSTAPELN KASK OCH GOSSEN CALLE,

I

MILITÄRA OCH GYMNASTISKA ÄMNEN.

1876.

II.

INNEHÅLL: KONSTAPELNS SVAR PÅ GOSSENS FRÅGA: "HUR' STOR LÖN VILL OCH BOR KRONAN GE MEJ?"

Pris: 1 krona.

Carl Johan

SAMTAL

EMELLAN

KONSTAPELN KASK OCH GOSSEN CALLE,

I

MILITÄRA OCH GYMNASTISKA ÄMNEN.

1876.

II.

INNEHÅLL: KONSTAPELNS SVAR PÅ GOSSENS FRÅGA: "HUR' STOR LÖN VILL OCH BÖR KRONAN GE MEJ?"

STOCKHOLM, 1876.
P. A. NORSTEDT & SÖNER
KONGL. BOKTRYCKARE.

Förord.

För omkring tvenne år sedan lät undertecknad trycka och utgaf ett till honom sändt manuskript, innehållande ett samtal emellan konstapeln *Kask* och gossen *Calle.* Bland åtskilliga andra berättigade anmärkningar, som framställts emot nämnda samtal, hvilket uppgifvits behandla *Allmänna värnepligten.* var äfven den, att konstapeln tycktes hafva särdeles svårt för att hålla sig till ämnet: *Calle* önskade nemligen erhålla upplysningar om *Försvarsfrågan* .... och *Kask* talade hit och dit samt förirrade sig slutligen ända ned till *Turkiet.*

Önskande att erhålla upplysning om huruledes konstapeln skulle komma från detta land och till det uppgifna egentliga ämnet, reqvirerades nästföljande samtal emellan de båda personerna. Det erhölls nyligen och följer härmed: men synes utgöra ett förnyadt bevis på konstapelns egendomliga sätt att lemna upplysningar: *Calle*, som ämnar ingå vid värfvade armén, frågar helt enkelt: *"Hur' stor lön vill och bör Kronan ge mej?"* .... och konstapeln talar hit och dit, men hvarken svarar fullständigt på frågan eller synes komma till det uppgifna egentliga ämnet, utan förirrar sig slutligen till *Italien.*

Men huruledes skall nu vår konstapel komma från *Italien* och till *Allmänna värnepligten?* Kanske att man gjort honom orätt och att han redan är på väg? Han uppläser nemligen under detta samtal för *Calle* några från italienskan öfversatta och af honom renskrifna uppsatser, hvilka synas afse att försöka ingjuta åtskilliga militära och

gymnastiska begrepp i den ungdom, som der nere skall ingå i de på *Allmänna värnepligtens* grund bildade arméer.

En af författarne, gymnastikföreståndare i *Neapel*, skrifver nemligen: "Under den tid, som varit och farit, den, som låg nära *Allmänna värnepligtens* införande, tyckte vi oss märka att ett och annat ej var så, som denna genomgripande förändring betingade: de *äldre* hade i allmänhet en särdeles lofvärd, men möjligen väl uteslutande industrielt-ekonomisk tankerigtning .... och hos den *bildade skol-ungdomen* tyckte vi oss märka, att den hade bättre reda på *Falangen*, *Kohorten* och *Legionen*, än på de dåvarande och de föreslagna arméerna; bättre kände *Ballister* och *Katapulter*, än dåvarande artilleri; hade mera, om man så kan uttrycka sig, *klassiskt-* än *modernt*-militära begrepp. Betänkande att denna ungdom framdeles skulle dels inga i de nya arméerna, dels efter tjenstetidens slut lemna män, hvilka egde att öfverlägga, föreslå och besluta rörande dessa arméer, eller att på befallning utföra hvad dem rör, ansågo vi det vara önskligt att *militärämnen* infördes vid läroverken; men då skolmännen sade, att det ej kunde ske utan att antingen öfveransträngning, eller den militära bildningsblommans uppspirande ur den allmänna bildningens ruiner blef en följd, beslöto vi försöka sprida allmänna militära begrepp, äfvensom gymnastiska, genom för *frivillig läsning* afsedda små uppsatser, hvilka erhöllo det gemensamma namnet: *Kontrapunkter*".

Calle synes ej tycka särdeles om de profbitar, som *Kask* under detta samtal uppläser, och troligt är att den svenska ungdomen delar hans tycke .... men det är mahända möjligt, att *Kask* lyckas bättre en annan gang, d. v. s. får reda på några bättre bitar.

Utgifvaren.

Calle. Godt nytt år! .... Hur' står det till? .... Herr konstapel!

Kask. Godt nytt år sjelf! .... Tack! Bra! .... Första frågan, den ska' du nu alltid ha' .... Jag såg dej inte' i *Kapellet*, under *Ottan*, pojke.

Calle. Men ja' såg nog herr konstapeln .... gömde mej i *Kapellet* för att här på första da'n få göra första frågan. Men att herr konstapeln håller på mä' sådant der *pig-göra* på sjelfvesta *Nyårsda'n?*

Kask. Ja ... visserligen är det ett konstigt göra på en sådan dag för en gammal krigsman, som råkat till att få *officers-själ i soldat-kropp;* men hvad skall man taga sej till: man får väl lof att gå och knoga och sopa efter er pojkar, d. v. s. såvida ej mannen med lian vill vara så innerligt snäll och sopa bort er allesammans, innan han sopar bort mej .... den hedersmannen!

Calle. Skulle det vara så bra, det?

Kask. Visserligen, visserligen blef det en stor lättnad, förstås.... Men känner jag dig rätt, *Calle*, så kommer du aldrig till mej endast för att önska: "godt nytt år!", eller för att fråga: "hur står det till?.... herr konstapel!": ty att du är ett rigtigt *äkta barn* af vår tid, en sådan der egennyttig och sjelfvisk pojke, som bara tänker på *sej* och talar om "*mej*", det bör du ej förneka?.... Hvad månne är det nu, den här gången, egentligen fråga om?

Calle. Åh.... dessutom så ville ja' bara fråga, om herr konstapeln varit så snäll och gjort som han lofvade mej: talt vid herr *Petter Lappman* om min påtänkta resa till *Stockholm?*

Kask. Visserligen, visserligen har jag gjort det.... och derpå svarade han: "*vill Calle resa, så kan han resa så långt vägen räcker, gerna för mej.*"

Calle. Men herr konstapeln glömde kanske nämna, att ja' ämnar der nere ge mej in vid *svearne?*.... bli artillerist?

Kask. Nej, visserligen ej.... jag sa', att du ämnar dej in vid *svearne*, och då frågade han: *Konstapeln tycker väl att det blir en ofantlig fördel för svearne.... och fruktar väl för att gardena blifva afundsjuka?*

Calle. Sa' han verkligen så der?.... Men herr konstapeln glömde väl inte min fråga: "*Hur stor lön vill och bör Kronan ge mej*"?

Kask. Tycker du att jag skulle kunna glömma en sådan fråga?.... så fråga nu ju alla, alla.... och "*det är egentligen ingenting att säja om det*, sa' tru.... tru".......... men det rinner mej en sak i minnet, som bör intressare dej och leda dina steg till en vacker bildstod der nere i *Stockholm* och det genast sedan du kommit dit. Du skall veta, *Calle*, att på den tiden då jag tog värfning vid *svearne*, d. v. s. anno 1831, regerade öfver den Skandinaviska halfön: *Konung Carl XIV Johannis*.... och han var vig som en elg.

Jag påstår, och svarar för det, att för honom hade det varit en enkel sak att bli *Instruktör* i gymnastik och sabelfäktning. Hos honom gjorde jag många gånger *kungsordonnans* och såg ej sjelf, men hörde de andra ordonnanserna tala om det, att när *Kungen* hade mindre bjudningar för jemnåriga och gästerna skulle begifva sej hem, så brukade han visa dem ett behändigt sätt att få af sej galoscher, genom att hoppa på en fot och sparka bort dess galosch med den andra foten. Han visade först så lätt och behändigt det gick för sej; gästerna, af hvilka en och annan möjligen tagit sej ett och annat glas, skulle apa efter: hoppade, sparkade .... och satte sej emellanåt på ändan, förstås, och *Kungen* skrattade. En annan passage såg jag sjelf. Vet du, *Calle*, att när *Konung Carl XIV Johannis* kom som *Prins* till oss, så fans det liksom en viss militärisk anda, sträckning och knyck i *Stockholms borgerskap*, som under föregående krig bestridt garnisonstjensten i staden och vid särdeles högtidliga tillfällen ännu brukade rycka ut med många bataljoner; men sedan *Prinsen* blifvit *Kung* och freden länge varat, började andan afdunsta, sträckningen sjunka ihop och knycken slappas af, och snart nog blef det lika svårt för *stadsmajorerna* att få ut sina bataljoner, som det nu lär vara för *öfverbefälhafvarne* vid somliga landsortsföreningar att få ut sina skarpskyttar till exercisöfningar. Hurnledes det nu vände sej på rosten, så bildade sej ett parti inom borgerskapet, som önskade lifva andan, höja den ihopsjunkna sträckningen och stärka knycken .... och *Kungen*, som gammal knekt, var genast med om den saken och lemnade borgerskapet en skicklig officer, för att ge ton och taga upp versen. Han började med borgerskapets kavalleri och fick ut rätt många, hvilka öfvade sej med repskvadroner på Gärdet. *Kungen* åkte en dag förbi, steg ur vagnen och ville på nära håll taga öf-

ningarne i betraktande. Jag ser alltsammans så tydligt för mej, som om det skett i går: de, som kommenderade, blefvo väl heta .... och så blefvo äfven de, som kommenderades, heta äfven, förstås, alldeles som vid *militären* .... och flygelmännen måste rida efter som det kommenderades och kunde ej släppa sina rep, förstås .... och summan blef: att hur det manövrerades och svängdes, så kom än ett rep framifrån och än ett bakifrån mot *Kungen*, som hoppade öfver dem, högt och lätt, precis som en elg, och skrattade oupphörligen. Jag tänkte: den der är en rigtig *gymnast* och troligen *fäktare* äfven; ty han har sådana der qvicka ögon, som i fäktkonsten lär vara hufvudsaken. Vet du, *Calle*, att på den tiden var det under vintern på *slottsborggården* s. k. onsdagsparader, hvilka emellanåt utfördes på thorsdagar, och under sommaren emellanåt eftermiddags-paradexercis på *Gärdet* .... och det såg ej litet högtidligt ut då, strax innan paraderingen skulle börja, *Kungen*, med *Kronprinsen Oscar* på sin högra och *excellensen Brahe* på sin venstra sida, kom ridande utför *Borgbacken* och alla som kunde komma ut af Stockholms befolkning voro ute för att se på dem, på stora staben och en lång rad af utländingar, som folket kallade: "*diplomater*". Bland "*diplomaterna*" kommer jag så väl i håg en ståtlig österrikare, grefve *Woyna*, som alltid var klädd i en lysande husaruniform. Folket sa': att alla fruntimmer sågo så ifrigt på honom, mindre för hans utseende och för uniformens skull än derföre, "*att han var känd som ifrig och lycklig kurtisör.*" Kära *Calle*! .... blif ej en *Woyna*; ty det är just det der som krökt så mangen rak och karsk knekt der nere i *Stockholm* ....

Calle. Går det många sådana der krokryggar i *Stockholm?*

Kask. Jo-jo-men! . . . . jo-jo-men, gör det så! . . . . Nu för tiden lära emellertid *Stockholms* invånare blifvit för allvarsamma och förståndiga att finna nöje i paraderingar och annan ögonfägnad och ingen *stockholmska* skulle bry sej om att se på grefve *Woyna* . . . . äro numera endast angelägna om att komma in i kyrkorna och hörsalarne, och *derföre* förekommer paradexercis sällan, förstås. Då du kommer till *Stockholm, Calle*, hvilket troligen sker med något af de stora norrländska ångfartygen, som lägga till vid *Skeppsbron*, så bed ett stadsbud, d. v. s. en civil med stor plåt på mössan och som står och koxar så vänligt och hjelpsamt åt alla väderstreck, om att visa dej vägen till *Carl Johans torg*, så får du der se en *bildstod*, hvilken föreställer *Kungen* till häst. Du tycker väl att det skall blifva roligt?

Calle. Åh-ja . . . . men ja' är rädd för att herr konstapeln har glömt min fråga?

Kask. Tycker du det . . . . att jag skulle kunna glömma din fråga; men, ser du, saken är den att du talade ej endast om din *lön*, utan först om din tillämnade *resa till Stockholm*, och huru skulle det då vara möjligt för mej att ej tänka på *Ladugårdsgärdet*, der jag tagit så många tusende sinom tusende steg, både med balans-marsch, rekryt-marsch och lagom-marsch, den sista i många olika takter, deribland den af oss nummeranter s. k. "*batteri-takten*".

Vet du, *Calle*, att *balans-marschen*, som afskaffades för omkring 40 år sedan, föreföll mej att vara ett särdeles slipadt sätt att få jemnvigt i ett sådant menniskobarn, som ödet gjort till rekryt; *rekrytmarscherna* af olika slag, somliga med lifvet framåt och andra med lifvet bakåt, det sista användes af Hästgardet, som under en längre tid ansågs marschera bäst af garnisons-regementena, hade alla fördelar och olägenheter . . . . men hvad de olika takterna under s. k. *lagom-marsch* angå, så var det för besynnerligt, men är

tvärsäkert, att om sista reglementet föreskrifvit en langsammare eller hastigare takt än den förut begagnade, så, då vi marscherade hem och det kommenderades: "lediga", började genast "*batteri-takten*", som under min tjenstetid aldrig förändrades. För 40 år sedan sjöngo vi allmänt under hemmarschen: *Du brunögda flicka, du har en vacker mun . . . och mun*", för tio år sedan lika allmänt: "*Sjung om studentens lyckliga dagar*" . . . . och du må tro mej eller ej, *Calle*, men jag försäkrar att flickan och studenten hade så fullkomligt samma takt, som om de genomgått rekrytskolan tillsammans. Jag har talat med herr *Petter Lappman* om det der och han sa': "Då jag betänker, att sydländska gubbar, t. ex. fransmän, spaniorer och italienare, vanligen röra sina ben så qvickt, som lärkan sina vingar, under det en och annan nordisk gosse eller yngling drager sina med sej, ungefärligen som sengångaren sina, äfvensom att flertalet af våra gossar och ynglingar röra sina ben qvickare, än vara gubbar sina, så förefaller det mej ej vara omöjligt att, inom en viss nation och inom vissa aldersgränser, det finnes en för densamma naturlig sådan der "*batteri-takt*," som den konstapeln talade om".

Vet du, *Calle*, att under fältmanövrerna tyckte jag mig äfvenledes märka, att om sista reglementet föreskrifvit att öfverlifvet skulle vara framåt, eller bakåt, eller att knäet skulle mindre eller mera sträckas vid fotens framförande, så marscherade t. o. m. *gardisterna* alldeles på samma sätt utefter vägarna, eller i skog och mark, som alla deras afskedade eller aflidna företrädare brukat göra sedan urminnes tider, d. v. s. med öfverlifvet starkt framåt, för att motväga packningen, äfvensom ständigt mjuka och böjliga knän, ungefärligen så som du har då du går och knogar i skog och på bergknallarne. Af allt detta drog jag den slutsatsen: att *reglerna för marsch*, åtminstone de många olika, enligt hvilka

jag öfvats, mindre böra betraktas såsom någonting, hvilket kommer att efterföljas i fält, än som en sorts *gymnastiska regler*, olika efter olika metoder; men alla afsedda för att bibringa hållning och skick åt sådana menniskobarn, som önska att få det, d. v. s. sådana, hvilka gifva sej till att bli *krigsmän*, förstås. Önskar du det, *Calle*, så skall jag, och det genast, visa dej alla de olika marscheringssätt och takter, som varit använda vid *svearne* under min tjenstetid.... och jag kan nu börja med t. ex. den ypperliga *balans-marschen*.. . ...

Calle. Nej, för all del.... det blir väl tids nog med att tänka på det der då ja' svurit fanan vid *svearne?*

Kask. "Fanan vid *svearne*", vid ett artilleriregemente! .... Som du vill; men nog är det besynnerligt, att när exercisöfningar äro införda vid alla skolor, så säjer en yngling: "det blir väl tids nog", när det är fråga om att få veta något om en så vigtig sak, som *marschöfningar?*.... Du bör emellertid hafva insett, hoppas jag, att då du talade om *Stockholm*, så kunde jag ej gerna undgå att tänka på *Ladugårdsgärdet*, äfvensom på *honom*, som jag der så många gånger såg och för hvilken jag otaliga gånger defilerat: i skridt, i kort traf, i sträckt traf och i galopp, så sträckt som möjligt, både på afdelnings- och på flygelfront. *Kungen* tyckte mest om defilader i skridt, hvilken han ville skulle utföras så lugnt och stilla som möjligt. Om en häst började krangla, eller takta, och karlen i hettan ryckte på tyglarne och högg med sporrarne, förstås, så vinkade *Kungen* genast med handen och sa': "*sakta! sakta!*" .... jag kommer så väl i håg allt det der, som om det skett i går. Det föreföll mej så naturligt, *Calle*, att du, som nu ämnar blifva *krigsman*, skulle gerna vilja höra ett och annat om en krigsman, som från nummerkarl arbetade sej fram till general och *Kung*...........

Calle. Men herr konstapeln har ju bara berättat *om'en*, att han kunde sparka af sej galoscherna, hoppa som en elg och brukade vid defiladerna säja: *"sakta! sakta!"*

Kask. Kallar du det: "bara", det? . . . . men jag glömde verkligen att berätta en högst märkvärdig sak *"om'en"*, någonting som jag visserligen ej sjelf sett, men hört som säkert uppgifvas: han kunde nemligen, stående t. ex. på venstra foten, föra högra skenbenet framifrån öfver nacken samt derefter först återföra detsamma, svänga det bakåt och bita i högra fotens främre del, bakom högra axeln. Det der är en mycket svår rörelse, hvilken erfordrar betydlig smidighet både framåt och bakåt, och för hvilken mången s. k. *gymnast* får, som man säjer, *"bita sej i tummen"* . . . . Säjer du: *"bara,"* om äfven det der, *Calle?*

Calle. Åh-nej . . . . men kan inte' herr konstapeln berätta *om'en* någonting annat, än sådant der *slarf?*

Kask. *"Slarf"?* . . . . Visserligen skulle jag kunna berätta åtskilligt annat *"om'en"*, d. v. s. af ett annat slag, sådant som jag läst i några af herr *Petter Lappmans* böcker . . . . och för hvars *summa* menniskobarnen, med några få undantag, fått *"bita sej i tummen"*, t. ex.:

att han började i ledet och mycket hastigt kom allt längre och längre framför detsamma;

att han arbetade sej fram under en stor folkrörelse, en s. k. *revolution*, hvilket troligen medför mycket trassel, motstånd och andra svårigheter; ty vi veta ju alla huruledes det emellanåt lefves på *sockenstämmorna* . . . . och du kommer väl i håg hvad frun vid *Mälartorget* säjer i fröken *Léonies Dagbok:* "I det här skarpskytteriet är det så många planer och idéer hit och dit, att man kan blifva rigtigt yr i mössan". När förhållandet är sådant i det *lilla*, hvad skall det då vara i det *stora*, förstås?

att han blef en i hög grad utmärkt *general* och, tillsammans med ganska få kamrater af samma grad, blef omtyckt af så väl egna trupper som de bekrigade ländernas befolkning, hvilket senare i allmänhet ej var händelsen med flertalet af de öfriga:

att han blef vald till *Tronföljare* här i landet hufvudsakligen derföre, att han gjort sej känd för att *förena* skicklighet med godt sinnelag, samt

att folket sa' "*om'en*", som ett bevis på hans *godsinthet*, att om man bara kunde jemra sej, ge' sej, lipa och ljuga tillräckligt, så kunde han ej försvara sina pengar .... så gammal general han än var.

Jag skulle nog kunna berätta mera i den der vägen "*om'en*"; men summan synes mej vara tillräcklig .... åtminstone för dej, som dels fått *a* och dels *ab* i historien, som innehåller det der och mera till af samma slag .... men ser du, *Calle*, det jag berättade om *galoscherna*, om *repskadronerna* och om den svåra *gymnastiska rörelsen*, det är, besynnerligt nog, ej omnämndt med ett ord i historien.

Kungen hade en konstig *natur*. Emellanåt var han ej synlig på några veckor, t. o. m. månader, låg liksom uti ide, och slottsbetjeningen sa', att han då för det mesta låg till sängs, som om han varit illa sjuk; men låg der och skref och pratade, som om han varit frisk som en nötkärna. Från att lefva så, kunde han helt tvärt ge sej ut att rida, eller gå, långa sträckor .... hvilket erinrar om *Konung Carl XII*, hvilken i *Demotica* gjorde sej så sjuk från den 6:e februari till Juldagen 1713, att han i sin trilskenhet rullade sej från sängen till soffan, när det skulle bäddas och sedan tillbaka igen; men Juldagen steg upp och red några mil. Vet du, *Calle*, att vid mycket hög ålder skulle *Konung Carl XIV Johannis* rida en ung, fint inriden häst, som ej var invänd vid hans stora rörelser med styrhanden och

dessutom var så kullrig att sadeln ville gå rundt. Det blef durk på *Djurgården*, bar af öfver ett plank och uppkom ett "*saltomortale*", som vår gymnastik-löjtnant brukade kalla en "sådan kullerbytta, då kroppen går rundt i luften, emellan himmelen och jorden, utan att man ens med ett lillfinger har känning af allas vår moder". Så uttryckte sej vår löjtnant om saltomortaler i *allmänhet* och jag misstänker, för min enskilda del, att mången "ung man i verken" skulle brutit af sej nacken på ett sådant *Djurgårds-saltomortale*, som det *Kungen* gjorde; men, ser du.... hans nacke höll!

När *Kungen* kom tillsammans med trupper, så kom han med detsamma liksom i sitt element...........

Calle. "Element"?

Kask. Förra gången du var här och frågade om *Försvarsfrågan*, berättade jag ju för dej, att om du drager upp en fisk ur vattnet och kastar honom på landbacken, så ligger han der och pustar och ser dum ut.... men släpp honom åter i vattnet, så får du se att han genast blir liksom förändrad och rör sej "qvick som en fisk", helt simpelt derföre, att han kommit i sitt *naturliga element*. Sådant der märker man ofta på en Gymnastik: åtskilliga pojkar med s. k. bildning, som äro mycket qvicka af sej och svänga sej utmärkt framför svarta taflan, de hafva ej mera fart i sej och se ej qvickare ut då de skola instruera, än fisken på landbacken.... och åtskilliga andra pojkar, som äro qvicka, fintliga och raska under fäktning och som instruktörer, de se så dumma och ohjelpliga ut framför svarta taflan, att man kan vara färdig att fälla tårar för deras räkning. Om jag förstått de italienska fäktmästarne rätt, så är det egentligen *elementerna* som äro liksom grundorsaken till alltsammans. En fäktmästare, signore *Julius Castiglione*, skrifver: "Det vill synas, som om flertalet af menniskor kunna genom viljekraft och arbete ernå ett visst *mindre mått* af

färdighet och kunskap uti en konst; men att, för att blifva mästare, det erfordras biträde af naturen, d. v. s. *naturliga anlag*, äfvensom att stora sådana åt ett håll vanligen åtföljas af svagheter åt ett annat. När en *verklig konstnär* rör sig i sin konst, i sitt *naturliga element*, det för hvilket han blifvit liksom skapad, så balancerar han så lätt och väl emellan konstens *ande* och dess *former*, att han omöjligen kan blifva en svamlande *Spiritoso*, eller en torr *Pedantuzzo*, eller en rå *Gladiator*, eller en dum *Krabbsaltare* .... och det är just i denna *jemnvigt* som det egentliga konstnärskapet består; men om han rör sig *utom* sitt element..........

Calle. Det der förstår ja' rakt inte.

Kask. Icke jag heller; men det vet jag, att om *Kungen* kommit civil och okänd till en hop knektar, så hade han genast blifvit bemärkt af och bekant med dem, och om han sedan blifvit deras befälhafvare och det gått *bra*, så hade de sagt: "*Ja .... det var klart att det skulle gå så.*" och om det gått på *tok*, så hade de sagt: " *Ja .... det der var en passage, som ingen doktor kunde hjelpa.*" Knektarne må nu hafva rätt eller orätt; men den, som känner till huruledes det språkas i läger och i kaserner om *passager*, den vet äfven att det der bedömes sålunda som jag sagt, d. v. s. då det är fråga om en *befälhafvare*, som rör sej som om han vore i *sitt element*.

Kungen var häftig och förgick sej derföre emellanat; men efteråt blef han vanligen liksom flat, särdeles om han under hettan begått någon *orättvisa*, och i denna händelse bemödade han sej om att smeta öfver på bästa sätt. Det berättades på den tiden, att åtskilliga gjorde sina finurliga beräkningar med anledning af hans, utaf dem noga bemärkta öfversmetnings-metod: gerna hetsade upp honom, läto den goda magen lungt smälta en och annan liten orättvisa, ett och annat skarpt uttryck, för att derefter så mycket lättare

kunna åtkomma någonting, som ansågs vara af det värde, att magens digestions-arbete kunde anses väl betaldt. Du kan ej föreställa dej hvad de kunna hitta på, alla dessa *Lergökar* och *Kurrar*, när de äro ute och kryssa och lovera för att åtkomma andras penningar, och då seglatsen lyckats så gnugga de händerna fröjdefullt och tänka alltid, men säja sällan: "*Den, som ej ser upp med ögonen, han får se upp med pungen*". Du kan ej föreställa dej så söta de äro, alla dessa färgskiftande "*Seidenschwanzar*", som tysken uttrycker sej, då de sitta och qvittra om sin fosterlandskänsla: men under tiden vända det kloka hufvudet så, att det skarpa ögat genast kan märka när och hvar någonting kan åtkommas, hvarefter de genast schwanza af i en skön, färgskiftande, af allmänheten beundrad flygt emot det *egentliga känsloföremålet*.

Att *Kungen* var häftig och förgick sig emellanåt, det lär vara tvärsäkert.... men icke kan och bör man rimligtvis begära af ett menniskobarn, som *Försynen* bestämt till att slå sej fram och verka under en revolution och på den "*stora fäktaresalen*", som italienarne skrifva, skall vara fromt och beskedligt på samma sätt som ett annat menniskobarn, hvilket, efter att hela dagen hafva arbetat i sitt visserligen mödosamma men lugna yrke, framemot aftonen endast behöfver spekulera på att för några timmar kunna smita från familjen och till källaren för att der, fullkomligt i fred och ro, få glamma, politicera och dricka sin toddy? *Korsikanaren* var äfven hetlefrad af sej...........

Calle. Det var ju samma karl, som herr konstapeln emellanat brukar kalla: "*Lilla korporalen*"?

Kask. Samma man.... var äfven hetlefrad af sej, och det ej så litet ändå. Fäktmästaren, signore *Giuseppi Derra*, skrifver: "Våra landsmän äro nu för roliga, som inbilla sig och tro, att *stormfoglar* och *dufvor* borde och kunde vara

lika skapade.... men hade naturen gjort efter deras ordination, så hade det bestämdt gått rakt på tok, för de förra under stormen, för de senare i dufslaget. Det är särdeles märkvärdigt att se huruledes stormfogeln, som eljest är dels trög och dels orolig, samlar sig med allt jemnare lynne samt tilltagande lugn och styrka i mån som byarnes våldsamhet ökas.... och just då han dels kretsar och dels sträcker ut samt mår som trefligast, då skynda dufvorna hem till det lugna slaget. När *Korsikanaren* kommit i en särdeles svår ställning, i en sådander obehaglig återvändsgränd, med barrikaderad in- och utgång, och alla menniskor surrade omkring honom, blef han *synbart* allt mera lugn och känslolös: lifskraften liksom sprang från ytan och inåt, dragen i ansigtet stelnade allt mer och mer och erhöllo, under det att lifskraften allt djupare och djupare kokade på en soppa åt de barrikaderande, denna *grådaskiga* färg, som lavaströmmens yta så småningom antager i mån som den egentliga kokningsprocessen försiggår på allt större djup .... och samtidigt med färgen erhöllo *anletsdragen* ett uttryck som erinrade om *stormfogelns* stela och beslutsamma .... och *ögonen* fingo denna bestämda, liksom emot en gifven punkt koncentrerade rigtning, hvilken erinrar om *salto-mortale-springaren*, som, då ett särdeles farligt språng skall utföras, t. ex. öfver bajonett- eller värjspetsar, spänner blicken på satsstället så, som om han med den ville der nedsla en spik".... Vet du, *Calle*, att jag har läst om och noga begrundat detta stycke, dels derföre att det synes mej beskrifva ett annat slag af känslor än dessa vanliga, som yttra sej genom lipande, eller hojtande, dels derföre att den der "*grådaskiga*" färgen, det der *stela uttrycket* och den efter *hufvudet på spiken* rigtade blicken.... alltsammans erinrar mej om hvad jag för längesedan en gång såg.

Kungens anletsdrag voro i allmänhet rörliga samt uttryckte vänlighet; äfven då han tyckte att man bråkade väl mycket med småsaker, vinkade han med handen och sa': *"sakta! sakta!"* .... men en gång såg jag dem liksom *"stelnade"* och *"grådaskiga"*, och det var då Riddarholmskyrkan till stor del brunnit ned.

Jag såg händelsevis då blixten antände det vackra trätornet och en liten rök, som från en cigarr, stack ut. Strax derefter blef larm och jag huggen på brandkommendering samt fick knoga med de långa brandhakarne till Riddarholmen. Du skall veta och förstå, *Calle*, att på den tiden var en eldsvåda med tillhörande larm någonting helt annat än nu: då hade man en ordentlig *fröjd*, nu är det så tarfligt, rigtigt *"pauvert"*, (på hennes franska lät det: "påfveri"), som *Silfverstrandskan* der nere vid stora stallet på Riddaregatan brukade säja med en försmädlig min, då man begärde en *liten sup*.

Trumslagare- och trumpetare-pojkar sprungo halfklädda från hörn till hörn, slående och tutande allt hvad de förmådde, som om sjelfvaste *ryssen* stått vid tullen, och dessa konstnärer understöddes af andra i kyrktornen, äfvensom af officerare och ordonnanser, hvilka redo i sträckta takter så att eldgnistor kröpo, hoppade och dansade utefter gatstenarne. I *Léonies Dagbok* beskrifver kamrern ganska troget, sid. 104, en af dåtidens eldsvådor och huruledes man då förstod sej på att hastigt få en stor och lifvad folkmassa ur sängarna, på benen och till brandstället. Jag kommer ännu så väl ihåg *"glädjemusiken"*, som förkunnade att det var slut på *fröjden*, och dess oföränderliga angläs: den lät verkligen så, som kamrern sjöng för fröken *Léonie:* "tutteri, tutteri, tutteri, tutteri .... tutteri, tutteri, ... tutt, tutt, tutt!" och en skarp *piccola* spelade hufvudrolen i densamma. Kamrern synes mig emellertid begå ett fel då han

uppgör ett förslag till att ordna eldsläckningen så, att den utföres i *tysthet* .... ty hvarföre skola stockholmarne gå miste om en *fröjd?*

Emellertid: efter förloppet af ett par timmar ansågs allt vara slut, vi hemförlofvades och sammalunda flertalet af det öfriga brandmanskapet; men kort derefter blef larm å nyo, ty drag hade satt lif i fördold eld. Enligt min tro hade det nog gått bra med släckningen äfven andra gången om ej olyckan så fogat att *"Det förlorade hufvudet"* kommit att spela en hufvudrol vid anordningarne, alldeles som *piccolan* i angläsen ..... men det var just det der hufvudet som orsakade, att så väl det vackra trätornet som en stor del af kyrkan brunno ned, som annan ved, under loppet af aftonen och natten ....

Calle. Hvad var det för ett konstigt *hufvud,* herr konstapeln talade om?

Kask. Jag menade ej *ett hufvud,* utan många af ett gifvet slag, hvilka tillsammans utförde en s. k. *"turkisk manöver"*. Hvad nu *"Det förlorade hufvudet"* i allmänhet angår, så lär det vara ett särdeles märkvärdigt hufvud, hvilket ofta nog och i synnerhet under krångliga tider gjort sej ökändt och illa kändt hos alla jordens folk. I artilleri-vetenskapen menar man med benämningen: en metallklump, som bildar sej vid gjutningen af en kanon ofvan densamma och hvilken saklöst kan *afsågas och undanskaffas* .... hvilket äfven egentligen lär vara händelsen med andra hufvuden af *samma slag,* och det var den omständigheten som gaf en svensk poet anledning att skrifva om: *"Den skepparen på skutan, af hvilken åskan hufvudet slog .... och som seglade sedan det förutan"* ....

Calle. Hvad var det för en?

Kask. Jo .... det var och är en kurre, som sedan sekler tillbaka lär seglat, kryssat och loverat, både på stora

haf och i små-vikar, fortfar på samma sätt än i dag och kommer säkerligen att fortsätta med seglatsen ända till tidernas fullbordan.... åtminstone förmoda de italienska fäktmästarne så, egentligen af den orsak, att de hafva anmärkt att han aldrig haft svårt för att hålla sin besättning komplett, hvilken ofta nog bestått af inmönstrade raska och trefliga gastar, som aldrig visat håg för att afmönstras, utan gerna och tillitsfullt följt sin skeppare på de äfventyrligaste färder. Fäktmästarne skrifva mycket om "*Det förlorade hufvudet*", som under *hvardagliga* förhållanden ser mycket klokt och snusförnuftigt ut, men undergår liksom en förvandling under *oförmodade och kritiska:* hvars mun under de förra för en tvärsäker jargon och under de senare besväras af en ohjelplig munhäfta...........

Calle. Men hvarföre bråkade de italienska herrarne så mycket med det der besynnerliga hufvudet?

Kask. Hela bråket kommer egentligen från den tid, då *Allmänna värnepligten* skulle införas der nere.... "*Dä ä' väl i alla fall bonddrängarne, som egentligen ska' göra't*".... sa' pigan om manglingen".... och det förefaller mej att de italienska fäktmästarne tänka på samma sätt om kriget; men äfven föreställa sej att, liksom pigan borde undervisa drängarne om huruledes manglingen rätteligen bör utföras samt leda deras arbete under densamma, sammalunda bör deras verksamhet under kriget ordnas af *ledare* som, i allmänhet, måste tagas ur de bildade klasserna. Dessa *egentliga ledare*, med rätt att befalla och fordra lydnad, kalla fäktmästarne: *befäl;* men säja äfven, att en *värnepligts-armé* har *ledare* utan denna rätt, och dem benämna de: *monitörer*. Det lär vara en egenhet hos en sådan armé, att den är liksom späckad med en mängd ynglingar ur de bildade klasserna, hvilka förekomma här och der i ledet och som, nemligen om de endast stå der och gapa, eller

nätt och jemnt göra hvad de blifva tvungna till, saklöst kunde afsågas och undanskaffas; men, om de hafva god vilja, militära begrepp samt skick och fason på sej och i sej, kunna göra armén mycken nytta, meddela den: "*bra karaktär*", som en fäktmästare skrifver. Det förefaller mej, att alla dessa herrar hafva den föreställning, att om man önskar att *Framtidsarméernas befäl och monitörer* skola kunna leda bonddrängarnes arbete under kriget så, som *pigan* säkerligen kunde göra under manglingen, erfordras att de ega en hennes motsvarande kunnighet i saken och att, för detta ändamåls vinnande, det är af stor vigt att både *befäls- och monitörämnen* få i sej sådana militära begrepp, som blifvit approberade af alla tiders fältherrar, äfvensom åtskilligt annat rörande krigsväsendet och derföre utgåfvo de en mängd små uppsatser, s. k. *Kontrapunkter*, innehållande ett och annat om krig, arméer, olika vapenslag, deras användning, m. m., så att alla dessa, under deras ledning varande ynglingar, skulle kunna, om de hade ambition och god vilja, med afseende å *kriget* komma lika langt framför bonddrängarne i kunskap, som pigan var före dem i kunskap om *manglingen*.

Under studerandet af hädangångne fältherrars efterlemnade skrifter hade fäktmästarne tyckt sej märka, att alla dessa herrar varit stora krukor . . . .

Calle. Hade alla fältherrar varit "*stora krukor*"?

Kask. Ja, d. v. s. i ett afseende. De hade nemligen alla fruktat, som för pesten, för tvänne saker: att "*Den paniska förskräckelsen*" skulle vid oförmodadt inträffande farligheter gripa egna trupper samt för att "*Det förlorade hufvudet*" då skulle öka villervallan . . . .

Calle. "*Den paniska förskräckelsen*" . . . . hvad menar herr konstapeln med det?

Kask. Kära barn .... du har väl sett eller hört att det någon gång händer på betesmarkerna, att kreaturen få af en obetydlig anledning och ögonblickligen liksom ett anfall af sådan der "*rabies canina*", som veterinärerna tala om, och då sätta de i väg .... d. v. s. inte *veterinärerna*, utan deras *patienter*, förstås .... åt alla väderstreck, i den vildaste fart, råmande och med svansarne i vädret. En broms har måhända varit orsaken till hela spektaklet .... och af fäktmästarnes skrifter vill det synas, dels som om någonting dylikt emellanåt inträffat med armeér, d. v. s. att en obetydlig omständighet uppväckt en, man från man sej meddelande och som ett jord- eller snöskred sej förökande *bäfvan*, hvilken slutligen öfvergått till fullt utbildad *rabies*, dels att sjukdomen temligen lätt kan häfvas i dess början; men att, om den kommit i sista "*stadiet*", som det sades vid Veterinärinrättningen .... det endast återstår för fältherren att göra: gevär in!, rida sin väg och säja: "*Slutad bal, sa' Fristedt, dansade i förstugan*".

Fältherrarnes sträfvan lär hufvudsakligen gått ut derpå: att motverka *Den paniska förskräckelsen* hos egna trupper; men att deremot genom åtskilliga fintligt och oförmodadt utförda knep, af många slag, hos fiendens åstadkomma just det, för hvilket de sjelfva voro rädda, som stora krukor, allesammans.

Calle. Men hvad hade det der *besynnerliga hufvudet* att göra med allt det der krånglet?

Kask. Jo .... ser du: när kärran börjar luta i en skarp krökning, så kan ett *bra hufvud* möjligen få den upp på rätt köl; men kommer ett *förloradt* och skall hjelpa, så ligger snart hela ekipaget på sida, eller rygg, det lär vara tvärsäkert. Fäktmästarne skrifva, att fältherrarne derföre studerat fullt ut lika mycket på öfver- och underbefälhaf-

vares *skallar och temperament*, så väl hvad hitsidan som motsidan angiek, som på sina *kartor*.

Sträfvande efter att så väl för *befälsämnen*, som för ämnena till alla dessa otaliga, i *värnepligts-arméns* leder förekommande, ständigt på gifna tider, som ebb och flod, hvarandra aflösande *monitörer*, åskådliggöra huruledes *Den paniska förskräckelsen* vanligen uppkommit och utvecklat sej, ofta nog genom *Det förlorade hufvudets* inflytande, äfvensom de svåra följderna af allt detta, författade fäktmästarne en mängd beskrifningar öfver fälttåg och fältslag, hvarje med sin ”*Brytningspunkt*”, förstås ....

Calle. Hvad var det?

Kask. Jo ... så benämna fäktmästarne *det ställe* der, någongång på 1/4 à 1/2 timme, en armés öde afgjorts och hvilket understundom dragit med sig mägtiga rikens. Du bör lära dej veta och förstå, *Calle*, hvad en armé vill säja: den utgör egentligen liksom en stor *naturaportion* af en folkstams, eller fleras, *samlade lifskraft*, hvilken måste styras af *en vilja* för att kunna gifva dråpslag .... och dabbar denna vilja sej på en *Brytningspunkt*, eller på en sådan råkar ut för en *illparigare vilja*, eller för en jemngod, som för med sej en *större eller bättre* portion samlad lifskraft, så kan det inträffa helt hastigt och lustigt att den förra armén, hela herrligheten, med officerare, underofficerare och manskap, indelade på olika vapenslag, med kanoner, sjuk- och trossvagnar, brockipager och andra ekipager, kommer på sin rygg samt ligger der och kraflar, lika ohjelplig som en *kullstjelpt sköldpadda*, utan möjlighet att komma på fötterna igen. Alltsammans lär komma sej deraf att: ”för att en armé skall kunna gifva ordentliga dråpslag, måste allt inom densamma, från det största och till det minsta, vara så *sammanfogadt och kedjadt tillsammans*, att det följes åt i medgång och motgång, hvilka ofta nog äro beroende

af om den *ledande viljan* i ett afgörande ögonblick får en lycklig eller olycklig ingifvelse", skrifver signore *Julius Castiglione*.... Att en stor armé helt hastigt och lustigt blifvit kastad på rygg, lär inträffat många gånger och *stället*, der den blifvit förvandlad till en ohjelplig, på sin rygg liggande padda, benämna fäktmästarne: "*Brytningspunkt*", vanligen utgörande liksom en *knut* på en större landsträcka, eller en *mindre del* af ett slagfält.... och det är just på sådana punkter som *militärhufvuden* af olika slag: utmärkta, ordinära och förlorade, gjort sej för verlden bemärkta, liksom demaskerat sej. Du bör lära dej veta och förstå, *Calle*, att när tvänne arméer röra sej emot hvarandra, så åtskiljas de af "*Den lögnaktiga dimman*".

Calle. Hvad var det?

Kask. Jo.... när tvänne arméer röra sej emot hvarandra, så bevaka de sej noga, böra åtminstone göra det, och hvad fältherren får veta af alla dessa rapportkarlar och spioner, som naturligtvis vilja visa sej vigtiga och underkunniga, det mesta af alltsammans är vanligen *sgurilla eller lögn*, eller så konstigt ihopaskarfvadt af sanning och lögn, att ingen kan blifva riktigt slug på hvar skarfven är. Fäktmästarne skrifva, att *Den lögnaktiga dimman* och åtskilligt annat orsaka, att en *fullt säker plan* omöjligen kan uppgöras, utan att mycket måste ställas liksom på känn, grundas på s. k. "*sannolikhetsberäkning*", och derföre händer så lätt, äfven för de skickligaste planfabrikanter och befälhafvare, att de emellanåt och helt oförmodadt köra fast med sina planer.... men det lär vara just då, vid dessa kritiska och plötsligt inträffande fastkörningar, som det tydligen visar sig huruledes det *hufvud* är beskaffadt, som leder det hela; äfvensom huruledes den *armé* är beskaffad, som af detsamma ledes:

om hufvudet är af *prima vara*, kan och brukar det ögonblickligen af en mängd *möjligheter* leda sig till den *sannolikaste* och starkt slå till efter den med en *anfallande s. k. "tempo-rörelse"*, d. v. s. en sådan, vid hvars utförande *rätta stunden*, ögonblicket, är det vigtigaste; men för hvars utförande det är ovilkorligen nödvändigt att armén är af utmärktaste beskaffenhet, ej af fastkörningen blifvit tveksam, äfvensom att befälhafvaren har den fullkomligt i sin hand, alldeles som en fäktare, med *utmärkt öga*, omöjligen kan utföra en *tempo-rörelse*, om hans ledgångar äro brutna, eller reumatismbundna, eller någonting annat hindrar denna *fjädersamling*,' som är ett villkor för att *kropp och vapen* skola ögonblickligen kunna utföra hvad *vilja och öga* föreskrifva för dessa fäktkonstens svåraste rörelser, då man möter och upphäfver motstandarens anfall genom ett dylikt, i samma tempo;

om hufvudet är af *ordinär vara*, brukar det försöka att på ett klokt och ordentligt sätt draga sej ur spelet genom en *undrikande rörelse*, hvilken äfven erfordrar utmärkta egenskaper hos armén, ehuru ej denna *élang*, som är af hufvudsaklig vigt vid den *anfallande tempo-rörelsen*;

om hufvudet är af *förlorad vara* (utskott, sådant som artilleri-vetenskapen afsagar och försöker förbättra genom omgjutning), så blifver det fullkomligt *stumt och overksamt* .... och armén, den må nu vara beskaffad huru som helst, ligger inom några ögonblick på sin rygg, som en *omstjelpt padda*, utan förmåga att kunna någonting vidare uträtta.... och vill det sej rigtigt illa, så ligger snart den *folkstam*, af hvilkens lifskraft armén representerade en stor portion, äfvenledes på sin rygg, utan att kunna någonting vidare uträtta.

Bland *militär-hufvuden* af olika slag, och af hvilka dessa trenne lära utgöra *"befälhafvare-hufvudtyper"* som

italienarne skrifva, lär funnits: blonda och mörka, vackra och fula, unga och gamla. Vet du, *Calle*, att jag läst i en ABC-bok: "*Pompejus var blott femton år då han de Parther slog*" .... och jag har läst i historien, dels att *Methusalem* var kry, som ett vinterny, vid öfver ett tusende års ålder, och likaledes generalen *Tilly* vid öfver sjutio års ålder, då han ännu förde befäl under rörelserna på *Den stora fäktaresalen*, och ej anhållit om att blifva öfverflyttad på *pensionsstat*, eller om att få sej ett *postkontor* .... och i tidningar har jag läst, dels att österrikiska fältmarskalken *Radetzky*, vid öfver åttatio års ålder förde befäl utmärkt på samma fäktaresal och ej ett ögonblick tänkt på att förskansa sej bakom postluckan, dels att *Tysklands* generaler i sista kriget emot *Fransosen* voro grålockiga allesammans samt att nutidens skickligaste *plan-uppgörare* ej lär vara en *bildskön yngling*. Hvad jag sjelf under min ungdom tyckte mej märka var, att då *Konung Carl XIV Johannis* räknade ett stort antal år på sin nacke, så såg det åtminstone ut som om han kunnat bjuda ett fälttåg på större portion *kropps- och lifskraft* än åtskilliga ungdomar, som oupphörligen behöfva resa bort för att dricka utländskt vatten, eller bada sej i sådant, eller, sedan de tröttkört alla inländska läkare, resa långa vägarne för att plåga de utländska med alla dessa krämpor, som t. o. m. *Methusalem* ej beklagat sej öfver. Det vill synas, som om *kriget* fäster mindre afseende vid ålder och utseende, än åtskilliga *militärer* .... och *flickorna*, förstås, som bara tycka om det som är ungt och vackert, Gudnås! Allt detta erinrar mej om följande, som en fäktmästare skrifver: "Arméerna behöfva egentligen ej *unga år*, utan den *lifskraft och lefnadsfriska uppfattning* som böra, men ej alltid åtfölja unga år".

Som jag nämnde: fäktmästarne anförde många exempel på *Brytningspunkter* samt huruledes *militär-hufvuden* af

olika slag förhållit sej å dem. I denna pappershög har jag, t. ex., en som börjar sålunda:

"På golfvet uti en liten kammare i *Paris* låg en ung man, med skarpa drag, noga betraktande en gifven punkt på en å detsamma utbredd karta:

Kartan var öfver *Italien*,
punktens namn var: *Marengo.*
mannens namn var: *Buonaparte*" ....

Ser du, *Calle:* den unga mannen levererade någon tid derefter ett stort fältslag vid *Marengo.* Han körde der mycket svårt fast, ungefärligen som vår *Harald Hildurstand på Bråvalla hed,* och hade måhända i förargelsen gjort som denne, om ej en underbefälhafvare i ett lämpligt ögonblick, genom en *tempo-rörelse,* skaffat honom litet luft, och den unga mannen var ej af det slag, som ej förstår sej på att begagna luften. Hade ej denna *tempo-rörelse* väl och i rätta ögonblicket utförts, så är det ganska möjligt att den unga mannen sedan bråkat mindre här i verlden, antingen genom att han följt *Haralds* exempel, eller genom att han blifvit oförmögen till att skaffa sej en så stor och bra *stridsvagn,* som den han sedan med buller och bång körde omkring med, både länge och väl, ända tills att ekipaget gick sönder, och ohjelpligt. Det *stora* lär emellanåt hänga på det *lilla,* i den stora krigiska rörelsen, som i annan grosshandelsrörelse, förstås.

Det är måhända möjligt, att en eller annan *grosshandlare* äfven haft sitt *Marengo* .... och sjelf lika litet varit *grundorsak* till att nederlaget förvandlades till seger, som *Korsikanaren* vid sitt?

Fäktmästaren, signore *Giuzeppi Devèra,* skrifver: "Hos oss har den militära rörelsen få *grossörer* och många *minutörer,* och man bör rättvist erkänna, att båda dessa slag af yrkesmän betydligt utvidgat så väl sin rörelse som sina

åsigter sedan den *Allmänna värnepligten* infördes. Vara *grossörer* använda obetydligt cirkelbestick, glasögon och pennor, ty deras verksamhet går hufvudsakligen ut på att väcka och underhålla en *lefvande anda*, särdeles hos arméns *befälsämnen och monitörer*, samt under förhoppning att den skall framalstra åtskilligt, hvilket sedan af *minutörerna* ordnas och magasineras, eller utportioneras. *Grossörernas* verksamhet är i allmänhet lätt, dels emedan de säkert kunna påräkna understöd af den *Allmänna meningen*, dels emedan vår älskliga ungdom är så *lifaktig och villig*, att nämnda instrumenter aldrig behöfva användas i och för åstadkommande af *väckelseverktyg*, hvilket deremot lär beklagligen vara händelsen i åtskilliga främmande länder. *Minutörerna* använda deremot dessa instrumenter betydligt och med en aldrig svikande ihärdighet i och för tagandet af en oändlighet mått, upplinierandet af kolumner, deras fyllande med siffror, m. m. Dessa olika yrkesmän lägga sig obetydligt i hvarandras affärer; *minutörerna* fråga föga efter *lefvande anda*, *grossörerna* fråga föga efter om folkstammarne, vid slitandet af sina tvister, svänga på klacken, eller på fotbladet, m. m.... men äro alla ense derom, att om någonting af allt detta, som *minutörerna* med en aldrig svikande ihärdighet utarbeta, blifvit bestämdt till efterföljd, så skall det, för den militära ordningens skull, ovilkorligen följas, äfven om de förra ej fått rigtigt klart för sig dess större eller mindre militära värde"........

Calle. Jag förstår ej det der om *grossörer* och *minutörer*.

Kask. Inte' jag heller.... men vill minnas, att da jag första gången läste detta stycke, som nu upplästes för dej, så tänkte jag på huruledes det går till då man sätter *potäter*.... man brukar ju da sönderskära potätan i sa många bitar, som den har *ögon*, och stoppar bitarne ned i jorden, och en tid derefter får man se ett stånd sticka upp

här och der, nära på öfverallt der ett underliggande *friskt potät-öga* liksom drifver på och följer växtligheten: men inte blifver det någonting bevändt af hela baket, om de potäter, som sönderskäras, äro ruttna, ej hafva friska och lefvande ögon? Det förefaller mej att *grossörerna* der nere egentligen sysselsätta sej med att *sortera* potäter och begrepp, så att det ej sättes andra *ögon* af båda slagen än sådana, som kunna leda till en ordentlig växtlighet; men att *minutörerna* bara skära och bråka för att få många och vackra bitar, begrepp och föreställningar, utan att så noga eftertänka huruledes det är beskaffadt, som de skära uti, om det har någon *gro-barhet*, eller är ruttet.

Emellertid: om du så önskar, *Calle*, skall jag uppläsa hela *Kontrapunkten* om slaget vid *Marengo* för dig?

Calle. Nej, för all del.... för all del.

Kask. Som du vill; men den handlar om en ung man, hvilken sedan blef den nyare tidens utmärktaste fältherre, äfvensom om hvad som tilldrog sej på en *Brytningspunkt* som, genom de ödesdigra följderna, kan anses som en af de märkligaste i krigshistorien.

Utom hvad jag redan berättat och uppläst, är det äfven mycket annat rörande *kriget*, som de italienska fäktmästarne önskade fästa ungdomens uppmärksamhet på, t. ex.: "*Fäktaresalarnes Spöken, falska Blinkfyrar och Strömmar; Fäktarespråkets Dialekter och rena språkform; Djuret i menniskan.*" m. m., som förekommer på *Den stora fäktaresalen* och har sina motsvarigheter på *Den lilla*, d. v. s. efter hvad de der herrarne skrifva och påstå, förstås..............

Calle. Men .... hvad mena de italienska fäktmästarne egentligen med sina *båda salar*, som herr konstapeln så ofta talar om?

Kask. Det förefaller mej, att deras mening är ungefärligen som så: om få eller många *öfra sej* i strid och

krigande, några pojkar på en fäktsal, eller en hel armé på ett exercisfält, så röra de sej på *Den lilla fäktaresalen:* men om få eller många bemöda sej om att *förgöra hvarandra.* så röra de sej på *Den stora fäktaresalen,* d. v. s. att det är *afsigten,* förstörelse-bemödandet, eller klådigheten att lära sej förgöra, som skrifver liksom namnet på sin sal .... så der, ungefärligen, har jag enfaldeligen uppfattat hvad jag läst om den saken.

När *Jerker* dräpte *Petter* der nere vid krogen, så rörde de sej på *Den lilla Fäktaresalen,* ehuru temligen klumpigt. ty deras mening var ej att skada hvarandra.

De fäktade med ett par fimmelstänger och när *Petter* föll, så började *Jerker* tjuta, gråta, ge sej och sa': "Kors! .... dog han, min gamle vän, det var nu för sorgligt! Vi lekte ju bara med ett par fimmelstänger, och att jag gaf honom ett varligt nyp i skallen, det är då visst och säkert .... och nu ligger han der, med spräckt skalle, som om han aldrig i tiden haft en lifsgnista i sej, det är nu för sorgligt, oj! oj! .... att vi två alltid varit goda vänner, det kan bevittnas af alla der nere på krogen, och felet var bestämdt det, att *Petters* skalle var för tunn, eller sprucken förut. oj! oj!"

Målet kom före vid tinget och der bestyrktes af många vittnen: att *Jerker* och *Petter,* banemannen och offret, alltid varit de bästa vänner, att de i många år egentligen aldrig gjort annat än gått tillsammans på krogen och supit, samt att båda varit beskedliga karlar, men rent rosenrefflade i att supa.

När du kommit till *Stockholm,* in vid *svearne* och skall gå igenom kursen för att bli' Instruktör i gymnastik och sabelfäktning, *Calle,* så träffar du nog på många af slägten *Jerker* .... den förekommer lika säkert på fäktsalarne, som bröd i bagareboden. Du får höra många, t. o. m. emellanat

en och annan af de fäktande sjelfva förundra sej öfver att man kläder dem så, att de ta' sej ut som *kaminer.* Saken är helt simpelt den, att kläderna måste rättas efter *fäktningens och de fäktandes beskaffenhet:* om man vill drifva fäktningen mycket sakta och varligt, eller om de fäktande äro särdeles skickliga, lugna och alltid veta hvad de göra, åtminstone bättre än *Jerker,* så kunna de gerna kläda sej ungefärligen som *Aslög* .... Du kommer väl i håg huruledes hon brukade kläda sej?

Calle. Ja vars!

Kask. Men, hvad nu den *varliga* fäktningen angår, så lär det ej alltid gå an att drifva saken på det sättet. Jag erinrar mej mycket väl att vi, der nere på *artilleri-gymnastiken,* fäktade i många år helt *varliga* samt begagnade då ej andra skyddsvapen än en lätt, öppen kask, samt ett par fäkthandskar; men så kom ett utländskt krig och derifrån kommo dängande några sådana der *"opinions-strömmar"*, som de italienska fäktmästarne skrifva så ofta om, hvilka sorlade hit och dit om af dragoner afhuggna husarhufvuden som, nedsandade och leriga, rullat omkring på marken som andra kägelklot, äfvensom att den *svenska fäktkonsten* egentligen ej var någonting annat, än en *vetenskaplig barnlek* .... och derefter kom, naturligtvis, våldsam kontrafäktning, kaminer, m. m..... och så kommo *opinions-strömmar,* hvilka sorlade emot dem, troligen tyckande om att under pågående fäktöfningar få se åtskilliga hufvuden komma rullande, som andra kägelklot eller åtskilliga arm- och benstumpar komma flygande, som andra läderlappar; ty den *våldsamma fäktningen,* den ville de nog hafva qvar, men ej det som afsåg att den skulle kunna drifvas utan våda .... Det ena kom så naturligt och aflöste det andra, som det merendels sker här i verlden; men, ser du, *Calle:* just derföre att jorden, idéer, m. m. gå rundt och kringt, som i en polska, så är

det så många som blifva yra i mössan och derföre ej inse och förstå *sammanhanget* som finnes här i verlden, från och med det minsta till och med det största, förstås.

Du kan väl lätt finna att den, som *leder* fäktöfningar, äfven skall ansvara för *resultaterna* .... och om de utgöras till en del af *vakanser*, hela karlar, eller armar och ben af sådana, så kan ledaren möjligtvis ej säkert påräkna, att vederbörande hafva ett så stort intresse för konsten, att dessa vakanser betraktas som en småsak. Betänk hvad det vill säja, att med en tung sabel och full kraft hugga en karl rätt i hufvudet, eller på en arm- eller benpipa .... eller då tvänne hästgardister rida emot hvarandra, i full fart, hafvande i handen en lång stång, som kallas lans, och hvars stöt då, naturligtvis, blifver beroende af båda hästarnes fart. Hur kan man väl samtidigt begära, att allt detta skall under *fäktöfningar* utföras, som om det vore fråga om *verklig strid*, samt att ett svagt skyddadt hufvud, eller på samma sätt bevarad armpipa, eller benpipa, eller hästgardist-bröstkorg, skall kunna stå emot sådant der? Dessutom bör man betänka, att rigtigt lifvade gossar emellanåt fara i hop så, att man måste slita dem ifrån hvarandra, som om de voro *arga doggar*, hvilka sugit sej fast vid hvarandra. Nej, *Calle* .... när du kommer till *Stockholm* och får höra någon tala om *kaminer*, så bör du tänka och tro: den der hör till *slägten Jerker*.

Om ock då den *Allmänna värnepligten* kommer tågande till oss och slagit läger på fullt allvar, så skola säkerligen *befälsämnen och monitörer* öfvas mycket i gymnastik och fäktning. Skall gymnastiken utföras så, att de sättas i *mekaniska stolar* för att der utvecklas samt fäktningen hufvudsakligen utföras i vädret, så kommer det nog att gå på sitt sätt bra, d. v. s. utan större olyckor .... men om meningen är att få fart i alla dessa unga män, så befarar

jag högeligen att *Jerkrarne*, med sina föreställningar om fäktkonsten, komma att föranleda många olyckor .... åtminstone vill det synas så af följande stycke, skrifvet af fäktmästaren, signore *Giacomo Calma*, och hvilket jag ur denna *Kontrapunkt* vill uppläsa för dej.

.... "Lika obehagligt som det är för en fäktmästare, att nödgas sysselsätta sig med en *tungrodd ungdom*, för hvars frampaddlande han måste svettas och arbeta utan att, detta oaktadt, kunna ernå något af verkligt värde .... lika angenämt är det för honom att leda öfningar med ynglingar som, liknande *hästarne på banan*, gerna löpa tills att de stupa. Det är dock några omständigheter, hvilka störa nöjet; nemligen: det *ansvar*, som ledaren har och bör hafva; den *svårighet* han har och ej borde hafva, för att förmå eleverna att använda de försigtighetsmått och skyddsmedel som, om de rätt begagnas, kunna leda till att eleverna utan särdeles vada äro i tillfälle att kasta sej fram på den gymnastiska konstens bana; den *svårighet* han har och icke borde hafva, för att få den *stora publiken* att förstå, dels det lifskraft-väckande i stridsöfningar, som likna verklig strid, dels att de böra utföras med omsorgsfullt användande af nödiga försigtighetsmått .... samt, och hufvudsakligen, att alla dessa raska ynglingar, hvilkas anlag och fart göra dem så lämpliga för de gymnastiska konsternas utöfvande, vanligen hafva så många söta och älskliga *systrar och kusiner*."

"Helt nyligen inträffade på vår Stadsgymnastik *"ett intressant fall"*, som herrar läkare bruka uttrycka sig. En femtonårig elev vid *Institùta Nobili*, *Mazetto Mancini*, blef nemligen svårt skadad under en i enrum utförd kontrafäktning med en jemnårig yngling vid samma institut, *Fernando Spinozza*. Båda äro *befäls-aspiranter* vid armén och i alla afseenden, utom ett, trefliga och angenäma att hafva att

göra med: de äro nemligen de sinnrikaste upptagsmakare och oförvägnaste krabater. Det förefaller emellanåt, som om de ständigt täflade med hvarandra, ifrigt undersökande hvilkendera blodsort som är hetast, det *yngre och ljusare* italienska, eller det *äldre och mörkare* spanska, adliga blodet".

"De äro ense om allt, utom rörande en sak: *Mazetto* påstår nemligen, att den franska slägten *Montmorency* är den förnämsta i verlden, ty den kan säkert och tydligt härleda anorna från *Noaks Ark;* men *Fernando* påstår, att den *gamla spanska adeln* är förnämligare, dels derföre att dess anor gå ännu längre tillbaka i tiden, ehuru ej fullt så bevisbart, dels emedan dess blod är mera *mörkblått.*

"Båda äro mycket omtyckta, såväl af lärare som af kamrater.... äro ej högdragna, eller försmädliga, utan hafva i alla afseenden egenskaper, sådana som man, med anledning af det önskvärda deruti, att det *stora nivelleringsarbete*, hvilket synes ligga i tidens rigtning, måtte i all vänskap utföras, bör önska för nutid och framtid utmärka så väl de elever vid läroverken, hvilkas stamträds rötter troligen återfinnas i närheten af der *Arken* strandade, som de, hvilkas anor synas härleda sig från *Cresus.* Oaktadt otaliga förbud och varningar, hade de nu varit i hop och fäktat, i enrum och så godt som utan betäckning".....

Kask. De voro troligen klädda ungefärligen som var *Aslög?*...... "och följden blef, som åtskilliga gånger förut, att herrar läkare fingo *"ett interessant fall"* att behandla".

"*Fernando* blef förtviflad, ty han och *Mazetto* äro de intimaste vänner, och meningen var endast att undersöka den större eller mindre lämpligheten af åtskilliga hugg, stötar och parader.... men dessa undersökningar utfördes måhända med *väl varmt* blod samt, möjligen, med otillräcklig *anatomisk* kännedom rörande hufvudskalens förmåga att uthärda sabelhugg"........

Kask. Stackars *Jerker* var ej heller slängd i anatomi. ...." och först sedan olyckan inträffat insågs allt detta af *Fernando*, som vi med svårighet kunde få till lugn och besinning".

"Det dröjde ej länge tills gymnastiken hedrades med besök af en lång rad små signorinor, *Mazettos* systrar och kusiner, hvilka voro i hög grad upprörda, gräto, vredo sina händer och oupphörligen talade om: "*den söta Mazetto och den otäcka fäktkonsten*".

"De voro onekligen mycket vackra i sin sorg, och för att lugna dem svarade jag: "att signore *Mazetto* är lika *söt*, som konsten är *otäck*, det är en sak som jag hvarken vill eller kan bestrida; men detta faktum hindrar dock ej tillvaron af ett annat, nemligen att jag minst femton gånger om dagen varnat denna utmärkte yngling för att göra de vildaste, ehuru visserligen utmärkt vackra språng, när ej någon är tillstädes för att taga emot, äfvensom för att fäkta kontra bakom min rygg .... och nu ligger han der".

"För mig var det, naturligtvis, omöjligt att få de små söta signorinorna att höra på, eller förstå, egentliga orsaken till att konsten verkat så *otäckt* .... hvilket var förklarligt nog; men högst besynnerligt synes det vara, att så många personer, hvilka inse det uppfriskande och lifvande i fäktöfningar, som likna verklig strid, och derföre yrka att de böra drifvas i *denna form*, särdeles då det är fråga om den ungdom som skall ingå vid armén, dock ofta nog förlöjliga våra bemödanden att göra dem så litet farliga, som det är för oss möjligt".

"Jag repeterar: det är angenämt att leda gymnastiska öfningar med en ungdom, som ej är tungrodd, utan rör sig i likhet med *hästarne på banan*, som gerna löpa tills att de stupa; men nöjet minskas af åtskilliga omständigheter

och särdeles den: *att dessa ynglingar vanligen hafva så många söta och ömsinta systrar och kusiner"*........

Hvad nu *Den stora fäktaresalen* angår, så har jag många *Kontrapunkter*, hvilka behandla densamma, och deribland en, som herr *Petter Lappman* öfversatt för en gymnastisk Tidskrift: *Fäktaren.* Jag skall uppläsa för dej några stycken här och der ur min afskrift, som sändes till Tidskriftens redaktion, hvilken hitintills endast låtit trycka en mindre del af *Kontrapunkten* och återsände manuskriptet.... ty det utkom ej mer än *ett häfte!*

Beväpna dej nu med tålamod, *Calle*, ty jag ämnar börja från början, med *Missivet*.... det är mycket långt och sjelfva *Kontrapunkten* ännu längre, och en stor del af bådas innehåll rör ej *Den stora fäktaresalen* direkte; men det kan ej skada att du får i dej, ej endast militäriska, utan äfven några gymnastiska korn, förefaller det mej.

Calle. Missiv.... hvad menas med det?

Kask. Dermed menas en sorts *kapprock*, som en skrift bör vara iklädd innan den beger sej till ett *Embetsverk*.... beväpna dej nu, så att du ta'r dej ut som en *kamin*.

En Kontrapunkt med Missiv.

Fri öfversättning från italienskan.

Missiv.

Till *Bedömnings-Kollegium!*

Vid ett nytt års ingång brukar jag inlemna en s. k *Potpourri-Kontrapunkt*, hufvudsakligen sammansatt af delar ur de *Kontrapunkter*, som under det förflutna året blifvit af *Kollegium* godkända.

I år har jag som *Thes* användt: *Läran om Skyddsvapen*, af den orsak att jag tror, att det just var en felaktig föreställning om de *Gymnastiska konsternas* förmåga

att kunna lemna sådana af någon större och allmännare betydelse, som utgjorde det största hindret för dessa konsters omhuldande och allmänna användning i vårt land.

Hvad allt förändras här i verlden.... och sådana besynnerliga föreställningar om nämnde konsters *värde*, som förr varit rådande på vår älskade halfö!

Den tid har varit och farit, då de *Gymnastiska konsterna* betraktades som en *nyhet för dagen*... dessa konster, hvilkas enkla hufvuddrag redan teeknades af *Plato*. Då de gymnastiska konstnärerna arbetade för deras konsters tillämpning vid *läroverk och skolor*, civila och militära, ropades: korsfäst! korsfäst!.... och nu är denna tillämpning föreskrifven i alla *Skolstadgar* och *Reglementen!*

Den tid har varit och farit då man, betraktande *Fäktkonsten* som en *duellkonst*, hvars hufvudsakliga mening är, att med stöt- och huggvapen nedergöra motståndare, yrkade på att konsten skulle bannlysas, t. o. m. från de läroverk som afse att bilda *befälsämnen*, derföre att skjutvapnens förbättring medgaf ett lättare nedergörande med dem.... denna konst, hvars verkliga, *militära hufvuddrag*, redan kändes af vår *Julius Cæsar*, som var en mästare på den *Lilla fäktaresalen*, innan han blef det på den *Stora*.

Denna *då* s. k. "*nyhet för dagen*", den hade ej endast varit känd af *Plato* och *Julius Cæsar*, utan den var känd sedan urminnes tider och ända till vår på hvarje *välskött* gymnastik och fäktsal, der den varit troget inneboende, med större eller mindre möjlighet att oantastad visa sig ute. Denna s. k. "*nyhet för dagen*", den hade sedan urminnes tider bott i hvarje skicklig gymnastisk konstnärs hjärna. Alla *verkliga* gymnaster hafva insett, att en stigande *Civilisation* måste åtföljas af förklemande lefnadsvanor samt att de *Gymnastiska konsterna*, väl använda, äro ett af de medel, hvilka lämpligen kunna och böra användas

som *Skyddsvapen* emot deras inverkan. Alla *verkliga* fäktmästare hafva insett att *Fäktkonsten*, väl använd, är ett medel att utveckla anlag för *fintlighet* samt att meddela åtskilliga allmänna *grundbegrepp* om strid, hvilka blifva alltmera af vigt för *befälsämnen*, i mån som de "lefvande murar" sönderstyckas och deras befälhafvare skola handla sjelfständigt. Ingen *verklig* gymnastisk konstnär har påstått, att den för *ungdomens utveckling* anordnade öfning i gymnastiska rörelser, äfven är fullt användbar och lämplig för *högre åldrar*, hvilka behöfva andra rörelseformer.... och ingen *verklig* fäktmästare har påstått att den *s. k. Fäktkonst*, som kan bibringas de stora massorna, dessa *handgreppsöfningar*, innehålla någonting särdeles mera själsutveckklande än andra handgrepp. Konstens tillämpning så att dess *egentliga mening* framträder, erfordrar så skickliga lärare och dyrbar materiel, att den ej kan utföras med massor; men bör ej förbises vid undervisningsverkens högre afdelningar, särdeles vid de läroverk, som afse bildandet af *befälsämnen*.

Den tid har varit och farit, då man tydligt *insåg* att stora militära organisationsförändringar måste vidtagas hos oss samt att ett stort antal befälsämnen måste sökas och tagas, tillhörande de *bildade* klassernas ungdom.... men *förbisåg* att man borde försöka meddela densamma en *lefvande anda* samt åtminstone nödtorftiga *militära begrepp*.... och såg liksom litet *snedt* på alla försök att väcka uppmärksamheten derpå.

Den tid har varit och farit, da man tydligen *insåg de* stora svårigheter, som hindrade genomförandet af ändamalsenliga militära organisationsförändringar, samt att ett af de största hindren var: *den stora allmänhetens ljumhet och likgiltighet för dem*.... men *förbisåg* nödvändigheten af

att göra, eller såg liksom litet *snedt* på försök att åstadkomma en högre värme, ett lifligare intresse.

Hvad var egentliga orsaken till att vi, hvilkas bemödanden blifvit dels *förbisedda*, dels betraktade litet *snedt*, slutligen kunde till denna, med sitt piek och paek af besynnerliga föreställningar, bortresande tid få säga: adieu! adieu!?.... Hvad är orsaken till att vi nu dagligen erfara att ungdomen noga tänkt på *meningen* med gymnastiska och militäröfningar; till att helt små gossar från slöjdskolor och handtverkerier, som öfvas på vår *Stadsgymnastik*, kunna lemna rätt snälla svar på frågor rörande en armés sammansättning, vapenslag, deras användning, m. m.; frågor, hvilka visserligen göras så enkla som möjligt men dock, framstälda till dylika alumner under den tid som "*varit och farit*", skulle orsakat att de stått och gapat? Hvad är egentliga orsaken till den *stora allmänhetens* intresse för ungdomens öfningar, detta lifliga intresse, som ständigt orsakar trängsel på våra kolossala öfningsrums stora läktare?.... Hvad är orsaken till allmänhetens intresse för de stora *militära frågorna*, bland annat yttrande sig derigenom, att mången *gazetta* måst indraga den förr så älskade följetongen och ersätta densamma med ledande artiklar rörande dem?

Många orsaker hafva möjligen *samverkat*; men jag tror, för min del, att en af de vigtigaste af dem är: *våra stora Stadsgymnastikers kraftfulla inverkan.*

Redan som helt ung pojke och då jag, tjenande vid härvarande *1:a Hästjägare-regimente*, började arbeta vid dess gymnastik, blef det tydligt för mig att regimentets öfningar svårligen kunde väl ordnas utan ett stort *Exercishus* samt att man ändamålslöst bortslösade tid och krafter på öfningar, som omöjligen utan ett sådant kunde utföras på ett *intresseväckande och fruktbringande sätt*: men an-

märkningar härom möttes vanligen med axelryckningar och syrliga löjen. Omkring 30 år derefter hade *Exercishus-dimman* skingrat sig till den grad, ett ej endast vid nämnda regimente utan inom hela armén det allmänt ansågs, att stora *Exicerhus* äro för alla större garnisoner nödvändiga, ehuru de böra i åtskilliga afseenden vara olika utförda än dessa, som först blefvo synliga när dimman började lätta. Det var hufvudsakligen de utsträckta befälsöfningarne vid *Germania Magnas* arméer som orsakade dimmans fullkomliga försvinnande; ty när dessa skulle flyttas och omplanteras, så blefvo drifhus nödvändiga. De kunna möjligen undvikas i ett *tempereradt* land; men äro nödvändiga såväl i närheten af *eqvatorn* som i närheten af *polen*, i förra händelsen med anledning af den förfärliga värmen, i senare till följd af den skarpa kölden. Det är ej för roskull som *turken* bär en tjock turban och *lappen* pelsmössa.

För att ett regimentes öfningar, särdeles de som afse *befälsämnens* utbildning, skola kunna på ett praktiskt och lämpligt sätt anordnas hos oss, äro *Exercishus* af stor vigt och numera oumbärliga; för den *stora rörelsen*, för att den *stora allmänheten* skall kunna erhålla den fysiska och militära uppfostran, som nutiden och dess arméers sammansättning påkalla, äro stora *gymnastikinrättningar* af samma vigt och lika oumbärliga. Huru kan man väl rimligtvis begära att denna *stora allmänhet*, som skall betala alltsammans och hvars barn skola klassvis ingå i armén, skall kunna få något intresse för hvad som rör hela rörelsen om, i likhet med hvad som yrkades och gjordes under den tid som *varit och farit*, dess barns öfningar drifvas så mycket som möjligt *privat*, i små lokaler här och der samt hufvudsakligen iakttagna och följda af den, vexelvis på läraren, ungdomen och *klockan* sneglande vaktmästaren? Långt innan vi till den afresande fingo säga: adieu! adieu!.

framdrogo vi en mängd skäl för nödvändigheten af att anlägga en stor *gymnasikinrättning* i hvarje af vår stads hufvuddelar samt afsedd att begagnas af alla dess läroverk och skolor af olika slag, särdeles med afseende å *skjut-, exercis-* och andra *militäröfningar.* Några af dessa många skäl önskar jag erinra om, t. ex.:

att det ligger i *tidens rigtning* att denna ungdom, tillhörande samhällets olika bildningsgrader och klasser, ej alltid är liksom klassvis åtskiljd af kinesiska murar, från hvilka ynglingar och gossar med förvåning betrakta hvarandra och hvarigenom skolhat, klasshat, m. m. d. uppspirar, utan de böra hafva en *föreningspunkt,* för att lära känna och lära af hvarandra. Härtill lämpa sig *gemensamma* gymnastiska och militäröfningar särdeles väl, i synnerhet de senare, men ej endast under formen af några undantagsvis företagna, gemensamma marscher, utan ofta förekommande skjut-, exercis- och andra militäröfningar, dels utförda i gymnastikens exercis-sal, dels ute i det fria;

att det visserligen är bra om rika läroverk, hvilka hafva råd att anordna och uppehålla en ändamålsenlig gymnastikinrättning med lärare, inventarier, m. m., förskaffa sig en sådan för den *dagliga gymnastiken;* men det hindrar ej att *militäröfningarna* drifvas i den allmänna;

att man hufvudsakligen bör tänka på denna mängd läroverk och skolor, hvilkas förseende med hvar sin gymnastikinrättning, antingen skulle leda till oerhörda kostnader, eller till att flertalet erhöll en olämplig. Det kostar utan jemförelse mindre, eller man kommer för en gifven summa till ett bättre resultat, om rörelsen och utgifterna för lokaler, lärare, inventarier, m. m., koncentreras på några *få punkter,* än om man vill försöka förskaffa flertalet af en stor stads skolor hvar sin gymnastik;

att Stadsgymnastikernas, ungefärligen som *Exercishus* anordnade salar, kunna användas som *öfningslokaler* för alla dessa *befälsämnen*, som årligen utväljas bland de konskriptionsskyldiga, äfvensom i nödfall till *kaserner* vid oförmodadt sammandragande af ett stort antal trupper.

Dessa, äfvensom en hel mängd andra *småskäl*, framdrogo vi; men ej de *egentliga* af samma orsak som gör, att det understundom är svårt nog att säga till en *signora*, eller *signorina*, hvad man tänker om henne. Det föreföll oss nemligen, att den *stora allmänheten* var liksom något andligt förslappad med afseende å uppfattningen af större *fosterländska frågor* och de *uppoffringar*, som deras lösande på ett ändamålsenligt sätt kräfva.... och vi tyckte oss märka, att vår *bildade ungdom* saknade nödig *beredning* för några väntade, djupt ingripande militära organisationsförändringar, äfvensom denna, som våra älskliga grannar uttrycka sig: "*schwung*", som var önsklig och nödig, för att ej den väntade förändringen endast eller hufvudsakligen skulle blifva utmärkt på papperet och i kolumnerna.

Vi önskade få fram starka *häfstänger* och en stark *lefvande kraft* för att uppbryta, uppruska och lifva en gammal *ädel stam* samt derigenom i vår mån bidraga till hvad vi ansågo ovilkorligen borde *åtfölja* de stora militära förslagens genomförande.... men icke kunde vi väl säga *egentliga orsaken* rakt i ansigtet på den af oss så aktade *publiken* och den af oss så älskade *ungdomen?*

Våra bemödanden rönte mycket motstånd, hufvudsakligen framkalladt af samma krafter, som alltid så sträfsamt bemöda sig om att uppstapla hinder för genomförandet af allt, som ej leder till deras *egen fördel*, eller ej rör *den dag som är*.

Att kunna sköta och inse hvad som erfordras för en *minutrörelses* eller *speditionsrörelses* jemna gång, det är en

sak; att kunna sköta och inse hvad som erfordras för en *större rörelses*, särdeles en som skall grundläggas för framtiden, det är en helt annan. *Minutörer* och *speditörer* måste fästa sig mycket vid småsaker, ty deras ständiga återkommande leder till det stora; större *fabrikörer* och *grossörer* kunna ej lämpligen syssselsätta sig med småsaker, ty då halkar det stora så lätt emellan deras räknande fingrar, och de bruka derföre hufvudsakligen hafva uppmärksamheten fästad på större *maskiner*, *hufvudlinier*, *stora krafter*. m. m. d. Hvardera af dessa olika hufvudslag af rörelse är liksom ett *element* för sig; de personer, som röra sig lätt och utmärkt i ett af dem, göra det ofta nog trögt och dåligt i det andra.

Om en fisk uppdrages ur vattnet och lägges på landbacken, så blifva snart hans ögon allt mattare, hans rörelser allt svagare och hans uttryck allt dummare; men släpp honom åter i vattnet och han blifver snart: *"liflig som en fisk"*. Gåtan synes vara lätt; men är troligen svår att lösa .... ty man hör ju så ofta en viss förundran framställas deröfver, att den eller den utmärkt skickliga personen dabbat sig, ehuru det skedde i en helt annan *verkningskrets*, i ett annat *element* än det, i hvilket han visat sig vara skicklig. Är det väl besynnerligt om vi, som ifrån pojkåren dels deltagit i och dels ledt ungdomens gymnastiska och militäröfningar samt känna dess föreställningar om dem, tydligare insågo hvad som fattades, än alla dessa personer, som lefvat och rört sig i andra elementer? Om vi uppdragits ur vårt och försatts i något af deras, så hade vi snart nog sprattlat allt svagare och svagare samt sett allt dummare och dummare ut, alldeles som den på landbacken uppkastade fisken.

De bland våra aktade *motståndare*, som gjorde oss det största besväret, voro alla dessa, hvilka hafva en med vår

så olika *konstuppfattning*: dessa älskliga, känsloberusade och berusande *Spiritóso*, som tro sig i praktiken kunna utföra storverk med luftiga solstrålshäfstänger.... dessa så utomordentligt förståndiga och torra *Pedantùzzo*, som uttrötta publiken.... dessa så förfärligt kraftfulla *Gladiatöre*, som bortskrämma publiken.... samt dessa af *publiken* så högt värderade *Krabbsaltare*, som så väl förstå att klandra allt och alla, utom hvad de *ämnade* göra och sig sjelfva.

Vi kunna hafva orätt, men tro: att nämnde aktade motståndare ej hafva denna *jemnvigt* emellan uppfattning af *anda* och *form*, som är nödvändig för att inse hvilken *tankerigtning* bör meddelas ungdomen, för att den ej må förlyfta sig under de till vår tid hörande *nivelleringsarbeten*, eller nivellera och nivellera så, att den slutligen nivellerar sig in i de till *Kaos* hörande labyrintiska gångar, eller uppfatta hvad till gymnastiska och militäröfningar hör på ett inkrångladt och onaturligt sätt.

Vi älska och värdera alla våra aktade *motståndare* som, då vi rastlöst arbetat för att ordna hvad framtiden behöfver, oupphörligen uppstaplat hinder och ropat: "*sluta! sluta*"!.... ty orsaken var den, att de, såsom tillhörande ett annat *element*, ej kunde förstå vår verksamhet. Vi kunde ej svara våra motståndare, på deras enträgna uppmaningar om att sluta, annat än: "*Vi hafva bättre order .... vi äro kommissionärer åt mästarne på den stora fäktaresalen, som gifvit oss bestämd befallning att försöka inprägla sådana begrepp i ungdomen, att den ej nivellerar sig in i Kaos.... eller att det går rakt på tok med framtidsarméerna*".

Vi hade våra germaniska grannar att tacka för att *Exercishus-dimman* blef fullkomligt skingrad efter en så kort tid, som 30 år efter att den militära publikens uppmärksamhet blifvit fästad å densamma. *Stadsgymnastik-*

dimman var betydligt envisare; men den måste dock, ehuru efter en mycket lång tids förlopp, först lätta på sig och sedan försvinna .... ty *Stadsgymnastikerna* voro och äro nödvändiga för den *allmänna militära uppfostran*, som måste gå hand i hand med numera *tidsenliga* arméorganisationer, såvida ej dessa skola blifva fantastiska, i verkligheten mindre lämpliga och användbara dimbilder.

Om vi vilja erfara och bedöma den *inverkan*, som våra stora *Stadsgymnastiker* utöfvat på *ungdomen*, så behöfva vi endast se på dess öfningar samt, och i synnerhet, höra på hvad alla dessa ynglingar och gossar svara, då vi fråga dem om någonting som tillhör gymnastiska och militära ämnen .... eller läsa den *Kontrapunkt*, i hvilken signora *Adina* berättar sitt och hennes mans besök på vår *Stadsgymnastik*. De framställda frågorna äro visserligen mycket enkla; men det är ganska möjligt att om de, under den tid som *varit och farit*, framställts till en och annan i konskriptionsåldern varande ung man, så hade han gapat och sett så der dum ut, som den ur *sitt element* oförmodadt komna fisken. Vi finna deremot af signorans berättelse, att många små *perlar* rörde sig i de gymnastiska och militära elementerna lika *ogeneradt*, som alla dessa millioner små lifliga *fiskar* bruka göra i deras [1].

---

[1] Under loppet af omkring 10 år, räknade från början af år 1861, väcktes många gånger och på olika vägar förslag om anordnandet af fem *Stadsgymnastiker i Stockholm*, en för hvarje af stadens fem hufvuddelar och afsedd att begagnas, hufudsakligen för skjutöfningar med salongsgevär, exercis samt andra militäröfningar af såväl *elementarläroverk* som *privata skolor* och *folkskolor*, men dessutom till *gymnastiköfningar* för de läroverk och skolor, som ej hade egna, lämpliga lokaler. Huruvida dessa förslag hade något samband med att *Allmänna värnepligten* möjligen är i antågande eller endast var ett hugskott, det känner redaktionen ej .... men väl att lämpliga tomtplatser blifva allt svårare att erhålla i mån som tiden framskrider.

Den *inverkan*, som den allmänna militärundervisningen utöfvat på de *äldre*, är i högsta grad märklig. Förr var det ej ovanligt att få höra en kör af dels *yngre* och dels *äldre* röster, hvilken utförde stolta och gripande *krigiska sånger*; men hvilka voro mindre *logiska och lämpliga*, d. v. s. att de utlofvade ett och annat, som svårligen kunde utföras med de *medel* vi förskaffat oss. Sångerna erinrade om denna musik, som vid kritiska tillfällen utföres af det *Himmelska rikets* krigare på *Tam-tam* och på *Gong-gong*, bakom elefanter, tigrar och lejon af papp. De *äldre* rösterna deltaga ej numera i sådana körer, utan försöka ständigt inprägla i ungdomen: *att det stolta krigsspråkets naturliga rötter äro: stora uppoffringar samt beredvillighet att dem fullgöra.*

De *äldre* uppmana oss ständigt till att försöka meddela ungdomen en viss *jemnvigt* med afseende å uppfattningen af *anda* och *form*.... och de hafva så innerligen rätt häruti; ty hvad är i *praktiken lif och anda* utan i förening med *lämpliga former*? Ett Kaos.... Hvad är i *praktiken en rörelse af former*, utan en dem besjälande *anda?* En dans af de döda, under hvars utförande den verkliga konstnären tydligen hör knotornas ihåliga rassel.... Hvad är ett *Försvarsverk*, grundadt endast på *entusiasm?* Ett Kaos .... Hvad är, numera, rörelsen af ett *Försvarsverk*, bestående af tusende sinom tusende *automater*, *ledda af automater?* En dans af de döda.

Den *Kontrapunkt*, i hvilken signora *Adina* beskrifver sitt besök på *Stadsgymnastiken N:o V* är mycket lång: men meningen är, att framdeles i tidskriften införa ett utdrag ur densamma.

Redaktionen.

Vördsamt anhållande om benäget öfverseende med min *Kontrapunkts* brister, som, om jag å dem göres uppmärksam, skola efter förmåga rättas, tecknar jag

Napoli . . . . . .

Ödmjukligen

Giovanni Luigi Bellamare,

Fäktmästare och Föreståndare för

Stadsgymnastiken N:o V

— —

Kontrapunkt N:o III.

Thes.

Kunna de *Gymnastiska konsterna* lemna några *Skyddsvapen*, som äro af betydelse för nutiden och framtiden.... och kan en af dem, *Fäktkonsten*, lemna några sådana, som äro af betydelse för nutidens och framtidens *arméer?*

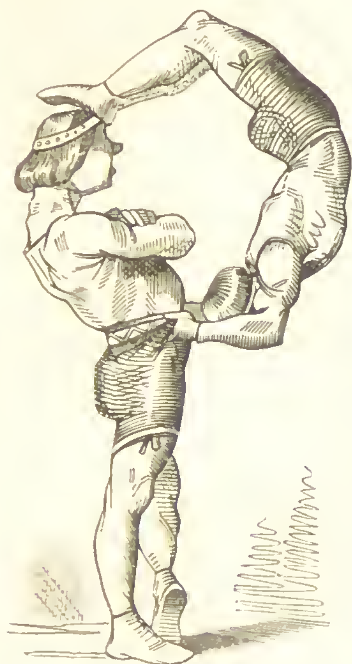
Behandling.

Gymnastiska *öfningar och konster* hafva ett *gemensamt* mål, nemligen: att uppehålla och öka menniskans *lifskraft*. Meningen med deras verksamhet för det *gemensamma* målet är hufvudsakligen: att försöka *förekomma*, att den ena generationen efter den andra framkommer till den ena *tidsmilstenen* efter den andra, alltmera kroppsligt svag samt tungsint, lefnadstrött och slapp.

Gymnastiska *öfningar* och *konster* kunna svårligen i betydligare mån verka för deras *gemensamma* måls ernående, såvida deras bemödande ej understödes af en, ungdomen härdande och stärkande *uppfostran i hemmet*, äfvensom att de enkla *lefnads-* och *gymnastiska vanor*, som meddelats ungdomen, sedan *bibehållas* under hela lefnadsloppet.

Hvarje af de gymnastiska *konsterna* har, dessutom, ett *särskildt* mål, t. ex.: att *bota* sjukdomar och missbildningar.... att kunna röra kroppen *lätt och med jemnvigt* samt öka dess *styrka och smidighet*.... att inlära *användandet* af åtskilliga handvapen till anfall och försvar samt derun-

der utveckla anlag för *fintlighet* och meddela *allmänna begrepp* om strid .... att *tämja* och *styra* hästen .... att förflytta och på annat sätt *röra* sig i vatten, m. m.

å *Gymnastiksalen* böra och måste lärarne visserligen iakttaga åtskilliga *försigtighetsmått*; men de äro i allmänhet af enkel beskaffenhet, ty under gymnastiköfningars utförande går det vanligen ut på att förmå egen *kropp* till att utföra hvad *egen vilja* fordrar, eller hvad en *annans vilja* bestämt såsom varande nyttigt för den som skall utföra. Om egen *kropp* ej kan uppfylla egen *viljas* fordran, så uppkommer visserligen en *inre strid*; men den blifver vanligen temligen fridsam, ty man blifver ej så lätt vredgad på en del af sitt eget jag. Om man ej kan, eller vill undandraga sig att låta egen *kropp* utföra en annan *viljas* fordringar, så uppkommer visserligen en *yttre strid*: men äfven den blifver vanligen ganska fridsam, åtminstone på alla välskötta gymnastiker, der öfverdrifna fordringar ej ifrågakomma .... och att å dem en *yttre strid* skulle kunna uppkomma emellan den kommenderandes vilja och den utförandes, det är platt omöjligt under gymnastiköfningar med vår älskliga ungdom, som så tydligt inser, att de användas till deras egen nytta och framtida väl.

Kask. Der har du ett vackert *P*.

Calle. Ska' det der vara ett *P*?

Kask. Ja.... det är ett italienskt, s. k. *gymnastiskt P* uttryckande det lugna *jemnvigt-sökandet* i den egentliga gymnastiken.

Gymnastiken är en *fridsam jemnvigt-sökande konst*, hvilken söker *inre jemnvigt* utan att vilja störa den hos någon annan. *Friskgymnastikens brottningsöfningar* utgöra ett undantag; men det kan äfven ifrågasättas, om ej *Fäktkonsten* bör anse dem som öfverlöpare, en sorts rymmare, hvilka egentligen borde efterlysas, arresteras och återföras till densamma.

De *egentliga* gymnastiska konsterna äro: *Sjukgymnastiken, Friskgymnastiken* och *Simkonsten*; ty de hafva alla gymnastikens *hufvuddrag*, utan någon betydlig tillsats af andra, för densamma främmande.

å *Fäktsalen* går det i allmänhet hetare till.

Stridskonstens användande har ju sedan urminnes tider uppkommit sålunda, att när tvänne viljor ej genom *ord, skäl, meningsutbyte* kunnat komma sams om någonting tvistigt, så hafva de bemödat sig att genom *andra medels* användande rå på hvarandra, kufva hvarandra ....

eller ock har den ena viljan varit en *klådig öfversittare*, som *anfallit* och den andra endast bemödat sig om att *värja sig* emot kufvaren, eller utan motstånd knäfallit och gifvit sig tappt.

Detta begär och bemödande att *rå på och kufva*, äfvensom detta bemödande att *värja sig* emot en kufvare, alltsammans leder lätt till skador, till häftiga sinnesrörelser till villande föreställningar rörande egentliga orsaken till hvad under striderna inträffat, m. m. .... och derföre måste en lärare i *Fäktkonsten* fästa särdeles uppmärksamhet vid s. k. *skyddsvapen*, hvilka så naturligt sönderfalla i tvänne olika slag: a) sådana, hvilka äro afsedda för att under fäktöfningar skydda *ungdomen* emot *kroppslig skada*, äfvensom, efter dem, *fäktlärarne* för kritiska anmärkningar af skadade elevers mödrar, systrar och kusiner, alla dessa signoror och signorinor, hvilkas bittra tårar och anmärkningar kunna göra nämnde ömsinte lärare hängfärdiga, samt b) sådana, hvilka afse att skydda *ungdomen* för *skadliga själs-* och *sinnesrörelser*, ledande till en villande uppfattning af hvad till *stridskonsten* hör.

Kask. Der har du ett annat italienskt *P*, ett s. k. *strids-P*, uttryckande att, ända från hedenhös, all strid föregåtts af gräl och gurgel.

Calle. Men hur många *P'en* ha' de då der nere i *Italien?*

Kask. Oändligt många. De italienska fäktmästarne hade tyckt sej märka att, när ungdomen studerar, så gör den det emellanåt med *ögon och tankar;* men emellanåt bara med *ögonen*, under det att tankarne fara kors och tvärs i alla väderstreck. Då fäktmästarne, med anledning af *Allmänna värnepligtens* införande, önskade få i ungdomen åtskilliga gymnastiska och militära *begrepp*, föllo de på den idé, att till hvarje sådant af större betydelse foga en ritning, hvilken liksom skulle försöka hjelpa det skrifna att draga

ungdomens tankerigtning från *väderstrecken* och till *begreppen.* Sålunda uppkommo en mängd ritningar, afsedda att förstärka det skrifna och, om möjligt, inplugga det i minnet, förstås. Utom *gymnastiska P. strids-P, vänskaps-P,* eller samma begrepp uttryckta genom andra bokstäfver, användes äfven bildliga framställningar af: *"Det förlorade hufvudet". "Den lögnaktiga dimman". "Djuret i menniskan". "Fäktaresalarnes spöken och falska blinkfyrar", "Fäktarespråkets dialekter",* m. m. Uti de italienska fäktmästarnes skrifter förekommer ett sådant hvimmel af ritningar, att man kan blifva rigtigt yr i mössan. . . . . Jag fortsätter:

Ridkonsten är närmare beslägtad med *Stridskonsten.* än med *Gymnastiken*: det är en *vilja* som vill rå på en annan; men de *medel,* som användas eller böra användas, äro närmare beslägtade med *gymnastikens* än med *stridskonstens,* d. v. s. gå ej ut på att kufva genom att skada.

De *oegentliga* gymnastiska konsterna äro: *Fäktkonsten* och *Ridkonsten.*

De *egentliga* och de *oegentliga* gymnastiska konsternas förtjenster och afarter förekomma liksom förenade i *Konstridare-konsten.*

Vi böra *beundra* den *klassiska gymnastiken och Fäktkonsten,* dessa konstformer, hvilka i så betydlig mån bidrogo till att hos de gamle greker och romare utveckla en *lifskraft,* hvilken på ett särdeles storartadt sätt gaf sin tillvaro tillkänna . . . . vi böra *erkänna* deras värde, ehuru vi inse att de, särdeles då de uppträdde under *gladiatorformen,* ej voro lämpliga för de gymnastiska konsternas ändamålsenliga inverkan på *nutid och framtid.*

Kask. Der har du några romerska *gladiatorer.*

Calle. Det var nu mej ena rigtiga *fulingar* . . . . Äro de italienska fäktmästarne arga på den *"romerska gymnastiken"*, efter de rita upp sådana der *krabater?*

Kask. Nej.... Fäktmästarne anse visserligen, att den *gamla grekiska gymnastiken* i allmänhet utfördes på ett för-

nuftigare och nyttigare sätt än den *gamla romerska* samt derföre var den senare öfverlägsen; men hafva äfven en viss högaktning för denna, ända tills att några raa *afarter* började inrota sej. Fäktmästarne berätta om den saken ungefärligen sa: Da romarne började blifva förvekligade och derföre behöfde yttre retelsemedel, uppträdde i *Rom*. på *Circus* och för betalning, skickliga fäktare, hvilka de kalla: *gladiatore*.

Calle. *Circus?*

Kask. Dermed menas väl en sorts teater med rundt jordgolf, efter herr *Mothander* kallar sin pa *Djurgården* vid *Stockholm* sá.

Dessa *gladiatore* köpte sej slafvar, emot hvilka de fäktade i *Circus*, och med anledning af de förres stora skicklighet kan man säja att de senare, under publikens stormande bifall och tjut, helt simpelt blefvo mördade. Emellanåt uppträdde dessa *gladiatore* äfven emot hvarandra.

Fäktmästarne tycka, att detta offentliga mördande emot betalning var rått och vildt samt inverkade skadligt och förvildande på publiken.... och detsamma tyckte troligen äfven *grekerna*, efter de ej hade några motsvarande öfningar .... och detsamma tycker troligen herr *Mothander*, åtminstone har jag ej sett något ordentligt mördande på hans *Circus*, utan endast oskadligt under pantomimerna.

När fäktmästarne skrifva om den *råa kraften*, magten: den, som skryter öfver att kunna lyfta stora tyngder, eller öfver att kunna nedergöra en stackare, eller tusende sinom tusende i krig; den, som af sej sjelf eller af andra ofantligt högt *värderas* endast derföre att den kan *starkt verka*, eller *nedergöra*, så använda de öknamnet: *gladiatore-kraft* och bruka förstärka uttrycket genom att upprita sådana der "*fulingar*" och "*krabater*", som du här ser.

Fäktmästaren, signore *Julius Castiglione*, skrifver: "Det förefaller mig vara af stor vigt, att framtidsarméernas *befälsämnen* och *monitörer* lära sig inse skilnaden emellan hvad som bör *beundras* och hvad som bör *värderas*. Man kan och bör beundra en stor kraft i *menniskosjälen*, eller i *menniskokroppen*, eller i den döda *naturen*, äfven om den visat sig ega endast rysliga, förskräckliga verkningar; men man bör *värdera* endast den, som verkat eller verkar för *ädla eller nyttiga måls uppnående*"...............

Nu fortsätter jag med läsningen igen.

För att kunna bestämma den lämpligaste *hufvudkarakter*, under hvilken de gymnastiska konsterna böra uppträda och verka i *vår tid*, är det nödvändigt att eftertänka hvad

nutiden och framtiden behöfva erhålla genom dem, äfvensom hvad de kunna lemna.

Nutiden och framtiden behöfva en *motvigt* emot den *menliga inverkan* på de *bildade* klassernas ungdom, hvilken måste blifva en följd af dess långvariga *stilla- och innesittande*, påkalladt af en i ständig stigning varande bildnings fordringar, äfvensom emot denna, om ej förklemande, dock ej stärkande *uppfostran i hemmet*, som gerna följer *Civilisationen* i spåren. Nutidens och framtidens *arméer* behöfva en större *begriplighet* och *sjelfständig handlingsförmåga* hos soldaten, än som erfordrades af dessa förflutna tiders soldater, hvilka bildade liksom mekaniskt flyttbara, lefvande murar.

De *egentliga* gymnastiska konsterna lämpa sig särdeles väl till att bilda nyssnämnda *motvigt*, i synnerhet *Friskgymnastiken* och *Simkonsten*. Dessa tvenne konster kunna af få lärare och med ej särdeles dyrbara tillbehör drifvas med massor. Man hör en och annan förundra sig öfver den hängifvenhet, som åtskilliga ynglingar och gossar visa för öfningar i dessa konster. Orsaken torde hufvudsakligen böra sökas deruti, att *kroppsjemnvigt* och *jemnt blodomlopp* medföra en angenäm känsla och godt humör.... denna godmodiga gladlynthet vid *högre ålder* samt denna sprittande rörlighet och skälmaktighet i *ungdomsåren*, som det vore stor skada om *Civilisationen*, med dess kunskaper och djupa insigter, till den grad utrotade hos skapelsens *herrar*, att de i en framtid endast kunde återfinnas hos åtskilliga *djur*, hvilka erhållit sin uppfostran nära *naturens hjerta*.

Kask. Här skall du få se några glada och trefliga *roltigörer*, som öfva sej utan att vara dertill kommenderade.

Calle. Kallas sådana der fulingar: *roltigörer?*

Kask. Ja.... och dessa äro af det bästa slaget, d. v. s. att de äro ej sådana *roltigörer*, som man måste ta' i

örat och dra' fram till hästen; de äro ej *trögrotar*, som hitta på alla möjliga krämpor, för att dermed lura läkare och lärare, utan lifliga, glada och villiga.

Sedan signore *Bellamáre* beskrifvit kännetecknen på de gymnastiska konsterna, så som jag nyss uppläste för dej, öfvergår han till en längre framställning, åsyftande att visa under hvilka förhållanden konsterna kunna starkt, eller temligen bra, eller endast helt matt och svagt verka för det gemensamma målet: "att försöka förekomma att den ena *generationen* efter den andra framkommer till den ena *tidsmilstenen* efter den andra, allt mera kroppsligt svag samt tungsint, lefnadstrött och slapp" .... som gamla gubbar och käringar, hvilka knappt kunna stulta sej fram; men ut ska' de i alla väder ändå, förstås.

Bland dessa *förhållanden* framhåller han, såsom hörande till de vigtigaste: *en lämplig och härdande uppfostran i hemmet samt att de enkla lefnads- och gymnastiska vanor, hvilka meddelats i ungdomsåren, sedan bibehållas under återstående lefnadsloppet.* Med anledning häraf inrycker han i *Kontrapunkten* ett längre stycke af en signora *Adina*, i hvilket hon ifrigt uppmanar alla *mödrar*, tillhörande olika samhällsklasser, att ej klema bort sina barn, äfvensom alla *signoror*, att ej klema bort sina män, utan tillse att de ej äta hvarken för mycket eller för fint, skaffa sej tillräcklig motion, m. m. Signore *Bellamáre* anser, att om signora *Adinas* råd

förbises, så kunna de *skyddsvapen*, hvilka de *gymnastiska konsterna* äro i tillfälle att lemna, ej fullständigt bevara generationerna under nutiden och framtiden emot den *förslappning* i åtskilliga afseenden, yttrande sej som lefnadströtthet, missmod, m. m., som så envist vill följa *Civilisationen* i spåren: han anser, att hennes råd utgöra liksom en nödvändig förstärkning på de *Skyddsvapen*............

Calle. Det der var konstiga *Skyddsvapen*, som herr konstapeln talte om.

Kask. Kära *Calle*: när du hör kyrkoherden tala om *Andans svärd*, inte' bör du då tro att han menar en vanlig *sabel*.... och när han talar om *Trons sköld*, inte' bör du då tro att han t. ex. menar en *sådan*, som vildarne göra af buffelhud.... och när signore *Bellamáre* talar om *Skyddsvapen*, som skola i sin mån bevara *generationerna* under nutid och framtid, inte' bör du uppfatta hans mening så, att de förra böra vara klädda i kaskar, harnesk och fäkthandskar. Ser du: saken lär vara den, att österländingar och sydländingar hafva en rik inbillningskraft och bruka, då de tala eller skrifva om någonting, som ligger dem nära hjertat, använda *bildspråk*. Kyrkoherdens *vapen* komma från *Österlandet* och röra en sak, som låg författarnes hjerta nära.... de italienska fäktmästarnes från deras hemland och röra en sak, som låg deras hjerta nära: *att ungdomen skulle blifva lämpligen beredd för hvad framtidsarméerna behöfva.* När jag uppläser en *Kontrapunkt* för dej, så bör du alltid komma i hag, att det är en *italienare* som talar genom min mun.

Emellertid: denna afdelning är lång.... men om du så önskar skall jag läsa den för dej

Calle. Nej, för all del.... inte' skall herr konstapeln besvära sej för min räkning.

Kask. Som du vill .... Derefter öfvergår signore *Bellamáre* till *Den lilla Fäktaresalen* och uppgör en lång lista öfver dess *inventarier*, å hvilken hvarje af dem noga beskrifves. Listan upptager, bland annat: *Fäktmästaren*, *Instruktören*, *Fäktaren*, *Metoden*, *Det förlorade hufvudet*, *Den lögnaktiga dimman*, *Brytningspunkter*, *salens Spöken och falska Blinkfyrar*, *Fäktarespråkets dialekter*, *m. m.* Beskrifningarne orsaka, att *Inventarie-listan* är temligen lång .... men om du så önskar, skall jag uppläsa den för dej?

Calle. Nej, för all del .... för all del.

Kask. Som du vill .... Jag skall hoppa öfver *listan* och in på den afdelning, i hvilken signore *Bellamáre* dels beskrifver rörelsen på *Den stora Fäktaresalen*, dels anger ett och annat rörande sambandet emellan denna och *Den lilla*.

— — — — — — — — — — — — — —

Vi, *Italias* fäktmästare, anse .... utan att påstå det vi hafva rätt:

att en armé, för att kunna uppfylla sin bestämmelse, måste hafva *starka bindemedel*, hvilka sammanhålla och förena alla dess delar;

att det vigtigaste af dem är: *krigslagarne*;

att en i stigande varande *Civilisation* vanligen, ehuru besynnerligt nog, är förenad med en i stigande varande *benägenhet* för att ej inse nödvändigheten och vigten af stränga krigslagar;

att man derföre och för att *framtidsarméerna* må kunna uppfylla deras bestämmelse, bör bemöda sig om att uttänka och använda medel, hvilka dels *motverka* nämnda sträfvans öfverdrifter, dels *ersätta* hvad den borttager;

att, hvad det *förra* angår, man bör försöka att i möjligaste mån inverka på framtidens *krigslagsstiftare*, af hvilka de flesta nu ej äro födda och några få gå i kolt, eller ligga i vagga;

att, hvad det *senare* angår, man bör försöka så inverka på *befälsämnen* och *monitörer* att de, genom insigt, förstånd och föredöme, må i möjligaste mån kunna *ersätta* följderna af krigslagarnes brister;

att ej någon af *Folkbeväpningens* nuvarande *former*, af hvilka den ofullständigaste nu benämnes: *Folkbeväpning*, den fullständigare: *Konskription* och den fullständigaste: *Allmän värnepligt*, bör betraktas som ett bestämdt och säkert uttryck af *framtidsarméernas form*, samt

att, om en stigande *Civilisation* och dess behof af arbetskraft leda till nedsättning af öfningstiden för *framtidsarméernas* hufvudstyrka, så bör samtidigt bemödandet växa, att försöka utbilda *befälsämnen* och *monitörer* samt att höja och taga reda på deras *användbarhet*. . . . .

Calle. Det der förstår ja' ej.

Kask. Inte' jag heller. . . . utom måhända meningen med de sista orden: "taga reda på deras *användbarhet*". Jag erinrar mej, att när ett batteri aflemnade *rusthållarehästarne* till ett annat, brukade de afkommande afdelningscheferna lemna till de påkommande anteckningar, hvilka lydde ungefärligen som så: N:o 00 sedig och snäll, går villigt alla nummer. . . . N:o 00 går skapligt vid tisteln, särdeles i par med rusthållskamraten . . . . N:o 00 går eljest bra; men är ömtalig och het, slår och lefver för linorna . . . . N:o 00 glosögd, tung andedrägt, asmager och har darrande ben; ger emellanat en kospark; bör kasseras . . . . Signore *Bellamáre* anser troligen att, för en ordentlig inspanning vid framtidsarméerna, blifver det nödvändigt att göra sådana der anteckningar. . . . Ja, få de der nere uti *Italien* samma brak med sina *befälsämnen* och *monitörer*, som vi förr hade med bondhästarne, så få de nog veta af att de lefva, det är säkert, det . . . . men, liksom regementets

bondhästar nu lära vara myeket sedigare än förr var händelsen, sammalunda bör man äfven hoppas och tro, att *framtiden* må kunna anteckna om hvarje yngling, som skall användas som ledare: *Sedig och snäll, går villigt och bra alla nummer.*

Signore *Bellamáre* skrifver sedan:

Vi äro myeket ofta i tillfälle att bemärka s. k. *Ebb* och *Flod*, såväl å *vanliga vikar* som å *Den store fäktaresalens*, exempelvis vår gymnastiska golf.

Hvad de *vanliga vikarne* angå, kan man förklara fenomenet ungefärligen så: när ett af de stora hafven vändes åt månen, verkar den senares dragning ungefärligen sålunda, som om hafvets och dess vikars vatten utgjorde en tjock och seg, fällartad grädda, i hvars närmaste punkt månen inskrufvat en korkskruf och sedan af alla krafter uppdrager, då naturligtvis gräddan lossnar och skiljer sig från bunkens kanter, d. v. s. kusterna, och *ebb* inträffar; men när nu jorden svänger om ett stycke och månen far åt ett annat håll, så måste han släppa korkskrufven, gräddfällen sänker sig, det uppkommer en svallning vid kusterna när gräddan skall tillbaka på sitt förra ställe, och s. k. *flod* eger rum. Om ingeniörer säga hvarje gång ebb inträffar: "*nu är det slut*", så hafva de visserligen och på sitt sätt rätt: men om de med detta uttryck mena, att det för framtiden är öfverflödigt och onödigt att använda dessa *vallar, hamnskoningar* m. m., hvilka göra så stor nytta med afseende å flodvattnets *ledande* och *motstående* å sådana punkter der det, utan lämplig ledning och motstånd, enligt alla gamla anteckningar gjort *betydlig skada*; så förefaller det mig att desse ingeniörer visa en i deras yrke betänklig lättsinnighet och okunnighet. Ingeniörer böra veta och förstå, att det just är under *ebb-tid* som dessa arbeten böra utföras; ty när floden kommer, så är det dels ett sådant väsende, att säker lystrin-

ej kan påräknas af arbetsmanskapet och dels verkar strömmens styrka så, att de mest *välmenande* och *sinrikaste* anläggningar förstöras i ett ögonblick, såvida de ej under *ebbtid* erhållit en ordentligt murad grund, lämpliga förankringar m. m. *Förutseende och betänksamma ingeniörer böra arbeta under ebbtid* .... och ej då stå och säga: *"nu är det slut"*.

Calle. Det der förstår jag rakt ej.

Kask. Sammalunda är det med mej. Nog har jag varit med om att nivellera skottlinier på *Ladugårdsgärdet* och åtskilliga andra vetenskapliga kommenderingar, och nog kan jag förstå, att signore *Bellamáre* skrifver *bildspråk*: men detta är troligen af det slag, som hvarken den skrifvande eller någon annan kan förstå. Förr var i Stockholm en apotekare, *Riis*, som brukade skrifva stora böcker efter den metoden. Vi skola nu försöka att lyckas bättre med fortsättningen af *Bellamáres* skrift:

Hvad nu Ebb och Flod å *Den stora Fäktaresalens vikar*, exempelvis å vår gymnastiska golf, angå, så uppkomma äfvenledes dessa fenomener som en följd af sammanhanget emellan den stora rörelsen och den lilla. Vår golf och alla andra länders gymnastiska vikar hafva förbindelse med och måste derföre röna inflytelse af hvad som tilldrager sig på *Den stora fäktaresalen*. När luften der ute är *lätt och ren*, så blifver hela vår rörelse inomskärs så godt som *"flau"*: inga beställningar och reqvisitioner ingå; kapitener och styrmän utföra visserligen en och annan s. k. *husbehofskurs*, men gå då alltid med half maskin; föröfrigt stryka de omkring, de flesta tänkande och pratande om helt andra saker än det som hör till rörelsen.

När luften blifver *tung, tryckande, åsk- och ödesdiger* der ute, så märkes genast en viss svallning i alla vikar, mindre eller större i mon af afståndet från det tryckande molnet och dess täthet. Ungdomens tankerigtning förändras:

i st. f. att sitta på schweizerier, ropa på garçoner och reqvirera behagliga saker för gom och mage, går ungdomen pa fäktsalar och i bodar och frågar ifrigt efter priset på värjor sablar, stiletter, revolvrar med så många pipor som möjligt m. m. d.; önskar hastigt få lära sig utmärkta stötar och hugg; håller sig framme och slipar hos för skicklighet i yrket kända kapitener och styrmän, hvilka den under *ebb-tid* ej frågar efter för en baiocco; alla kapitener få fullt upp att göra och måste ständigt hålla ångan uppe, ty reqvisitioner ingå oupphörligen och alla reqvirenter hafva så ofantligt brådtom; värdet är i oupphörligt *stigande* på allt som finnes upptaget å *Den lilla fäktaresalens* inventarium. fr. o. m. kapitener och styrmän, "*alla slag*", till och med metoder och konstruktioner, "*alla slag*".

Samtidigt med luftens förändring der ute får man derifrån se vackra s. k. *Not-blixtrar*, hvilka till en början följa efter hvarandra med temligen långa uppehåll och hafva under denna period ett särdeles behagligt och mildt sken. Om man med blotta ögonen betraktar dem, så ingifva de alltid en angenäm känsla; men förhållandet blifver någon gång omvändt om man använder starka tuber, ty då inträffar emellanåt att observatorn får se, ungefärligen som i ett skuggspel, förbiskymtande nosar, betar, tassar, klor och svansar af smygande leoparder, tigrar, m. fl. af kattens slägtingar. Vid luftens ytterligare förtätning der ute, följa *Not-blixtrarne* allt tätare efter hvarandra, hvarvid den behagliga färgen allt mera öfvergår i en obehaglig, starkt blodröd, under det att en och annan knall bebådar, att ett svårt oväder är nära och färdigt att urladda sig.

Redan under de *behagliga Not-blixtrarnes* period ser man början af några märkliga fenomener, hvilka blifva allt tydligare i mån som den milda och angenäma färgen öfvergår i den obehagliga, starkt blodröda.

På åtskilliga affärsmäns och aktieegares hufvud börjar håret resa sig, i början helt sakta, sedan allt mer och mer, tills att det slutligen, då knallarne höras och de blodröda *Not-blixtrarne* följa tätt på hvarandra, bildar på hjässan en *Martyrkrona*..........

Calle. Hvad är det för en *krona?*

Kask. Jag har hört berättas, att då någon förr i tiden haft en rigtigt stark och *lefvande tro* samt lidit mycket för densamma, så kallades den, på sitt sätt lyckliga och på sitt sätt olyckliga personen: *Martyr*...., och den ersättning, som *Martyren* erhöll eller ansågs böra få, kallades: *Martyr-krona*. Signore *Bellamáre* menar väl att de personer, som haft en stark och *lefvande tro* till åtskilliga papper, men genom kriget blifvit besvikna, böra anses som *krigets Martyrer* och få sej, som ersättning för förlusten på papper, en *Martyr-krona*, förstås. *Bellamáre* fortsätter så:

Vi känna sedan gammalt, att då vår redliga *Vesuv* under någon tid varit tyst och stilla, så bruka våra landsmän bygga små trefliga villor högt uppe på berget, der de tillbringa ett sorgfritt och gladt lif, drickande emellanåt i gnistrande salerner en skål för *padre Vesuv*, hvars förtjenster de anse sig ej nog kunna framhålla; men om han sedan börjar helt oförmodadt mullra, blåser tjocka moln af sin cigarr-rök ned till villorna samt kastar en och annan sten i samma rigtning, så förändras genast asigter, språk och ton .... de skalkarne rafsa skyndsamt i hop sina tillhörigheter, kappas om att hastigt kunna klättra utföre, och oupphörligen hör man de förfärligaste historier och skandaler om *padre Vesuv*, omvexlande med: ”maladetto! maladetto!”

När de blodröda *Not-blixtrarne* börja ljunga tätt efter hvarandra, får man se ett skådespel, som erinrar om klättringen utför *padre Vesuv*. En mängd *Martyrer*: alla dessa, som haft en *lefvande tro* till hvad som stått tryckt, eller

skrifvet på åtskilliga *fina papper:* eller till den *eviga freden:* eller till: *kommer tid, kommer råd,* m. fl., de springa nu omkring, gestikulerande samt deklamerande eller hviskande om hvad sista *Not-blixten* månde betyda. En mängd *Martyrer*, som förr med högdragen min, axelryckningar och syrligt småleende behandlade hvarje försök att höja *nationalandan* och stärka *Försvarsverket*, de ropa nu: "att det ej finnes någon krigisk anda i *ungdomen*, så att den kan försöka hjelpa *armén* att försvara våra intressen, efter armén är för liten; att det ej finnes *långskjutande kanoner*, m. m., som erfordras till försvarandet af våra intressen, maladetto! maladetto!".... "Att man ej tänkt på att uppehålla lif i *nationalandan*, särdeles hos *ungdomen!*" (hvilket många personer, under ständig smälek, bemödat sig om); "att *Styrelsen* ej skaffat *kadrer*"! (hvilken den minst femton gånger väckt förslag om); "att *Styrelsen* ej skaffat oss *långskjutande kanoner*"! (alldeles som om det endast erfordrades att lägga dem på axeln och marschera); "att *Styrelsen* ej anskaffat allt annat, som erfordras för att försvara våra *intressen*, maladetto! maladetto!

Vi, *Italias* fäktmästare, beklaga djupt alla våra *krigets Martyrer*.... men i synnerhet *de* af dem, som hyllat de skickliga ingeniörernas åsigt: *man skall ordna under ebb-tid.*

När det sedan *brakar löst derute* samt dessa eviga marscher och kontramarscher, interfolierade med skärmytslingar och större träffningar, pågå; ödet entonigt höres säga: "*vinner .. förlorar .. vinner .. förlorar ..*", ungefärligen som croupieren på en spelbank; *förvirrade och osammanhängande* beskrifningar ständigt anlända, innehållande onaturliga orsaker till faktiska tilldragelser, hvilket utvisar att salens spöken äro i full verksamhet; befälhafvarnes *dialektiska* proklamationer och tal med begärlighet slukas, aldeles som om ledarne skulle vara till den grad oskyldigt enfal-

diga, att de *under pågående manöver* framlägga sina tankar för kreti och pleti, d. v. s. att man tror de förra ega nämnde egenskaper i högre grad än våra små söta signorinor visa sig dem ega under deras manövrer.... så ökas och lifvas rörelsen i vikarne; såväl äldre som yngre prata *mera* och *högljudare*, men *höra sämre*, särdeles då det är fråga om *skäl och orsaker;* på den häftiga och emellanåt *osammanhängande* tankegången märkes tydligen, att salens spöken med sina falska blinkfyrar äro ute och lura bakom klippor och skär.... och ständigt hör man kapitenerne, som genom sina ropare försöka än den ena och än den andra dialekten under bemödandet att få lystring. Såväl befälhafvarne på *Den stora* som kapitenerne på *Den lilla salen* använda, de förre under *storm* derute, de senare under *flod-tid* inomskärs, dialekter; ty det måste vara någonting *ovanligt* som skall höras och kunna framkalla lystring. Hela historien bevittnar, att de proklamationer, tal m. m. i denna väg som användts under stormen der ute, vanligen utförts på någon för tillfället lämplig dialekt; men sedan ovädret och de under detsamma nödvändiga manövrer slutat, så hafva de ledare, hvilka böra benämnas mästare, beskrifvit tilldragelserna på ett i allmänhet *dialektfritt* språk. Vi, inomskärs navigerande, måste förhålla oss under *flod-tid* ungefärligen som de nyssnämnde under *storm*, och få derföre emellanåt höra den angenäma hederstiteln: "*charlataner*": men hvad F.. skola vi göra, då de skalkarne ej höra om vi begagna ett rent språk? Endast de kapitener böra kallas charlataner, som onödigtvis, d. v. s. sedan *ebb-tid* inträffat, fortsätta med dialekterna; då både *kan* och *bör* det rena språket användas.

Någon tid derefter mojnar det af der ute; man hör derifrån tydligare detsamma som hördes för hvarje gång ödet entonigt, lugnt och känslolöst yttrade! "*rinner .. för-*

lorar . . vinner . . förlorar . .", d. v. s. en blandning af en *egendomlig glädjeyttring* (en, som mindre synes angifva "*Guds belåtens*" tillfredsställelse öfver att hafva fullgjort och afslutat en, påkostande och sorglig skyldighet, än rofdjurens tillfredsställelse då de lyckats fälla ett jagadt rof) samt ett *stönande och djupa suckar*, uttryckande en stor och outsäglig smärta . . . . samtidigt börjar ebben i vikarne; spöken och blinkfyrar försvinna; kapitenerne gå med half maskin, eller lägga upp och hänga roparne på väggen.

Sista akten af skådespelet på *Den stora salen* är, att ledarne summera *vinst- och förlust-konti* . . . . och sammalunda på *Den lilla*. Summeringen på den ena liknar summeringen på den andra deruti, att vanligen endast s. k. *kolumnvärden* upptagas och öfriga negligeras. På *Den stora salen* upptages af segraren i *vinst-konto:* så och så många provinser, af hvilka hvarje innehåller så och så många menniskor, klafbundna och icke klafbundna djur, fabriker, åkertegar, ängar, skogsmarker, grufvor m. m., hvilket tillsammans anses p. år rendera så och så många scùdo, lira och baiòcco, samt i *förlust-konto:* så och så många menniskor, djur, kanoner, rid- och anspanspersedlar, gevär, broekipager och andra ekipager m. m., som, evalveradt i mynt, gifver så och så många scùdo, lira och baiòcco. Ungefärligen samma beräkningsmetod följes i den lilla skalan af de i vikarne navigerande kapitener. Väl fåtaliga äro de ledare på *Den stora* och kapitener på *Den lilla salen*, som göra sig den mödan att t. ex. i *noter* till sina konti anteckna hvad menskligheten, civilisationen, förnuftet, konsten m. m. i denna väg vunnit, eller förlorat. Det är ej besynnerligt, dels emedan somliga förmoda att särdeles få skulle läsa dessa noter och dels emedan andra ej hafva anlag för att uppfatta hvad som i dessa noter bör stå. De flesta menni-

skor hafva ej organer för en tydlig och klar uppfattning af andra värden än *kolumnvärden* och hvarje person måste naturligtvis mäta med de mått han har. Till sista akten hör äfven ett *ytterligt fall* af båda salarnes alla inventarier, särdeles *Den storas*. med anledning af de långa, stora summor upptagande *förlust-konti*. som såväl segraren som den besegrade vanligen måste framlägga. Man hör öfverallt: "sådana summor för improduktiva företag! För dessa summor hade man kunnat få det och det, som p. år renderat det och det. Hela denna rörelse är ju en fullkomlig darskap, ett rent spektakel!" Dessa anmärkare bruka äfven endast, eller hufvudsakligen, fästa sig vid *kolumnvärden*, och derom är ingenting att säga; ty de hafva troligen ej mått för andra.... och hvar och en måste naturligtvis mäta med de mått han har.

Om alla dessa befälhafvare och kapitener, efter att hafva afslutat sina konti, erhållit ett ordentligt *saldo* samt varit i tillfälle att höra allmänhetens nyssnämnda *smickrande omdöme* rörande deras rörelse, säga: "*nu är det slut*", så hafva de visserligen rätt; men om de med uttrycket mena, att alla på salarnes inventarielistor upptagne effekter och erfarenhetsrön ej endast böra *inpackas*, utan saklöst kunna *slopas*, såsom varande för *framtiden* ej mera behöfliga, så hafva de måhända ej yttrat sig med den *betänksamhet* som bör påräknas af erfarne män. De fleste befälhafvare, som ledt rörelsen under storm derute, hafva efteråt äfven yttrat: "*nu är det slut för denna orkantid*" .... och de flesta kapitener på vikarne hafva efter en dufning ungefärligen yttrat: "*nu är det slut för denna flodtid*". Dessa aktningsvärda och redliga "*fredsränner*" anse, att orsaken till stormarne der ute och floden i vikarne är att söka i åtskilliga *samhällsförhållanden* samt att, om dessa förändras, så blifver det *så lugnt, så lugnt, öfverallt samt för alltid*. Befälhafvarne

der ute och kapitenerne på vikarne hafva i allmänhet en *olika åsigt*, och deras företrädare hafva äfvenledes haft en med deras öfverensstämmande. Hvad kan orsaken möjligen vara till denna olika uppfattning? Sannerligen jag vet; men det är möjligt att befälhafvarne der ute, då de hört den nyss omnämnda, för "*Guds beläten*" besynnerliga glädjeyttringen, tänkt: "det der kommer ej *endast* från *yttre omständigheters inverkan*, utan äfven från något *inre anlag*, som synes vara af kronisk beskaffenhet, efter som alla våra företrädare varit i tillfälle att samma besynnerliga glädjeyttring höra".... och det är möjligt att de inomskärs navigerande kapitener, hvilka vanligen bruka fuska litet i anatomi, märkt att menniskans tänder ej likna de gräsätande, fredliga varelsernas, utan att *en del* af tänderna hafva en *liten dragning* åt s. k. rofdjurständer, hvarigenom kapitenerne försökt förklara, att bland allt detta *älskliga, ädla, goda, rena, försakande* m. m. som utmärker "*Guds beläten*", en och annan liten *rofdjursinstinkt* emellanåt uppdyker och lyckas rå, oaktadt de förenämndes otroliga ansträngningar, derföre att den är så framfusig och litet nogräknad med afseende å medel.... och det är möjligt att "*fredsvännerne*" ej varit tillräckligt nära slagfälten för att kunna höra den egendomliga glädjen och ej äro tillräckligt interesserade för och hemma i anatomi för att göra dessa interessanta undersökningar på menniskans tänder.

Vid våra fäktöfningar se vi dagligen utmärkt hyggliga och godsinnade ynglingar, men som haft den oturen att i födseln få några *trätydiga tänder*, med en egendomlig glädje genom en stöt eller ett hugg *in effigie* mörda sina bästa vänner. Mina elever hafva emellertid bland andra förtjenster äfven den i mitt tycke rätt stora: *att ej gifva sig ut för att vara några halfenglar.*

Den der omständigheten med tänderna är rätt obehaglig; ty i skapelsen förekommer ej gerna någonting som saknar all betydelse. Det är både möjligt och troligt att civilisationen kan, *om den får tillräcklig tid på sig*, i betydlig mon affila och förändra tänderna; men tills att det skett och *rätt betydligt*, torde det vara ursäktligt om *befälhafvarne der ute* och *kapitenerne på vikarne* ej vilja obetingadt ingå på de redliga och aktningsvärda *"fredsvännernas"* åsigt, utan, äfven under antagande att samhällsinrättningarne blifva förändrade, efter hvarje dufning fortfara att säga: *"nu är det slut för denna gång."*

En *Kontrapunkt*, som behandlar rörelsen på *Den lilla* och på *Den stora Fäktaresalen*, bör och kan ej lämpligen underlåta att nämna några ord om *kammarhusarerna* . . . .

Calle. Hvad är det för husarer?

Kask. Fäktmästarne använda detta ord som en gemensam benämning på ett eget slag af mer eller mindre morska *ryttare* som, under krigiska ströftåg vanligen klädda i nattrock och tofflor samt sittande på ett eget slag af springare, utdela väldiga hugg och stötar åt *praktiskt* arbetande befälhafvare och gymnastiska konstnärer. . . . *Bellamáre* fortsätter om sina husarer så:

Det snabbskjutande gevärets införande åtföljdes i början af en viss misstro till och ringaktning af *rytterivapnet*, hvilken räckte väl länge; men mina värderade elever känna, att jag på allt sätt bemödade mig om att motverka densamma. Särskildt har jag måst kläda mangen blodig skjorta för den del af vapnet, som vi benämna: *kammarhusarer*. Då mina värderade elever varit förargade, t. o. m. ursinniga, öfver några af dessa husarers blinda och hänsynslösa anfall på verksamheten vid vår *Stadsgymnastik*, har jag alltid svarat: "sjelfva faktum, det är nog rigtigt; men vi få aldrig

förglömma att den klandrade egenskapen, det der *blinda och hänsynslösa i anfallet,* den har alltid tillhört och utmärkt allt raskt rytteri".

Kammarhusarerna kunna göra båda fäktaresalarne stort gagn och en betydlig del af dem gör det äfven.... jag menar alla dessa som, följande de *kloka och lugna* vallhundarnes metod för tillämpningen af strategiska och taktiska regler, på ett humant sätt sammanhålla och visa rätta vägen åt åtskilliga elementer, hvilka hafva benägenhet för spridning samt att inslå en origtig; men liksom erfarenheten visat, att en och annan vallhund genom *öfverdrifven hetta* och, möjligen, anlag för en viss *kitslighet,* snarare skadat än gagnat, orsakat spridning och inslag på origtig väg, sammalunda har äfven förhållandet varit med några af våra husarer.... jag menar dessa *ytterst morska och djerfva* som, ehuru de oupphörligen *"rida med förhängning",* dock framrusa lika blindt och oförskräckt. Ehuru jag ej kan uppfatta och inse den nytta de åstadkommit, så beundrar jag dem.... ty jag beundrar allt raskt rytteri!

För att undvika vidlyftighet önskar jag nu endast papeka tvänne *hufvudgrupper af misstag,* som, enligt min uppfattning, en och annan af våra raskaste *förhängnings-ryttare* begått vid bedömandet af handlingar, utförda af befälhafvare, hvilka ödet beskärt det ömtåliga uppdraget att föra ett högt befäl på *Den stora Fäktaresalen.*

Dessa husarer synas hafva emellanåt förglömt, att nämnde *befälhafvare* rört sig i *Den lögnaktiga dimman,* ej varit som de sjelfva, omgifven af stora högar och vallar, bestående af säkra kartor, efter affärerna skrifna rapporter och andra upplysningar, m. m., hvilka fortifikationer lemna den djerfva *förhängnings-ryttaren* ett skydd, som den i dimman trefvande *befälhafvaren* icke eger.

Dessa husarer synas mig hafva emellanät uppfattat åtskilliga konstord väl *matematiskt.* Mina värderade elever känna, att på vår *Stadsgymnastik* uppfattas uttrycket: *stridskonstens räta linie* så, att den är: det kortaste *lämpliga* afståndet emellan ett militäriskt företags begynnelse och slut samt erhålles genom att alla inverkande *förhållanden och omständigheter* tagas i samtidigt öfverväqande och betraktande så skarpt, noga och väl, som af ett *skickligt menniskobarn* kan göras. Vi anse äfven, att denna *räta linie* emellanåt blifver temligen både *krokig och bred:* men dock *säkrare* att följa än den *matematiska*, som kan orsaka att en armé går ned i ett bråddjup, eller svälter ihjäl. Med anledning af en väl långt drifven *matematisk* uppfattning hafva åtskilliga husarer af nämnde oförvägna slag, med hugg och stötar svårt, men, enligt min tro, ej fullt rättvist misshandlat många befälhafvare, som gjort sitt bästa på *Den stora Fäktaresalen.* Jag beder mina ärade elever, att de i ett afseende behagade följa mitt exempel: om och då de anse, att någon eller några af våra *morskaste kammarhusarer* gjort ett fullkomligt blindt och hänsynslöst anfall, så förglömmen ej att felet helt simpelt är en följd af denna *élan*, som i alla tider utgjort en hufvudegenskap hos allt utmärkt rytteri.

Då en strid på lif och död, hvilande hvarken natt eller dag och af hvilken det s. k. *kriget* är en försvinnande obetydlighet, ända från skapelsen och till den dag som är genomgått den lefvande naturen .... vore det förmätet af en simpel *fäktmästare*, hvilken ej kan göra anspråk på att vara *filosof*. att inga i bedömandet af det mera eller mindre *berättigade* i detta storartade bemödande att förgöra, hvilket, efter det alltid funnits och finnes, säkerligen har en djup betydelse. Jag har undvikit och undviker all undersökning i denna väg; har i denna *Kontrapunkt* hufvudsakligen sökt

framhålla för mina ärade elever: att all strid är *en konst* samt att det derföre måste finnas ett *samband*, beröringspunkter, emellan rörelsen på *Den lilla* och rörelsen pa *Den stora fäktaresalen.*

Jag har försökt framhålla detta, af alla *Italias* fäktmästare antagna *samband* hufvudsakligen derföre att, om det verkligen finnes, om de begrepp, känslor, passioner, m. m., som vi dagligen äro i tillfälle att skärskada pa *Den lilla fäktaresalen*, kunna betraktas som trogna häggringar af motsvarande på *Den stora*, så ligger häruti en omständighet, hvilken är af betydelse för *framtidsarméerna*, särdeles med afseende å bildandet af deras *befälsämnen* och *monitörer*, hvilka, enligt vår tro, böra så tidigt som möjligt förses med lämpliga *Skyddsvapen* emot alla dessa, eljest så lätt påträngande och inträngande, oklara, förvridna och besynnerliga föreställningar om åtskilligt, som i grunden är enkelt.

Allt kan förvridas: om detta *samband* emellan rörelsen på de båda salarne finnes; men behandlas af en *Spiritóso*, som ej ens har ett lillfinger i matematisk, eller logisk grund .... eller af en *Pedantúzzo*, som är liksom lifs lefvande nedmyllad i dem båda .... eller af en *Gladiatóre*, som visserligen har sinne både för anda och form, ehuru båda af ett för oss motbjudande slag, genom att det är så rått och vildt .... eller af en *Krabbsaltare*, som saknar sinne för båda .... så tror jag att *sambandet* ej blifver framställdt så, att *framtidsarméerna* deraf erhålla någon nytta.

Ehuru jag ej tilltror mig sjelf att afgifva ett omdöme rörande det mera eller mindre *berättigade* i den stora, hela naturen genomgående striden på lif och död, eller med afseende å den mindre del af densamma, som benämnes *krig*, önskar jag dock till mina ärade elevers eget bedömande anföra följande omdöme rörande en *viss art* af

kriget, taget ur en Dagbok tillhörig den af oss alla så älskade och högt värderade signora *Adina*.

— — — — — — — — — — — — — —

"*Kriget* .... visserligen är det rysligt, men är måhända nyttigt på sitt sätt; ty jag befarar, mycket mera än kriget, att nutidens och framtidens ynglingar blifva sådana der sippa, idylliska, loja och blaserade herdar, hvilka hufvudsakligen äro lämpliga till att, i gröna lundar och omgifna af andra får, blåsa flöjt för älskvärda herdinnor".

"Af denna orsak är det måhända ej så oäfvet, att det emellanåt krigas en smula .... om endast de stridande ville vara så snälla och för framtiden helt och hållet undvika *religionskrigen*, hvilka, enligt hvad jag kan förstå, egentligen orsakats af en betänklig rubbning i de stridandes hjärna".

"Om alla dessa hjeltar, med alla deras vapendragare och andra följeslagare, varit så hederliga och slagits i *eget namn*, tio gånger mera än de gjort, så skulle jag ej vilja klandra dem för den saken, efter de varit sjelfva angripna af en oemotståndlig klådighet och stridsfeber .... men hvarföre hafva så många af dem stridit, *ej i eget*, utan i *Försonarens* namn"?

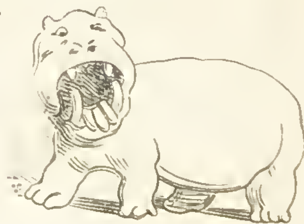
"Kan man väl tänka sig någonting mera både *förnufts- och känslovidrigt*, än att mörda och pina hvarandra för en olika åsigt om ett lif efter detta? .... och om alla dessa hjeltar hade varit så hederliga och gjort det i *eget namn*; men de hafva gjort det i *Försonarens* .... och om de efterat åtminstone blifvit *flata*; men de hafva visat sig *karata*, gått omkring och skrutit, kallat sig: *Guds beläten* .... har man hört talas om större tokar? .... Alla dessa hjeltar hade troligen en fullt utbildad *rabies caninæ* och borde derföre afpolletterats till hospitalet .... stackars barn"!

"Om ett parti antagit fältropet: *Jesus Kristus*, och det andra: *S:ta Maria*, tror man väl att någotdera i sin ifver

märkt det onaturliga deruti, att son och moder stridit emot hvarandra?.... att de märkt den saken, det har bestämdt aldrig kommit i fråga; men ganska troligt är att om, t. ex., det första partiet segrat, så hafva åtskilliga af dess hjeltar blinkat så der knipslugt, som om de tänkt: *han luggade sin mamma till slut.* Denna skade- och fröjdefulla blinkning, hvad bevisade egentligen den?.... enligt min tro: att dessa hjeltar skiljde sig ifrån de kopparfärgade vildarne endast genom *färgen* och att de sjelfva voro besegrade, så fullständigt som möjligt, af: *Djuret i menniskan*".

"Det är väl endast i *ett fall*, som några af religionskrigens hjeltar kunna och böra försvaras och högaktas, nemligen: *om och då de stridt för medmenniskors trosfrihet;* men huru många hafva gjort det?.... den der hedningen från norden och några få andra".

"Herrar *officerare och fäktmästare*, som påstå att de lära och visa *"våra befälsämnen och monitörer"*, som de kalla alla dessa ungherrar, så särdeles mycket.... jag undrar om de lära dem inse skilnaden emellan historiens *verkliga hjeltar*, som arbetat för vackra ändamål, och *de*, som skiljt sig från de kopparfärgade vildarne hufvudsakligen genom färgen?.... och jag undrar om de tydligt framställt för dessa ungherrar huruledes *Djuret i menniskan tager sig ut*".

Signora *Adina* har talat .... icke jag.

Napoli ....

Giovanni Luigi Bellamare.
Fäktmästare och Föreståndare för
Stadsgymnastiken N:o V.

Kask. Tycker du inte, *Calle*, att den der frun har både näbb och klor?

Calle. Ah-jo.... men sannerligen jag har förstått det minsta af allt, som herr konstapeln uppläst om den der *stora salen*.

Kask. Undrar ej på det; ty detsamma är händelsen med mej.... så länge de italienska fäktmästarne hålla sej på *Den lilla salen* och beskrifva qvart-hugg, ters-hugg och sådant der, kan jag nog följa med; men när de börja bråka med *Den stora*, då blir det för mej rakt omöjligt och jag vill alltid tänka på apotekaren *Riis* samt på hans böcker. Att hvarken jag eller du kan finna någon mening i allt det der, som rör *Den stora fäktaresalen*, det bevisar dock ej säkert, att en sådan bestämdt saknas; ty, ser du, *Calle*, *Kontrapunkten* är skrifven för s. k. *bildad ungdom* der nere, d. v. s. för italienska studenter, gymnasister och elementarister, kadetter, volontärer och volontär-kadetter.........

Calle. Hvad är det der för folk?

Kask. Hos oss menar man med:

studenter.... sådana der *hvitmössor*, som emellanåt krypa ut ur *Upsala högar* och resa på jernvägen till *Stockholm*, för att der sjunga i hop till ett stort hus åt sej;

gymnasister och elementarister.... sådana, som framdeles ämna blifva *hvitmössor* och resa samma väg;

kadetter.... ett *folk*, som nu håller på att dö ut, utom en liten del, som ämnar framdeles egentligen bo på sjön, som en del af folket i *Kina* lär bruka göra;

volontärer.... de finaste af numeranterna, som vanligen gå i *glas-handskar*;

volontär-kadetter, eller *kadett-volontärer*.... sådana, som framdeles "egentligen ska' göra't", som pigan sa' om bonddrängarne vid manglingen; ty det är från dem, d. v.

s. icke från *drängarne*, utan från *volontär-kadetterna*, som framdeles alla generaler och officerare af alla grader skola tagas.

Så der, ungefärligen, har jag enfaldeligen uppfattat hvad som hos oss svarar emot denna *bildade* italienska ungdom, för hvilken fäktmästarne der nere skrifva, hufvudsakligen för att bereda alla ur densamma kommande *befälsämnen* och *monitörer* för hvad *Allmänna värnepligten* och *framtidsarméerna* behöfva. En fäktmästare, signore *Julius Castiglione*, skrifver: ”Om man verkligen vill att *Allmänna värnepligten* skall fullständigt slå rötter hos oss, införas med både *kropp och anda* .... så tror jag ej att det är tillräckligt, att vår halfös ungdom *inprickas i kolumner och exercerar*”.

Men vet du, min kära *Calle* .... jag börjar befara, att jag kommit en liten smula ”*ur linien*”, som det heter i sabelfäktning, d. v. s. en liten smula på sidan om det *egentliga ämnet*?

Calle. Ja! .... *min lön!*

Kask. Det var ej *egentligen* det, jag menade .... utan en liten smula på sidan om *Konung Carl XIV Johannis och Riddarholms-kyrkan*.

Kungen bodde på ett lustslott och erhöll först rapport om att all fara var öfverstånden samt några timmar derefter, om att kyrkan till stor del förvandlats till en ruin. Han åkte då genast in till staden och kom till oss gående, jag vill minnas omkring kl. 2 på morgonen. Anletsdragen voro liksom *stelnade* och erinrade om ”*det der stela och beslutsamma stormfogels-uttrycket*”, som italienaren skref om *Korsikanen i återrändsgränden*, då den senares hela lifskraft sprang *inåt*, för att derifrån och hastigt få ingredienser till den soppa, som han ville bjuda de barrikaderande på

.... Jag vill ej säja att *Kungen* såg förargad ut, utan han föreföll att vara lifvad för att göra en vågsam manöver, ett saltomortale .... och ögonen liksom sökte efter ett *sats-ställe,* ehuru han, som eljest brukade prata och slamra oupphörligen, ej sa' ett ord, var stum som en fisk.

Jag misstänker att *Kungen,* för att undvika att göra någon ledsen, ej ville säja någonting om den *egentliga orsaken* till olyckan; men tänkte inom sej alldeles detsamma som hela vår brandkommendering: *"här har Det förlorade hufvudet varit framme igen".* *Kungen,* som från ungdomsåren haft mycket att bestyra på *Den stora fäktaresalen,* nog kände han genast igen dragen på detta *märkliga hufvud,* som så omvexlande och omvändt emot hvad som bort ske, än fört ett tvärsäkert språk, än ett osammanhängande och än förstummats .... detta *olycksbådande hufvud,* som han säkerligen många gånger tagit i noga skärskådande på *brytningspunkterna,* der det förekommit liksom "infattadt i en ram, sammansatt af: order, som ingen menniska kunnat förstå; onödigtvis nedskjuta bataljoner, skvadroner och batterier; åt öster sända trupper som, enligt hvad ett litet barn troligen kunnat förstå, bort sändas åt vester, m. m. af allt detta som *onödigtvis* ökat och kommer att öka det *nödvändiga och oundvikliga* eländet på *Den stora fäktaresalen"* .... som signore *Julius Castiglione* skrifver.

Nog kände *Kungen Det förlorade hufvudet* och hvad dess uppträdande på bataljfältet betyder .... lika väl som den erfarne sjömannen känner *Spökskeppet* och att dess uppträdande under storm betyder: *förlisning och död.*

Om jag ej missminner mej, så har jag i den här lådan ett fotografi-kort, som framställer den vackra bildstoden på torget .... Ja! .... ganska riktigt: —

Der har du *Kungen*, sådan han rider på *torget* .... ganska lik *Kungen*, sådan han red här i *verlden.*

Carl Johan

Under *Konung Carl XIV Johannis'* regering, för omkring femtio år sedan, märkte man först att *Allmänna värnepligten* var i antågande.... och jag erinrar mej mycket väl att, för omkring fyratio år sedan, vår gymnastik-löjtnant der borta vid *Tyskbagare-bergen* sade sej tydligen höra att den framryckte, ehuru det tog sej ut ungefärligen så, som då man hör en på mycket långt afstånd framryckande kolonn; men han pratade då så mycket slarf!.... Sedan dess har *Allmänna värnepligten* ständigt frammarscherat, ehuru det förefaller mej att det skett helt varligt och småningom, med många och långa raster, d. v. s. enligt *Kongl. Maj:ts Nådiga Tågordning*, "pö om pö", förstås.... Önskar du veta, *Calle*, huruledes *Allmänna värnepligtens* framryckning hörts och tagit sej ut under *Konungens efterträdare?*

Calle. Nej, för all del.... för all del!

Kask. Som du vill.... När du sett dej mätt på *Kungen* och på hans häst, bör du bedja något af dessa *stadsbud*, som säkerligen stå pa torget och se så vänligt åt alla väderstreck, om att visa dej kortaste vägen till *Mosebacke*. Den är, som vanligen all väg till det *bra* här i verlden: *smal, brant och knagglig*; men för att underlätta uppgången hafva de beskedliga söderbor'na gjort åtskilliga underlättande trappor, d. v. s. förfarit mycket olika emot hvad *menniskobarnen* ofta nog förfara emot den stackare, som af ödet blifvit bestämd till att här i verlden vandra en smal, brant och knagglig väg. När du kommit upp.......

Calle. Men vill nu herr konstapeln verkligen att ja' ska' ga upp på alla möjliga backar der nere.... ja' frågade ju bara: *Hur' stor lön ritt och bör Kronan ge mej?*

Kask. Ja, sa fråga nu ju alla, alla.... och "*det är egentligen ingenting att säja om det*, sa' fru.... fru"....... men du gjorde ej endast *denna fråga*, utan du talade äfven

om *Stockholm*, och så snart jag får höra namnet på den vackra staden, går det med mej alldeles som det hvarje afton gick med en tullvaktmästare der nere. Då man frågade honom om *egentliga orsaken* till att han reguliert hvarje afton drack fem mörka toddar å rad, svarade han: "*egentliga orsaken* är den, att jag derigenom kommer i en angenäm poetisk aftonstämning".... Sammalunda är förhållandet med mej: jag behöfver bara höra namnet: *Stockholm*, så kommer jag i en angenäm poetisk stämning: en mängd vackra utsigter och passager ser jag tydligen, och deribland nu, huruledes du, efter att hafva knogat uppföre alla trapporna, står på den högsta kammen, och får se nära på hela staden ligga under dej, som en stor och vacker *fläskpannkaka*, ur hvilken sticka upp som fläskbitar här och der, åtskilliga kyrkor och stora hus. Det påstås att staden är en af de vackraste i verlden, och jag tror nog det: *öster-ut*, har du en vik af den salta *Östersjön*: *vester-ut*, den söta *Mälaren*: *söder-ut*, en i allmänhet skogbunden och knagglig mark; *norr-ut*, en i allmänhet öppnare trakt, hvars glanspunkt är: det älskliga *Ladugårdsgärdet!* Inom denna ram ligger den vackra staden, som har en gladlynt och treflig befolkning, hvaribland en mängd både "brunögda" och blaögda *flickor*, lika goda och snälla allesammans .... men äfven åtskilliga *Lergökar*, som gerna vilja drifva smått med en bondpojke, som du, om han går och gapar och koxar uppåt husen, har mun' öppen, ser dum ut och gör enfaldiga frågor om vägen han vill gå. Om du vill fråga och önskar undvika att blifva lurad, eller snäst, så fråga *fruntimmer*, eller *stadsbud*: ty de äro allesammans så vänliga, ej det minsta fallna för att snäsa, eller för lergökeri, och tycka derföre synd om en stackars bondpojke, på hvilken hvar och en genast kan se, att han för första gången befinner sej i rikets hufvudstad.

Det bör vara roligt för den, som ej varit i *Stockholm*, att få ett begrepp om huruledes rikets hufvudstad ser ut.

Der har du en fotografi, föreställande staden sedd från *Mosebacke*.

Du ser väl gerna, att jag beskrifver hvad taflan framställer: nämner huruledes man uppkallat åtskilliga af här synliga gator, kyrkor, märkligare hus, m. m.?

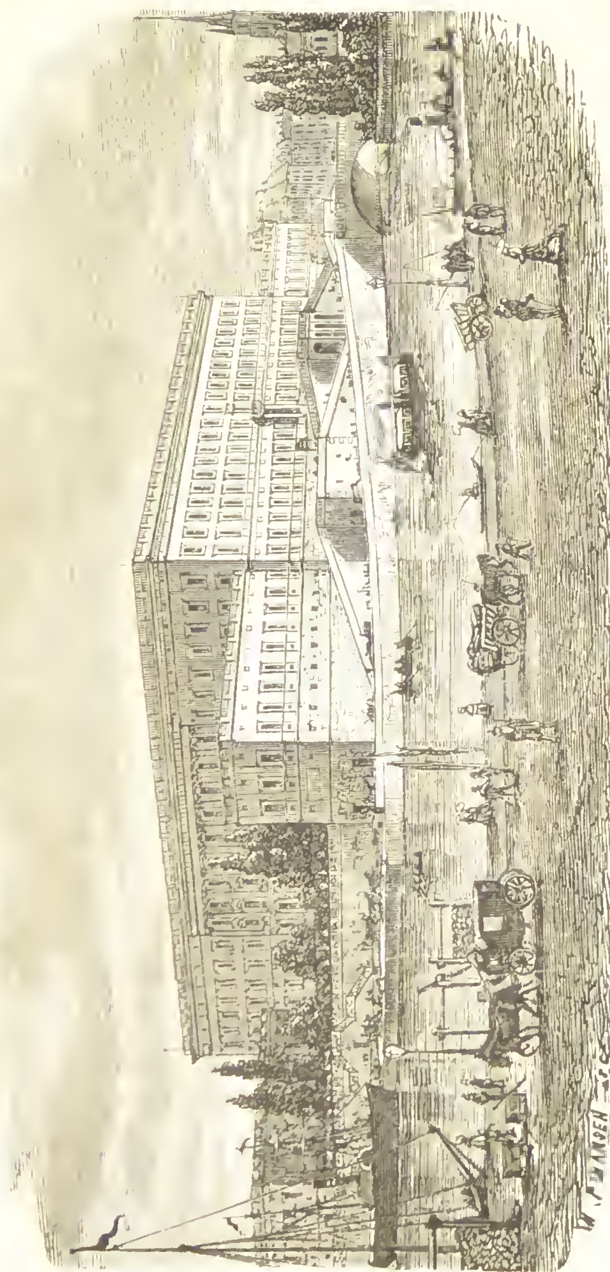
Calle. Inte ska' herr konstapeln göra sej besvär med allt det der.... det blir väl tids nog att höra efter då ja' kommer till *Stockholm.*

Kask. Som du vill och önskar.... När du sett dej mätt på den vackra utsigten, så bör du bedja något beskedligt stadsbud, som ganska säkert äfven tager utsigten i betraktande, om att visa dej huruledes du bör gå för att komma till den *märkvärdiga bron.* Om den beskedliga karlen då står liksom svarslös och gapar, så behöfver du bara säja: *Nybron,* så skall du få se att han genast gifver dej besked; men då det är temligen svårt att hitta i en stor stad, skall du få några fotografi-kort, hvilka kunna göra dej tjenst som fyrar och underlätta hållandet af en säker kurs.

Först skall du gå utför trapporna och tillbaka till *Carl Johans* torg.... derifrån öfver östra slussen och utefter *Skeppsbron,* med säker känning af vattnet, tills du kommer till ett stort hus, på hvilket hvar och en, t. o. m. en gapande *bond-Calle.* kan genast se, att det är enkom bygdt för *Konungar.* Det huset bör du noga betrakta och från alla sidor, hvilket lätt utföres då du, hvilket säkerligen kommer att inträffa otaliga gånger, promenerar ett stycke framför vaktparadens musik. När du passerar *Norrbro.* är godt tillfälle att se på *norra sidan* .... sedan Tambur-majoren gjort tvenne afbrytningstecken med sin staf. kan du betrakta *östra sidan,* .... när han stannat med musiken. fortsätter du uppföre *Slottsbacken,* betraktande *södra sidan* .... och, slutligen, under högtidligheterna vid genomdragningen, tager du *vestra sidan* i betraktande.

Alla sidorna äro utmärkt vackra.... Der har du ett

kort, som framställer *nordöstra sidan af Kongl. Slottet*, sedd från *Carl XII:s torg*.

Strax till höger, innan du kommit ända fram till *Slottet*, får du se en stor och mycket vacker bildstod, som före-

ställer *Konung Gustaf III*. Då du syntes vara mindre belåten med de historiska upplysningar, som jag nyss lemnade om *Konung Carl XIV Johannis*, förefaller det mej vara skäl nog för att du nu bör vara snäll och ge mej sådana, som äro bättre. När föddes *Konung Gustaf III?*

Calle. Det står ej i historien .... och på samma sätt för di andra *Kungarne* .... utom, det var sannt, för *Gustaf Eriksson Wasa!* .... som föddes 1496, med ett *frågetecken* innanför marginalen!

Kask. Kära *Calle* .... jag vill minnas att du har rätt, d. v. s. på sitt sätt, d. v. s. att i *eder historia* är födelseåret endast uppgifvet för *Wasa-ättens* förste man, och *inom marginalen* derföre, att uppgiften är afsedd för "läraren och den mera försigkomne lärjungen", som det tydligen står .... men den *senare* bör väl inse, synes mej, att frågetecknet ej betyder ett *födelsemärke*, utan att man ej med full visshet känner födelseåret? När, hvar och hurusedes dog *Konung Gustaf III?*

Calle. 1792! .... "149"! "men efter återkomsten från riksdagen i *Gefle*, blef han på en maskeradbal förrädiskt skjuten af en kapten *Ankarström*".

Kask. Hvad känner du för öfrigt om *Konungen?*

Calle. "140"! .... "*Gustaf III* var i *Paris*, när fadren dog, och skyndade genast hem. Det första han här företog sig, var att göra slut på de gamla partistriderna" ....

Kask. Tillräckligt och mycket bra .... Jag har ett kort, som framställer *bildstoden*, hvilken alltid förefallit mej *konstig*. *Kungen har kappa, men är barhufvad!* Är det *varmt*, så behöfver han ej kappa: är det *ruskväder*, bör han väl ha' på sej en hatt eller en mössa, eller åtminstone hålla öfver sej ett regn-paraply? .... eller hur' tycker du, *Calle?*

Calle. Borde väl det, förstås.

Kask. Ja.... de der *stenhuggarne*, de äro nu rent vilda, som låta menniskor stå ute och barhufvade i alla väder.... Der har du *Kungen*, icke som du och ja', utan sådan som *stenhuggaren Sergel* nödvändigt ville ha'n.

När du kommit till *Slottets* norra sida, ser du *Norrbro*, som leder öfver den s. k. *Norrström*, hvilken flyter så stilla, lugnt och snällt, att den här uppe skulle kallas: en å. Har du godt om tid, så gå ej genast öfver bron, utan sätt kursen så godt som rätt fram, hvarigenom du kommer

först till Myntgatan och derefter till *Riddarhustorget*, der en bildstod, föreställande *Kongl. Wasaättens förste man och stamfader, Konung Gustaf I*, står midt på torget. När, hvar och huruledes dog han?

Calle. 1560!.... sotdog väl i *Sverige*, efter det inte' står något annat i historien om det?

Kask. Ja.... hvad känner du för öfrigt om *Konung Gustaf I?*

Calle. "79"!.... "När *Christian* rustade sig att börja sitt sista krig för att i grund underkufva *Sverige* (73), lyckades det den unge *Gustaf Eriksson* (72) att undkomma ur sitt fängelse i *Danmark* och begifva sig till *Sverige*. Efter *Stockholms* blodbad begaf han sig upp till *Dalarne*. Ett högt pris var satt på hans hufvud, så att han måste hålla sig dold, men lyckades dock under de mest underbara äfventyr att undgå den danske konungens spejare"...

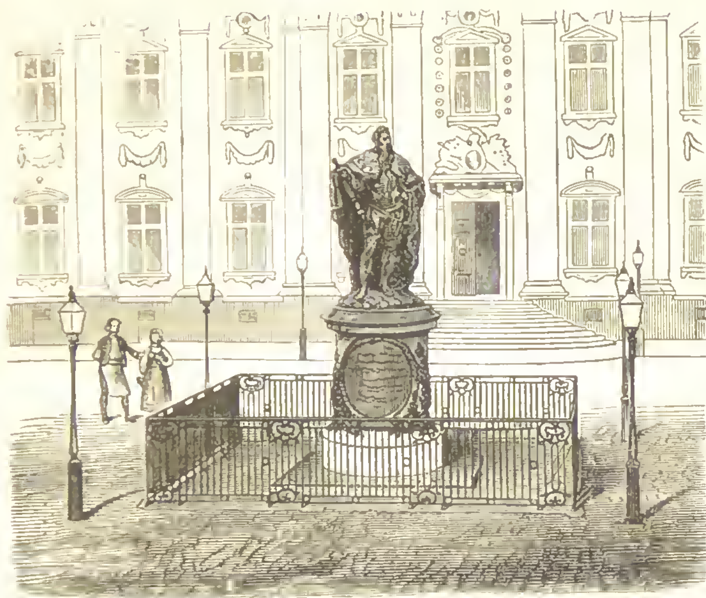
....

Kask. Ja.... *kullan*, som slog *Gösta* med brödspaden och *masen*, som skar hästen i foten, m. m..... Folket i *Dalom* var slipadt *då, som nu*.... Erinrar du dej någon förändring i *religionsväg?*

Calle. "80"! "Som konung företog sig *Gustaf* att i *Sverige* införa den *lutherska* läran, d. v. s. den genom *Luther* från menniskofunder renade kristendomen. Det lyckades honom äfven, ehuru efter mycket motstånd, synnerligen af presterna, bland hvilka biskop *Hans Brask* i *Linköping* var den förnämsta"...... Men, herr konstapel .... icke kunde väl *presterna* motsätta sej införandet af *från menskofunder renad kristendom?*

Kask. *Katholska prester!.... katholska prester*, kära barn!.... *Brasken* var en genomslipad kurre, som gjorde *Kungen* många spratt.... var troligen från *Dalom*.... Der har du *Kungen*, som föreställes utgå ur *Riddarhuset* och

en af dess ätter .... samt mot *Brasken och de katholska presterna.*

Om du sedan går öfver en från torget ledande, mindre bro, kommer du till *Riddarholmskyrkan*, just den, som jag nyss kom en liten smula på sidan om. Du bör vid tillfälle bese det inre af kyrkan, som är mycket vackrare än det yttre, särdeles sedan det gamla vackra trätornet ersatts af ett utaf jern, hvilket tager sej ut ungefärligen som en stor pryl, hvilken sticker upp ur ett nålhus. Kyrkan förevisas utan afgift om lördagarne; jag vill minnas från 1:a Maj — 1:a Oktober, eller efter annons i tidningarne.

Kyrkan har många *grafkor*, med tillhörande *hvalf*. De märkligaste äro: det *Gustavianska*, det *Carolinska* och det *Bernadotteska* koret. I *koret* förvaras de jordiska lemningarne af den, efter hvilken det erhållit sitt namn. I hvarje af dessa grafkor med tillhörande hvalf förvaras dessutom de jordiska lemningarne af många kungliga personer, tillhörande samma ätt som den, efter hvilken koret fått sitt namn.

I *Gustavianska grafkoret*, med tillhörande hvalf, hvila: *Konung Gustaf II Adolf*, i en sarkofag af grön marmor, omgifven af en stor mängd fanor och troféer; *Konungarne Adolf Fredrik, Gustaf III och Carl XIII: Drottningarna Maria Eleonora, Lovisa Ulrika*, m. fl.

I *Carolinska grafkoret*, med tillhörande hvalf, hvila: *Konung Carl XII*, i en sarkofag af svart marmor, på hvilken ligger en förgyld lejonhud af messing, och på denna krona, spira och svärd; *Konungarne Carl X, Carl XI och Fredrik I med deras gemåler, Kronprinsen Carl August*, m. fl.

I *Bernadotteska grafkoret*, med tillhörande hvalf, hvila: *Konungarne Carl XIV Johannis* i en sarkofag af Elfdals porfyr; *Oscar I och Carl XV: Prins August: Drottningarna Desideria och Lovisa.*

Bland öfriga *grafkor* må anmärkas de, uti hvilka de utmärkta fältherrarne *Lennart Torstenson* och *Johan Banér* hvila.

Inuti kyrkan hvila många utmärkta män, efter alla deras heta strider här i verlden, bland andra *Marsken Torkel Knutsson.* När och hurnledes dog han?

Calle. 1306!.... Halshuggen!

Kask. Ja.... han hade den oturen.... och det var brödrahat som orsakade, att den i högsta måtto utmärkte mannen blef ett hufvud kortare.

Du bör vid tillfälle noga bese kyrkan, både utvändigt och invändigt. Det *yttre* ser visserligen litet konstigt ut, med alla sina tillbyggnader af olika slag på hvilka man genast kan se, att de äro af olika byggmästare; men är ännu temligen vackert, churu på lång när ej så, som da kyrkan hade sitt gamla vackra trätorn, i hvilket åskan först slog ned och derefter möjligen och troligen förfor med åtskilliga ungefärligen sa, som hon förr gjorde med ”*skepparen på skutan*”, den hedersmannen. Det *inre* är mycket vackert anordnadt med omkring 6,000 fanor, flaggor och

andra s. k. *troféer*, tagna under den tid, då svenskarne brukade kriga emellanåt. Alltsammans visas någon gång med upplysta grafkor.... då bör du passa på och gå dit, äfvensom då skolungdomen och sångföreningarne äro der för att fira de hädangångne stora Konungarnes minne.... då du med detsamma kommer i tillfälle att få se en hel mängd blifvande *hvitmössor*.

Du är troligen så ifrig, att du önskar genast erhålla några närmare upplysningar om dessa 6,000 *troféer* som, under *Sveriges storhetstid*, blifvit redligt invexlade emot full valuta i *svenskt blod*, vid "*historiens banklucka*", som en italiensk fäktmästare uttrycker sej.... Jag är genast färdig; skall jag, t. ex., börja med trettioåriga kriget?

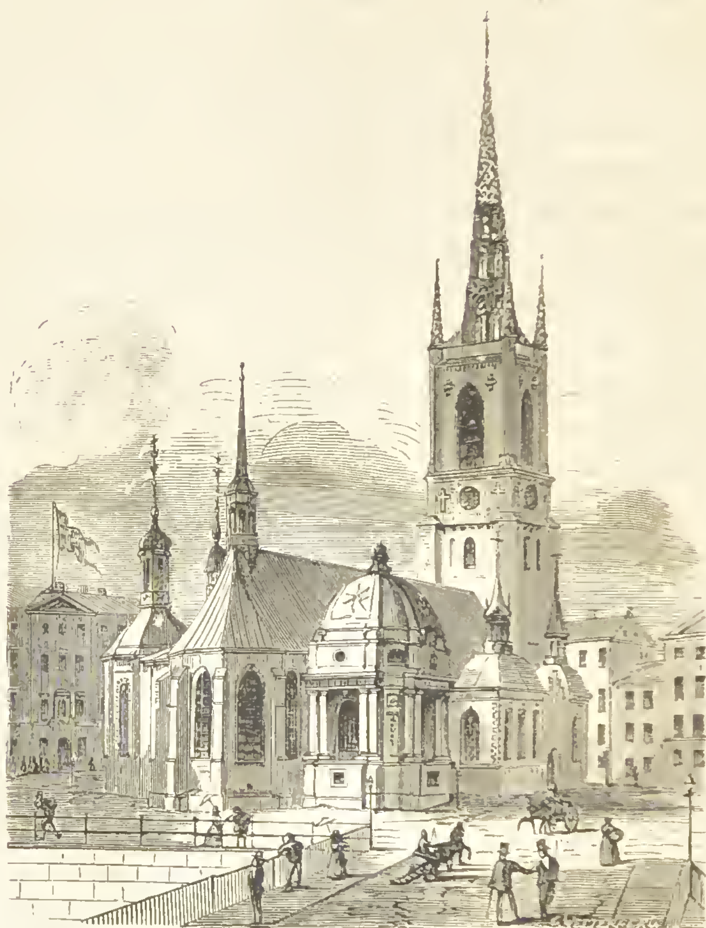
Calle. Nej, för all del.... min mening har ju aldrig varit att besvära herr konstapeln med sådant der, utan ja' frågade ju bara: Hur' stor..........

Kask. Som du vill; men jag tog för afgjort att en femtonåring, som du, skulle vara grufligt lifvad för att få höra hurnledes det gick till under vexlingen vid "*historiens banklucka*" der nere i *Tyskland*, och sedan skulle jag nog tagit dej vid örat och fört dej till bankluckorna i *Ryssland, Polen och Danmark*, så att du fått rigtigt reda på hurnledes det tillgått vid invexlingen af de 6,000 *Troféerna*.

Jag skulle nog lemnat dej en mängd upplysningar om det vilda slitande som varit hafver med germaner, ryssar, polackar och danskar om alla dessa fanor, standarer och flaggor, hvilka nu, mer eller mindre trasiga efter striderna, sitta i kyrkan, troligen funderande på och pratande om lifvet vid forna *bankluckor*.... ehuru helt *tyst*; ty i *grafkoren och hvalfven* finnas åtskilliga, som kunna kontrollera om de skarfva.

Att *ensam* gå i den kyrkan en *månljus natt*, när det bleka skenet dallrande faller på den hufvudlösa *Marskens* graf och på de hviskande 6,000 *Troféerna*.... hu! *Calle!*

Der har du Riddarholmskyrkan, vid dagsljus och omgifven af lefvande menniskor, d. v. s. . . . . den *trefliga kyrkan.*

Helt nära kyrkan ser du en bildstod, föreställande *Birger Jarl.* Hvad säjer din historia om den mannen?

Calle. "46"! "Vid denna tid var *Birger till Bjälbo* Konungens jarl och den mäktigaste bland *Folkungarne.* Han företog ett tåg till *Finland* för att sätta en gräns" . . .

. . . . . .

Kask. Tillräckligt och mycket bra. Han befästade äfven *Stockholm* för "att sätta en gräns" för fiendens härj-

ningståg, och *stockholmarne*, hvilkas tacksamhetskänsla alltid varit och ännu i den dag som är saknar gränsor, kunde ej ge sej, få någon ro, förr än de blefvo i tillfälle att dagligen se bilden af stadens ädla försvarare och befästare. *Svenskarne* äro kända för deras tacksamhetskänsla emot hädangångne stora män, och derför förefaller det mej ej vara otroligt, som jag hört berättas, men visserligen ej sjelf sett, nemligen att man på *Jarlens dödsdag* ser långa rader tacksamma pilgrimer komma tågande öfver den lilla bron och så uppfylla torget, att *korrektur-gossarne* från *Herrar Norstedt & Söner*, som ha' ett tryckeri i bortesta ändan af torget, lära hafva ganska svårt för att kunna leta sej fram .... äfvensom att *skolungdomen*, som går till och från *Simskolan* i samma trakt, föredrager att begagna den längre vägen öfver torget framför en vida ginare, endast för att få snegla på *Birger till Bjälbo* under passagen. Äfven i sin öfverdrift är tacksamhetskänslan emot hädan gångne utmärkta män vacker. synes mej, såsom bevis på en *lefvande fosterlandskänsla!* ... Der har du *Jarlen*.

Gå sedan tillbaka till *Norrbro*; men under vägen bör du taga i betraktande det bakom kyrkan liggande *Riksdagshusets* ungdomliga- och det på torget liggande *Riddarhusets* mera bedagade, men större behag .... och när du går öfver *Myntgatan* och kommer till *Svanströmska*

pappershandeln, så tänk på att gatan är smal och att du derföre ej bör stanna så der en half timme och se på hvad man uppsatt i fönsterna, hvarigenom du bidrager till att stänga trafiken, hvilket en *stockholmare* och i synnerhet en *stockholmska* aldrig gör, utan gå in i boden, köp en *A. V. Faber-blycrtzpenna* för att göra dina anteckningar och bed herrarne taga fram och visa dej tusende saker.... så blifva de tacksamma och din halftimme trefligare, än om du stått utanföre och gapat. Du behöfver ej ens köpa pennan, utan endast bedja herrarne vara goda och visa en sådan samt tusende andra saker, så blifva de och *Firman* tacksamma. Handelsmännen i *Stockholm* äro mindre ifriga och måna om att få sälja, än om att få visa hvad de under svett och möda anskaffat åt den vördade publiken.... och, särdeles den del af densamma, som rättvisligen kallats och kallas: *den täcka*, hvilken äfven är mycket tacksam för det omak man gör sej för dess räkning. Vill du, *Calle*, se det *sköna* i naturen, förenadt med bemödande att glädja genom *kärt besvär*, vill du se tacksamhet mot tacksamhet, så gå i krambodarne strax före Julaftonen.

Jag har redan varnat dej för att i *Stockholm* gå och gapa, eller stanna och noga betrakta alla s. k. passager, och det bör du noga iakttaga, utom på.... *Norrbro:* ty man bör alltid ”taga seden der man kommer”, och sedan urminnes tider har det varit en sed, att om någonting tilldrager sej i närheten af denna bro, om, t. ex. en norshåfvande fiskare lyckas få en nors, eller om han ej får någon, så stanna alla en stund, äfven om de hafva angelägna saker att uträtta, och taga saken noga i betraktande. Emellanat är der riktigt festligt: om, t. ex., en *utter* behagat sticka upp sitt hufvud öfver vattenytan för att taga staden i betraktande. Han är troligen smickrad af den uppmärksamhet man visar hans konstfärdighet; ty han brukar van-

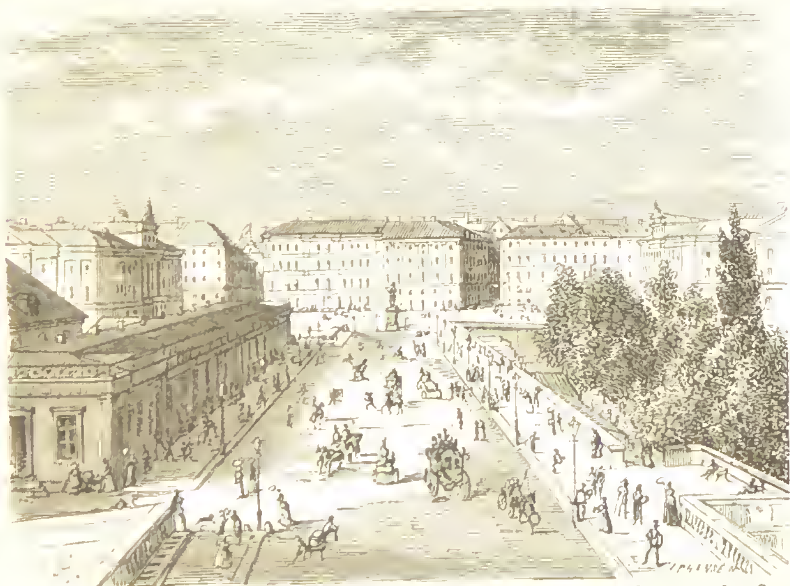
ligen dyka ned och komma upp igen, tittande på publiken med sina plirande ögon, gång efter annan, ungefärligen som en *Carthesiansk djefvul* . . . .

Calle. Hvad var det?

Kask. Det är ett eget slag af *djeflar*, på buteljer, som man visar på *Djurgårds-slätten*, i förening med *Lyckans stjerna. Casperleteatern. "Det rysansvärda mordet i de Karpatiska bergen"*, m. m., vid musik af positiver och harpor . . . . Kanske du önskar att jag skall beskrifva för dej: *Djurgårds-slätten en Söndagsafton?*

Calle. Det blir väl tids nog att få reda på det der, då ja' kommer till *Stockholm?*

Kask. Som du önskar . . . . der har du emellertid *Norrbro.*

Om och då du lyckligen kommit öfver bron, befinner du dej på *Gustaf Adolfs torg* . . . . men akta dej då väl för att se så mycket och noga på posten, gevärsgafflarne och gardisterna, att du ej märker att sjelfvaste *Konung Gustaf II Adolf den store* rider midt på torget. När, hvar och huruledes dog han?

Calle. Den 6:e November 1632!.... *Lützen!*... Skjuten!

Kask. Träffadt..... Hvad känner du för öfrigt om *Konungen?*

Calle. "103"! *"Gustaf Adolf* mottog riket i den bekymmersammaste belägenhet. Trenne krig skulle föras, och landet var utarmadt"........

Kask. Bra och tillräckligt.... Det är nu för ledsamt att jag ej kan säja: der har du *Kungen.* lagerkrönt som han blef, hufvudsakligen genom sitt sista, *tros- och lärofriheten genomdrifvande krig*.... men jag har ej lyckats förskaffa mej ett lämpligt kort.

Emellertid: på *Norrbro-ritningen* kan du se hvar han rider. Om du ställer dej uppsträckt midt emot *Kungen* samt derefter gör halft-högerom-marsch! och samma manöver om igen när du kommit till ändan af diagonalen, så får du snart på venstra sidan *Kungsträdgården* och helt nära dej en stor och mycket vacker vattenkonst, som folket kallar: *"Molins fontän"* och hvilken lär gjort *stadsfullmägtige* mycket bekymmer derföre, att om den ej skall *torrkoka.* så lär det åtgå rysligt med vatten, som är rysligt dyrt i *Stockholm*.... och det ena med det andra lär ledt till det resultat: att såväl *Necken* sjelf, som de *fruntimmer* han spelar för och några *svanor.* allesammans hafva klagat hos herrar stadsfullmägtige öfver att det i *hvardagslag* är väl torrt för deras natur, att de äro nära att blifva *torrkokade.* Under *festdagar* se de krya och nöjda ut allesammans, ungefärligen som gästerna i närliggande caféer.... åtminstone har jag vid tillfälligt intittande uti herrar *Blanchs* och *Berns'* etablissementer, såväl under *festdagar* som under de hvardagligaste *hvardagar,* kommit till den bestämda tro: att det vore orätt, såväl af mej som af öfriga gäster om vi, förenande oss med *Necken, hans fruntimmer och svanorna.* besvärade herrar stadsfullmägtige med klagomål öfver öf-

verdrifven *torka*, då vi matt utmärkt väl allesammans.... Der har du *"Molins fontän"*, under en festdag.

.... och bakom densamma, ungefärligen midt i *Kungsträdgården*, står en bildstod, föreställande *Konung Carl XIII*. När, hvar och huruledes dog han?

Calle. 1818!.... han sotdog väl i *Sverige*, efter det ej står någonting annat om det i historien?

Kask. Ja.... Erinrar du dej någonting vigtigt, med afseende å *tronföljden*, som bestämdes under *Konungens* regering?

Calle. "158"!.... "Sedan den till thronföljare efter den barnlöse konungen utvalde hertigen af *Holstein*, *Carl August*, helt hastigt dött, sammankallades en ny riksdag till *Örebro* 1810, der en fransk general *Bernadotte* blef vald till thronföljare. Han antog såsom sådan namnet *Carl Johan*".... men hvarföre kallar herr konstapeln honom jemnt: *Johannis?*

Kask. Jag tyckte först att det lät *vackrare* och sedan har det blifvit en vana, förstås..... Erinrar du dej någon fred under *Konungens* regering, som medförde rikets *förminskning?*

Calle. "156"! "Nu slötos krigen. I freden med *Ryssland* i *Fredrikshamn* 1809 afträddes *Finland*, som i nära 700 år varit förenadt med *Sverige*".

Kask. Erinrar du dej någon fred, som medförde både *landvinning och landförlust?*

Calle. "159"!.... "Sedan *Napoleon* derefter blifvit af alla de förenade härarne slagen vid *Leipzig* (1813), ryckte *Carl Johan* in i *Danmark* och tvang segrande detta rike att i freden i *Kiel* 1814 till *Sverige* afträda *Norge*, hvaremot *Danmark* erhöll svenska *Pomern*. Norrmännen, som blefvo missnöjda härmed"......

Kask. Ja.... det uppkom ett litet *gurgel*. hvilket ej räckte längre än ett sådant lämpligen bör räcka, *bröder emellan*.... och det ändades sålunda att *Norge*, som ett *sjelfständigt konungarike*, förenades med det *sjelfständiga konungariket Sverige*, under samma *Konung*.... och den ändan på visan tycker jag var och är *bra* samt passande *bra* i stycke med det vackra namnet: *Johannis*.

Jag har ej lyckats få någon fotografi, framställande bildstoden i *Kungsträdgården*. *Kungen* stöder sej på ett ankare, hvilket väl dels syftar på *förhoppningarnes*, dels skall erinra om att han, före tronbestigningen, mycket tjenstgjort som *sjöman*, både under fred och krig.... När stod slaget vid *Hogland?*

Calle. 1788!

Kask. Ja, då stod denna märkliga sjöstrid.... Dåvarande *Hertigen* var stark rökare; men under hela striden kunde de ryska kulorna ej få pipan ur hans mun.

Till höger om dej får du *Carl XII:s torg*, med *Konungens bildstod*, som vänder ryggen åt dej derföre, att du aldrig talar, tänker eller drömmer om annat än: "*Hur stor lön vill och bör Kronan ge mej?*" *Kungen* hade, särdeles under slutet af sin bana, rysligt ondt om penningar: men.

ser du: han var en *idé-menniska* och en sådan kan aldrig, äfven om ödet kniper huru hårdhändt som helst, tala, tänka och drömma endast om penningen, "*materiens aktade representant*", som en italiensk fäktmästare skrifver. När, hvar och huruledes dog *Konungen?*

Calle. 1718!.... *Fredrikshall!*.... Skjuten!

Kask. Rätt.... Hvad känner du för öfrigt om honom?

Calle. "120"! "*Carl XII* blef genast, ehuru blott 15 år gammal, af de efter fadrens död sammanträdande ständerna förklarad myndig, men tycktes de första åren endast lefva för lekar och nöjen"........

Kask. Som alla andra pojkar, förstås och Gudnås.... ehuru med den lilla skilnad, att han brukade leka med *björnar*, som han knep om halsen med en trägaffel, hvilken lek åtskilliga af våra stortalande och skrytande pojkar (hvilka, naturligtvis och lyckligtvis, äro få).... möjligen skulle betacka sej för?

Jag har nu visat dej bildstoderna af framfarna *utmärkta män* som, under svåra och stormiga tider, tjenat svenska folket som *fyrar*.... och hoppas att deras *bilder* måtte göra dej samma tjenst under dina vandringar i *Stockholm*, ej endast hvad dina bens, utan äfven hvad dina tankars kurs angår.

Jag har gjort dej en och annan fråga rörande dessa män. Du kan din svenska historia bra, *Calle*, "som vatten", d. v. s. att den rinner som vatten ur dej.... men, "jag undrar, sa' flundran", huruledes det står till med din kunskap i *Naturalhistorien?* Hvad är, t. ex., en *gorilla?*

Calle. *Gorillan* är den apa, som närmast liknar menniskan.

Kask. Träffadt.... och det lär emellanåt vara svårt nog att hastigt och säkert säja om ett skelett, huruvida det tillhört en *menniska*, eller den *apa*, som närmast liknar

menniskan. När du blifvit död, min kära *Calle*, är det ganska möjligt och troligt att ditt skelett kommer att gifva anledning till många lärda och heta tvister emellan dem som påstå, att du var en *menniska*, och dem som påstå, att du var en *apa* .... och du bör vara mycket belåten, förnöjd och glad, om ej dessa tvister börja redan medan du lefver.

Du kan emellertid din svenska historia mycket bra, *Calle*, och *denna* *historia* är äfvenledes mycket bra; men, ser du, derigenom att den skall för 50 öre berätta allt som tilldragit sej här i landet ända från den tid då dess inbyggare hade fula, om inskränkt förstånd och låga begär häntydande, *mongoliska skallar*, och ända till den dag som är, då de hafva särdeles vackra, stort förstånd och ädla begär utmärkande, *kaukasiska*, har beklagligen inträffat att de i denna historia framträdande utmärkta män taga sej ut som en sorts skeletter, på hvilka det är svårt nog att se, om de tillhört af ädla, förnuftiga och starka *ingifvelser ledda menniskor*, eller af råa, oförnuftiga och starka *instinkter ledda gorilla-menniskor*, d. v. s. ”*sådana, som egentligen skilja sig från rigtiga menniskor deruti, att deras hjerta och stora hjerna ej äro fullständiga, utan att naturen till en del, förhållanden och omständigheter till en del och de sjelfva till en del orsakat, att de fått ett surkarts-hjerta i bröstkorgen och en stor surkarts-hjerna i skallen*” .... skrifver en italiensk fäktmästare.

Din historias utmärkte män komma till det eller det stället då eller då; de arbeta, slåss och bråka, dels med och dels utan tur; somliga af dem sotdö och andra blifva skjutna .... men hvad var det som ledde dem till stridsfälten och under arbetet? Var det en dragning af det *fullständiga hjertats och den fullständiga hjernans ingifvelse, eller af surkarts-hjertats och surkarts-hjernans råa och vilda instinkt?* Voro de sjelfva: *menniskor*, eller *gorilla-men-*

niskor? .... För dessa frågor kan du ej sätta upp fingret och svara; men, ser du, det kan jag derföre, att jag noga och begrundande läst *Fryxells berättelser*, i hvilka din historias skeletter af utmärkte män fått liksom kött, nerver och blod, äfvensom ett hjerta i bröstkorgen och tvänne hjernor i skallen, "*den ena öfverläggande och befallande, emellanåt utmärkt väl, eller klokt nog, emellanåt rakt på tok: den andra lydande den förres order, emellanåt blindt, eller ödmjukt nog, emellanåt som en olydig och genomtrilsk pojke*" .... skrifver en italiensk fäktmästare.

En stor del menniskor lära visserligen från födseln, d. v. s. af naturen, fått *hjertat* och den *tänkande hjernan* nära på lika skrumpna, surkartsaktiga, som den *egentliga gorillan*: men med den stora skilnad, *Calle*, att: "*dessa menniskor kunna genom utifrån kommande medel och intryck, t. ex. genom uppfostran och föredömen, äfvensom genom inifrån kommande viljekraft få sitt hjerta och sin tänkande hjerna liksom slätade och mindre sura, hvilket deremot lär vara rakt omöjligt för den stackars gorillan, så ryslig vilje- och kroppsstark hon än är, och derföre är det, i allmänhet, mindre synd om gorilla-menniskan än om den egentliga gorillan*" .... skrifver en italiensk fäktmästare som derefter tillägger: "*Vid bedömandet af historiens hjeltar torde man möjligen böra, något bestämdare än i allmänhet sker, uttrycka hvad man berömmer dem för. Jag tror, att man rätteligen kan och bör beundra en stor kraft i menniskosinnet lika som en i den döda naturen, äfven om båda hafva eller haft endast ryslIga, förstörande verkningar: men att man bör värdera endast den kraft som, så vidt den i stora saker närsynta menskliga synförmågan kan skönja, ledt till, eller utförts med afsigt att leda till, det som är godt, nyttigt, nödvändigt, eller ädelt. Man kan och bör beundra en Tamerlan*, en *Dschingis-khan*, lika som den allt för

störande lavinen; men bör ej värdera den raa, endast *nedbrytande* men ej *uppbyggande* kraften, den må nu vara huru stor och mägtig som helst" ....

Calle. Det der har ju herr konstapeln läst upp en gång förut, då det var fråga om de der fulingarne: *Gladiatorerna?*

Kask. Ja, på sitt sätt.... d. v. s. samma tanke, uttryckt med andra ord. Saken är den, att fäktmästarne anse det vara af så stor vigt att *framtidsarméernas befälsämnen och monitörer* vänja sej att skilja emellan hvad som bör och kan *beundras* samt hvad som bör *värderas*, att hvarje af fäktmästarne, ehuru med olika ord, skrifva om saken minst femton gånger derföre, att de af gammal erfarenhet känna, att minst detta antal erfordras för att ungdomen skall säkert hafva hört och möjligen fått i sej en del af en enkel sanning.... d. v. s. uti *Italien*.

Vet du, *Calle*, att jag emellanåt tyckt mej märka att ni, gossar i skolan, bedöma historiens utmärkte män litet besynnerligt, åtminstone ej i full öfverensstämmelse med det der, som de italienska fäktmästarne anse sej böra upprepa för ungdomen, hvar och en af dem minst femton gånger.

Då du var hos mej förra gången, talade jag mycket med dej om *Konung Carl XII* och särdeles om hans verksamhet efter slaget vid *Pultawa*. Hvarföre, tror du, talade jag ej heldre om en af våra framlidne *Konungar*, som var ännu utmärktare, neml: *Gustaf II Adolf?*.... och hvarföre talade jag endast om den senare delen af *Carl XII:s* lefnad och ej om den föregående, den så lysande? Jag gjorde så emedan det förefallit mej, att eder föreställning om *Gustaf II Adolfs* person och verksamhet var och är rigtig, d. v. s. *rättvis*: men att förhållandet ej var och är sammalunda med afseende å *Carl XII* och hans verksamhet efter *Pultawa*.

Det föreföll mej, *Calle*, som om ni förestälde eder Konung *Carl XII*, såsom endast varande en stark, vig, tapper, envis och skräckinjagande krigare, klädd i blå rock med messingsknappar, kyllerbyxor, ryttareslöflor med stora sporrar samt hafvande en hatt på hufvudet och i handen en lång värja, med hvilken han högg och stack alla som han kunde komma åt. *Före Pultawa* .... ni tyckte att han då var ofantligt stor, alldeles som hans samtida tyckte, derföre att han var *lycklig*; men *efter Pultawa* .... ni tyckte att han då var ett original, en besynnerlig figur, alldeles som hans samtida tyckte och våra tycka, egentligen derföre att han var *olycklig*. Det föreföll mej, att ni förestälde er det hans verksamhet *efter Pultawa* egentligen bestod deruti att han, endast af genomtrilskenhet låg der nere i *Bender och Demotica*, af okynnighet skickade sin stöfvel till rådet, af öfvermod tillstälde det der gurglet, som kallas: *Kalabaliken*, m. m..... och ni tyckte ej så illa om allt detta egentligen derföre, att då ni sjelfva voro trilskna och okynniga, så tyckte ni er likna *Carl XII* ungefärligen så, som ett bär liknar ett annat af samma slag.

Om *Konung Carl XII* verkligen varit sådan, som det föreföll mej att ni förestälde er honom, så hade han äfven varit underlägsen en *gorilla*: ty den är betydligt starkare och vigare än någon menniska och sålunda hvad han kunde vara; den har ett i högsta grad öfverdådigt kurage, säkerligen fullt ut lika stort som hans; är till den grad genomtrilsk, att både *Carl XII* och de värsta af er öfverträffas .... och har en till den grad skräckinjagande natur, att de djerfvaste jägare villigt erkänt allesammans, att de blifvit slagna af häpnad samt att en iskall kåre löpt utefter ryggraden då de mött en *gorilla*, hvilken då tvärstannat, slagit sej med sina förfärligt muskelstarka armar öfver bröstet, ryckt på det valkade pannskinnet och utstött sitt härskri,

för hvilket sjelfvaste *lejonet*, skogens stolte konung, lomat af helt flat med svansen mellan benen.

Jag trodde verkligen i början att ni hade rätt, d. v. s. att *Carl XII* var en *gorilla-menniska*, utrustad med samma egenskaper, ehuru mindre utveeklade, som den *egentliga gorillan* eger, och sålunda henne underlägsen; men genom att läsa en skrift af den djupsinnige *Emanuel Svedenborg* kom jag på andra tankar. Han skrifver, som jag berättade för dej förra gången du var här, att han redan hos den unga *Prinsen* bemärkte: ”ett svåra och invecklade saker penetrerande förstånd,” hvilket man ej lär bemärka hos en *gorilla-yngling*, äfvensom att *Prinsen* tidigt bemödade sej om att förvärfva allvarliga och betydliga kunskaper, hvilket bemödande ej heller lär bemärkas hos nämnde *yngling*.... och när jag derefter läste i *Fryxells berättelser* om *Konungens* sätt och språkande med turkarne, kom jag till den föreställningen, att han var qvick som en eld, hvilket *gorilla-menniskan* med sin surkartshjerna icke är, äfvensom att hans vid olyckstillfällen visade känslolöshet egentligen var, dels förställning och dels ”det der stela och bestämda stormfogels-uttrycket,” hvilka båda egenskaper ej återfinnas hos den på det valkade pannskinnet ryckande, med armarne slående samt rysligt skriande och stojande *gorillan*, eller den gestikulerande och skroderande *gorilla-menniskan*.... och när jag vidare läste om att han var mycket omtyckt, så väl af sin omgifning som af *Sveriges* och *Turkiets* allmoge, så föreföll det mej otroligt att han hade haft ett surkartshjerta, som *gorillan*, eller dess *närmaste frände*.... och när jag närmare grundade på hans förehafvanden emellan *Pultava* och ankomsten till *Stralsunds* tullport samt hvad jag sedan läst om *Ryssland*, *Sverige* och *Turkiet*, hvilket sistnämnda land då var lika rikt på soldater och penningar som *Sverige* fattigt, äfvensom på den vigt som alla fältherrar

fästat vid tempot, *rätta stunden*, så kom jag till den slutsats: om ni, gossar i skolan, tänkt er in i hans svåra ställning och huru han försökte försvara *Sverige* utan att hafva hvarken trupper eller penningar, så tror jag att ni fått en helt annan föreställning än den, att man, endast genom att vara stark, vig, genomtrilsk, obehaglig, förskräckande, m. m., som en *gorilla-yngling*, eller utbildad *gorilla-menniska*, kan likna *Carl XII* ungefärligen så, som ett bär liknar ett annat afsamma slag.

Jag, för min del, klandrar den *lyckliga Carl*, den af verlden då så beundrade, som, låtande sej förledas af en öfverdrifven hämndkänsla och ärelystnad, förde riket till branten af en ättestupa.... men försvarar den *olyckliga Carl*, den af verlden då och nu så klandrade, emellanåt förlöjligade, för hans sätt att vid branten försöka försvara *Sverige och Turkiet* emot den unga *Jetten*.

Jag har nu talat för dej om *Konung Carl XII* ungefärligen på samma sätt som förra gången.... och har repeterat, dels emedan jag misstänker att du liknar dessa italienska pojkar, för hvilka fäktmästarne måste säja samma sak minst femton gången, dels för att försöka förekomma att ni, gossar i skolan, orättvist bedöma verksamheten och bemödandet af en menniska, som visserligen genom eget öfvermod bringat riket och sej sjelf till en af de svåraste *brytningspunkter* historien har att uppvisa; men å hvilken han emedlertid svängde sej med två tomma händer så, som endast en *fältherre* kan göra. Rättvisan måste hållas uppe, i det stora som i det lilla.

Här har jag en afbildning af *Konungens* bildstod på torget, troligen framställande då han gick ut ur *Kungshuset* och in i hela svärmen af alla dess gräshoppor, hvilka skiljde sej från *Egyptens* egentliga deruti, att de förra hade turbaner, kroksablar ooh långa skägg.

Jag säjer dej för andra gången, *Calle*, och skall gerna göra det tretton gånger till: han gick in i svärmen, icke i den tro att han skulle kunna segra, eller försvara sej, ty dertill var han för gammal och erfaren general, utan för att demonstrera: *att om Sverige ej ville fira sin flagga på half stång och om Turkiet ville undvika att spika upp sin halfmåne något lägre än på toppen, så var det nödvändigt att i rätta ögonblicket, genast, slåss på brytningspunkten och med användande af turkiska soldater och penningar derföre att Sverige då ej hade någonting att komma med, hvarken af det ena eller det andra. Han misslyckades; men var nära att lyckas.... skada att den der vestgötaflickan lurade honom vid Pruth!*[2]) .... det hade hon kunnat låta bli. Der

---

[2]) Undertecknad har sett i tryck uppgifvas, som *historiskt* och lika säkert som mycket annat i historien:

Att ryska *Kejsarinnan Katharina I:* föddes i *Tiarps* socken och *Germunderyds* by uti *Westergötland* år 1682, eller samma år som *Carl XII*, och att fadern var regementsqvartermästare samt hette *Johan Rabe*, som flyttade sedan till den då svenska staden *Riga*. Vid två års ålder blef *Katharina* intagen i ett barnhus, var sedan barnpiga hos prosten *Glück* i *Marienburg*. 1701 var hon gift med en korporal, som vid bröllopet kommenderades i fält och kom aldrig mer tillbaka. Kort derefter intogo ryssarne *Marienburg* och då kom *Katharina* i händerna på en general *Bauer*, som sedan måste lemna henne åt furst *Mentchikoff*, hvilken år 1704 åter måste afträda henne till *Kejsaren, Peter den store*, med hvilken hon först blef hemligen gift; men efter den bekanta affären vid *Pruth*, den 21 juni 1711, blef hon den 2 mars 1712 offentligen erkänd för *Kejsarens* gemål. Efter hans död blef hon genom tillställning af sin fordne älskare, *Peters* gunstling *Mentchikoff*, upphöjd på *Rysslands* kejsaretron den 8 februari 1725 och dog af vattusot 2 år derefter, den 17 maj 1727. Om *Katharina* säger oss historien, att hon under sin korta regering fullföljde sin gemåls planer "med klokhet, rådighet och kraft;" men hon framstår derjemte såsom ett ovanligt bevis på *ödets underbara lek*. Ofvanstående utgör den undertecknad meddelade, tryckta berättelsen. Efter otroliga ansträngningar af *Konungen* och *Sultaninnan Validé* hade *Turkiet* förklarat *Ryssland* krig och den turkiska armén instängt den ryska så, att denna ej på ett *vanligt* sätt kunde undkomma, utan ansågs förlorad. *Konungen* red dit för att åse kapitulationen.... och fick i stället se den in-

har du den, af turkinnan så vänligt understödda och af svenskan så grymt lurade *Kungen*.

Om du går ned till pumparne vid strömmen, så får du se honom sådan han här afbildas.... men qvicka dej, så att han ej hinner få ryggen åt dej.

stängda armén fri som fogeln i luften och fick höra att luckan till fogelburen öppnats på ett *ovanligt* sätt af vestgötaflickan. Ej ett drag i *Konungens* ansigte angaf att någonting oväntadt, en "*ödets underbara lek*", timat!

Utgifvaren.

Om jag undantager en bildstod, föreställande en *vetenskapsman*, hvilken ej hade något att skaffa med menniskobarnens kif och strider, har jag nu omnämnt för dej *Stockholms* under bar himmel stående bildstoder.

Du har, och i öfverensstämmelse med er historias innehåll, beskrifvit fem af de män, hvilkas bildstoder jag omnämnt. Jag säjer ånyo: du kan din svenska historia bra. *Calle*, ty både dess *§-siffror* och *§-innehåll*, alltsammans rinner som vatten ur dej.... men derföre att hela er historia kostar endast 50 öre, har inträffat, att dess utmärkta män förefalla som en sorts *skeletter*, på hvilka det är svårt att se om de tillhört *menniskor eller gorilla-menniskor.*

Jag har, med ledning af den i *Fryxells berättelser* följda metod, som gifver er historias *skeletter* muskler, nerver och blod, ett hjerta i bröstkorgen och tvänne hjernor i skallen, beskrifvit tvänne af de män, hvilkas bildstoder pryda Stockholm, nemligen: *Carl XIV Johannis och Carl XII.* Önskar du att jag, alltid följande *Fryxells* metod, nu skall beskrifva de fem, af dig redan beskrifna män?.... Jag är genast färdig.

Calle. Nej.... för all del. Hvarföre skall herr konstapeln alltid vara så färdig att berätta allt som jag ej frågat om? Jag frågade ju endast: Hur stor.............

Kask. Som du vill. När du sett dej mätt på *Kungens* hela person, hans kläder, värja och sporrar.... så se på hans venstra arm särskildt. Den är något böjd och deraf orsakas, att hans pekning förefaller *trätydig*, olika beroende af den *synpunkt* från hvilken bildstoden betraktas: men om du ställer dej så, att ditt öga följer utefter *Kungens* underarm, så försvinner genast all *trätydighet* och du inser tydligen att han pekar på ett stort och vackert hus samt tyckes tänka, eller säja: "*Det der är ett tidsenligt hus, passande för er, som aldrig göra annat än resa och flacka hit*

och dit på jernvägar och ångbåtar: men efter framkomsten till en station ej hafva för sed att göra så, som jag brukade, lägga mej på marken, insvept i min kappa, utan ständigt skola hvila på resårer".

Huset är mycket stort, lär hafva ungefärligen lika många rum som året dagar. Det kan rymma en af våra mindre församlingar, nemligen om folket vill packa ihop

sej så, som här brukas i pörten och lappkåtor; men det lär ej höra till seden i det huset, som helt nyligen är uppfördt af en fransman, herr *Cadier*.

Något längre bort ligger ett annat stort, mycket vackert och särdeles omsorgsfullt uppfördt hus, som benämnes: *Nationalmuseum.* Det har utvändigt åtskilliga prydnader, af hvilka några möjligen föreställa *Marsken Torkel Knutsson* samt andra utmärkta män, som haft samma otur som han hade här i verlden.

Huset lär vara 260 fot långt, 170 bredt, 90 högt samt kostat tvänne millioner kronor.... icke noga räknadt.

Jag skall nu berätta ett och annat rörande de samlingar i *Museum,* som möjligen kunna intressera dej. Hvad jag har att meddela består dels af hvad jag antecknat ur kataloger, som säljas vid ingången, äfvensom ur en skrift benämnd: *Stockholm och dess omgifningar,* dels af hvad som ännu sitter qvar i min gamla skalle sedan jag under min sista resa till *Stockholm* för att, bland andra goda vänner, helsa på *Kongl. Armé-Förvaltningen,* der jag skulle uttaga och qvittera min pension, med det samma besökte *Nationalmuseum.*

I *källarevåningen* visas de *Egyptiska samlingarne.* Om du går och beser dem, som jag hoppas, så förvånas du troligen öfver att få se så många afbildningar af *solen;* men saken är den, att egyptierna först dyrkade *solen* som den *enda guden* och sedan af densamma bildade sej trenne gudomligheter: *fader, moder och son,* hvarigenom de fingo sej en *treenighet,* hvars medlemmar utmärktes med *soltecknet,* som ett familjvapen, hvilket kallades: *Soldiscus.* Egyptierna brukade äfven med detta vapen utmärka ett till den grad heligt djur, att det ansågs höra till *solfamiljen,* t. ex. *skalbaggen,* bild af det eviga lifvet. Som skalbaggen i katalogen kallas "*scarabé*", förmodar jag att den så benämndes i Egypten och har många gånger funderat på om ej folket i *Skaraborgs län,* som benämnes "*scarabéer*", möjligen är från

Egypten och der fordom räknats till *solfamiljen* samt haft en *soldiseus* öfver sej?

Egyptierna hade ej lättare än andra menniskobarn för att komma sams och bildade från början många små samhällen af hvilka hvarje hade sin *sol-treenighet*, hvilken det samhället ansåg förnämligast och betraktade de öfrigas *sol-treenigheter* såsom underordnade, en sorts halfgudar. Efter någon tids förlopp utveeklade sej hos dessa små samhällen en viss klådighet, ett bemödande att underkufva hvarandra, och när ett af dem lyckades, flöt genast dess *sol-treenighet* öfverst, som den feta gräddan i en mjölkbunke, blef en *statsreligion*, under det att de underkufvade samhällenas *sol-treenigheter* fingo hålla sej under, som mer eller mindre söt, syrlig, sur eller vasslig mjölk. Först blef *Memphis* hufvudstad .... genast uppsteg till ytan dess *sol-treenighet*: *Ptah*, *Pacht* och *Imhotep*, hvarvid de öfriga samhällenas *sol-treenigheter* dykte ned och blefvo halfgudar. Derefter blef *Thebe* hufvudstad .... genast uppsteg till ytan *sol-treenigheten*: *Ammon*, *Muth* och *Chonsu*, hvarvid den förres medlemmar degraderades till halfgudar samt hufvudstupa dykte ned. Det förhöll sej med egyptiernas förnämsta *gudar* som med artilleriets *konstaplar*: de voro *tills vidare förordnade*.

Den *sol-treenighet*, som mest förekommer på *Museum*, är från *Abydos* samt består af: *Osiris*, *Isis* och *Horus*. Då du der får se en afbildning föreställande en man i en båt, med *soldiscus* öfver sej, så är det vanligen *Osiris*, som är ute på en seglats i verldsrymden. Är han beledsagad af tolf män, *utan distinktioner*, så föreställa de dagens tolf timmar; hafva hvar och en af dessa män *en stjerna*, som en underlöjtnant, så föreställa de nattens tolf timmar; kommer en fogel med menniskohufvud flygande till båten, så anger det en *menniskosjäl* som, befriad från stofthyddan.

längtar och trängtar efter att *Osiris* skall vara så god och taga henne med sej på seglatsen i verldsrymden. Det hela föreställer väl *solens* dagliga och nattliga vandring i rymden, om dagen åtföljd af *mogna män*, om natten af krya, ungdomsfriska, ej qvällsömniga eller för nattsöl rädda *ungdomar*, kan jag tro.... de hade denna föreställning, *Calle*; ty egyptierna hade sitt hufvud för sej och ville ej gå in på att *solen* står stilla, som en honnörsgörande post vid sin skyllerkur, under det att alla andra gå, springa, åka eller rida omkring honom. *Gudinnan Isis* har äfven en *soldiscus* öfver sej, förstås, och sammalunda hennes son, *Horus*, hvilken framställes under bilden af en sparfhök. På alla kistor, stenar och öfriga saker som tillhöra de *Egyptiska samlingarne* får du se en oändlighet med bildlika föreställningar, angifvande att egyptierna voro sådana der rimsnidare, hade poetiska själar allesammans.

Först bör du taga i betraktande *mumierna*, d. v. s. egyptier, som dogo och balsamerades för några tusende år sedan samt, efter hvad det vill synas, under lefnaden troligen liknande åtskilliga ännu i dag kringvandrande *mumier*, med blodlösa gråpappersansigten, utom att de egyptiska äro mörkare samt emellanåt hafva förgylda naglar.

Mumien, den balsamerade egyptiern, lades väl insvept och betäckt med örter i en kista, hvilken åter inneslöts i en eller tvänne andra; hvarefter alltsammans antingen djupt nedgräfdes i öknens sand, eller insattes i en graf, hvilken omsorgsfullt igenmurades för att hindra luftens tillträde. I grafven lades äfven en mängd husgerådssaker och smycken, d. v. s. om den aflidna varit rik och ej ärfdes af snåla slägtingar, förstås. Locket på en kista framställer vanligen bilden af en omlindad *mumie*, hvars hufvud och fötter ej äro betäckta. På innersta kistans lock är bildens hufvud minst, på andra och tredje allt större; men alla hafva, oak-

tadt den gradvis använda förstoringen, en viss likhet med den inneslutna *mumiens*. Så väl de innersta som öfriga kistor till de å *Museum* förvarade *mumier* äro rikt ornerade med bildlika figurer och tänkespråk, dels hemtade ur egyptiernas gudalära, dels afseende den dödas framfarna lif, eller uppfattning och hopp rörande det blifvande. Om venstra armen hade *mumien* vanligen en s. k. papyrusrulle, innehållande en beskrifning öfver den aflidnes förflutna lif.... hvilken troligen, i likhet med inskrifterna å locken, ej kunde påräkna många läsare i den omsorgsfullt igenmurade grafven.

Vidare får du se s. k. *Stelor*, d. v. s. stenar med inskrifter, hvilka uppstäldes till minne af en person, eller märkvärdig händelse. Sådana *Stelor*, de flesta af kalksten, eller sandsten, har *Museum* omkring tre à fyra dussin, vill jag minnas.

Äfvenledes får du se åtskilliga *bildstoder*, ehuru ej stora. Somliga föreställa konungar, som sitta på en tron; andra: egyptier som stå, eller gå, ligga på knä, eller sitta på huk. De flesta af dessa figurer hålla framför sej ett litet tempel, s. k. *Naos*, med åtskilliga afbildningar af gudomligheter samt inskrifter.

Innan en död egyptier balsamerades uttogos hans hjerna, hjerta, lefver och inelfvor, hvilka balsamerades och inlades, hvarje slag för sej, i fyra vaser, kallade *Kanoper*, hvilka beskyddades af dödsgenierna *Amset*, *Hapi*. *Tiumutef* och *Kebsenef*, af hvilka hvar och en hade sin vas att efterse och beskydda, förstås. Sådana *Kanoper* finnas många å *Museum*, dels af lera, dels af olika stensorter.

Dessutom visas en mängd egendomliga saker, t. ex. *Graf-figuriner*, hvilka nedsattes i grafven samt medförde åtskilliga verktyg och sädeskorn, som den döde kunde behöfva då han skulle börja sin verksamhet som agronom i det landet *Aalu*, beläget i underverlden; *Scarabéer*, vanli-

gen tillverkade af grön jaspis, af hvilka en lades i det inre af *mumien;* Gudabilder af många slag, äfvensom andra till gudsdyrkan hörande heliga saker, såsom: [1]*Uræus-ormar, kattor, råttor, hökar, Apis-oxar med symboliska ögon* ......
....

Calle. Hvad var det?

Kask. Jo det var oxar, som dugde till något, må du tro.... det var annat än vanliga småländingar: *Apis-oxens* högra öga var *solen* och hans venstra *månen.* Egyptierna dyrkade dessa oxar som gudomligheter och vårdade dem omsorgsfullt i templen. Hela lefnaden, från födelsedagen till dödsdagen, anteeknades noga. De italienska fäktmästarne skrifva mycket om dessa oxar samt göra jemförelser emellan dem, buffeloxar och vanliga husoxar.

De *Egyptiska samlingarne* ådagalägga tydligen: att egyptierna voro sinnrika, poetiska och ej rädda för besvär. Med afseende å de döda hade de ej för sed, att köpa en kista i närmaste magasin, svepa som hastigast och sedan åt.... kyrkogården med liket, i skridt dit och i första takten traf hem, utan de nedlade en ofantlig möda, betydligt större än menniskans *stofthydda* måhända bör egnas, på en s. k. "hederlig begrafning"; men af alla bildlika framställningar och inskrifter å kistorna märkes äfven tydligen, att ej endast stofthyddans trefnad afsågs, utan hufvudsakligen, att de efterlefvande önskade underlätta uppfyllandet af den frigjorda själens högsta längtan och trängtan: *att få flyga till och blifva upptagen i Solbåten samt sedan få åtfölja densamma under dess seglats i verldsrymden.*

Egyptierna hade vackra idéer, samt voro ej rädda för arbete och besvär.... men *originaler* voro de, det kan ej förnekas, d. v. s. sådana der menniskor, som hafva sitt hufvud för sej.

Man bör alltid betrakta en sak grundligt, börja betraktelsen från grunden.... och derför har jag först fört dej, ej upp på taket utan ned i källarevåningen, churu man, för att komma dit, måste först gå upp i första våningen samt derifrån utföre några trappor stiga ned i en lokal, dit mumiernas slägtingar och vänner, alla dessa som, tänkande på *Solbåten*. m. m., balsamerade, svepte och inneslöto den aflidna i mångdubbla kistor samt slutligen omsorgsfullt igenmurade griften, väl aldrig kunde ana att den hädangångnes *stofthydda* skulle komma och, emellanåt gratis, emellanåt för pengar, visas för kreti och pleti. *"Menniskan spår; men Gud rår."*

I *bottenvåningen* visas: det *Historiska museet*, som lärer utgöra ett af de betydligaste i denna väg som nu finnes. Det innehåller ingenting egyptiskt, utan dels i *Sverige* tillverkade, dels dit från andra länder än *Egypten* införda saker, hvilka visserligen ej hafva så många tusende år på nacken som de egyptiska, churu åtskilliga kunna skryta af en ganska aktningsvärd ålder.

Först bör anmärkas en mängd fynd från *Stenåldern*. d. v. s. en tid som föregick den då, som du troligen känner bättre än jag, *dvergarne* lärde våra förfäder att bearbeta metaller. Här får du se massor af knifvar, dolkar, yxor, hammare, sågar, pilspetsar, metkrokar, m. m., äfvensom de verktyg, med hvilkas tillhjelp allt tillverkades och polerades. De flesta af dessa saker äro af *flinta*, somliga af *ben och flinta*. Det finnes i denna samling äfven prydnader af *ben och bernsten*. äfvensom utrikes funna exemplar, dels af nämnda öfverflödsartiklar, dels af de verktyg, redskap och vapen, som datidens fiskare, jägare och krigsman behöfde. Vid betraktandet af de svenska och utländska sakerna från *Stenåldern* förvånas man öfver att folkslag, som bott på långt

afstånd från samt troligen ej varit i beröring med hvarandra, följt samma arbetsmetoder till den grad, att det ser ut som om de erhållit undervisning i samma slöjdskola.

Du har väl af finn- och lappgummorna hört beskrifvas, så konstfärdiga och slängda *dvergarne* voro i att bearbeta metaller, äfvensom att dessa små flitiga arbetare, för att få vara i fred och ro för de elaka *trollens* spektaklande och hindrande funder, måste gifva dem af sina vackraste arbeten.... äfvensom att *trollen* ännu i den dag som är bruka emellanåt utsätta af dessa kostbara saker på stubbar djupt inne i ödsliga skogen, der de stå som på en exposition, klart upplysta af lyktgubbar och fladdrande trollsken?

Calle. Ja vars!

Kask. De hafva säkerligen äfven berättat för dej, att *trollen* göra så endast derföre att deras största nöje är: att bedraga menniskan, uppväcka hennes begär och sedan med skadeglädje hindra deras tillfredsställande. Gummorna hafva väl ej glömt nämna att om du, under en nattlig vandring i skogen, får se någon af dessa exponerade dyrbarheter och vill taga den med dej, så försvinner den som en dunst, en dimbild, om du ej medför och kan röra vid skatten med en *stålnål*, hvilken trenne gånger begifvit sej till kyrkan under klockornas klang vid sammanringningen, äfvensom att det ganska lätt kan misslyckas oaktadt du för med dej en sådan nål; ty det är nödvändigt att hafva ögonen stadigt på skatten, ej ett ögonblick se bakåt, då den genast försvinner, hvarföre det ej slår felt att de listiga *trollen* försöka åtskilliga knep när du kommer stickande med nålen, t. ex. att bakom din rygg slå till ett hånskratt, eller ropa: *Calle!*.... Gummorna hafva väl ej glömt att varsko dej för *trollens* arglistiga konster och knep, vill jag hoppas?

Calle. Nej vars.... det der känner jag nog till.

Kask. Hoppas och tror nog det.... men en sak, som du möjligen ej känner till, är: att *trollen nu mera* endast braka med sådana, som komma litet på lull från bar'söl, bröllop, begrafningar och andra trefliga tillställningar. När en sådan der glad kurre under hemvägen kommer girande på sned, som en annan bidevindseglare, emellanåt intrasslande sina ben med hvarandra inbördes och emellanåt hela sin person i snår och svår mark, just då passa *trollen* på, sätta ut sina dyrbarheter på exposition och drifva jäck med honom.... och kryssar han ned till en bäck för att dricka och derigenom svalka sina, genom den bortdunstade skatten upprörda känslor, der törnar på, beslutar sej för att ankra och börjar slumra, så händer rätt ofta att *Strömkarlen* stämmer sin fiol och spelar upp en polska för de små *elfvorna*, hvilka svänga sej lustigt omkring den sofvande *Adonis*. Det är visserligen mycket artigt och snällt af *Strömkarlen* och de små *elfvorna* att anordna en balett omkring den förankrade; men jag tror, för min del, att de arglistiga *trollen* äro nyttigare för honom.... de äro en sorts polis, ganska nyttig för kryssarne i våra ödsliga skogar och marker....
....

Calle. Men hvarföre är det endast sådana der, som *trollen* nu mera bråka med?

Kask. Sannerligen jag rigtigt känner orsaken; men har hört säjas: att sedan *Folkskolor* inrättades litet hvarstans, hafva troll, rå, m. fl. öfvernaturliga väsenden blifvit till den grad skrämda af *folkskolelärarne*, att de gömma sej undan och ej våga komma fram till *nykterdansare* der ute i skogen.... och sammalunda med *tomtarne:* de hafva krupit djupt in i grundmurar och stenrös och våga ej krypa ut förr, än då de märkt att folket supit som hela karlar, förstås.

Om du, efter att hafva sett dej mätt på sakerna från *Stenåldern,* hvilka förvaras i salarne N:ris 1 & 2, går till N:o 3, det s. k. *Norra galleriet,* får du se en mängd saker från dels *Brons-* och dels *Jernåldern,* allesammans funna i *Sverige* och troligen tillverkade, dels af dina gummors *dvergar* och deras lärgossar, dels af utländska dylika konstnärer i deras hemland samt derifrån hitförda.

Fynden från *Bronsåldern,* hvilken anses börja omkring 1,000 år före *Kristi* födelse, tillhöra tvenne perioder: den *äldre,* under hvilken man jordade liken; den *yngre,* då man brände dem. De förra äro i allmänhet rikare ornerade. Under dessa perioder kände man i Norden af metaller endast *guld* och *brons,* som vanligen sammansattes af koppar och tenn samt infördes. De flesta funna saker äro tillverkade i *Norden* samt gjutna. En mängd gjutformar äro anträffade.

Fynden från *Jernåldern* äro indelade, med afseende å dem som blifvit funna å fastlandet, i de som tillhöra en *äldre* och de som tillhöra en *yngre* period samt, med afseende å *Gotland,* i en hvilken är samtidig med de tvenne förra.

Under den *äldre,* räckande ungefärligen från *Kristi* födelse till år 700, infördes till *Sverige* en mängd mynt och dyrbara saker af romerskt ursprung, bland de förra må anmärkas *denarerna,* äfven som byzantinska mynt. Det antages att en *götisk folkstam* invandrat i *Norden.* hvilken medfört af de stora skatter, som *Romerska riket* måst erlägga till *Göterna* vid *Donau.* Af i *Sverige* tillverkade saker må nämnas: särdeles väl arbetade bågspännen; af de till *Sverige* införda: mycket dyrbara halsringar af guld.

Från den *yngre,* räckande från år 700 till omkring 1050, finnes å *Museum* åtskilliga dyrbara saker, hvilka blifvit funna tillsammans med massor af arabiska, engelska,

tyska, m. fl. utländska mynt, alltsammans troligen eröfradt och hitfördt af *vikingarne*. I inre delen af galleriet får man se fynd af brons och jern, funna på *Gotland* och till beskaffenhet betydligt olika med fynden från fastlandet.

Från *Medeltiden*, hvilken räknas från år 1050 till år 1,527, har *Museum* i en härvarande sal ett myeket stort antal dyrbarheter för kyrkligt och husligt bruk. Bland dessa saker bör du noga betrakta: ett relikskrin, en dyrbar biskopsmössa, en guldbrosch, rikt besatt med ädelstenar, funnen i *Motala-ström*, diverse altarprydnader, m. m. Från samma tid förvaras i den s. k. *Kyrkosalen* en mängd grafstenar, dopfunter, vigvattenskärl, altarskåp, krusifixer, helgonbilder, m. m. Här förekommer ett myeket stort bildverk, föreställande *S:t Görans strid med draken*. Den befriade *Prinsessan* är, naturligtvis, ej glömd: hon ligger på sina knän, andäktigt tackande *Gud*, som sände denne ädle riddare. Bildverket har först varit uppsatt på *Gripsholm*: skänktes 1489 af *Sten Sture den äldre till Storkyrkan i Stockholm*, der det förvarades till 1866, då förflyttningen till *Museum* egde rum.

En sal med tillhörande galleri utgör förvaringsrum för saker, hvilka dels tillhört vara *Konungar* och deras familjer sedan 1527, dels enskilda namnkunniga personer. Här kan du få se en mängd silfverkärl, bland andra tvenne silfverpokaler, hvardera vägande $5^1/_2$ ℔, skänkta af staden *Nürnberg* till *Gustaf II Adolf*: smycken, infattade med ädelstenar och perlor; kommandostafvar, begagnade af nämnde *Konung* och *Carl XII*: den senares vagga; *Bellmans* kommandostaf, d. v. s. den mandolin, med hvars tillhjelp han framkommenderade sin brokiga vargeringsbataljon; Fru *Lenngrens* sybord och bläckhorn; *Stockholms* handtverks-skråns lådor och välkommor; brud- och andra smycken, begagnade af vår allmoge, m. m.

Dessutom förvaras i bottenvånigen ett *Myntkabinett*, bestående af dels svenska och dels i svensk jord funna anglosachsiska, arabiska, m. fl. mynt. Denna samling lärer vara en af de fullständigaste och rikaste som nu finnes.

Kom väl i håg, *Calle:* när du går ned i *Museums* källarevåning, så bör du ej endast gå och gapa på mumierna, kistorna, m. m. som der förevisas, utan du bör försöka att sätta dej in i *egyptiernas* föreställningar om det timliga lifvets obetydlighet i jemförelse med det eviga lifvet: om den afundsvärda seglatsen i verldsrymden, fortgående dag och natt, från evighet till evighet.... När du går i *Museums* bottenvåning och beser der varande samlingar från *Stenåldern,* bör du försöka sätta dej in i dessa menniskors ställning som, utan att känna till metaller och deras bearbetning, dock nödgades anskaffa hvad den tidens fiskare, jägare och krigsman behöfde.... När du betraktar de i samma våning förvarade metallarbeten från *Bronsåldern och Jernåldern,* så bör du grundligt betänka om det är troligt, eller ej, att åtskilliga af dessa saker varit i *trollens* händer, samt blifvit från dem eröfrade af någon slipad kurre, som ej endast medförde en *stålnål*, hvilken trenne gånger begifvit sej till kyrkan under klockornas klang, utan äfven ej lät lura sej till att se bakåt, utan stint såg på skatten då han kom stickande med nålen; du bör noga betänka den saken och försöka sätta dej in i den tids föreställningar, då det antogs att dvergar, troll, skogsrå, elfvor, tomtar, m. fl. öfvernaturliga väsenden rörde sej öfverallt: i skog, i och på berg, i myrar och svåra marker samt då kunde uppfattas af litet hvar; men numera, sedan de blifvit skrämda af och gömma sej för *folkskolelärarne*, hålla sej undan till den grad, att de endast någon gång våga sej fram och då endast till personer, hvilka kommit i en lämplig stämning, en sådan der *"angenäm aftonstämning,"* som tullvaktmästaren

der nere i *Stockholm* hvarje afton erfor sedan han fått i sej sina fem mörka toddar .... När du ser på alla dessa märkliga saker från den tid då våra aktade förfäder, *vikingarne*, gjorde täta besök hos mindre eller mera aflägset boende grannar, dessa stora högar af mynt, m. m., då bör du tänka på huru det tog sej ut då dessa krigsmän, vilda genom drickande af flugsvamps-dekokt, m. m., under berserkagång och bitande i sköldarne gjorde *holmgång*, härjade och plundrade .... När du betraktar våra minnen från *Medeltiden*, då bör du försöka få för dej liksom en tafla, föreställande denna tids korståg och pilgrimsfärder, befästade borgar, kloster, hemliga sällskaper, pinorum och pinoverktyg, tornerspel, m. m. som åskådliggöra denna tids besynnerliga blandning af fromma, ädla och fantastiska samt hårda, vilda och grymma lidelser, liksom en strid emellan *ljus och mörker*, en tafla öfver denna tid då: "En riddersman så båld och en fröken så skön, de sutto tillsammans i det gröna." Du kan ju visan?

Calle. Ja vars!

Kask. En ganska vacker visa .... och när du betraktar alla dessa saker, hvilka tillhört våra framfarna *Konungar* och andra historiska personer, då bör du i minnet återkalla hvad dessa personer utförde, huruledes de inverkade på samtid och framtid samt ej se på guld, silfver, ädelstenar, perlor, m. m., med dessa snåla pojkögon, som man i *Julmarknaden* ser stirra på julkusar och pepparkakor .... du bör, med ett ord, betänksamt betrakta och bedöma så, som man har rätt att vänta och begära af den, som tagit dels *a* och dels *ab* i historien .... En sådan yngling bör, som en italiensk fäktmästare skrifver: "Uppmärksamt följa *civilisationens* framsteg och känna sig lycklig af att hafva blifvit född i en tid, då slutligen, efter många seklers strid, *ljuset öfvervunnit mörkret, rättskänslan besegrat den starkares rätt* .... och skulle han någon gång tycka sig märka

någonting, som liksom tyder på att ett undantag är för handen, så bör han betrakta detta förhållande såsom svarande mot solens fläckar, obetydliga i jemförelse med ljuskällan och, med anledning af dess klarhet, svåra att betrakta utan fördunklade glas.... han bör känna sej lycklig öfver att ej hafva blifvit född under den tid, *då jesuitergeneralen och hans valspråk herskade öfver verlden*"...........

Calle. Hvad var det för en general?

Kask. Det var en general som, enligt hvad fäktmästarne påstå, var en af de mest genomslipade kurrar, som manövrerat här i verlden. Jag vill minnas att hans namn var: *Ignatius Loyola*.... och hans valspråk: "*Ändamålet helgar medlen.*"

Jag har haft i uppdrag af herr *Petter Lappman* att renskrifva några af honom öfversatta *Kontrapunkter*, i hvilka fäktmästarne gå generalen på lifvet och anfalla honom hårdt. En af dem säger att de göra så af den orsak: "*att om framtidsarméernas krigföring kommer att erinra om de rättsbegrepp och den uppfattning, hvilka egentligen tillhörde och bort jordas med Stenåldern, eller Bronsåldern, eller Jernåldrarne, eller Vikingatiden, eller Medeltiden. eller kommer att erinra om de rättsbegrepp och den uppfattning som civilisationen, efter ett under årtusenden träget fortsatt filande på menniskans tänder och inverkande på hennes instinkter. synes hafva rätt att fordra.... det blifver hufvudsakligen beroende af hurudedes dessa arméers befäl och monitörer uppfatta och värdera jesuitergeneralen Ignatius Loyola och hans valspråk: "ändamålet helgar medlen."*.... Nu skola vi begifva oss till våningen en trappa upp.

Calle. Men om herr konstapeln håller på i de öfre våningarne lika länge, som i *källarvåningen och på nedre botten*, så kommer ja' väl aldrig hem till prostens?

Kask. Som du önskar.... jag lofvar dej att der uppe använda starkare takter. Innan vi begifva oss upp bör du emellertid uppmärksamt betrakta den särdeles vackra *Förstugan:* öfverst står *Balder*, godheten sjelf; i nedre delen står, på ena sidan, *Odin*, visheten sjelf, och på andra sidan, *Thor*, kraften sjelf. Här har du en afbildning af *Förstugan.*

Om vi nu, efter du har så bradtom, springa upp för den der trappan, vid hvars fot *Thor* står på post, komma vi till en dörr, på hvilken står: *Entré*, som lärer betyda: var god och stig in. Sedan man gjort det, kommer man in i ett långt rum, uppfyldt af teckningar, dels uppsatta på

väggarne och dels på en sorts pulpeter. *Museum* pastas hafva en hel armé *gravyrer*, 70,000 blad och dessutom en stor bataljon *handteckningar*. Största delen af nämnde armé har man emellertid måst kasernera i portföljer; men i salen är en ganska stark kår uppstäld liksom till parad.

Nu öppna vi dörren, taga genast ögonmärke rätt fram och *första takten traf* samt begifva oss sålunda, utan att ett ögonblick snegla åt höger eller venster, till salens andra kortsida, göra der: *halft till höger marsch!* tvenne gånger, hvarigenom vi lyckligen komma förbi en strax innanför dörröppningen till det s. k. *Majolica-rummet* stående stor porslinsurna, hvarefter vi öka till: *sträckt traf* och komma sålunda hastigt nog ifrån en mängd porslinssaker samt in i:

Skulpturgalleriet, hvilket upptager så många rum att vi, för att hastigt komma ifrån alltsammans, böra öka till *sträckt galopp*. Under förbifarten kan du som hastigast snegla på en i första rummet liggande, *sofvande pojke*, hvilken i lifstiden lärer hetat *Endymion* och varit så vacker, att en gudinna steg enkom ned till jorden för att se på honom .... det tror jag att du, min kära *Calle*, får bita dej i tummen för. *Konung Gustaf III* betalade för bilden 2,000 dukater. Det var om denna bild som stenhuggaren *Sergel* sa': *"Om man lägger handen på pojkens bröst, så kännes tydligen hans hjertas slag."* Huruvida stenhuggaren talade sanning eller ljög, det är en sak som jag ej känner; ty på bilden är fästad en lapp med påskrift: "Får ej vidröras", och vaktmästare efterse noga att ordern efterlefves. Längre bort i galleriet ligger en *sofvande flicka*, som du under förbifarten kan låta bli att snegla på, utan se i stället på några snedt emot stående romerska *Kejsare: Tiberius, Vitellius*, m. fl., äfvensom på några längre bort förekommande *egyptiska gudomligheter* .... så gjorde alltid jag, ehuruväl jag ej hade på långt när så brådtom som du. Flickan lärer

fordom innehaft en befattning, som då benämndes: *Baccant*, hvilken troligen svarade emot våra skänkmamsellers, ty hon har bredvid sej ett dryckesglas .... d. v. s. efter hvad jag *hört berättas*. Bilden är af stenhuggaren *Molin*. Huruvida tliekan har något hjerta, eller ej, det känna endast vaktmästarne. I den använda takten böra vi på ungefärligen en sekund komma ifrån *Skulpturgalleriet* och till:

Lifrustkammaren, hvilken upptager många kammare, deraf den sista är mycket stor. Från början af denna kammar-rad är en nedgång till de *Egyptiska samlingarne*. Ehuru den af oss använda starka takten troligen gör det omöjligt, bör du dock försöka att se på tvenne rustningar, hvilka tillhört *Konung Carl IX*; den ena är förgyld, de andra af drifvet stål och utomordentligt dyrbar. I sista kammaren få vi defilera för 9 stycken riddare, som sitta till häst: men ledsamt är, att jag måste kommendera: *"se till höger och venster!"*; ty de förekomma på båda sidor och jag känner ej hvilkendera af dem som är den förnämsta. Vi rusa emellertid dem förbi och ut genom dörren som leder till *Odins* trappa.

Då vi nu lyckligen kommit ut och då *Lifrustkammaren* innehåller en mängd rustningar och vapen, af hvilka de dyrbaraste förskrifva sej från *Italien*, fäktkonstens vagga, så frågar jag dej, *Calle*: önskar du att jag, med ledning af de italienska fäktmästarnes uppgifter, skall lemna dej upplysningar rörande konstruktionen af alla dessa saker, hvad man egentligen afsåg vid användandet af den eller den *formen* det eller det *tillverkningssättet*, m. m., som bör vara af intresse för ....

Calle. Nej .... för all del. Inte' bör herr konstapeln besvära sej med allt det der för min skull ... .

Kask. Som du vill; men besynnerligt förefaller det mej, att du ej önskar få närmare kännedom om det svåra

arbete, som varit förenadt med tillverkningen af alla dessa vapen och rustningar .... Kommer du händelsevis ihåg huruledes skön *Aslög-Kraka* bar sej åt, då hon löste det svåra problemet: *att hvarken vara klädd eller oklädd, mätt eller fastande?*

Calle. Hon tog på sej bara ett nät och så satte hon sej med en lök i sin mun.

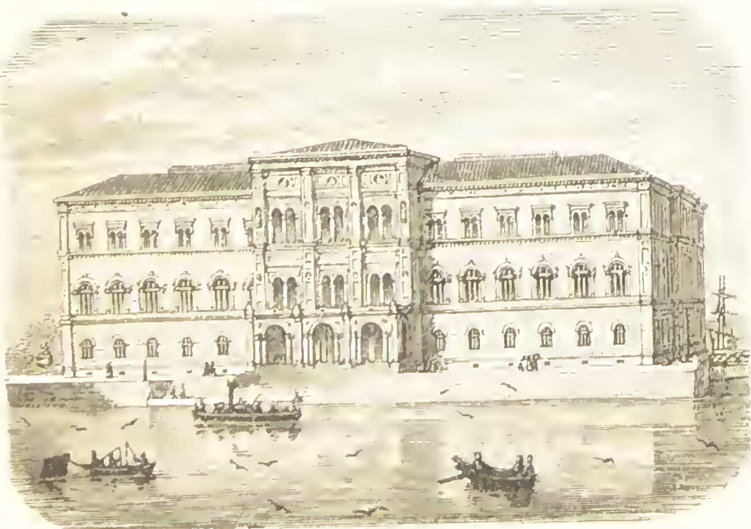
Kask. Ja .... så gjorde hon helt visliga .... och vet du att ännu i den dag, som i dag är, sitta sammalunda en mängd utmärkta *fäktmästare*, d. v. s. ej fullkomligt *sammalunda*, utan endast lika förnöjda och glada sedan de trott sej hafva löst liknande problemer. En *sabel* skall, t. ex., vara lätt när man bär den vid sidan; men tillräckligt tung när man med densamma vill gifva dråpslag; sabelns *egg* skall vara hård och skarp som en rakknifs; men får ej som dennas ramponeras vid hugg i en kakelugnslucka: sabelns *klinga* skall vara tunn som ett löf; men skall sjelf kunna uthärda att man använder den till svephugg emot hvad som helst. En *fäktkask* skall vara lätt och uthållig: men skall på en dag kunna uthärda flera hugg än som kunde komma i fråga för en hjelm under hela 30-åriga kriget: den skall temligen passa åt hufvuden, hvilka alla vittna om naturens rikedom på former, somliga erinrande om gäddsnipans hufvud, andra om kägelklot, o. s. v. Är det besynnerligt om dessa *Aslögar*, dessa *Krakar*, blifva stolta sedan de trott sig hafva lyckats lösa problemer, hvilka likna deras *namnes*, som ett bär liknar ett annat af samma slag. Du kan väl ej förneka, hoppas jag, att det gick ganska raskt att komma genom och trånvåningen en trappa upp?

Calle. Åh-nej.

Kask. Säjer du bara: "åh-nej", så är väl bäst att låta *gå durk* genom våningen tvenne trappor upp. I denna vå-

ning befinnes *Tafvelgalleriet*, innehållande omkring 1,300 oljefärgstaflor, ordnade i s. k. "*Skolor*". Hvad som egentligen menas med den *formeringen*, det får den upplysa om och svara för som skrifvit katalogen. Äfvenledes visas i denna våning *Klädkammaren*, hvilken innehåller en mängd saker och klädespersedlar, somliga dyrbara genom att de äro rikt smyckade med guld, perlor och ädla stenar, andra endast genom att de tillhört namnkunniga personer. Bland de senare bör du under förbifarten försöka att snegla på: de kläder, som begagnades af *Carl XII* då han blef skjuten vid *Fredrikshall;* den drägt som *Gustaf III* bar på sin sista maskerad; den häst, som *Gustaf II Adolf* red vid *Lützen*, Nu står han uppstoppad och helt lugn.... men annat var förhållandet då han, utan ryttare, blodig och i vild fart kom som en *olycksprofet* och meddelade svenska armén dess stora förlust.

Om vi nu låta durken gå utför trapporna, ut genom porten och ned till strömmen, der lyckas förhålla och vända upp, så får du se att *Museum* tager sej ut ungefärligen så, som på detta kort.

Nå, min kära *Calle*.... var durken genom andra våningen och ut på gatan tillräckligt stark?

Calle. Visserligen gick det raskt nog och visserligen kan det blifva roligt nog att framdeles få se ett och annat af allt detta, som herr konstapeln nu talat om.... men sannerligen jag rigtigt kan förstå hvad allt det der har att göra med mej?

Kask. Du skall ju blifva krigsman och troligen äfven. d. v. s. i sinom tid, förstås, instruktör i gymnastik och fäktning?

Calle. Inte' har väl sådant der, som visas på *Museum*. något att skaffa med krigföring, gymnastik och fäktning?

Kask. Om du tror det, så har du måhända rätt: men då hafva de italienska fäktmästarne orätt, ty de påstå: att om man med rigtig uppfattning noga betraktar hvad som förvaras i ett *konst-museum*, så finner man der åtskilligt, hvilket i militäriskt och gymnastiskt afseende är af större betydelse än rätt mycket af innehållet i militära och gymnastiska reglementen. Fäktmästarne, som alltid sträfva efter att kunna inverka på *framtidsarméernas befälsämnen och monitörer*, rekommendera för dem besök på *konst-muséer;* men bruka äfven ange liksom en ledning för uppfattandet af hvad de innehålla. Jag har här ett bref från en af de utmärktaste af fäktmästarne, signore *Julius Castiglione*. i hvilket han skrifver så här till en f. d. elev, skvadronschefen vid det i *Verona* förlagda Kejserliga Österrikiska kyrassier-regimentet *Erkehertig Albrecht,* Friherre *Friedrich von Thurn Auerbach.*

Kära vän!

Härmedelst får jag på det förbindligaste tacka för edert senaste bref, hvilket utgjorde ett svar på det, i hvilket jag efter bästa förmåga försökte besvara edra frågor rörande: *ryttare-fäktning. rytteri-fäktning* och *fäktsals-fäktning.*

Kask. Jag har detta bref i mina samlingar. Önskar du det, så skall jag nu uppläsa detsamma?

Calle. Nej .... för all del. Kanske *prosten* nu väntar på mej, har något angeläget ärende åt mej?

Kask. Som du önskar. Jag endast förmodade, att det skulle kunna blifva roligt för dej, om och då du der nere i *Stockholm*, t. ex. på ett *Nykterhetsvärdshus*, kommer tillsammans med hästgardister, husarer och dragoner, hvilka ga igenom kursen vid kavaleriets *Underbefäls-skola*, äfvensom med artilleri-instruktörer, och det blifver fråga och språkande om rytteriets fäktning och fäktsals-fäktning .... att då hafva några skäl att komma stickande med?

Calle. Det blir väl tids nog att tänka på sådant der då jag kommit till Stockholm?

Kask. Som du vill. Signore *Castiglione* synes emellertid anse, att dessa öfningar äro af olika slag och derföre ej kunna jemföras bättre än ett π med en fot samt att tvisterna om den enas eller andras öfverlägsenhet egentligen röra *"Påfvens skägg"* .... d. v. s. nu för tiden: *Pio Nonos* .....

Calle. Hvad är det för en?

Kask. Kära barn .... känner du ej: den ofelbare *Påfven?* Jag fortsätter:

Med särdeles nöje har jag funnit, att edert regimente i allmänhet gillar mina åsigter. För en fäktmästare är det särdeles angenämt och ej en småsak, att få sina åsigter understödda af ett utmärkt regimentes officerare, wachtmeistrar, gefreitrar, korporaler, kyrassierer och 1,000 hästkrafter!

Min ärade vän och f. d. elev klagar öfver att *luften* kännes qvalmig, liksom inpregnerad af dels *onaturliga*, dels ständigt *fram- och återgående*, liksom pendlar svängande föreställningar om militära ämnen och begrepp.

Det förefaller mig omöjligt att *eder militära luft* kan vara af denna beskaffenhet; men om förhallandet verkligen

är sådant inom den så berömda *Fästningsfyrkanten* .... hvad skall man väl då kunna rimligtvis begära och vänta i nämnda afseende af verldens öfriga, jemförelsevis civila punkter?

Min ärade vän och f. d. elev frågar derefter samt med anledning af de gjorda observationerna å luften: ”Månne det är skäl uti att försöka inverka på *ungdomens* uppfattning af ett och annat i militärväg, särdeles då man tänker på de *organisationsförändringar*, som framtiden troligen bär i sitt sköte?”

Det förvånar mig på det högsta, att få höra sådana ord från den mest konservativa armés mest konservativa vapen och ytterligaste koncentrations-punkt: men att, då de nedskrefvos, adressen blef till mig, medlem af ett *skrå*, hvilket just har nämnde inverkan till hufvuduppgift, det var ganska naturligt.

Italias *fäktmästare-skrå* vill ju företrädesvis försöka inverka på *framtidsarméernas befälsämnen och monitörer:* detta skrå medgifver gerna, att det emellanåt haft och har orätt, såväl med afseende å beskaffenheten af förfäktade begrepp, som sättet för deras spridande; men står orubbligt fast vid föreställningen, att någonting i denna väg bör och måste göras.

Men hvad är egentliga orsaken till att vi fästa så hufvudsakligt afseende just vid nämnde *delar* af en framtida armé?

Jag försäkrar er, att vi hafva den djupaste högaktning för alla dessa, *Germania Magnas* utmärkta statsmän och militärer som, med grämelse tänkande på att deras fädernesland under århundraden betraktats och begagnats som en gästgifvaregård, å hvilken kreti och pleti ansågo sig hafva rätt att våldgästa och utkämpa sina strider, beslöto att sätta en gräns för detta oskick .... äfvensom att vi hafva den djupaste högaktning för dessa folk som, lyss-

SAMTAL

EMELLAN

KONSTAPELN KASK OCH GOSSEN CALLE

I

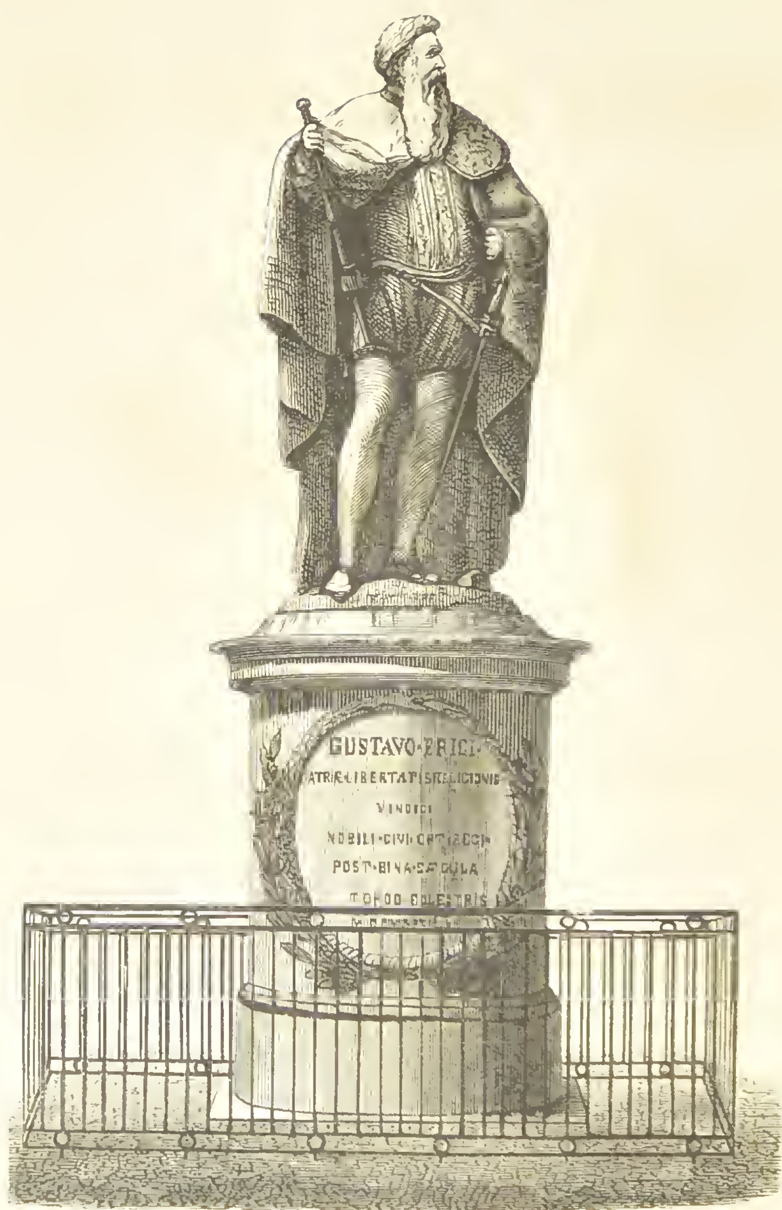
MILITÄRA OCH GYMNASTISKA ÄMNEN.

1877.

III.

INNEHÅLL: EN NEAPOLITANSK FÄKTMÄSTARES FÖREDRAG I JEDDO: OM DEN JAPANSKA FÖRSVARSFRÅGAN, M. M.

Pris: 1 Krona.

"Med Gud och Sveriges Allmoge."

SAMTAL

EMELLAN

KONSTAPELN KASK OCH GOSSEN CALLE

I

MILITÄRA OCH GYMNASTISKA ÄMNEN.

1877.

III.

INNEHÅLL: EN NEAPOLITANSK FÄKTMÄSTARES FÖREDRAG I JEDDO: OM DEN JAPANSKA FÖRSVARSFRÅGAN, M. M.

STOCKHOLM, 1877.
P. A. NORSTEDT & SÖNER.
KONGL. BOKTRYCKARE.

nande till sina utmärkta mäns röst och följande en kränkt fosterlandskänslas maning, glömde enskilda småtvister och åtogo sig gemensamma, för det stora målets vinnande nödvändiga, oerhörda bördor. Vi inse, uppskatta och värdera de krafter, som verkade till dessa nationers väpnande till tänderna i och för vinnandet af ett *rättsligt mål*, äfven om denna verkan måste anses som grundorsak till en dylik väpning hos alla grannar; men detta inseende och värderande kan dock ej undanskjuta eller qväfva vår förhoppning derom, att denna *nödvändighet* af en väpning till tänderna ej måtte hos alla kulturfolk i all framtid fortvara.

Vi höra visserligen ej till dessa aktade *fredsvänner* som tro och spå, att *kanonernas och bajonetternas domslut snart aflösas af fredskongressernas*. Vi hysa tvärtom den föreställningen, att *Civilisationen* ännu mycket länge och läget måste fila på menniskobarnens modifierade roftjurständer samt syssla med de dem åtföljande instinkter, innan arbetet medfört annat resultat än en bättre eller sämre polerad, naturanlagen mera eller mindre säkert döljande *yta*, hvilken, oaktadt den sköna glansen, vid uppkomna tvistigheter värderar kanoner och bajonetter mera än kongresser .... men vi hoppas och tro, att den tidsk all varda kommande då *Industrien* gör så starka anspråk på denna oändliga mängd armar, som nu under långa tidsperioder öfvas för det väntade kriget, att man allmänt måste bemöda sig om att vara färdig för kriget med minsta möjliga intrång på *Industriens* behof af arbetskraft..........

Calle. Det der om tänderna, om filningen och om allt det andra .... det der har ju herr konstapeln läst upp för mej en gång förut?

Kask. Ja .... på sitt sätt; men om en italiensk pojke bör höra en så särdeles vigtig sak, som beskrifningen öfver

sina tänder och instinkter, minst femton gånger, bör väl tvenne ej vara för mycket för en svensk? Jag fortsätter: Hurnledes är förhållandet nu i *Germania Magna?* Utmärkta *kadrer*, omfattande en väl och omsorgsfullt utbildad *trupp*. Hurudant är förhållandet i *Helvetia?* Svagt organiserade och utbildade *kadrer*, omfattande en kärnfull men ofullständigt öfvad *trupp*.

Om man i en framtid vill och kan gå *Industriens* önskningar i möjligaste mån till möte, bör prutningen då i första rummet försökas på *kadrernas*, eller på *truppens* utbildning? Enligt vår tro: på *truppens*. Vi tro, att om i alla afseenden utmärkta kadrer, sådana som *Germania Magnas*, omfatta och leda en kärnfrisk men ofullständigt öfvad trupp, en sådan som *Helvetias*, erhålles derigenom en ganska god armé, särdeles om truppens s. k. *monitörer* egde en större militärisk bildning, än händelsen nu är inom alla *värnpligts-arméer*, utan undantag.

Denna uraktlåtenhet är besynnerlig; ty en af de största skiljaktigheterna emellan en *värnpligts-armé* och en af annat slag är: att den förra har en stor del af landets bildade ungdom *i ledet*. Man behöfver endast i andanom kasta sig ut i framtiden ett obetydligt stycke, ett à två sekler, samt noga taga i betraktande de naturliga följderna af den förslappning i familjeband, lagar, m. m. sammanhållande, som tydligen ligger i tidens rigtning, så upptäcker man nog ett *vacuum*.....

Calle. Hvad var det?

Kask. Känner ej; men förmodar att ordet betyder någonting *ihåligt:* ty *Castiglione* fortsätter som så: ett *vacuum*, som måste på något sätt fyllas, så vida ej arméerna skola blifva odugliga, och detta fyllande torde lämpligast ske, till en del genom ett *befäl*, som är fullt passande för sin ställning, samt till en del genom att *monitörerna* kunna fördel-

aktigt inverka på *led-kamraterna* genom öfverlägsenhet både i sedligt afseende, i militära begrepp och i medborgerligt förstånd .... och man bör ej förglömma, att det hufvudsakligen är från *monitörerna* som, i sinom tid, representanter m. fl. inverkande rekryteras, hvilka i tid böra erhålla kännedom om det, som de framdeles skola lagstifta för. Det förundrar mig att man i sjelfvaste *Germania Magna*, så rättvist berömdt för grundlighet, endast tänkt på befäl, befälsämnen och trupp i allmänhet; men ej egnat någon särskild omsorg åt den *del af ledet* som, enligt vår föreställning, innehåller rätt många af framtidsarméernas djupaste rötter.

Hvad vi, på grund af vår uppfattning, hvilken möjligen är mera eller mindre origtig, arbetat och arbeta för, är hufvudsakligen:

att försöka utveckla och uppehålla ungdomens *lifskraft*, så att man får någonting att göra utaf;

Jag förstår mig ej på hästar och känner ej hvad rytterivapnet af dem fordrar, frågar endast: om ni har en ung häst, hvilken emellanåt durkar ur skvadronen och, efter att hafva beskrifvit en större eller mindre båge, återkommer och ifrigt kilar sig in på sin plats .... anser ni den oduglig? Hvilkendera tror ni blifva, efter att hafva fått några år på nacken, lämpligast för *krigsbruk*, denna eller en annan ung häst, som helst ligger eller står stilla samt endast någon gång gifver till känna en öfverflödig lifsgnista genom en eller annan *ko-spark?*

att försöka meddela ungdomen färdighet i *gymnastiska öfningar:*

att försöka meddela ungdomen de *gymnastiska hufvudbegrepp*, som alla tiders gymnastiska konstnärer af större betydelse synas hafva kommit sams om;

att försöka meddela ungdomen de *militära hufvudbegrepp*, som alla tiders fältherrar af större betydelse synas hafva kommit sams om, samt

att försöka meddela allt detta på ett sådant sätt, att vi i möjligaste mån undvika att menligt inverka på den tid, uppmärksamhet, m. m., som den *allmänna bildningen* bör vara berättigad att göra anspråk på.

Hvad *egentliga befälsämnen* angå, sker deras utbildning vår hjelp förutan vid de af Staten anordnade *krigsskolor*, äfvensom vid af Krigsstyrelsen föreskrifna *befälsskolor*. Vårt arbete afser egentligen ungdomen i allmänhet samt, företrädesvis, den del af densamma, ur hvilken *befälsämnen och monitörer* vanligen utgå.

Min ärade vän och f. d. elev frågar slutligen: "hvad bör göras?" Jag kan som svar endast angifva de *hufvudlinier*, efter hvilka vårt skrå försöker verka, utan att påsta att de äro de lämpligaste, gjort sig, som desinfektionsmedel, förtjenta af patenträtt.

Linien N:o 1. En härdande fysisk uppfostran, af hvilken den gymnastiska endast är en del.

Meningen med verksamheten efter denna linie synes oss egentligen böra afse: att utveckla och uppehålla *lifskraft*, särdeles hos ungdomen.

Vi anse: att en härdande och stärkande uppfostran i hemmet, hvartill hör: *sysselsättning och rörelse ute i naturen*, är det hufvudsakligaste; att den bör tidigt åtföljas af i konstform utarbetade öfningar, samt att dessa sysselsättningar och vanor böra fortsättas under hela lefnadsloppet.

Calle. Det der har jag bestämdt hört förut.

Kask. Ja .... men ej ännu femton gånger. *Castiglione* fortsätter så:

Hvad *formen* för den använda *gymnastiken* angår, anse vi, med bibehållen aktning för en motsatt uppfattning, att

man bör undvika allt som ofrivilligt erinrar om *maskiner*, t. ex. trampqvarnar, tröskverk, oljestampar, m. fl. nyttiga mekaniska inrättningar.

Hvad *formen* för *fäktkonstens* ändamålsenliga öfvande angår, tro vi, med nyssnämnda aktning för en motsatt åsigt, att då konstens användande hufvudsakligen bör afse: utvecklande af anlag för *fintlighet* samt inlärande af *begrepp*, hvilka äro gemensamma för all strid, bör, af denna orsak, det som erinrar om maskiners *fullständigt bundna*, för andra ändamåls vinnande utmärkta verksamhet, i allmänhet ej rekommenderas, såsom mera äfverensstämmande med en förfluten tids än med nutidens och, som vi tro, framtidens stridssätt.

Hvad *formen* för öfriga gymnastiska konsters ändamålsenliga öfvande angår, t. ex. *ridkonstens, simkonstens*, m. fl. anse vi, aktningsfullt uppfattande en motsatt föreställning, att det fullständigt bundna, det *automatiska*, bör undvikas.

För att verksamheten på *linien N:o 1* skall kunna verka för uppnående af högre ändamål, t. ex. bland annat: *väckande och uppehållande af den lefvande anda och lifaktiga uppfattning, som framtidsarméerna troligen behöfva*, äro stor artade och utmärkt skötta gymnastik-, fäkt-, rid- och siminrättningar nödvändiga öfver allt der mycken ungdom är församlad, t. ex.: vid universiteter, i stora städer, m. fl. ställen.

Linien N:o 2. Populära, för ungdomen afsedda skrifter, hvilka egentligen afse att meddela gymnastiska och militära hufvudbegrepp, hvilka blifva dyrbara i mån som de blifva allmänna.

Om man önskar motverka *vidskepelse*, hvad är väl lämpligare att använda än populära skrifter i naturkunnigheten? Om man önskar motverka onaturliga och förvillande begrepp och föreställningar i *gymnastiska och militära ämnen*.

böra väl motsvarande skrifter kunna åtstadkomma en liknande verkan? Dessa senare skrifter, utan en dem understödande större gymnastiskt-militärisk rörelse, torde dock ej kunna särdeles inverka på ungdomen; ty dels erfordras en *vexelverkan* emellan teori och praktik, så att den ena förtydligar den andra, dels kunna de under ett motsatt förhållande svårligen påräkna *frivilliga läsare* bland densamma.

Linien N:o 3. Att ungdomen vänjes vid att fästa uppmärksamheten vid mästares arbeten samt vid det som hufvudsakligen utmärker dem.

Vi hafva tyckt oss märka, att de hufvudsakligaste, allmännaste och skadligaste fel i *uppfattningen* af gymnastiska och militära ämnen, vanligen äro:

att man ej inser nödvändigheten af en lämplig förening af *anda och form*, svarande emot *själ och materia* hos en lefvande varelse, hvilken missuppfattning stundom angifver sig till den förres, men vanligen till den senares fördel, samt

att man så ofta är behäftad med en besynnerlig och, som det vill synas, ohjelplig starrblindhet med afseende å *kurseringen*, d. v. s. det oupphörliga stigandet och fallandet af värdet å saker, som under tiden äro fullkomligt oförändrade.... denna *kursering*, hvars grundorsak ej bör och lämpligen kan sökas i den bedömda sakens beskaffenhet, utan i beskaffenheten af bedömarens hjerna.

Det förefaller oss vara af vigt för *framtidsarméerna*, att åtminstone deras blifvande *befäl och monitörer* erhålla någon kännedom om den sedan urminnes tider pågående striden emellan *själ och materia*, i konsterna yttrande sig som en strid emellan *anda och form*, och derföre bruka vi meddela ungdomen många exempel, hvilka angifva huruledes åtskilliga gymnastiska och militära hufvudgrupper uppfatta ett och annat i denna väg.... och misstänkande att möjligen en och annan af ungdomen har anlag för nämnda

starrblindhet, bruka vi genom åtskilliga exempel närmare belysa kurseringens orsaker och natur, så väl på *Den stora*, som på *Den lilla fäktaresalen.*

Dessa exempel bruka vara utarbetade under benämningen: *Kontrapunkter.* Härmedelst sänder jag tvenne: den ena är kort och kan hastigt genomögnas; den andra är temligen lång, men afdelad i sinsemellan oberoende stycken, så att ni kan afsluta hvar som helst.

Vill ni hafva flera, så mycket gerna; ty vi hafva *Kontrapunkter* i massor. Vill ni hafva ett gifvet ämne behandladt, så hitsänd en *Thes* .... jag spikar upp den på *Tabula Nigra* i fäktsalen och en kort tid derefter är den behandlad af någon utaf våra lärare eller elever.

Om ni betänker: att vi mycket länge, långt innan den stora allmänheten började tänka på och tala om *Allmänna värnpligten*, hyst och arbetat för den föreställningen att åtskilligt, som rör framtidsarméernas *hufvudstyrka*, bör grundläggas i folk-, kloster-, m. fl. skolor, äfvensom att åtskilligt, som rör dessa arméers *befäl och monitörer*, bör grundläggas vid läroverken .... samt att vi, genom vårt yrkes beskaffenhet och den ständiga sysselsättningen med stora massor menniskor, tillhörande olika klasser och åldrar, blifvit satta i tillfälle att närmare lära känna en mängd af de medborgerliga, militära, m. fl. strömmar, hvilka röra sig så väl i samhällets som undervisningsverkets olika lager .... bör ni lätt finna, att vi böra vara temligen laddade.

Jag afslutar nu detta bref ungefärligen som mitt förra, d. v. s. med en vänlig *fäktlärare-helsning* till alla de af edra regimentskamrater, tillhörande olika grader, hvilka äro intresserade af vår konst .... men måste nu som då bifoga den *medborgare-helsning*, föranledd af edert envisa qvarblifvande i den italienska fästningsfyrkanten: att *Italias* Kyras-

sierer snart må komma i tillfälle att få mäta sig med *Germania Magnas* samt att de förra då må befinnas godt hinna målet.

Kask. Der har du en italiensk och en tysk kyrassier, som helt vänskapligen mäta sej med hvarandra och efterse hvilkendera som är längst. Statliga karlar och knektar båda två, synes mej.

Signore *Castiglione* fortsätter sedan så: Äfvenledes hoppas jag att denna och åtskilliga andra militära mätningar må leda dertill, att den så berömda *Fästningsfyrkanten* utrymmes af dess utmärkta besättning som, inberäknadt det af mig så älskade och värderade kyrassier-regimentet, *Erkehertig Albrecht*, derefter med hästar, fordon och bagage af tusende slag återvänder till *"Das grosse Vaterland."* af er så innerligt älskadt, af oss så högaktadt.

Hysande en nära vissheten gränsande förhoppning derom, att ni rätt uppfattar min så naturliga *medborgare-helsning*, teeknar jag mig

Napoli . . . .

min ärade väns och f. d. elevs
alltid tillgifne
Julius Castiglione.

P. S. Tvenne *Kontrapunkter* medfölja.

Kask. Der har du en tysk kyrassier som, i sällskap med sin häst, drager hem till fäderneslandet.

Calle. Bruka soldaterna i *Tyskland* bära sina hästar?

Kask. Tycks så. Troligen tillgår på den façon, att när karlen känner sej trött, så rider han, och när hästen känner sej trött, så rider han; på det sättet blifva båda hjelpta och hvilade, förstås . . . . Vägen från *Italien* till

Tyskland lärer vara backig och knagglig, så det kan nog behöfvas att ryttare och häst spara hvarandra. Tysken ser reel, morsk och stark ut .... eller hur tycker du?

Calle. Nog gör han det .... men, herr konstapel: inte såg jag något *Museum* i det der brefvet.

Kask. Jag såg ej heller något fullständigt; men tyckte mej liksom märka en skymt af ett stycke *Museum* i beskrifningen öfver *3:e linien*. Nu skall jag uppläsa *Kontrapunkterna* för dej. Kanske de innehålla något mera fullständigt om *Museum*.

Kontrapunkt N:o XXV.

Thes.

Hvad menas egentligen med uttrycket: *Lifskraft*, då det betraktas från gymnastisk synpunkt?

Då vi ständigt höra detta ord på fäktsalen; men ej hafva en klar föreställning om dess betydelse, hoppas vi, genom att uppspika ofvanstående *Thes* på *Tabula Nigra*, kunna förskaffa oss hvad vi i detta afseende sakna.

Elever vid Stadsgymnastiken N:o IV.

Behandling.

Alla italienska gymnastiska konstnärer synas vara öfverens om att deras, i konstform utarbetade öfningar, hafva ett gemensamt mål, en hufvuduppgift: att utveckla och uppehålla menniskans *lifskraft*: men betydelsen af detta ord, äfvensom den lämpligaste vägen för det gemensamma målets ernående, allt detta uppfattas mycket olika, såväl af särskilda konstnärsgrupper, som grupper bland öfriga med-

borgare, hvilka äro själsbefryndade med de förra. Följande exempel anföres för att försöka åskådliggöra förhållandet:

Om ett parti ynglingar och gossar bearbetas i *mekaniska gymnastik-apparater*, eller underkastas en snarliknande metodbehandling utan sådana, uppkommer säkerligen i båda dessa fall som följd, att ungdomens muskler utvecklas.

Om ett annat parti ynglingar och gossar öfvas på ett annat sätt, t. ex. med klättring, brottning, fäktning, ridning, simning, hoppning öfver djupa grafvar och andra hinder, m. m. d., uppkommer säkerligen samma följd.

Nu komma åtskilliga medlemmar af *Spiritóso-gruppen*, dessa aktade yrkesbröder och andra medborgare, hvilka ständigt tala och gestikulera så, som om de voro lifvade af *lustgas*. Dessa personer fråga föga efter de begagnade metodernas *form*; men om ungdomen, som öfvats efter båda, ej pratar och gestikulerar så, som om äfven den vore under inflytelse af *lustgas*, säga de: *båda dessa metoder duga till platt ingenting; ty de utveckla ingen lifskraft.*

Derefter komma några medlemmar af *Pedantuzzo-gruppen*, dessa aktade yrkesbröder och andra medborgare som, utrustade med förstoringsglas, cirkelbestick, mätband och vagskalar, mäta och väga allt som till en *konst* hör, ungefärligen så, som andra mäta och väga allt som till en *oxe* hör och, efter att hafva upptecknat en oändlighet med mått och vigter, alla, efter hvad vi kunna förstå, tillhörande konstens ena del, dess med siffror angifbara *form*, materia, gnugga händerna af glädje öfver att hafva lyckats uppfatta och uppteckna hela konsten. Sedan dessa *Pedantuzzo* med en långt öfver allt beröm befintlig, outtröttlig omsorg, uppmätt ynglingarnes och gossarnes bröstkorgar, omkretsen på deras armar och ben, allt i tum och linier samt muskelkraften i ℔ och ort, äfvensom noga jemfört de erhållna siffrorna med motsvarande från föregående undersökningar,

säga de: *den förra metoden är onekligen att föredraga; ty det är ju ett rent spektakel att bråka med den senare, då man på ett enklare och beqvämare sätt kan, genom användande af apparater, eller deras fränder, utveckla den för menniskoslägtet så dyrbara lifskraften . . . . och om det möjligen går något långsammare, så kan saken lätt hjelpas derigenom, att man låter ungdomen under en längre tid sitta i apparaterna och insupa lifskraft, eller påverkas af deras metodfränder* [3]).

Derefter komma åtskilliga medlemmar af *Gladiatóre-gruppen,* dessa våra aktade yrkesbröder och andra medborgare, hvilka liksom erinra oss om den *förhistoriska tiden,* då man här och der i urskogarne stötte på uroxar, mammuth- och andra djur, hvilkas obeskrifliga styrka och vildhet *då* väckte både skräck och förvåning samt *nu* orsakar, att man är ganska belåten med att endast kunna få se dem som uppstoppade. Dessa aktade *Gladiatóre* mäta och väga lika noga och uppmärksamt som våra *Pedantuzzo;* men behöfva hvarken förstoringsglas eller små vigter. De föredraga visserligen den senare metoden; men om, vid uppskattningen af dess resultater, det ej erhållits sådana mått och vigter, som vi anse för och benämna: *förhistoriska,* så hånle de äfven åt den, sägande: *det der som utvecklats är en sådan ömklighet, att det ej bör och kan få namn, heder och värdighet af lifskraft.*

Slutligen komma medlemmar af den stora *Krabbsaltare-gruppen,* dessa aktade yrkesbröder och andra medborgare, hvilka troligen erhållit sitt binamn deraf, att de erinra om

[3]) I *Sverige,* helt nyligen, på fullt allvar samt under en tid, då man ständigt hört talas om samt läst i tryck, att landets *Försvarsverk* måste stärkas och dess *ungdom* lifvas, är föreslaget: *att vid Elementarläroverken drifva gymnastiken med användande af . . . . mekaniska apparater!*

Utgifvaren.

en klass aktningsvärda yrkesidkare, som åter troligen erhållit deras genom att de, under en längre tids behandlande af för rörelseelementet ej benägna varelser, synas blifvit af dessa smittade, erhållit en inverkan på egen personlighet. Dessa aktade *Krabbsaltare* betrakta de båda metoderna från många olika synpunkter: teoretiska, praktiska samt teoretiskt-praktiska; orda mycket om den ädla *lifskraften* och den stora vigten för generationerna af att densamma lifvas och uppehålles, m. m.; men att af dem få ett bestämdt omdöme, angifvande hvilkendera af de tvenne metoderna som, enligt deras åsigt, är den lämpligaste i och för nämnda ädla krafts utvecklande, äfvensom hvad de egentligen mena med det så ofta använda ordet .... det var just det man omöjligen kunde erhålla någon upplysning om.

Var *Fäktmästare-förening* har en uppfattning af *lifskraften*, hvilken temligen skiljer sig från nämnda gruppers. Vår uttryktes temligen troget af en liten gosse på *Stads-gymnastiken N:o V*, då han i ämnet frågades vid en examen, beskrifven af den utaf oss alla så värderade signora *Adina* i hennes *Dagbok*, ur hvilken jag anför följande:

Kask. Jag har *Dagboken*, hvilken egentligen innehåller beskrifningar öfver åtskilliga gymnastiskt-militära examina, alla angifvande den italienska ungdomens uppfattning och begrepp i dessa ämnen. Vill du låna hem *Dagboken?*

Calle. Inte' nu .... framdeles .... det kan blifva tids nog.

Kask. Som du önskar. Jag fortsätter med *Castigliones* utdrag ur *Dagboken:*

"Hvad heter du och hvad heter din fader, min lilla gosse?"

"Hvad jag heter? .... och hvad min fader heter? .... Jag heter som min fader och han som jag: *Pietro*."

"Hvilket yrke har du .... och hvilket yrke har din fader?"

"Hvilket yrke?.... Jag gör som han och han som jag: fiskar der ute på golfen."

"Se ej så förvånad ut, lilla *Pietro* .... Du kan säkerligen upplysa mig om betydelsen af ett ord, som jag ofta hört på gymnastikerna: *lifskraft?* Hvad kan det ordet egentligen betyda? Hvad har eder lärare yttrat om denna kraft?

""Yttrat om denna kraft".... "yttrat".... Jo! signore *Bellamáre* säjer: att i alla växter, djur och menniskor finnes en *inneboende kraft*, som ständigt brottas eller fäktar kontra med *döden*, och den skulle ha' något enkom namn och kallades: *lifskraft* .... å så säjer han: att den kraften kan ökas och minskas; men ej mätas i hästkrafter, eller på annat vanligt sätt.... å så säjer han: att en mindre del af kraften kan mätas på vanligt sätt, och den kallas: *kroppskraft* .... å så säjer han: att om en gosse känner sej lifvad för att brottas, fäkta, rida, dansa, sjunga, hvissla, och sådant der, så bevisar det vanligen att *lifskraften* under nappataget ligger öfver; men om han går och hänger och ser svår ut, som en annan döddansare, så bevisar det att *döden* ligger öfver .... å så säjer han: när *döden* ligger starkt öfver, bör gossen först skötas af en läkare och, sedan han blifvit något bättre, skickas till en stallmästare, eller fäktmästare, för att rigtigt kureras.... å så säjer han: att *döden* till sluts alltid kommer ohjelpligt öfver och att det är bra; ty eljest skulle hela vida verlden bli' fullpackad med gubbar och käringar, som ej vore bra .... å så säjer han mycket, mycket annat, signore *Luigi Bellamáre*."

Eleverna vid *Stadsgymnastiken N:o IV* finna sålunda:

att våra aktade *Spiritóso* förstå med uttrycket: *lifskraft*, någonting i alla afseenden *omätbart*, någonting luftigt och lustigt, formlöst, i rymden sväfvande emellan himmel och jord, någonting som ej af någon kan uppfattas, ej ens af dem sjelfva

att våra aktade *Pedantuzzo* med uttrycket mena: någonting som kan fullständigt, i dess minsta underafdelningar säkert uppmätas och med siffror uttryckas;

att våra aktade *Gladiatóre* hafva samma uppfattning, ehuru de ej värda sig om att mäta, väga och uppskrifva, så vida ej *förhistoriska* mätt- och vägningsresultater kunna påräknas;

att vara aktade *Krabbsaltares* asigt ej uttryckes, samt

att lilla *Pietro* har sitt hufvud för sig, synes anse: att en del af *lifskraften* kan med *jordiska mått* bestämmas derföre, att denna del är nära beslägtad med allas vår moder, jorden; men att de äro oanvändbara i och för uppmätandet af den andra delen derföre, att den ej är med henne befryndad. *Pietro* synes äfven anse: att en jette i storlek och kroppsstyrka understundom brottas eller fäktar kontra med den förintande kraften sämre än en kroppsligt svagare, äfvensom att det för *menniskan* synes vara af mindre vigt att länge kunna motstå förgängelsen än att hon, under den pågående striden, ständigt känner sig lifvad för att densamma fortsätta, att, som han uttryckte sig: vara "lifvad för att brottas, fäkta, rida, dansa, sjunga, hvissla och sådant der."

Fäktmästare-föreningen anser, med stöd af lång erfarenhet, att det i allmänhet är svarare att *uppväcka lifskraft*, än att lämpligt *leda* en fullt vaken, särdeles derföre att den förra operationen vanligen anses onödig och derföre framkallar ett segare motstånd än den senare, hvars vigt åtminstone inses af rätt många. Om någonting af större betydelse skall utföras, t. ex. genomgripande förändringar i ett lands *Försvarsverk*, och nationen, med afseende å hvad härtill hör, händelsevis befinner sig i en djup slummer, så anse vi, för var del, att man först bör försöka vänligt väcka slumrerskan och derefter leda henne in i de nya gemaken,

formerna, eller, om hennes slummer är så djup, att den trotsar hvarje väckningsförsök, bör först sjelfva ruskningsoperationen och derefter vandringen till de nya gemaken företagas med hennes *barn;* men denna föreställning delas ej af flertalet, som synes anse: att man gerna kan och bör *framföra en somnambul med sina små somnambuler* ......

Calle. Hvad var det?

Kask. Känner ej .... utländska .... betyder måhända: *gammal trögrote* med sina *unga trögrotar* ....

Calle. "*Unga trögrotar*"?

Kask. Sådana der ynglingar, kan jag förstå, som alltid tänka, men akta sej för att säja: "*Allmänna värnpligten*, den är nog bra, bara den ej börjar förr än *se'n ja' slutat ex'eera bevärning*" .... sådana der egennyttiga ynglingar, som ej bry sej det minsta om: att när "*ja' slutat ex'eera*", så är det en annan som ska' börja .... sådana der, som alltid tänka på *jag och jag* samt det som är beqvämligt och bra för *mej och mej* .... Författaren fortsätter så:

För verkligt skickliga konstnärer i vår väg äro de största svårigheterna vanligen, så väl med afseende å väckningen som ledningen, af *ekonomisk* natur. Det är ju klart, att den bästa *förening* af vilja, instruktionsfärdighet, m. m., omöjligen kan någonting uträtta om den saknar lämpligt öfningsrum m. fl. materiela vilkor för rörelsens drifvande. Vår *Förening* kan derföre ej nog ofta och varmt framställa dess beundran för vår upplysta och förutseende *Kommunalstyrelse*[4]) som, från det ögonblick då man tydligen insåg att *Allmänna värnpligten* var i antågande, försedde hvarje af stadens hufvuddelar med en af dessa storartade *Stadsgymnastiker*, hvilka dels äro *föreningspunkter* för stadsde-

[4]) Svarande emot *Stockholms Stadsfullmäktige*.

Utgifvaren.

lens skolungdom från olika läroverk och skolor, dels kunna betraktas som *utvecklings-apparater* för lifskraft samt färdighet i och begrepp om åtskilligt i militärväg, som *framtidsarméerna* önska och vänta af den uppväxande hoppfulla ungdomen.

Under dessa lyckliga förhållanden kan en skicklig lärare någonting uträtta, särdeles om och då, som vid *Stadsgymnastikerna* alltid varit händelsen, han så väl hos ungdomen som dess målsmän kan säkert påräkna ett klart inseende och uppfattande af öfriga vilkor för att rörelsen skall kunna fördelaktigt verka.

Men detta inseende är ej öfverallt att påräkna hos elever och deras målsmän .... t. o. m., så oförklarligt det än förefaller, ej hos åtskilliga *lärare*. hvilka, genom en besynnerlig blindhet, motverka hvad konsten kan åstadkomma, så väl med afseende å *väckning* som den väckta kraftens ändamålsenliga *ledning*. För att närmare förtydliga min mening önskar jag anföra följande ur en dagbok, förd af den utaf oss alla så aktade signora *Adina* — — — —

— — — — — — — — — — — — — —

"Min bästa man .... förstår du mig ej .... förstår du ej ren italienska .... t. ex. när du höll ditt så utpuffade och berömda föredrag i det der amerikanska sällskapet ...."

"Menar du i sällskapet: "*The philantropic association?*"

"Nej, i det andra .... det var ej på "*äschen*" ......"

"Menar du i sällskapet: *The philosophical company?*"

"Ja .... ett charmant *kompani!* ..... När du satt der i din katheder, så utomordentligt djupsinnig och orerade *filantropi*: talade tvärsäkert om att man skall handtera gossar så, att jag ofrivilligt måste tänka på *glasvaror*, och att. om man ej följer din ordination, förstöres deras *ambition*, fullständigt, totalt, ohjelpligt .... så lutade sig lilla

Hector till mig och hviskade: "*Madre!.... hade Horatius Cocles, Mucius Scævola, Pompejus, Julius Cæsar och de andra hjeltarne ingen ambition?*""

"Hvad menade lilla *Hector* med det der?"

"Hvad han menade?.... han menade, naturligtvis, att alla dessa hjeltar blifvit efterhållna, ej betraktade som *glaspojkar*, innan de blefvo hjeltar; ty det hörde till den tidens goda och kloka sed.... men så är det: när du sitter i din katheder och orerar *filantropi*, så märker du ganska väl alla dina själafränder, som oupphörligen ropa: "*brava! brava!*"; men hvarken du eller en enda af dem märker den der långa figuren, som står bakom dig och skrattar, både åt oratorn och åt dem.........."

"Stod det någon bakom mig och skrattade?"

"*S:ta Maria!*, hvad du är.... det der långa, långa benranglet, *verldshistorien*, naturligtvis, som lilla *Hector* genast fick ögonen på; men som du och *brava-isterna*, i eder outgrundeliga djupsinnighet ej märkte, naturligtvis..... Tror du att *verldshistorien* kan göra annat än skratta åt sådana der opraktiska föredrag?.... Men hvad blifver följden af rigtig eller origtig uppfattning i sådant der? Jo, om jag går till *Stadsgymnastikerna*, så får jag se en rask, liflig och treflig ungdom, på hvilken man genast kan se att dess *lifskraft* blifvit både väckt och väl ledd; men om jag betraktar dina elever.... de se ju ut som *halfrakna ugglungar, ruggiga och fula, som ej ens kunna fördraga det blekaste och mildaste ljus*.... och dock utbasunas de af dig och dina skrifkunniga vänner i alnslånga artiklar i *Diario Ginnastica* och en mängd andra gazettor, som i högsta måtto utmärkta *befälsämnen*, för hvilka *Italia och dess armé* böra vara mycket tacksamma emot dig!.... det der är ju ett rysligt *sjelfbedrägeri*.... eller, måhända?.... jag vet ej rigtigt huruledes jag skall uttrycka mig.... Hur var namnet p

den der vackra valsen, som vi i går afton hörde på *Piazzan?* Jag vill minnas att på programmet stod: "*Die Charlatanen. Wals von Gungl*".... var det så?"

"Jag tror du har rätt, min *Adina;* men om äfven så är.... hvad har den valsen för *samband* med mina artiklar?"

"Kära du.... du sade ju i ett af dina föredrag: "Forskaren inser ett bestämdt *samband* emellan allt här i verlden, från det största och till det minsta".... sålunda bör väl en så djupsinnig forskare, som du onekligen är, inse att det finnes ett samband emellan dina alnslånga artiklar i *Diario Ginnastica och Gungl's lilla nätta vals: "Die Charlatanen"?....* Vet du, men blif för all del ej ond eller led-

sen, att när jag ser på dina elever, blifver jag så svårmodig och ängslig, känner liksom en dolk genomtränga mitt

bröst och tänker: så olyckligt det skulle vara, om *Napolis* hela ungdom vore så der ruggig och halfvaken; men känner en lättnad, blifver upplifvad och glad, så snart jag får se ungdomen på *Stadsgymnastikerna* .... och derföre är det väl ej besynnerligt att jag egnar en vänlig känsla åt dem. som egnat så mycken omsorg åt och så väl skött rörelsen der?

""Vänlig" .... tror nog det, *minst* .... och jag tycker. för min del, att hvarje af de der herrarne är en stor man. en koloss .... större än den bredbenta kolossen på *Rhodus*."

""Bredbenta".... det der är ju bara *afundsjuka*, mycket kolossalare och bredbentare än kolossen på *Rhodus!* Jag har ej påstått att de äro stora män, endast skickliga lärare, som sköta sin sak väl .... och jag tänker ej endast på dem, utan äfven på alla dessa snälla herrar i *Municipalrådets och Kommunalstyrelsens afdelningar och underafdelningar* [5]) som, ehuru de äro öfverhopade med vigtiga omsorger för gator, broar, fattigvård, m. m. i oändlighet, dock egnat en så vacker omsorg och stor kostnad i och för "uppehållandet och ledandet af ungdomens *lifskraft*." som signore *Luigi Bellamáre* säger .... jag skulle så gerna vilja tacka dem allesammans ......"

"Kanske omfamna dem *allesammans?*"

"Hvarföre icke?"

"Tror nog det .... *allesammans* .... tror nog det."

"Blifver du nu äfven *svartsjuk?* Nog är det emellertid bra besynnerligt, att man ej skall kunna få vara tacksam emot personer, hvilka skött sin sak så utmärkt väl, som lärarne vid *Stadgymnastikerna* onekligen gjort, utan att det skall uppväcka en *afundsjuka*, svart som natten .... och emot personer, hvilka satt de förra i tillfälle att verka nyttigt, utan att det skall uppväcka en lika dyster *svartsjuka*....

[5]) Svarande emot *Stockholms Stadsfullmägtiges nämnder* och deras *Afdelningar*.

Utgifvaren.

och nog är det bra besynnerliga saker man får höra af dig och dina själafränder på våra *gymnastiska soiréer:* bara systemer och former, former och systemer; men ingen *själ*, ingen *anda* i alltsammans .... endast ett exempel och rörande det der *militära:* att alla dessa stora förändringar, som det talas så mycket om, röra sig ungefärligen som *krabbor*, det komma nu alla öfverens om och äfvenledes derom, att följden kan blifva: *ett obehagligt och hemskt uppraknande om och då ett krig plötsligt inträffar*. Huruledes taga ni saken? Ni tala oupphörligen om att det borde finnas så och så många befäl, man, öfningsdagar och öfningstimmar, indelade så och så; men tänka ej det minsta på huruledes det bör förfaras för att allt detta skall kunna blifva en *verklighet*, åtminstone komma fram något lifligare än krabban. Huruledes taga signore *Castiglione* och hans själafränder samma sak? De säga äfven att det och det bör finnas samt ordnas så och så; men tillägga, att man måste försöka *framkalla en kraft*, som kan framdrifva alltsammans, samt att, om det möjligen skulle se litet dunkelt ut med afseende å att kunna väcka densamma hos de *äldre*, hvilka hafva så mycket att bestyra och tänka på, särdeles för de *yngre* och deras välbefinnande, bör ett försök göras med ungdomen sjelf... och de tala ej endast om saken, utan försöka äfven att verka *praktiskt*. Nog är det bra rolígt att se det väckningsförsök som gjorts vid *Stadsgymnasisterna*, lifvet och farten i öfningarne, det tycka alla utom ...."

"Jo-jo-men! .... Den stora, af mig så särdeles högt estimerade publiken, den har alltid tyckt om: konstrideri, lindanseri, akrobateri, positiveri .... och annat organismförstörande charlataneri."

"Den der visan har du sjungit så många gånger, att den nu bör anses som utsliten .... Lika väl som det er-

fordras en *kraft* för att drifva allt annat, en väderqvarn, hvad som helst, sammalunda bör väl händelsen äfven vara med det *militära?* .... Att en sådan nu saknas här, det synes troligt af *krabbgången* .... och att den *lifskraft*, som man nu försöker väcka hos ungdomen vid *Stadsgymnastikerna*, äfven gifves en lämplig *ledning och rigtning*, det tycka alla *opartiska* som höra på der anstälda examina. Nog är det roligt att få höra så enkla och tydliga svar rörande arméers sammansättning, olika vapenslags användning, m. m., dels af ynglingar och dels af helt små parvlar, särdeles när man betänker, att hela undervisningen utförts på den *frivilliga vägen*, som i en slöjdskola, genom muntliga föredrag och små lämpliga skrifter, olika för ynglingarne och för de små parvlarne ...."

"Jo-jo-men! .... Dessa af publiken och min hustru så gerna sedda och hörda, utmärkta ynglingar och söta parvlar, de blifva nog *bredbenta kolosser* allesammans, endast de få lefva och utveckla sig under den utmärkta undervisningen."

"Blif ej ond, snälla du .... Jag medgifver gerna, att du och dina själafränder äro öfverlägsna i *lärdom och tänkande*, äfven som att det är egentligen endast i en sak, som fäktmästarne äro öfverlägsna, och att de äro öfverlägsna i denna, det rå de ej för .... det förefaller mig att de hafva ett visst *väderkorn*, en sorts *instinkt* ...."

"Ja .... som hundar, räfvar och vargar."

"En vacker och snäll liknelse! .... Att de emellertid vädra *stormiga tider* och vilja försöka bereda ungdomen för dem, det förefaller mig troligt af deras rastlösa bemödande att få *militära begrepp* i denna ungdom, ur hvilken *befälsämnen och monitörer* skola utgå, deras brakande för att nu leda dem, som framdeles sjelfva skola leda. Snälla du! .... om det ej är skadligt för din lärdom, så försök att sjelf

vädra, som "hundar, räfvar och vargar" bruka göra .... försök att väcka dina elevers *lifskraft*, så att de ej likna ungleungar och glaspojkar .... försök att gifva lifskraften en lämplig *rigtning* .... försök att lära dina elever att *hålla reda på sig sjelfva och hvarandra* .... och gif dem ej *endast systemer*, torra som gamla skeppsskorpor, att knapra på! .... Men nu hafva vi talat tillräckligt om sådant der, nu kan du just vara snäll och följa mig på spektaklet?"

"Som du önskar. *Adina* .... Skola vi gå till den tyska truppen och se: "*Der Fechter von Ravenna, von Friedrich von Halm?*"

"Nej tack! Fäktare kan jag nog få mitt lystmäte på, utan att behöfva betala biljett, och dessutom är det väl många von, von, von .... Låtom oss gå på Operan."

"Som du vill, min *Adina*."

— — — — — — — — — — — — — —

Kask. Det är nog så, som jag alltid påstått: *fruntimmer äro värst!* Du kan ej tro så frun i sin dagbok går åt sin man och egentligen derföre, att den stackars karlen ej kan rycka upp sina elever; men enligt min tro har frun nog rätt deruti, att sådana der sömniga kurrar ej passa till *befäl*, ej ens som *rekryter* äro att hurra för .... men hennes man kan nog äfven hafva rätt då han helt vemodigt skrifver: *Man bör beklaga min position, om man betänker hvad det vill säga, att nödgas ständigt bo under samma tak med en inkarnerad opposition.*" Författaren af *Kontrapunkten* fortsätter så:

Det ligger en djup sanning i signora *Adinas* ord. Om man föreställer sig att *Kommunalstyrelsen* i hvarje af vara större städer skulle förfara lika fosterländskt som var gjort: men att i hvarje af de salunda uppförda och organiserade *Stadsgymnastikerna* den ledande viljan och konstuppfattningen liknade signora *Adinas* mans, sa erhölles för de stora

materiela uppoffringarne en valuta som, enligt var *Förenings* åsigt, hvarken *Italia* eller dess *arméer* hade nytta af.

Jag afslutar nu behandlingen af *Thesen* med den förklaring: att jag med särdeles nöje attesterar signorans omdöme rörande den ungdom, som rör sig vid *Stadsgymnastikerna* .... denna ungdom, hvilken ej i något afseende erinrar om dessa beklagansvärda "*halfvakna ugglenngar, ruggiga och fula, som ej ens kunna fördraga det blekaste och mildaste ljus*", eller dessa lika beklagliga, sköra "*glaspojkar*", på hvilka bör skrifvas: "*aktas för stöt*" .... denna ungdom, hvars hållning, uppförande, skickighet i öfningar, förmåga att hålla reda på sig sjelfva och hvarandra, m. m., utgör ett vackert prof på den *förening af utmärkt anda och utmärkt form, som hvarje sann konstnär så högt värderar*.... och hvilken säkerligen lika högt värderas af det der långa, långa benranglet, som lilla *Hector* genast fick ögonen på.

Napoli ....

Giuzeppi Devéra.
Fäktmästare och Föreståndare för
Stadsgymnastiken N:o IV.

Calle. Ja' förstod ej mycket af den der *punkten.*

Kask. Inte' ja' heller; men att vi ej gjorde det var ej besynnerligt, ty den är skrifven för *bildad ungdom:* hvitmössor, kadett-volontärer, volontärer, äldre elementarister och annat sådant der folk, som nog förstå punkterna och mycket annat, förstås .... men du, *Calle,* är ej bildad och *jag* är ej ung.

Calle. Men, herr konstapel: inte' såg ja' något *Museum* i den der punkten.

Kask. Inte' ja' heller: men tyckte mej liksom se skymten af en *bit Museum* i orden: "*den förening af utmärkt anda och utmärkt form, som hvarje sann konstnär så högt*

värderar".... Kanske en större bit skymtar fram i den andra *Kontrapunkten*, som lyder så:

Kontrapunkt N:o LX.

Thes.

Fäktmästare-föreningen, hvilken lemnat oss så många värdefulla upplysningar om, som den uttrycker sig: "*Den Gymnastiska rörelsen och Folkbeväpningsrörelsen uti Europa*".... kan och vill *Föreningen* vara så snäll och lemna oss några upplysningar om dessa rörelser ifrån mera aflägsna länder, t. ex. *China*, *Mesopotamien*, *Malacca*, *Japan*, *Sandvichsöarne*, *Eldslandet*, m. fl., som i nu utkomna *Kontrapunkter* ej blifvit behandlade?

Många intresserade elever
från alla Stadsgymnastikerna.

Behandling.

Visserligen, visserligen kan och vill *Fäktmästare-föreningen* "vara så snäll" och göra det .... och den finner med stor glädje, att elevernas intresse för nämnda vigtiga rörelser ej later sig innestängas af *Europas* trånga gränser.

Vi veta alla, att äfven langt utom *Eropa* pågår nu en rörelse för att ordna ländernas *Försvarsverk* i öfverensstämmelse med de inom denna verldsdel bäst utförda, äfven som att *Japan* gjort betydliga ansträngningar, så väl i nämnda afseende som för att förskaffa sig europeisk kultur i allmänhet. Ett större antal europeiska officerare och skolmän hafva inkallats för att på bästa sätt ordna i öfverensstämmelse med godkända mönster och bildade japaneser hafva besökt *Europa* för att i hemlandet taga närmare kännedom om dem.

Vår *Förening*, alltid vaksam och vetgirig med afseende å allt som rör *framtidsarméernas* bildande, beslöt att sända en missionär till *Japan*, för att närmare undersöka huruledes det stora reformatoriska arbetet tog sig ut. Med anledning af att man i nämnda land ej ännu kunde hafva en klar uppfattning af den *Gymnastiska rörelsen*, af *Folkbeväpningsrörelsen* samt hvad af dessa rörelser som bör motverkas och hvad som bör tagas vara på i och för *framtidsarméernas* ändamålsenliga bildande, detta skiljande af agnar från hvete, hvilket är af så stor vigt vid utförandet af framtidsarbeten, tillrådde vi vår missionär att medtaga och alltid hafva till hands: *en mycket stor tålamodspåse*.

Vi veta, att för en *fäktare* är af hufvudsaklig vigt, att hafva ett s. k. *fäktareöga*, hvilket hastigt, lugnt och säkert följer motståndarens rörelser, äfven som att för en *fäktmästare* är af lika stor vigt att han har ett s. k. *fäktareöra*, hvilket hastigt, lugnt och säkert följer opinionsströmmarne och, erinrande om kapellmästarens, förmår att under många olika stämmors samtidiga sorlande urskilja hvarjes rena och falska toner, hvarefter den förre med ledning af det uppfattade ordnar sina manövrer.

Af denna orsak undersökte *Föreningen* före utväljandet noga ögon och öron på många kandidater, hvarefter den utvalde afreste till ort och ställe samt hemsände efter någon tids förlopp följande:

Rapport

till Fäktmästare-föreningen i Napoli!

Anländ till *Jeddo* samt efter att derifrån hafva gjort åtskilliga kortare och längre utflygter till landsbygden, har jag visserligen funnit att ett större *kulturhistoriskt* äfvensom ett större *militärorganisatoriskt* arbete nu här pågår; men i betraktande deraf att, i sjelfva *Jeddo*, opinion-ström-

marne endast periodvis, samtidigt med representanternes sammanträden, hafva detta om vårfloden erinrande, ungdomsfriska och starka sorlande, äfven som att det då på ett högst betänkligt sätt hastigt aftager under strömmarnes lopp nedåt landsbygden, befarar jag att deras kraft behöfver betydligt stärkas genom tillflöden från ännu förbisedda och ej begagnade källor, innan någonting af särdeles vigt och värde kan åstadkommas med afseende å *Japans försvarsverk*.

Hvad åter den *allmänna kulturen* angår, har den redan en rätt betydlig höjd samt är utbredd och jemnt fördelad så godt som öfver hela landet. Man kan ej annat än beundra *Mikadons* samt öfriga för denna kulturs allmänna spridande ifrande personers bemödanden, särdeles då man betänker den seghet med hvilken åtskilliga *privilegierade klasser* helt nyligen försvarade från förfädren ärfda företrädesrättigheter, bland andra den, visserligen om en viss sjelfkänsla och sjelftillräcklighet vittnande rättigheten att, då man kände sig knuffad, eller af domstol ansågs saker, sjelf få uppskära sin mage, hvilken rättighet att *få skada sig sjelf* emellertid så flitigt och onödigtvis begagnades af dessa klasser att de, som enligt historiens tydliga vittnesbörd gjort *Japan* ovärderliga tjenster och framkallat dess forna makt och glans, vid bortgången ur tiden kunde betraktas som *sjelfspillingar*.

Med anledning af nämnda *allmänna kultur* önskar jag anmärka, att den understundom angifver ett väl utpregladt *formsinne* af egendomlig beskaffenhet, bland åtskilligt annat nu yttrande sig under *språkstrider*, hvilka stundom genom häftighet och oförsonlighet erinra om forna strider hos oss emellan *guelfer och ghibelliner*. Dessa språkstrider afse vanligen ej huruledes tankar böra framställas för att erhålla en *lätt uppfattbar, eller behaglig form*, utan ett och annat som med den saken ej just har mycket att skaffa.

Striderna hafva aldrig afsett att försöka åstadkomma en *rättskrifning*, hvilken innebär en opposition emot, eller en förmedling emellan många här förekommande, *separatistiska stilar*, t. ex. domstols-stilen, handels-stilen, kyrko-stilen, embets-stilen, militär-stilen, m. fl., af hvilka de flesta synas ej hafva tagit till hufvudföremål: *det lätt uppfattbara, eller det behagliga*, utgöra en sorts dialekter af den rena japanskan.... utan striderna hafva vanligen rört form af annan beskaffenhet: huruledes en sak bör *benämnas* och ett ord *stafvas*. Nu, t. ex., pågår en förbittrad strid om: *böra Japans inbyggare benämnas japaneser eller japaner, och bör begynnelsebokstafven för landets och dess inbyggares namn vara j, eller y?* Jag tycker visserligen, att det ej kan göra detsamma huruledes denna folkstam benämnes samt dess och landets namn stafvas; men det förefaller mig vara af mindre vigt än att dessa, på civilisationens arena så villigt med *j* eller *y* i têten framilande *apaneser* och *apaner* hafva tankar af den redighet och klarhet samt uttrycka dem på ett sådant sätt, att det öfverensstämmer med beskaffenheten af den använda vägen.... äfven som att man ej med ordet *rättskrifning* bör utmärka egenskaper, hvilka tillsammantagna endast utgöra en del af det hela. Emellertid: då det kan synas vara väl djerft af en utländing att bestämdt ansluta sig till ett af dessa fientliga *språkforskareläger*, använder jag hädanefter omvexlande så väl de båda benämningarna å som den olika stafningen af namnet på *Japans*, eller *Yapans* särdeles aktningsvärda, gästvänliga och trefliga inbyggare.

Då, enligt *Föreningens* uppfattning, det bör finnas ett visst samband emellan *Undervisningsverkets och Försvarsverkets* ordnande, åtminstone så, att ej det förras motverkar det senares, har jag tagit härvarande skolor, läroverk och universiteter i betraktande, försökande att, efter ett

småningom utfördt uppklättrande från de förra, taga det hela i betraktande från pyramidens spets.

Folkskoleväsendet är särdeles omsorgsfullt ordnadt och *Jeddo* har föregått med ett storartadt och vackert exempel. Det enda jag möjligen skulle önska anmärka är: att skolan ej ger undervisning i *yrkesfärdighet;* men rättvisligen bör uppmärksamheten fästas derpå, att denna tillämpning är lika kostsam samt svår att utföra, som önskvärd.

Slöjdskoleväsendet är äfven mycket beaktadt; men skulle möjligen kunna gifva anledning till en liknande anmärkning, d. v. s. att skolan hufvudsakligen lemnar undervisning uti ämnen, som utgöra förberedelse till yrkesfärdighet, och obetydligt i deras tillämpning.

Läroverkens ordnande synes ej ännu hafva ledt till en önskvärd, stadgad form. Ständiga strider emellan det *klassiska och det reala* .... alldeles som i *Europa*. Öfvertygad derom, att det förras kämpar egentligen ifra för den *ungdomliga friskhet i anda och tankar,* som utmärka de personer, hvilka i tal och skrift förde de klassiska folkens talan samt sträfva för att inympa densamma på nutiden; men ej på minsta sätt ifra för en *formalism,* erinrande om nu pågående strider emellan *yapaneser och yapaner,* har jag med hull och har slutit mig till de klassiska kämparne.

Universitetet, läroverkspyramidens spets, synes vara i en ständigt gungande rörelse, troligen till en del orsakad af att underliggande lager ej ännu erhållit en fullt stadgad form.

Ett samband emellan *Undervisningsverket och Försvarsverket* finnes visserligen, nemligen bestående uti åtskilliga gymnastiska och militära öfningar; men det är, som i *Europa,* ej särdeles starkt förenande, åtminstone ej till den grad som var *Förening* anser önskligt och nödvändigt för *framtidsarméernas* ändamålsenliga bildande.

Då jag från spetsen tog hela den sakta gungande pyramiden i betraktande, föreföll det som om jag befunnit mig på toppen af en *Ark*, liggande på svaj och ridande för sitt ankare samt varligt gungande upp och ned, åt styrbord och åt babord. Då jag emellertid platt intet förstår af detta *uppfostrande språk*, som talas af dessa utländska och inländska pädagogiska böljor, dyningar och strömmar, hvilka utgöra synliga orsaker till *Arkens* rörelser, har jag ej särdeles lystrat till deras brusande och sorlande .... utan hufvudsakligen till opinion-strömmarnes inom densamma, särdeles de som röra sig bland *Japans* på en högre bildningsgrad uppklättrade ungdom derföre, att det är ur den som landets *framtidarméers befälsämnen och monitörer* i allmänhet skola utgå.

Nedstigande från toppen och inträdande i den egentliga *Arken*, hörde jag öfver allt ett sakta mumlande, angifvande utanlexors inlärande; men förmärkte ej några strömmar, åtminstone ej betydligare, som angåfvo ofördelaktiga eller fördelaktiga omdömen rörande det lästa, till hvilkas bildande ungdomen syntes hafva väl brådtom. Det låg någonting *rastlöst* i hela verksamheten.

Fliten gladde mig myeket, såsom bevisande dessa unga *yapaners* rastlösa sträfvan på bildningens arena .... saknaden af opinion-strömmar rörande *beskaffenheten* af det lästa gladde mig äfven myeket, naturligtvis emedan det bevisade att ungdomen var liksom *vaccinerad* emot och derföre ej emottaglig för denna smittosamma *kritiskhet*, detta förfärliga gift som, liknande *äpplet uti Eden*, synes utgöra den farligaste frukten på nutidens och framtidens kunskapsträd .... beklagligen lika lätt åtkomlig för *ungdomen* under dess vandring i kunskapens lustgård, som det olyeksaliga äpplet fordom blef för *Adam*, genom hans *hustrus* vänlighet .... och som ännu, i den dag som i dag är, *pilgrimerna* äro

åtkomliga för kolera, spetelska och pest under deras mödosamma vandring till *Mecca*.

Jag önskade undvika att störande inverka på ungdomens ifriga studerande och väntade derföre tills att en kortare rast inträffade då jag, genom till de äldre eleverna framkastade ord undersökte, om några *gymnastiska och militära strömmar* bildat sig under motsvarande öfningar. De hade troligen drifvits slappare än läsningen, ty jag anmärkte åtskilliga strömmar, af hvilka somliga sorlade så *starkt och kritiskt*, att jag med en viss hemsk känsla tänkte på att ungdomen, under dess vandring på den *gymnastiskt-militära vägen*, möjligen kunde råka lika illa ut som *Evas*, af henne så kärleksfullt omhuldade man, uti *Eden*, och som pilgrimerna under deras mödosamma vandring till *Mecca*. Strömmarnes sorl rörde emellertid ej s. k. *metoder*, m. m. i denna väg, utan egentligen *gymnastiskt-sociala samt militäriskt-organisatoriska* förslag. En ström sorlade, t. ex., ytterst häftigt emot ett af mig väckt förslag om att i *Jeddo* anlägga sådana *Stadsgymnastiker*, som de vi hafva i *Napoli*. Den sorlade ungefärligen så: "*Hur kan man väl begära att vi skola öfvas tillsammans med småpysarne? . . . . det skulle blifva både obehagligt och genant.*" I öfverensstämmelse med föreskriften i vara statuter gick jag genast ur linien, förklarande att jag säkerligen misstagit mig, att förslaget var odugligt, m. m. d. Med afseende a nu ifragasatta, militära organisationsförslag, sorlade atskilliga strömmar, mera eller mindre kritiskt och alla samtidigt uttryckande en *undran* om det och det skulle blifva sa eller sa. Sorlandet angaf en stark deltagande känsla för det älskade *Yapans* framtida öde, ganska naturlig hos dessa unga lefnadsfriska *yapaneser* och *yapaner*.

Jag anmärkte särskildt tvenne strömmar, hvilkas sorlande uttryckte sympati för vissa former med afseende å

Försvarsverkets ordnande: den ena undrade öfver att styrelsen ej ville låta det hvila på ren *japansk* grund, som strömmen tycktes anse hafva *granitens* fasthet; den andra undrade om representationen skulle antaga ett, hvilande på ren *preussisk* grund, hvilken strömmen ansåg hafva *diamantens* allt genomskärande förmåga. Jag gick genast ur linien, förklarande att äfven jag funderade på och undrade, om *graniten* eller *diamanten* borde väljas som grund för *Japans Försvarsverk.*

Huruvida de afböjande och lugnande ord, som jag under kastningarna ur linien fälde, utöfvade åsyftad verkan eller förklingade, det känner jag ej; ty rasten var snart slut och då öfverröstades genast de gymnastiska och militära stömmarnes sorl af *lexläsningens* entoniga och dofva mumlande.

Den japanska *Försvarspyramiden* förefaller mig äfven likna en *Ark* (ehuru försedd med *stridsbagge*), som ligger på svaj och rider för sitt ankare; emellanåt dykande djupt ned med fören, som om *baggen* ville samla sig till anfall, emellanåt körande den rätt upp, som om *baggen* ville gifva en grundlig rännare; än gungande styrbordshän, än babordshän, och emellanåt rörande sig och guppande så våldsamt, att det ser ut som om *eleven* skulle med kapsonlinan taga och draga *stallmästaren* med sig.

Jag gjorde åtskilliga besök i den militära *Arken* och märkte då, att man i en del af densamma arbetade mycket ifrigt under ett ofta upprepande af: ”*ja wohl, ja wohl!*”.... och i en annan del lika ifrigt under ett sakta gnolande på den *japanska folksången.* För öfrigt hördes, dels ett ensidigt gnisslande och knastrande af en mängd *centrumborrar*, dels djupa *snarkningar och insöfningssånger*, hvilka senare förefölllo mig besynnerliga och oväntade derföre, att *Arken* nyligen varit utsatt för några så starka dyningar,

kommande från *Gallia och Germania Magna*, att den vräkt till den grad våldsamt, än åt styrbord och än åt babord, att det stått som en kaskad ur hvardera sidans *spygatt* samt att de personer, hvilka skulle ansvara för navigeringen, genom dessa hastigt och våldsamt hvarandra aflösande krängningar erforo en obehaglig känsla, någonting qväljande, i det *materiela jagets medelpunkt* ....

Calle. Hvad var det?

Kask. Magen!

Jag försökte att erhålla en närmare kännedom om *beskaffenheten* af det arbete, som utfördes i *Arken* af alla dessa ifriga yrkesmän och märkte, att det tillverkade var särdeles väl och omsorgsfullt gjordt, vittnande om stor skicklighet; men hufvudsakligen af det slag, hvars värde af oss uttryckes med benämningen: *kolumnvärde.* Jag kunde ej förmärka något särdeles bemödande att, vid sidan af detsamma, få fram ett och annat af det slag, hvars värde ej kan med siffror uttryckas och införas i kolumner.... man syntes, med ett ord, ej bemöda sig om att försöka åstadkomma denna *balancering*, denna jemvigt emellan *själ och materia*, eller *anda och form*, som vår *Förening* så ifrigt, ofta fruktlöst, eftersträfvar.

Jag försökte, naturligtvis, att komma i samspråk och närmare beröring med alla dessa personer, hvilka af själ och hjerta arbetade på höjandet af *Japans* kultur, äfvensom på ordnandet och stärkandet af dess *Försvarsverk.* Många af dem voro militärer af olika grad; andra civila, tillhörande olika samhällsställning, fack och yrken, såsom: representanter, embetsmän, pädagoger, jordbrukare, köpmän, fabriksidkare, handtverksidkare, missionärer och prester tillhörande olika bekännelser, journalister d:o d:o, stallmästare, gymnaster, fäktmästare, simlärare d:o d:o.

Sedan en närmare bekantskap knutits emellan oss, anmodades jag om att hålla ett af dessa s. k. *"populära föredrag rörande ämnen, som stå på dagordningen"*, hvilka här i *Jeddo* ofta förekomma.

Jag anser mig böra meddela en berättelse öfver detta sammanträde och hoppas att *Föreningen*, äfven om den ej till fullo gillar mitt föredrag, dock finner att det utgör ett bemödande att följa föreskrifterna i våra *Statuters* trenne första §§, som, om minnet ej sviker mig, lyda så:

§ 1.

"*Föreningens* hufvudändamål är: att efter bästa förmåga försöka meddela *framtidsarméernas befälsämnen och monitörer* de enkla hufvudbegrepp rörande hvad till *stridskonsten och arméers välbefinnande* hör, som synes hafva föresväfvat mästarne på *Den stora fäktaresalen*."

§ 2.

"Dernäst följer samma ifriga bemödande, att efter bästa förmåga försöka meddela *ungdomen i allmänhet* de enkla hufvudbegrepp rörande de *gymnastiska konsternas* natur, mening och rätta tillämpning, äfvensom hvad till ungdomens *välbefinnande* hör, som synes hafva föresväfvat mästarne på *Den lilla fäktaresalen*."

§ 3.

"Om och då ledamot af *Föreningen*, under den långvariga och svåra kontrafäktning, som uppfyllandet af hvad i §§ 1 & 2 säges, säkerligen kommer att föranleda, stöter på en *okänd ström*, skall han först framkasta några af de idéer och föreställningar, som *Föreningen* gillar. Uppkommer då ett *skapligt brusande*, kan fäktaren försöka att på vanligt sätt inverka på strömmen; men om sorlandet är ytterst våldsamt samt benäget för att hufvudsakligen verka

genom *hejdlöshet och öfverröstning*, skall han genast kasta sig ur linien och tala strömmens språk, för att få densamma att fullt demaskera sig och ange, om dess källor tillhöra *stenåldern, bronsåldern, jernåldrarna .... eller de kopparfärgade indianerna .... eller jesuitergeneralen Ignaz Loyolas hjerna.*"

"Först efter denna undersökning, nödvändig för den kontrafäktning, som *framtidsidéers* framdrifvande erfordrar, bestämmes huruledes den skall utföras. *Flankanfall* äro i allmänhet att rekommendera."

Kask. Den der kontrafäktningen förstår jag mej inte rigtigt på. Missionärens föredrag och anmärkningar, rörande ett och annat som tilldragit sig under detsamma, lyda så:

Föredrag, hållet i Yeddo.

För en främling är det både angenämt och upplyftande att vara vittne till den *kulturhistoriska* äfven som till den *militärorganisatoriska* rörelse, som nu här pågå.

Jag kommer från ett långt bort beläget land. De känslor, som hvarje främling nu här måste erfara, de blifva liksom förstärkta om och då, som för mig är händelsen, hvad han här ser och hör väcker minnet af hvad förr sig tilldragit i hans kära fädernesland, under flydda ungdomsår.

Nu här pågående rörelser, de erinra mig så tydligt om mötsvarande i mitt fädernesland, en kort tid innan *Allmänna värnpligten* der infördes: samma sorlande strömmar, rörande sig än uti en, än uti en annan rigtning.

Jag tillhör en *Förening*, hvars hufvudsyfte är: att efter bästa förmåga försöka lämpligt inverka på hemlandets *gymnastiska och militära strömmar.* Den inser mycket väl det ömtåliga och svåra af *strömrensningsarbete* i allmänhet samt särdeles om och då alla dessa, ur rent fosterländska källor framvällande strömmar, vilja verka för allvarliga och

höga ändamåls vinnande. Detta insecnde, fruktan för att begå större fel i ömtåliga saker, har manat oss till att ofta söka råd hos den säkraste auktoritet vi känna, ett äldre aktadt fruntimmer, af oss betraktadt som en moder: signora *Italia Bella*, hvars önskan, eller vilja, för oss alltid gällt som lag.... ehuru, som här i verlden emellanåt inträffar: hvad lagen föreskrifver ej alltid smakar bra.

Jag önskar framställa för eder några af de frågor, som jag gjorde henne vid åtskilliga tillfällen, äfven som signorans svar å dem.

1.

Med anledning af de intryck, som hos mig orsakats genom hörande och läsande af åtskilligt, rörande hvad man i mitt hemland benämnde *"rättskrifning"*, frågade jag signoran:

Anser *Madre*, att uttrycket *"rättskrifning"* bör afse endast hvad man hos oss under detsamma förstår, och är den nuvarande uppfattningen fördelaktig eller menlig?

Signoran svarade: "Kära barn.... jag, som haft så många millioner barn.............."

Calle. "Millioner"?!

Kask. Ja, visserligen låter det mycket; men det står emellertid tydligen så: "millioner barn och bland dem så många *konstnärer* af olika slag; såsom: skriftställare, bildhuggare, arkitekter, målare, musikkompositörer, m. fl., nog har jag följt och noga eftersett huruledes de arbetade, både då de som gossar och ynglingar suto på bänkar i skolan och ringde med benen, än tänkande på det de borde tänka på, än på åtskilliga tjufpojkstreck.... äfvensom huruledes dessa mina barn förhöllo sig sedan de blifvit mera eller mindre ryktbara män."

"Om du inbillar dig och tror, att t. o. m. de skickligaste af dessa konstnärer, sådana der utbasunade *genier*,

som t. ex. min son *Michelangelo Buonarroti*, kunde utföra mästerstycken när som helst, så misstager du dig betydligt.... de stackarne måste vänta tills att de kände sig porterade, d. v. s. de ögonblick då en högre magt inverkade på dem genom s. k. *ingifvelser*. Under dessa stunder sågo de i andanom underbara hägringar, eller hörde dylika melodier, och deras *förstånd* bestod egentligen deruti, att de endast togo vara på det de sågo, eller hörde, då de voro porterade. Jag kan försäkra dig att t. o. m. de af mina barn, som voro mest genialiska, de voro till den grad enfaldiga och bortkomna i åtskilligt, hvilket ej hörde till deras sak, att jag tyckte rigtigt synd om dem."

Kask. Jo-jo-men! Tag och sätt en sådan der konstmakare, som fruns *Mickel*, i spannet, så får man nog se hur långt och bra den kurren kör..... Frun fortsätter sålunda:

"Deras anlag liknade frö. Tag frö till många olika slag af träd; blanda dem väl och beså *Alperna*, eller *Himalaya*, från foten till toppen; lägg sten vid sten öfver dem samt pressa väl till med vältar och valljungfrur: drufvor, oliver, palmer, cedrar, växa upp vid foten; gran- och enbuskar på toppen.... tydligen utvisande, att den i dessa frö inneboende kraft kunde öfvervinna alla hinder utom de, som stridde emot *deras natur*. Sammalunda var förhållandet med de af mina barn, som hade starka konstnärsanlag."

"Det starka *konstnärsanlaget* liknar kapellmästarens öra deruti, att det förra som det senare plågas af allt falskt rörande konsten.... och konstnären vill naturligtvis göra som kapellmästaren: grinande stoppa fingrarne i öronen och fly från det falska samt med görligaste första lystra till dessa mer eller mindre tydliga *ingifvelser*, hägringar af det rätta och sanna inom konsten, som han i vissa lyckliga ögonblick kan se eller höra, och hvilka för honom innehålla det *hufvudsakliga*."

"Konstnären uppfattar det *hufvudsakliga* omedelbart, som ett barn; men utarbetar det uppfattade, kläder det i *jordisk drägt*, med en fullvuxens förstånd och kraft. För ett litet barn emot en okänd: det utsträcker armarne kärleksfullt emot honom.... eller stirrar på honom med ögon, hvilka liksom fråga: *är du vän, eller fiende?*.... eller kastar sig om, med händerna för ögonen............."

Kask. Misstag!.... Jag har många gånger, både i *Berzelii park* och i *Kungsträdgården* mött hela bataljoner ammor, bärande hvar sin barnunge på armen, eller dragande sådana medborgare efter sej i en vagn; men aldrig har någon, hvarken af *de ena* eller af *de andra*, sträckt ut armarne kärleksfullt emot mej; eller blängt frågande: "*vän eller fiende*", på mej; eller gjort *helt-om!*, med händerna för ögonen och grinat.... Det der är bara fantasier. Frun fortsätter så:

"För barnet emot en växt, och det förhåller sig på samma sätt, endast med den skilnad, att det *omedelbara intrycket* af det betraktade *hela* vanligen visar sig svagare."

"När barnet uppvuxit och erhållit hvad man kallar: *förstånd*, så nöjer det sig ej längre med en aningsfull, omedelbar uppfattning af det *helas* beskaffenhet: rörande *personer* vill det hafva attester och betyg, så många som möjligt, och frågar sällan efter beskaffenheten af de *förhållanden och omständigheter*, som möjligen inverkat på dessa pappers beskaffenhet..........."

Kask. Naturligtvis: för rekryten skall man hafva ordentligt prestbetyg och arbetsbetyg; huruledes han för resten svängt sig, det angår endast polisen,

"och *växterna* skola liksom sönderdelas i så och så många procent kol, väte, m. m., under hvilka sönderdelningar det vanligen inträffar att barnets omedelbara upp-

fattning af det *helas karaktär*, dess färger, dagrar och skuggor, bleknar och försvinner."

"När de af mina barn, hvilka hade en särdeles hög begåfning, ville utföra någonting hörande till deras konst, väntade de alltid med planens uppgörande tills att de kände sig lifvade, *porterade*, och fixerade då skarpt det ämne de önskade utarbeta. När de derefter och för *egen räkning* ville bevara det *hufvudsakliga* af den genom fixeringen uppkomna bilden, skedde det vanligen genom några som hastigast och slarfvigt tillklottrade ord, eller streck, hvilka för dem voro tillräckliga derföre, att det felande fyldes af egen fantasi och minnet af den i andanom sedda bilden; men om de ville utarbeta för *den stora allmänheten*, ansågo de det vara nödvändigt att kläda de luftiga bilderna i en sådan fullständig *jordisk drägt*, form, att denna allmänhet kunde få se, eller höra, åtminstone det *hufvudsakliga* af hvad de sjelfva i andanom sett, eller hört. Härigenom uppkom hos dem denna åtrå, denna rastlösa sträfvan, att framhålla tydligt ämnets *hufvudsaker* samt att erhålla *jemvigt emellan anda och form*."

"Om man anser, att dessa mina barns arbetssätt bör efterföljas, uppkomma ju tvenne efterföljansvärda metoder:

a) att om man vill fixera tankar och föreställningar för *egen räkning*, så kan det gerna ske genom *klotter*;

b) att om man vill fixera dem för *andras räkning*, bör man undvika klotter och använda denna ytterliga omsorg för det *hufvudsakligas tydliga framställande*, som utmärkt alla mästare."

"Jag anser det vara af stor vigt, att den uppväxande ungdomen gör sig reda för samt vänjer sig vid ett lämpligt användande af dessa olika metoder."

"Somliga arbeten af mina, med särdeles *starka konstnärsanlag* utrustade barn, hafva förefallit mig likna *klämt-*

slag. Om någonting förefallit, som varit både betydligt *falskt och djupt ingripande* samt derigenom och till följd af den stora allmänhetens bristande öra kunnat verka ytterligt förvridande, har det vanligen verkat på de äkta konstnärsnaturerna så, att de liksom konvulsiviskt utfört skapelser, uttryckande de upprörande intryck, som detta förvridande orsakat dem: så min *Michelangelos* mästerverk. statyerna på *Mediceernas graf i Florens;* många författares arbeten kort innan stormiga tider utbrutit, m. m. i denna väg."

"På åtskilliga af dessa mina barns arbeten märker man tydligen, att de förre valt en sådan form för *tanke-gjutningen.* att arbetet skulle verka för ett gifvet ändamåls vinnande samt på en gifven publik: så åtskilliga af syster *Germanias* barn, författare och öfriga konstnärer, då de försökte väcka sjelfbevarelseinstinkten och fosterlandskänslan hos sina syskon."

"Då de förstnämnde önskade medelst *tankegjutning genom skrifning* försöka inverka på syskonen i och för det gifna målets vinnande, så borde de väl först bemöda sig om att erhålla det åsyftade målet och vägen till detsamma redigt och klart för sig sjelfva samt derefter söka efter en sådan form, att det *hufvudsakliga* af deras egen föreställning tydligt utföll; men om så ej skedde, ehuru gjutningen i öfrigt var klanderfri, utan stafnings-, kommaterings-, benämnings-, m. fl. dylika fel .... icke hade min syster, *Germania.* kallat detta fabrikat: *rättskrifning?*"

"Om min son, *Michelangelo,* gifvit i uppdrag at en af sina lärlingar, att genom en figurbild uttrycka en känsla. efter ett af mästaren lemnadt utkast, och lärlingen utarbetat alla småsaker ytterst fint och väl; men bilden saknade just de drag, som i utkastet uttryckte denna känsla .... icke hade väl min son, *Michelangelo.* kallat detta: *rätthuggning?*"

"Både jag och alla mina systrar: *Germania, Helvetia, Hispania, Gallia, Britannia, Hibernia, Scandinavia, Sarmatia. Pannonia, Græcia* ....

Calle. Det var en gruflig mängd systrar, frun har.........

Kask. Ja, det är en hel svärm.... "anse, att våra barn hafva mycket rätt deruti, att ett tidsenligt och lämpligt ordnande af *Försvarsverket* är ett af nutidens och framtidens vigtigaste och svåraste problemer; men just derföre kunna vi ej fatta, att våra snälla barn inbilla sig att detta problem kan säkert lösas, utan att den *uppväxande ungdomen* får den ringaste undervisning och kännedom om problemets natur. Det förrfaller oss, att *Undervisningsverket* synes hafva ganska godt om tid då det är fråga om att meddela ungdomen kunskap och upplysningar, som hjelpa medborgaren att lösa problemer i krydd- och hökarebodar; men att, då fråga är om det problem, som benämnes: *ett af tidens vigtigaste och svåraste,* så finnes ej att tillgå en minut, ej en sekund. Både jag och alla mina systrar anse, att antingen bör detta förhållande ändras, eller ock bör problemet benämnas: *ett af tidens minst vigtiga och lättaste.*"

"Syster *Germania* är ej litet stolt öfver det i *militäriskt* afseende utmärkta sätt, på hvilket hennes barn löst både *Försvars- och Anfallsfrågan;* men då en af hennes utmärktaste söner yttrat: *"Till krig erfordras trenne saker: pengar. pengar och pengar,"* och då det förefaller henne att barnen måhända ej fästat tillbörligt afseende vid den styrka, som *Industrien* måste ega för att i längden upprätthålla kolossala arméer, börjar hon blifva fundersam och bekymrad för framtiden."

"Syster *Gallia* är mera nöjd med sina barns sätt, att hålla uppe *Industrien* så, att den kan uppehålla de stora arméerna."

"Om mina älskade barn vilja inslå en ny väg för deras arméers bildande, en som skall blifva ett uttryck för de förändringar, *som tidsandan och en i stigande varande civilisation påkalla*, och om de under detta sträfvande händelsevis skulle glömma bort att, jemte de *materiela anordningarne*, försöka inverka på ungdomens *uppfattning af och kännedom* om de djupt ingripande förhållanden, i hvilka den framdeles skall verka.... icke hade hvarken min son, *Julius*, eller min son, *Korsikanaren*, om de nu lefde, kallat detta förfarande: *rättslagning?*"

"Alla de af mina barn, som med rätta kallats: *mästare*, de hafva alla, liksom ledda af en *instinkt*............"

Kask. "som hundar, räfvar och vargar", sa' fru *Adinas* man.

"rört sig efter *hufvudlinier* och emot *hufvudpunkter*, och här till hör i det *militära:* att aktgifva på och följa hvad som är *hufvudsaker i den tidsperiod i hvilken man lefver.*"

Calle. Af allt det der förstod ja' ej det bittersta.

Kask. Inte' ja' heller. Frun talar efter samma metod, som följdes af apotekaren *Riis*, salig menniskan; men i en sak tycker ja' emellertid att hon talar förståndigt och tydligt, nemligen då hon säjer: att man i det militära bör fästa sej vid hvad som är *hufvudsaker* under den tidsperiod man lefver uti.... och ja' vill minnas att det först var gardenas *filt-kaskar*, derefter *pickelhufrorna* och så *köpierna*, hvilka periodvis voro *hufvudsaker* och derefter, undan för undan, gjorde flankmarsch till *Utredningsförrådet på Skeppsholmen*. Missionären fortsätter så:

2.

Med anledning af de intryck, som hos mig väcktes under mina besök i läroverkens skolsalar, yttrade jag till signora *Italia Bella:*

Det är visserligen särdeles angenämt att se den rastlösa flit, som den italienska ungdomen ådagalägger under lästimmarna, och på sitt sätt bra att man ej förmärker några anmärkningsvärdt häftigt och starkt sorlande, kritiska strömmar, rörande *beskaffenheten* af studiernas föremål och ändamål; men jag önskar hemställa till *Madre*, om orsaken egentligen bör sökas deruti, att ungdomen har för brådtom, möjligen *öfveranstränges*, eller i någon annan omständighet, t. ex. i af tidsförhållanden, eller annan orsak lyckligen åvägabringad *vaccinering* emot det förfärliga giftet: *kritiskhet?*

Signoran svarade: "Jag, som haft så många millioner barn, nog har jag följt dem under deras studerande, generation efter generation. Jag tror ej särdeles mycket på den nu så ofta omtalade "*öfveransträngningen i skolan*", möjligen mera på en brist med afseende å den *jemvigt*, som bör sökas emellan själs- och kropps-utveckling, hvarigenom den förres arbete blifver friskare. I detta afseende stodo mina äldre kullar betydligt framför mina yngre. De förra använde en mera härdande uppfostran i hemmet samt derefter under hela lefnadsloppet mera sysselsättning ute i det fria och kroppsöfningar."

"Jag har bland mina barn haft en mängd statsmän, generaler, amiraler, civila embetsmän, lärde och konstnärer af många slag, hvilka under hela lefnadsloppet arbetade med hjernan möjligen lika mycket, som ungdomen nu gör under skoltiden, och dock voro krya, lefnadsfriska, ej klagade öfver tungsinthet, nervlidande, blodbrist, hjertfel, m. m., som nu ofta framställes för läkaren, som följd af *öfveransträngning* i läsväg och bevekande skäl, utvisande det grymma uti att älägga den beklagansvärda unga sjuklingen att deltaga i exercis- och gymnastiköfningar."

"Du synes föreställa dig, att nutidens skolungdom i allmänhet ej tänker på studiernas *föremål och ändamål;* men i den saken misstager du dig bestämdt, ehuru det är möjligt att en del af denna ungdom tänker på ett sätt, som ej fullkomligt öfverensstämmer med det, hvilket följdes eller följes af de utaf mina barn, som voro eller äro, vetenskapsmän eller konstnärer. Jag har här en illustrerad *Dagbok.* förd af min lilla snälla dotter, signora *Adina*, som skrifver angående det vi nu talat om så här:"

""Ack! hvad det gläder mig och gör godt i själen att

se vår ungdoms kunskapsbegär och huru den anstränger sig för att utvidga sin synkrets och noga taga reda på allt . . . ."

Kask. Der ser du en kurre, som tycks vara *kunskapsfull*, så nykläckt han är .... ty det förefaller mej, att den nyfikne *Odins* stora nyfikna korpar: *Hugin* och *Munin*, komma dängande för att få reda på ett och annat. Signora *Adina* fortsätter i sin Dagbok så:

"men det förefaller mig, att somliga af denna älskliga ungdom uppfattar temligen egendomligt och besynnerligt."

"Lilla *Mazetto Mancini* var i går här tillsammans med några kamrater från läroverket. Han är liflig, artig och trefig; men jag tycker, för min del, att han uppfattar meningen med studier temligen besynnerligt. Jag hörde honom, t. ex., i går med en stolt min säga till kamraterna: *Får jag leka med en sida under 5 minuter, så kniper jag bestämdt ab för henne, och får jag göra det under 10, så kniper jag bestämdt a; men det kunna ej ni göra, fårskallar!"* .... och med detsamma knep han med händerna i luften, smackade och räckte ut tungan åt kamraterna."

"Har man någonsin hört en större liten *stor-tok?* Kalla kamrater *"Fårskallar"*, smacka och räcka ut tungan åt dem derföre, att de ej lika fort och bra som han kunna lära sig en sida; tro, att meningen med studier egentligen är, att komma at, knipa någonting .... är detta uppfattning af studiers *egentliga föremål och ändamål?* Sannerligen det förundrar mig det minsta, att mina tre små snälla flickor stodo som förstenade, som bildstoder. då de sågo och hörde denna knipande, smackande och tungutsträckande *läroverkets prydnad.*"

"Meningen med studier är väl, eller bör vara: att utbilda *omdömet* och lära *nyttiga kunskaper* .... och ett så-

dant sträfvande bör väl leda till *humanitet?* Men, om jag tänker rätt på saken, så är kanske lilla *Mazetto* ursäktlig, åtminstone till en del: den stackars gossen har kanske märkt att rätt många äldre, som borde hafva mera förstånd, oförmärkt liksom smacka och räcka ut tungan åt alla, som vid ett arbetes utförande ej endast, eller hufvudsakligen, spekulera på: *att knipa någonting.*"

— — — — — — — — — — — — — —

(Under det att jag i början af mitt föredrag behandlade de intryck, som jag erfarit med afseende å den italienska ungdomens *studier*, hörde jag visserligen ett ensidigt gnisslande och knastrande af åtskilliga engelska, franska och tyska *centrumsborrar;*[6]) men dock ej så starkt, att jag ansåg mig böra göra en kastning ur linien, utan fortsatte sålunda:)

3.

Derefter öfvergick jag till de af mig bemärkta *gymnastiska och militära strömmar*, som rörde sig bland den italienska ungdomen.

Först omnämnde jag några *gymnastiska*, hvilka ganska starkt sorlade bland de äldre eleverna och ungefärligen så: "*Hur kan man väl begära att vi skola öfvas tillsammans*

---

[6]) I *Aftonbladet* för den 19:e Oktober 1875 förekommer en längre artikel, behandlande undervisningsverket i *Japan*. Af densamma finner man: dels att en mängd engelska, franska och tyska skolor länge förefunnits på landsbygden; dels att regeringen i senare tider upprättat i *Tokio* åtskilliga gymnasier; dels att eleverna till dem i allmänhet rekryteras från många, äfvenledes på regeringens bekostnad anordnade skolor, af hvilka de anseddaste äro: *Eigo Gakko*, *Guwai Koku Go Gakko* och *Rigo Gakko;* dels att engelska språket, som studeras af 8,000 elever, fått öfverhanden med afseende å utländska språk; dels att de unga japanerna visat en sådan ifver för studier.... *att glasögon mycket ofta förekomma samt att många elever blifvit ransinniga.*

Utgifvaren.

med småpysarne? . . . . det skulle blifva både obehagligt och genant."

Signora *Italia Bella* skrattade och sade: "Att mina snälla barn ej finna och inse, att grunden för hela civilisationsverket just är: *att den högre bildningen skall tjenstgöra som Monitör för den lägre, så väl i allmänna lifvet, som i skolsalar, gymnastiker, ridhus, siminrättningar, på exercisfältet och bataljfältet.* Det är af största vigt att "*småpysarne*" vid läroverken äfven som "*småpysarne*" från slöjd-, folk- och klosterskolor få komma i tillfälle att af de äldre eleverna vid läroverken lära sig, ej endast hvad öfningarna angå, utan äfven *skick och façon.* Att de äldre eleverna vid läroverken ej den saken inse, det förundrar mig dock betydligt mindre, än att rätt många af de äldre bland de äldre i *samhällets bildade lager* synas ej ännu hafva fått sitt monitörskap klart för sig."

Derefter omnämnde jag för signoran, att jag bland skolungdomen förmärkt några *militära strömmar* som, efter hvad det föreföll mig, egentligen utgjorde utgreningar af motsvarande, rörande sig i samhällets djup; ty de förras sorl liknade fullkomligt de senares. Alla de militära lärosverksströmmarna uttryckte en *undran,* om *Försvarsverket* skulle blifva så eller så ordnadt; men en af dem sorlade starkt derom, att grunden borde blifva *ren italiensk,* och en annan, att den borde blifva *ren preussisk.*

Signora *Italia Bella* skrattade och svarade: "Att mina snälla barn ej finna och inse: *att idéer äro verldsborgare. hvilkas rätta hemland är: der man vill dem väl bemöta och använda.*"

"*Pythagoras* var en grek derföre, att hans benstomme, muskler, mage, m. m., föddes på en grekisk torfva; men hans åsigt derom, att *en,* som är mindre än *tvenne motståndare tillsammans,* kan genom en särskild operation

stärka sig till den grad, att han blifver lika stor, stark och reputerlig som de tillsammans, äfven om de följa exemplet och stärka sig på samma sätt .... denna idé är en *verldsborgare*, som bygger och bor der man vill den använda."

"Då mina snälla barn, utan att fästa afseende vid hvar *Pythagoras'* materia föddes, gerna använda hans idé vid lösandet af åtskilliga problemer, så förstår jag sannerligen ej hvarföre de, vid lösandet af *Försvarsfrågans* problem samt möjliggörandet af att, genom vidtagande af åtskilliga operationer blifva lika stark och reputerlig som möjligen blifvande motståndare, hvilka dem redan vidtagit, behöfva grubbla på om dessa operationer äro *italienska*. eller *preussiska*, eller *grekiska*, eller *mesopotamiska .... ty idéer äro verldsborgare.*"

"Filosoferna äro i allmänhet ej kända för öfverdrifven enighet; men i en sak hafva de kommit sams allesammans: *att Anden är oberoende af Rummet.*"

(Under min behandling af de *militära strömmarna* uppstod ett förfärligt gnisslande och knastrande af en mängd ensidiga *centrumsborrar;* men då de, som tillhörde *nationalsångarne*, och de, som tillhörde *ja-wohlarne*. voro ungefärligen lika starka och jag svårligen kunde komma ur de förras linia utan att råka i de senares, förhöll jag mig passiv, iakttog en aktningsfull tystnad och afvaktande hållning tills att det blifvit någorlunda lugnt och fortsatte då sålunda:)

4.

Derefter yttrade jag till signora *Italia Bella*: Under nu pågående rörelse för vårt *Försvarsväsendes* ökande och ordnande, bör det vara för *Madre* särdeles ljuft och angenämt, att ständigt få röna prof på en aldrig svalnande barnslig kärlek och känsla?

Signoran svarade: ”Jag, som haft så många millioner barn, nog har jag af alla mina olika kullar fått höra *känsloras*, både på vers och prosa, det kan jag heligt bedyra vid *S:ta Maria!* Jag fäster mig emellertid ej särdeles vid sådant der, utan hufvudsakligen vid mina älskade barns benägenhet för att *praktiskt* vilja göra uppoffringar för mig.”

”Att mina äldre kullar smickrade mig så mycket, det är emellertid förklarligt; men nog tycker jag att min *yngsta kulle* borde inse och förstå.... *att jag nu börjar blifva för gammal att hafva en sådan ofantlig mängd cicisbéer*..............”

(Nu uppstod ett till den grad förfärligt gnisslande, knastrande och oljud af en mängd *centrumsborrar* af olika slag, att jag genast måste kasta mig ur linien, yttrande:

”Jag försäkrar eder att signorans ord, hennes missuppfattning af våra känsloyttringar, gjorde på mig ett i hög grad upprörande och pinsamt intryck (hör! hör!). Jag sade äfven genast till henne: ”*Madre* bör besinna och betänka att naturen så anordnat, att hvarken menniskor eller djur kunna återhålla uttryck af *häftiga känslor*, och det synes mig ej vara snällt af *Madre*, att kalla våra: ”*känsloras*” (brava!), eller att liksom vilja insinuera, att våra känslor ej åtföljas af benägenhet och håg för att ”*praktiskt*” göra uppoffringar (brava! brava!). *Madre* bör efter nogare betänkande lätt inse och finna, att det är förlåtligt om en stark känsloström, d. v. s. en yttring af en ungdomsfrisk hänförelse, möjligen någon gång accepterar *handlings-vexlar*, af hvilka sedan en och annan, till följd af mellankommande förhållanden och omständigheter, ej kunna på dagen infrias (bravissima! bravissima!). Derefter uppkom lugn och jag fortsatte sålunda:)

Kask. Vet du, min kära *Calle*.... jag börjar befara att den der *Missionären* är en *Lergök*, en *Kurre*. Det är

för ledsamt, men möjligt, att en herre ej hade så orätt, som jag hörde sjunga på Operan då jag tjenstgjorde som kompars: "*Skalkar äro de alla .... Hvarenda kan man kalla: Diavolo! Diavolo! Diavolo!*"

Calle. Men, herr konstapel .... Hvad menade frun med: "*Cicisbé*"?

Kask. Känner ej bestämdt; men misstänker, att med detta ord menas ett eget slag af *älskare* .... ej en sådan der "*riddersman så båld*", hvilken gerna vågade sitt lif och "bröt en lans för sin dam, eller för en något mer eller mindre förnuftig idé", som jag läst i en roman, utan en älskare af ett mera lugnt och beräknande slag, en som, t. ex., ej säjer men tänker: "att våga lif och blod för det älskade fäderneslandet, det kan nog vara vackert och bra på sitt sätt .... *bara inte' kriget börjar förr, än se'n ja' slutat ex'cera bevärning.*" *Missionären* fortsatte så:

5.

Derefter yttrade jag till signora *Italia Bella:* Det skulle vara ganska roligt att af *Madre* få höra ett omdöme rörande de af vår tids konstnärer, hvilka verka i mera djupt ingripande ämnen, äfven som en jemförelse emellan dem och deras företrädare.

Signoran svarade: "Det är verkligen en betydlig *temperaturskilnad* emellan de af mina snälla barn, som nu äro konstnärer, och de, som voro det för några hundrade år sedan. De förra äro mera lugna, de senare hade alltid ångan uppe, t. o. m. starkt s. k. *öfverhettad.* De voro för roliga: arbetade som myror dagen i ända och när aftonen kom hade de tusende upptåg och spratt, slagsmål och duseller. Min så utmärkt snälla och skickliga gosse, *Benvenuto Cellini*, onekligen den af mina söner som bäst förstått sig på att konstnärligt förfärdiga anfalls- och försvarsvapen .... jag undrar just huru många gånger han var kallad till *Po-*

lisen för våld emot person? .... nu händer det konstnärerna mera sällan ......"

Jag anmärkte: *Madre* missförstår mig: jag önskade egentligen erfara huru *Madre* anser att de personer, som verka för *lifskraftens* uppehållande och dess ledande i djupt ingripande saker, i allmänhet nu för tiden uppfatta och utföra deras ömtåliga och svåra värf.... hvad de för öfrigt göra och hvilka äfventyr de hafva för sig under lediga stunder, det rör väl egentligen endast dem sjelfva, eller Polisen. Exempelvis önskar jag framhålla frågan om *framtidsarméerna* .... huruledes tycker *Madre* att de konstnärer af olika slag, som hafva att göra med densamma, i allmänhet förhalla sig?

Signoran svarade: "Ja-sa .... du menade sådant der och *de der*. Det förefaller mig att de af mina barn, som nu arbeta i det der, förhålla sig flitigt och bra, ehuru de i allmänhet hafva för *svag och sval ånga* uppe. De hafva ett ganska svårt och ömtåligt arbete att utföra.

"Det är ju ganska naturligt, att då *civilisationen* är i jemnt stigande och samhällenas form och institutioner periodvis förändras, sa kan det ej finnas en form för *krigsväsendet*, som är stadigtvarande förträfflig. För att ett samhälle skall kunna skapligt ordna allt det der efter de under en gifven tidperiod befintliga förhållanden, synes det vara nödvändigt att dess inbyggare, åtminstone de mera bildade, hafva något begrepp om saken, och det bör väl grundläggas hos ungdomen, som är mest emottaglig; men för att denna grundläggning skall kunna ega rum, måste de *äldre* blifva öfvertygade om dess nödvändighet .... och härtill erfordras nog att de af mina snälla barn, som arbeta för saken, ej allenast ständigt hålla ånga uppe, utan äfven starkt *öfverhettad*, för att kunna öfvervinna alla hinder. Det förefaller mig att af alla mina barn, som arbeta

för *framtidsarméerna*, tages saken lämpligast och bäst at lärarne vid *Stadsgymnastikerna*."

Kask. Märker du så vackert *Lergöken* gal för sin *Förening?* Frun fortsätter så:

"Jag skall uppläsa för dig några stycken ur min snälla dotters, signora *Adinas* illustrerade *Dagbok*. Hon skrifver rörande de af dig omnämnda konstnärer och andra medborgare, som mera eller mindre direkt arbeta för *framtidsarméerna*, så här:"

— — — — — — — — — — — — — —

""I går hade vi en stor s. k. *gymnastisk-militärisk soiré*. Rysligt med menniskor! Sannerligen jag rigtigt kan förstå hvarföre min snälla man ibland skall draga i hop så stora notvarp!.... månne det nu skedde med anledning af de snart tillstundande *valen?* På natten, nere i trädgården, blefvo gästerna särdeles lifvade och jag kom, som vanligt, i tvist med dem allesammans.... utom med lärarne vid *Stadsgymnastikerna*, som togo mitt parti. Då signore *Castiglione* tog farväl, bad han mig i *Dagboken* anteckna de intryck jag under aftonens samtal erfarit samt sedan meddela honom innehållet.... mycket gerna, efter han så snällt tog mitt parti!"

"Om jag skulle skrifva ungefärligen så här.... det kan ju ändras och omskrifvas sedan signoren kritiskt genomläst och, som vanligt, gjort sina allvarliga men ganska befogade anmärkningar."

— — — — — — — — — — — — — —

"Nog bör hvarje förnuftig menniska lätt kunna inse, att de gymnastiska konsterna äro nyttiga och blifva allt mera nödvändiga i mån som menniskorna blifva *förvekligade*.... och nog borde, just af denna orsak, alla dessa pedagoger och militärer, som motsatte sig dessa konsters allmänna användande, blifvit snopna och flata när användan-

det slutligen föreskrefs i alla *Skolordningar och Militär-reglementen?*.... skada blott att de flesta af de der herrarne voro döda och begrafna innan det skedde och ej kunde rodna i sin graf!"

"Sakens vigt, förträfflighet och stora betydelse.... icke bevisar det emellertid, att alla dessa *utbasunade metoder och gymnastiska konstnärer* hafva samma egenskaper?.... och det var just det jag påstod och förfäktade, endast sekunderad af signore *Castiglione* och hans kamrater."

(Här hörde jag ett doft gnisslande och knastrande af åtskilliga *special-centrumsborrar*).

"Man syntes vilja *insinuera*, att ett fruntimmer ej kan förstå en så djup vetenskap, som *gymnastiken*.... ett ganska behändigt sätt att vederlägga! Hvarföre skall ej ett fruntimmer kunna bedöma ett *träd efter frukten*, lika bra som en karl?.... och då jag otaliga gånger sett från *Stadsgymnastikernas* läktare, att ungdomen der nere i salen ser litlig och treflig ut, och sett raka motsatsen från åtskilliga andra gymnastikers läktare.... och då jag gjort motsvarande iakttagelser med anledning af hvad jag hört under *examina* vid olika gymnastiker.... så bör jag väl hafva rättighet och förmåga att göra mina slutsatser, ehuru väl att jag endast är: *ett stackars fruntimmer?!*"

"Man syntes äfven vilja *insinuera*, att allt detta ej angår ett *fruntimmer*. Kan möjligen vara rigtigt i allmänhet; men nog vore väl det högst märkvärdigt om ej saken angår en *moder*.... om det ej angår mig hurnvida lilla *Hector* kommer att taga sig ut här i verlden så, som den ungdom jag betraktat från *Stadsgymnastikernas* läktare, eller så som den, jag betraktat från åtskilliga andra gymnastikers?"

Kask. Hör.... så *Lergöken* spelar!

Calle. *Lergök?*.... Det var ju en fru, som skrifver i *Dagboken?*

Kask. Ja .... Frun fortsätter så:

"Denna högst anmärkningsvärda olikhet med afseende å *resultater*, som jag varit i tillfälle att mycket tydligt bemärka från olika gymnastikers läktare, äfven som vid dessa inrättningars examina, har emellertid hos mig stadgat den öfvertygelsen, att lärarne vid *Stadsgymnastikerna* ej hafva så orätt då de benämna motståndarne: *Spiritóso*, *Pedantúzzo*, *Gladiatóre* och *Krabbsaltare*. Jag kan ej neka till att benämningen vanligen passar bra in på person, återger hans bild troget som en spegel; men det skulle måhända ej skada om denna spegel hade äfven på baksidan litet glas och folium .... till tjenst för den, som så tjenstvilligt håller honom för andra?"

"Dessa *Spiritóso* äro för roliga, genom deras osammanhängande svammel .... dessa *Pedantúzzo* för tråkiga, genom deras formalism och petighet .... dessa *Krabbsaltare* för outgrundliga och platta, genom deras af själsbrist uppkomna beklagliga saknad af begynnelse och ända. De äro emellertid allesammans trefliga och snälla i jemförelse med dessa obehagliga *Gladiatóre*."

"Man kan väl svårligen få se någonting obehagligare

här i verlden, än en sådan der rå, sjelfklok och sjelfförnöjd *materiens kraftproducent?*"

"Äfven i rätt många andra former äro dessa *Gladiatóre* särdeles obehagliga. Signore *Cospetto Pistoletti* var i går så god och plågade mig mer än menskligt med beskrifningar öfver hans aflidne och "utmärkte" faders mandater.... och hvaruti bestodo de? Jo deruti, att han kunde kasta *Gladiatóre* från andra gymnastiker som bollar, hvarvid de stackarne (troligen vid nedfallandet?) fingo åtskilliga ben afbrutna! Är detta en lämplig uppfattning af gymnastiken?"

"Signore *Cospetto* är, dessutom, för obehaglig genom sina vanor: när han beskrifver den "utmärkte" faderns och egna mandater, skola alltid hans stora *krithvita betar* exponeras under ett ganska oharmoniskt skratt.... då han promenerar, skola alltid hans *uppgymnastieerade ben* exponeras genom rockskörtens undanhållande.... och då han möter en vacker flicka, börja genast hans *simmiga ormögon gifva förtjusande öljader.* Lilla *Bianca Castella* och många andra flickor hafva beklagat sig gruftigt för mig."

"Hvad har nu följden blifvit?.... jo, att alla hans elever visa sina tänder och sprätta med sina ben, skratta öfvermodigt och rätt samt bemöda sig om, då de möta vackra flickor, att låta ögonen simma i *förtjusande öljader.* hvilket ej ännu lyckas lika fullständigt som för deras förebild, men går nog i sinom tid!"

"Det är nu för märkvärdigt att somliga gymnastiklärare synas hafva förglömt, att menniskan räknar slägt med *apan* samt att derföre åtskilliga elever äro benägna för att eftertaga.... hvilket borde leda till en viss försigtighet och sjelfkritik, måhända af lika stor vigt som ett och annat i åtskilliga af dessa djupsinniga gymnastiska systemer?"

"Jag tyckte, för min del, att den lilla fiskaregossen, *Pietro*, svarade vid examen hos signore *Bellamáre* ganska förståndigt på frågorna om *lifskraften* och att hans anmärkning var rigtig, att *kroppskraften* endast är en del af den-

samma.... och nog skulle det vara ganska sorgligt om uppehållandet och utvecklandet af *lifskraften* skulle taga en sådan *kroppskraftsvändning*, som signore *Cospetto* och hans älskliga själafränder, alla dessa *Gladiatóre*, synas hafva smak för?"

"Det vore visserligen bättre, ehuru ej fullt bra, om dessa *Spiritóso*, eller dessa *Pedantúzzo*, eller dessa *Krabbsaltare*, skulle lyckas flyta upp som en fet grädda."

"När jag tänker noga på saken, så kommer jag allt mera till den öfvertygelsen, att lärarne vid *Stadsgymnastikerna* säkrast uppfatta hvad framtiden behöfver med afseende å ungdomens daning för det *allmänna lifvet* samt. och i synnerhet, för det der *militära*, som man nu talar så mycket om.... men nog hafva de der herrarne sina fel och ganska stora: hvarföre tala de så ofta om deras kärlek till *Italia Bella* och att det är för *hennes skull* de arbeta, då det ganska säkert ej finnes så mycken kärlek och känsla i det der *framtidsbråket*, som kan rymmas på min minsta nagel!""

Här slog signoran i hop boken och skrattade.

(Under ofvanstående del af mitt föredrag hörde jag emellanåt ett ganska starkt gnisslande och knastrande af åtskilliga *special-centrumsborrar* af olika slag, hvilket vid signora *Adinas* omdöme rörande våra *Gladiatóre* från ett af dem öfvergick till sådana hemska *förhistoriska* toner, att jag tydligen märkte att de egentligen tillhörde en långt bakom *Stenåldern* belägen tid, denna tid då *mammuthdjur och uroxar* injagade skräck i kroppsligt svagare varelser. Dessa *centrumsborrars* opinionsyttringar åtföljdes af ovanligt gälla och oharmoniska "*Bambu-demonstrationer*", äfven som af hemskt skrällande slag på *Gong-gong* och på *Tam-tam*. Jag anser mig vara skyldig att lemna *Föreningen* en närmare upplysning rörande dessa, i *Europa* ej ännu kända,

åtminstone ej använda opineringssätt. Ungefärligen samtidigt med att *"Populära föredrag rörande ämnen som stå på dagordningen"* blefvo allmänna, inventerades och patenterades af en sinnrik man en sort s. k. *"demonstrationskäppar"* af bambu, försedda med hål och klaffar, genom hvilkas användande man kan locka fram så väl djupa, särdeles melodiska, *bifall* uttryckande toner, som gälla, rysligt oharmoniska, *klander* uttryckande. Ingen japan eller främling underlåter gerna att till ett föredrag medtaga en *demonstrations-käpp;* en och annan medför, dessutom, små *Gong-gong* och *Tam-tam,* så inrättade, att man efter smak kan få fram sköna, *bifall* uttryckande toner, eller rysligt skrällande, *klander* uttryckande. Idéen synes mig vara praktisk och förlänande en betydlig lifaktighet åt ett sammanträde.... bör införas i *Europa,* ehuruväl att *demonstrations-käppens* allmänna medförande här ledt till åtskilliga demonstrativa ytterligheter, hvilka emellertid ej böra i fråga komma i det på så hög bildningsgrad stående *Europa* och, dessutom: finnes det väl någon nyttig uppfinning, som ej varit förenad med olägenheter? Jag fortsatte så:)

Signora *Italia Bella* slog å nyo upp *Dagboken* och läste:

"Bland våra gäster voro många *yrkesidkare,* af hvilka åtskilliga, utom den egentliga *lifsfödkroken,* skötte det särdeles mödosamma och vigtiga förtroendeuppdraget, att som ledamöter af *Representationen* grundlägga och betrygga vårt fäderneslands välstånd och framatskridande."

"Ack!.... så jag älskar alla dessa *yrkesidkare* som, i likhet med menniskans *mage,* åstadkomma den första beredningen af detta lifselixir *(kymus* som fäktmästarne uttrycka sig), hvilket sedan, efter åtskilliga ytterligare beredningar, under löpandet i otaliga kanaler verkar till hela statsorganismens uppehållande.... och hvad jag, dessutom,

vördar alla dessa *yrkesidkare* som, med uppoffring af egna intressens säkra vård till följd af en fosterländsk känslas dragning åtaga sig det mödosamma, vanligen otacksamma kallet, att försöka förskaffa hela statsorganismen och hvarje af dess delar: *säkerhet, harmonisk utveckling och en fördelaktig verksamhetsförmåga!* (hör! hör! brava! brava!).... men icke följer nu häraf, att jag bör känna mig skyldig att gå in på allt hvad skickliga *yrkesidkare* påstå, t. o. m. om de, dessutom, äro utmärkta *representanter?*"

"Grefve *Orsini* och signorerna *Piziolo, Montoni, Piranezi* m. fl. af våra gäster, hvilka alla äro kände som i hög grad utmärkta *rationela agronomer* och, dessutom, med all rätt erhållit ett namn som samvetsgranna och skickliga *representanter*, ordade myeket derom, att största hindret för ett lämpligt lösande af "*den militära frågan*" enligt deras åsigt bestod deruti, att det saknades *en lefvande nationalanda*, en som är benägen för att göra uppoffringar för det allmänna, äfven som hos den stora allmänheten *de allmänna militära begrepp*, hvilka erfordras för att man i hithörande saker skall af densamma kunna blifva förstådd.... och då jag tog mig friheten att göra några små anmärkningar tycktes dessa herrar, ehuru under en leende, förbindlig och ganska vacker mask, liksom vilja insinuera att jag, som *fruntimmer*, ej kan förstå allt detta. Hvarföre ej höra på hvad man säger, utan alltid tänka på hvad den talande är.... bör man vänta sådant af personer, som äro skickliga *yrkesidkare* och, dessutom, utmärkta *representanter?*"

"Jag lät mig emellertid ej förbluffa, utan sade dem rent ut: "herrarne, som år ut och år in egnat edra *kompost-högar* en så trägen och kärleksfull omsorg; som om dagen tänkt och om natten drömt om dem samt jordberedning, såning, m. m. i denna väg.... hvarföre hafva ni gjort det?

Jag förmodar: af känsla och omtanke för den *väntade skörden?* Om så verkligen varit händelsen, förvånar det mig på det högsta att herrarne ej, som *representanter*, kärleksfullt omfattat samt en och annan kort stund om dagen tänkt och några minuter, eller sekunder, om natten drömt om en sådan beredning af *ungdomens sinne och uppfattning, att en lefvande nationalkänsla och militära begrepp kunnat rimligtvis väntas som skörd.* (Gälla toner från *demonstrations-käppar* och skrällande från *Gong-gong* och *Tam-tam.*) Man bör visserligen ej sätta tro till allt som berättas; men jag har af åtskilliga gymnastiska konstnärer hört, att om någon gjort misslyckade försök med afseende å anläggande af *komposthögar*, eller annat som rör en blifvande agronomisk skörd, så har man tyckt synd om honom och beklagande sagt: ”*stackars karl, stackars karl!*”: men om någon arbetat som en träl och misslyckats med afseende å att få fram just det, hvars saknad nu af herrarne framställes som särdeles beklagansvärd, då har man med en försmädlig sagt: ”*hvad skulle min son på galejan att göra?*” Som man luckrar och sår, så bör man äfven få skörda, herrar agronomer och representanter?” (Samma ljud, eller oljud, från samma instrumenter, ehuru betydligt starkare.)

Signora *Italia Bella* skrattade och slog i hop *Dagboken.* Efter några ögonblicks uppehåll slog hon åter upp boken och läste:

”Bland våra gäster voro äfven några af dessa så särdeles trefliga, snälla och språksamma officerare med *en epålett . . . .*”

Calle. ”*En epålett*”?

Kask. Ja, det står så och jag vet visserligen ej säkert hvad den *distinktionen* betyder; men förmodar, att de der ungdomliga, lefnadsfriska, ej af nattsöl generade egyptierna,

som följde med *Osiris på hans nattbåt* och hade, hvar och en *sin stjerna* öfver sej, samt de italienska officerarne med *en epålett*, egentligen äro samma folk .... Frun skrifver som så: "*en epålett*, som det alltid är så trefligt att prata och dansa med."

"Ack! .... hvad jag älskar alla dessa unga officerare med *en epålett*, som egnat sig åt att under freden bilda och undervisa flertalet af fäderneslandets försvarare samt att under kriget genom insigt och föredöme leda dem för det vackra och stora ändamålets ernående: *fosterjordens oberoende!* .... men icke följer nu deraf, att jag är skyldig att liksom *leka blindbock*, låtsa mig ej märka de *små fel*, som en och annan af dem möjligen har i förening med sina förtjenster?"

"Bland våra gäster var en officer vid artilleriet, med *en epålett*, signore *Vincenzio Ballista*, som är mycket snäll och treflig nog på sitt sätt, d. v. s. då det ej är fråga om det *militära* och, i synnerhet, *hans vapen*. Han lär vara mycket skicklig, beläst och kunna räkna som en häst .... skada blott att ej allt detta, då det ej behöfver användas, kan få ligga som en förborgad skatt, utan ligger väl mycket uppe i dagern."

"Jag har egentligen trenne små anmärkningar att göra emot signore *Ballista:*

"Den första lilla anmärkningen är: att han oupphörligen plågar mig med utdrag ur sina *Tabeller*. Hans *Tabeller* rörande *Försvarsverket* lära vara mycket förtjenstfullt utförda (jag tror det, ty så säger hela verlden), och nog är det mycket aktningsvärdt af en så ung man, att hafva kunnat utföra ett säkerligen så grufligt ledsamt arbete .... men nog är det väl litet besynnerligt af honom att förmoda och begära det jag, ett fruntimmer, skall vara förtjust af

utdrag ur *Tabeller*, vara lika interesserad af det *ledsamma*, som han? En annan omständighet har äfven förundrat mig rätt mycket; han synes mig ej fråga det minsta efter, om alla dessa Tabell-officerare, underofficerare och soldater finnas i *verkligheten* eller ej."

"Min andra lilla anmärkning är: att han med en viss högdragenhet bedömer verksamheten af lärarne vid *Stadsgymnastikerna*. Då det förefaller mig, att det bör vara ett visst vänskapligt samarbete af de personer, som på olika vägar arbeta för en gifven saks olika delar, har jag många gånger sagt honom: "*innehållet af signorens Tabeller, utan denna lefvande kraft, som dessa lärare försöka uppväcka, förefalla mig likna: en utmärkt kanon utan krut.*""

"Min tredje lilla anmärkning är: att han har ett för egendomligt sätt att uttala ordet: "*artiglieria*", så, som om hela verldens visdom vore koncentrerad i detsamma. Jag har ej sagt honom men tror: att en sådan *deklamation* ej gerna kan vara nyttig för kamratskapet inom en armé .... ty på mig verkar det åtminstone så, att jag tycker mig tydligen se lilla *Mazetto Mancini*, då han stod och knep med fingrarne i luften, smackade, räckte ut tungan at kamraterna och sa': "*det kunna ej ni göra, fårskallar!*""

"För öfrigt är signore *Ballista* mycket snäll, treflig och angenäm .... som alla vara officerare med *en epålett.*" (Här hörde jag de vackraste, mest melodiska flöjttoner, från många *demonstrations-käppar.*)

"Fram pa natten hörde jag, att några af gästerna tvistade särdeles högljudt i en afsides belägen del af trädgarden. Gick naturligtvis genast dit för att utforska orsaken och erfor då, att det var *befälsaspiranter* från *Instituta Nobili* och några andra läroverk, som tvistade om

öfverlägsenheten af *anfallet eller försvaret.* De voro mycket lifvade och morska, ungefärligen som *spanska fäkt-tuppar,* pratade, gestikulerade och ritade i sanden med spetsen på sina dragna sablar åtskilliga slagordningar och fortifikationer, hvilka blefvo temligen otydliga måhända derföre, att ritarne möjligen tagit sig något för mycket till bästa, d. v. s. efter hvad jag tyckte mig märka."

"Strax derefter kommo några officerare med *en epålett* till slagfältet och bland dem signore *Ballista.* Jag sade genast till honom: "*det var nu för väl att vi fått hit ett utmärkt artiglieria; ty det vill synas som om det ganska väl behöfves här.*""

"Han började genast deltaga i striden; men i stället för att taga saken så, som jag många gånger på *Stadsgymnastikerna* hört både lärarne och eleverna göra, säga: att om *anfallet eller försvaret* blifver öfverlägset, det beror i allmänhet på de och de förhållanden och omständigheter, hade han endast en omständighet att bjuda på, nemligen: att allt beror på å hvilkendera sidan sig befinner ett *öfverlägset artiglieria* .... Jag inföll genast: "*Naturligtvis, d. v. s. om öfverlägsenheten består deruti, att det föres af signore Vincenzio Ballista.*" Han blef genast morsk, som en *spansk fäkt-tupp,* och syntes dessutom vilja liksom insinuera att jag, som *fruntimmer,* ej kunde saken förstå. Nog är det emellertid ett högst eget sätt: att alltid fästa sig vid *hvem* som säger en sak, och aldrig vid *hvad* som säges?"

"När jag såg och hörde alla dessa, eljest så snälla officerare med *en epålett och befälsaspiranter* lifvade och uppretade, genomfor mig en dyster tanke:

är det säkert att de betänkt och fått tydligt för sig en sak, som jag så många gånger hört på *Stadsgymnasti-*

kerna som tvärsäker uppgifvas, att "*skärandet af lagrar*
genom blindt framrusande, bör anses tillhöra en förfluten

tids hjeltar; men att nutiden och framtiden vänta af sina:
denna jemvigt, som medger rusning, dock ej blind och utan
att den påkallas af sträfvandet efter vigtiga måls er-
nående"?"

"Det roade mig emellertid ofantligt att se den ifver,
med hvilken alla dessa *befälsämnen* ritade med sina sablar,
demonstrerade och gestikulerade, äfven som den hängifven-
het, som officerarne med *en epålett* visade för att få fram
hvar och en sin åsigt om den rätta formen på slagordnin-
gar och fortifikationer; ty om ungdomen ej är lifvad, hvar
och en af sitt yrke, huruledes skall framtiden då blifva?

Jag tycker ej så illa om, att det liksom *fräser* om man väter på fingret och rör vid en ung militär, eller säger honom ett och annat stickord; ty huruledes skall han eljest blifva sedan värmen utstrålat under ½ sekel, eller mera?.... *som en kanon utan krut!*" (Bifallande toner från de *europeiska instruktörernas demonstrations-käppar*, äfvensom från deras *asiatiska elevers Gong-gong och Tam-tam.*)

"Måtte emellertid ej denna förtjenstfulla och för yrket nödvändiga *lifaktighet* urarta till en *vildhet*, som onödigtvis ökar krigets oundvikliga fasor!" (Ogynsamma demonstrationer af de *europeiska instruktörerna och deras asiatiska elever.*)

"När vår soiré var slut och jag gått till hvila, sof jag så oroligt och hade de besynnerligaste och förfärligaste drömmar. Jag tyckte mig hafva kommit till en nyss intagen stad. Fienden hade retirerat och af striden hörde man endast aflägsna kanonskott och gevärssalvor. Vår armés eftertrupp hade besatt staden.... Åtskilliga kyrkor och hus stodo i lågor, vid öfriga gingo en mängd soldater till och från med borstar på långa stänger, målande dels utvändigt och dels invändigt med petroleum, under sjungande, skrattande och hvisslande. Alla dessa unga officerare med *en epålett* och *befälsaspiranter*, som voro på vår soiré, såg jag på platsen; men ej sysselsättande sig med att *måla*, det märkte jag bestämdt, utan de gingo och stodo här och der, med händerna i byxfickorna, rökande cigaretter och anordnande. Många icke-militärer voro äfven der som åskådare, och bland dem upptäckte jag alla våra gäster från soirén.... En klosterkyrka brann nära der jag stod och rundt omkring lågo dels döda och dels halfdöda menniskor och hästar. Ett förfärligt jämrande, dels af sårade och dels af en mängd menniskor, bland dem många *nunnor*, som försökte få reda på anhöriga och rädda

tillhörigheter. På några ställen såg jag fångar uppstälda vid kanten af nyss uppkastade grafvar samt ramla baklänges i dem vid salvor af soldater; på andra ställen gräfde fångar under hugg och slag de grafvar, vid hvilka de sedan skulle uppställas för att skjutas; på andra ställen hängdes fångar, somliga med hufvudet, andra med fötterna uppåt... Då mina förra gäster fingo se mig, kommo de genast springande: en officer ropade åt några musikanter: *"An der schönen blauen Donau, von Strauss!"* Alla de andra repeterade: *"blauen Donau, von Strauss gemacht!"* Musiken spelade upp, och mina förra gäster trängdes och knuffades för att bjuda upp mig. Jag svarade genast: *"Huru kunna signorerna väl begära, att jag skall vilja dansa under dessa förhållanden?"* Det hjelpte ej, utan en officer fattade mig om lifvet, och så bar det af i en svindlande fart omkring klosterkyrkan, omgifna af rök, eld och lågor.... En sådan vals! Jag har alltid tyckt om en liflig vals; men i denna låg en *infernalisk fart.* Jag måste naturligtvis höja mig väl på tåspetsarne, för att undvika att tungt trampa på alla dessa sårade och döda, och emellanåt hålla väl upp för att ej garneringen på min nya tarlatansklädning skulle nedsudlas i blodpölarne, och da applåderade mina förra gäster som ursinniga, ropande: *"brava! bravissima!"*, och min kavaljer frågade med en vild och satirisk blick: *"Hvad säger signoran om vår soiré samt om: "An der schönen blauen Donau, von Strauss?"* .... När vi valsat ett hvarf, klappade en annan af mina förra gäster, och så bar det af med honom omkring klosterkyrkan, och så undan för undan med den ena efter den andra: officerare, aspiranter, representanter, agronomer och andra yrkesidkare, gazzettaredaktörer, filosofer, pädagoger, gymnaster, stallmästare, fäktmästare, m. fl., genom rök, eld och lågor. Alla sågo vilda och satiriska ut samt yttrade spetsiga saker, utom

fäktmästarne från *Stadsgymnastikerna*, hvilka voro snälla som vanligt ...."

Kask. Hör på *Lergöken*, så han gal för sin *Förening!* "Jag var emellanåt alldeles uppgifven af trötthet och färdig att digna; då gjordes ett kort uppehåll, och munkar. klädda i bruna kaftaner och med smilande, småsluga, half-öppna grisögon, kommo och bjödo salerner, benediktiner-likör och seltersvatten, och så bar det å nyo af omkring klosterkyrkan. Jag fick sedan höra, att dessa munkars kloster länge haft ett horn i sidan till det brinnande, med anledning af en tvist om en *trädgårdstäppa*, hvilken det förra nu fått löfte om, äfven som att blifva skonadt derföre. att dess munkar lemnat anvisning på en i det senare fördold, stor och utmärkt vinkällare. Då priorn i det brinnande klostret bedyrade vid alla *Helgon*, att källaren var en fabel, lades han på ett halster öfver glödande kol, och som mannen var betydligt korpulent, började snart stora feta droppar drypa genom halstret ned i elden, som blossade och blossade."

(Här afbröts jag af stormande glädjeyttringar af de japanska *värnpligtige*, som ursinnigt slogo på *Gong-gong* och på *Tam-tam*. De bruka eljest sällan börja opinionsyttringar, särdeles när det är fråga om militära ämnen, utan utgöra då en väl dresserad *claque*, hvilken noga observerar och rättar sig efter instruktörerna. Jag fortsatte:)

"När priorn en stund legat på halstret, vridande sig som en mask, och det började fräsa i hans kött, lemnade han åtskilliga upplysande notiser om vinkällaren och framtrollade nycklarne till densamma, som lemnades till arfvingarne af *trädgårdstäppan*, hvilka åtogo sig utskänkningen, som ifrigt fullgjordes af dem, omvexlande med en och annan vals omkring klosterkyrkan med dess arma, kring-

irrande nunnor, sa att de förras kaftaner och de senares slöjor flögo för vinden."

(Förnyade stormande glädjeyttringar af de japanska *värnpligtige*, hvilka gapade som hajar och visade de vackraste, krithvita perlrader. Jag fortsatte:)

"En gång kom jag i armarna på signore *Ballista*, som oupphörligen plågade mig med utdrag ur sina *Tabeller*, och då jag ifrigt bad om förskoning svarade, med en hemsk, hatfull och ironisk ton: "*Dem skall du få höra till Domedag, din otäcka, för din "kanon utan krut*"" .... En stund derefter klappade den eljest så allvarsamme och värdige grefve *Orsini*, och då jag anmärkte: "*Äfven ni, herr grefve?*", nappade han tag i mig, sägande: "*Jo, det skall du få se, din otäcka, som säger att personer, som äro agronomer och representanter, om dagen endast tänka och om natten endast drömma om komposthögar*", och så bar det af omkring klosterkyrkan, och efter honom klappade många andra, som voro agronomer och representanter .... Dansen blef allt lifligare: mina förra gäster bjödo upp hvarandra, nunnor och soldater, och så bar det af, under stoj och sorl, omvexlande vals och galopp, omkring klosterkyrkan .... Bland många andra, som klappade för mig, var äfven den eljest så snälla professor *Vimercati*, hvars ögon nu glödde som fyrkol bakom hans glasögon med guldbagar. Han tog mig om lifvet sägande: "*Nu skall du få se, din otäcka, som säger att filosofer ej äro praktiska, på en filosof som har merg i benen*", och så bar det af omkring klosterkyrkan .... Efter honom klappade några pädagoger och gazzetta-redaktörer [7]) och så, till min stora förvåning, min egen *snälla man*. Jag sade genast till ho-

[7]) För utrymmets skull har man uteslutit åtskilliga af signora Adina beskrifna valsörer.

Utgifvaren.

nom: ”*Hur kan du proponera, att vi skola dansa i detta elände?*” Han svarade med en genomtrilsken min: ”*Jo, jag kan nog proponera att du, din otäcka, skall få dig en sväng för hvad du sagt om mina ”alnslånga artiklar i Diario Ginnastica””*, och så bar det af i en svindlande fart omkring klosterkyrkan. Det är för besynnerligt, men emellertid säkert, att min snälla man, som är känd för att vara en af *Italias* lärdaste gymnaster, en rigtig *Pedantuzzo*, dock ej kan föra skapligt i en vals, utan stjäl steg, hoppar och struttar ur takt samt kryssar än hit och än dit. Så äfven nu: än stötte vi emot ett af kyrkans hörn, än emot ett annat .... så trasslade vi in oss emellan några ammunitionsvagnar och derefter emellan några qvistiga skanskorgar, der min nya tarlatansklädning fastnade och krasade sönder, och så bar det af emot en kullkörd kanon, som låg med ett hjul emot jorden och ett emot himmelen; der föllo vi om kull och öfver oss en mängd andra par; jag gjorde en våldsam ansträngning, ett hopp, för att hjelpa upp min *snälla man* och komma loss från alla dessa kullvalsade officerare, aspiranter, representanter, agronomer, filosofer, pädagoger, gazzetta-redaktörer, gymnaster, stallmästare, munkar, nunnor, med flere, ropte O! .... *och satt upprätt i sängen!*”

(Under beskrifningen af soirén och valsen anmärkte jag visserligen åtskilliga ogynsamma opinionsyttringar och hyssningar från en del af de *europeiska instruktörerna*, äfven som från härvarande *hinduer*; men från de flesta af de förra hördes oupphörligen: ”*Bien, très bien!*” .... ”*Ausgezeichnet!, sehr schön, sehr gut!*” .... ”*Very well!, excellent!, oh yes!*” .... ”*Oh!, brava!*” .... ”*Godt! godt!, min kjære Mand!*” .... ”*Förbannadt bra!*” .... under ett gladt och stormande ackompagnement af deras asiatiska elever på *Tam-tam* och på *Gong-gong*. Jag fortsatte:)

"Halfvaken tänkte jag: en sådan soiré, en sådan vals, en sådan grymhet och en sådan hatfullhet för småsaker!.... Jag förstår ej, att man efter *en sådan vals kan valsa så vildt?*.... *Donau* är ju en stor och aktningsvärd flod, hvars böljor lugnt flyta emot deras mål, utan denna *vildhet*, som tillhör ett vattenfall; utan detta surrande för *småstenar*, som vidlåder småströmmar, samt utan detta *struttande ur naturlig takt och kryssande hit och dit*, som ej utmärker en stor och reel flod, hvilken vet hvart den vill taga vägen.... Då *Strauss* i sitt partitur ganska rigtigt angifvit *Donaus* och dess böljors lugna natur, hvarföre valsa så?.... Fienden var ju *slagen*, hvarföre då denna *grymhet*.... Jag hade ju endast gjort några *små anmärkningar*, hvarföre då denna *hatfullhet?*.... Om jag lefver i tusende år, så glömmer jag dock aldrig: "*An der schönen blauen Donau, von Strauss, von Strauss gemacht!*"

(Gillande från somliga, tystnad och oro bland andra af de *europeiska instruktörerna*. Deras *asiatiska elever* stodo med långsträckta halsar, som lyssnande tranor, storkar och vildgäss, med ögonen skarpt fästade på instruktörerna. Jag fortsatte:)

"Fullt vaken tänkte jag: *S:ta Maria* vare lofvad för att allt endast var en dröm! (ehuru jag ännu tycker mig höra bastrumman).... Icke är det väl möjligt att kriget kan till denna grad förvilda så snälla menniskor, som mina förra gäster och min man?.... Måtte *S:ta Maria* nådigst tillse att, hos oss, det storartade arbetet för *framtidsarméernas* ändamålsenliga bildande fortgår lika på en gång lidligt, lugnt och med bestämd rigtning emot målet, som *Donau* emot sitt, äfven som att alla dessa personer, hvilka verka för målets uppnående, ej visa denna *småaktiga hatfullhet*, som mina förra *gäster* visade i drömmen, eller detta anlag för att *stjäla steg, hoppa och strutta ur takt samt*

kryssa än hit och än dit, som min snälla *man* visade i drömmen (och äfven visar i verkligheten), utan röra sig samtidigt lifligt och betänksamt som *Donaus böljor!* .... O! hvad jag högaktar vår *Kommunalstyrelse*, som insag och inser, att grunden till *framtidsarméernas* ändamålsenliga bildande skall läggas i *ungdomens uppfostran*, äfven som lärarne vid *Stadsgymnastikerna*, som bemödat sig om och lyckats framkalla: skicklighet, liflighet och håg, men vildhet!"

Kask. Hör! .... Nu gal *Lergöken* å nyo för sin *Förening*.

"O! .... så jag älskar alla dessa unga officerare med *en epålett*, som ej endast lära befälsämnen och soldater hvad till yrket hör, utan äfven ingjuta i dem afsky för krigets *undvikliga fasor*, lära dem, bland mycket annat: hvad en *moders tårar* vill säga .... och hvad det vill säga, att vara *faderlös!*"

(Oron hade vuxit betydligt bland en del af de *europeiska instruktörerna*. Jag hörde ofta: "*Qu'est-ce que c'est?*" .... "*Was ist das?*" .... "*Gadso! Gaggle!*" .... "*Villano! Disonesto!*" .... "*Hvad er der paa Færde, min kjære Ven!*" .... "*Förbannad blanksmörja!*", m. m. d. Misstänkande tillvaron af några *medeltidsströmmar*, gjorde jag en volt ur linien, sägande:)

Jag finner med glädje, att en aktad del af denna församling ej tycker om *militärisk rattrålling!* (Genast hördes det gamla medeltids-fältropet: "*En avant, chapeaux gris!*", af några stämmor moderniseradt med tillägget: "*et grisettes!*" .... "*Ganz recht!, ganz recht!*" .... "*Beautyful! Oh! Yes!*" .... "*Oh! Bravissima!*" .... "*Mange tak, min kjære Mand!*" .... "*Träffadt, sa' Knigge!*", m. m., under ett starkt ackompagnement af de asiatiska eleverna. Jag fortsatte:)

Jag sade genast till signora *Italia Bella* att hon, som äldre och erfaren, säkerligen ej kunde gilla dessa *fredslige-föreställningar*. som undergräfva den äkta *militära andan.* Nationerna maste besluta sig för, antingen att ej kriga, eller att göra det så, att kriget ej blifver en *vattvälling.* (Omvexlande bifallande och klandrande demonstrationer. Jag fortsatte:)

Signora *Italia Bella* slog i hop *Dagboken*, skrattade och sade: "*Min lilla snälla pippa hade ej stor fröjd af sin soiré.*" Efter några ögonblick läste hon:

"O! .... hvad jag älskar alla dessa *filosofer*, som om dagen vid solens och om natten vid lampans sken oförtrutet tänka ut systemer för *vetenskapernas vetenskap*, afsedda att som fyrar leda menniskobarnens tankegång och verksamhet till och på de rigtiga vägarna; dessa *filosofer*, som likna *generaler* med afseende å bestämmandet af hufvudlinierna, och snälla *vallhundar* med afseende å sättet att få menniskobarnen att dem följa .... men då äfven de största generaler begått misstag rörande *bestämning*, och de utmärktaste vallhundar rörande sättet för *lämplig ledning*, så kan jag ej finna att det är en skyldighet af mig att leka *blindbock*, latsa mig ej märka de sma fel, som en och annan *filosof* möjligen har i förening med sina stora förtjenster, eller det väl obetydliga *initiativ* som, enligt mitt troligen origtiga tycke, dessa aktningsvärda vetenskapsmän i vara dagar taga med afseende a den *praktiska ledningen* af menniskobarnen?"

"Bland vara gäster var en professor *Vimercati*, lärare i "*praktisk filosofi*" vid Universitetet. Han är mycket aktad och känd som särdeles skicklig i sin sak; men jag misstänker att han hör till dem som *tala litet* .... för att hinna *tänka* sa mycket mera? Professoren hade satt sig i en afsides belägen del af trädgarden, säkerligen för att fa ostörd

tänka under det att han rökte en cigarett. Önskande att få lära känna en *filosofs* åsigter rörande åtskilliga af dessa frågor, hvilka *"stå på dagordningen"*, som det nu ständigt heter, äfven som åstundande att, om möjligt, kunna uppdyrka hans säkra *munlås*, gick jag till honom, lade handen på hans arm och sade: Ursägta att jag stör herr professoren; men jag känner en oemotståndlig åtrå efter att få meddela mig med en *verklig tänkare* rörande ett och annat, som jag dels i afton och dels förr hört. Man har visserligen för mig uppgifvit, att herrar *filosofer* ej alltid komma fullt sams med afseende å olika s. k. *systemer;* men man har äfven tillagt, att de allesammans kommit öfverens derom, att inom ett *gifvet system* det bör finnas ett bestämdt *logiskt sammanhang.* Ack!.... hvad det är snällt af filosoferna; ty det förefaller mig att det just är detta *logiska sammanhang* i hvad som rör "frågor som stå på dagordningen", emellan hvad man vill *se färdigt* och hvad man vill göra för att *få färdigt,* som synes mig emellanåt saknas, fullständigt, totalt!"

"O!.... hvad det fröjdar mig att se det lif, som de unga officerarne och aspiranterna der borta visa under uppritandet af samt tvistandet om alla dessa slagordningar och fortifikationer; ty det förefaller mig vara klart att, för att någonting skall kunna röra sig och gå, en väderqvarn, hvad som helst, erfordras en *drifvande kraft,* och större, i mån som det, hvilket skall drifvas, är stort och tungt.... möjligen händelsen med *krigsmaskineriet?"*

"Tycker ej herr professoren att, å ena sidan, det vore beklagligt om hela vår nation hade denna brinnande håg för det *militära,* som man gerna bör se hos *militärer;* men att, å den andra, en liten del af densamma, en liten smula, ej skulle skada.... särdeles om man önskar att nationen

i och för kriget skall åtaga sig *stora bördor?* Om herr professoren tycker det samt å ena sidan finner, att man gerna önskar detta *åtagande* och, å den andra betänker, att man under långliga tider gjort allt för att motarbeta hvarje försök att meddela ungdomen en *lifsverksamhet*, hvilken ej vid hvarje verksamhetssteg i tankarna evalverar dess värde i scudo och bajocco .... om man nu *förundrar* sig öfver att det, under långliga tider använda *utsäde* lemnar en skörd, hvilken fullkomligt öfverensstämmer med dess beskaffenhet .... häntyda detta förfaringssätt och denna förundran verkligen om ett sådant *logiskt sammanhang*, som det en filosof gillar? O! .... hvad dessa personer hafva slitit och lidit som, inseende hvad *framtidsarméerna* behöfva, bemödat sig om att, under ett tåligt uthärdande af en ständig stenkastning, detsamma framkalla och bevara! Jag skulle tycka så rysligt synd om dessa signorer .... nemligen om man bör och kan hysa denna känsla för *stormfoglar*, som ingen anmodat om att ge sig ut och braka .... icke har jag gjort det, icke har väl herr professoren gjort det? .... med ett ord: det förefaller mig, att man ej bör hysa det minsta medlidande med *dem:* men deremot ofantligt rörande den *sak* de arbetat för, hvilken genom motståndet så sakta framskridit. Jag hoppas och förmodar att herr professoren delar min åsigt? (Professoren nickade vänligt och hans små svarta ögon plirade så snällt genom glasögonen med guldbågar; men hans *munlås* .... *dyrkfritt!*)"

(Under denna del af föredraget hördes från åtskilliga specialisters *demonstrations-käppar* betydligt varierande toner.)

"Vet herr professoren, att då jag för några dagar sedan från läktaren i hörsalen å *Stadsgymnastiken N:o 1* hörde

ett föredrag af signore *Castiglione*, fästade jag mig särdeles vid följande yttrande af honom: "*Bland de uppspirande framtidsarméernas kraftigaste rötter böra räknas: den Gymnastiska rörelsen, väl skött, samt Folkbeväpnings-rörelsen, väl skött.*""

"Hvad jag tycker om detta yttrande, med sitt försigtiga *tillägg!* Det förefaller mig vara så naturligt, att om den *Gymnastiska rörelsen* uppfattas och drifves så, som vid *Stadsgymnastikerna*, d. v. s. som en inom och utom hemmet verkande, härdande, stärkande och lifvande *kroppslig uppfostran*.... och om *Folkbeväpnings-rörelsen* uppfattas och drifves så, som vid samma inrättningar, nemligen att meddela *allmän krigsbildning åt stora massor*, dels bestående af färdighet i *öfningar* och dels af enkla militära *begrepp*, bör den gemensamma verkan af signore *Castigliones* "rötter" kunna blifva ganska nyttig: men tror ej herr professoren, som jag, att det var ganska klokt af signoren, att tillägga orden: "*väl skött*"? Jag tycker mig åtminstone hafva märkt, att den verkan af gymnastiska och militäröfningar, som utlofvas i böcker, föredrag och gazzetta-artiklar, ej alltid har detta *logiska sammanhang* med hvad man i praktiken ser utfördt som, jag är derom fullt öfvertygad, *filosofer* fordra och sätta stort värde på? Jag försäkrar herr professoren, att jag många gånger sagt till min snälla man: "*När jag hör dig från kathedern beskrifva gymnastikens lifskraft-väckande förmåga, blifver jag både rörd och förtjust: men afkyles så der temligen då jag derefter får se dina elevers gymnastiköfningar och hållning.... och då jag hör dig från kathedern beskrifva huruledes Italias krigarämnen böra uppdragas för att vårt land må erhålla "en lefvande, säkert bevarande skyddsmur", klappar mitt hjerta af fröjd och stolthet; men när jag derefter ser på stenarne i din "skyddsmur" och huruledes de*

tillverkas .... S:ta Maria!, det tager ju aldrig slut på den der välsignade gåsmarschen!"

"*Jag är fullkomligt öfvertygad derom, att för bildandet af krigare är allt det der mycket bra, utmärkt; men ehuru jag endast är ett stackars fruntimmer, tror jag mig kunna inse, att det erfordras någonting dessutom, en sådan der uppryckning af både själ och kropp, som jag sett utföras vid Stadsgymnastikerna, men ej vid din utmärkta murfabrik.*""

"Herr professor: det förefaller mig att, särdeles då det är fråga om *befälsämnen*, äro sådan der marsch och andra förträffliga kropps- och exercisöfningar ej tillräckliga. Tror herr professoren, som jag, att då *Jonas* låg i *Hvalfiskens* buk, hade fisken känsla af *Jonas* och han af *fisken*? (Professoren nickade, som en liten kinesisk porslinsgubbe.) På *Stadsgymnastikerna* har jag många gånger hört, att emellan en skicklig befälhafvare och hans trupp eger samma förhållande rum, som emellan *hvalfisken och Jonas*, d. v. s. som om den förre hade slukat den senare, hvarefter de hafva en ständig känsla af hvarandras väl- eller illabefin-

nande; men både i *Bibeln* och på *Stadsgymnastikerna* menas väl: ett *andligt slukande*, att en större intelligens slukat en mindre? (Porslinsgubben nickade å nyo.) Jag hoppas att herr professoren delar min åsigt: att det bör finnas ett visst *logiskt sammanhang* emellan hvad man rörande dessa öfningars *verkan* förespeglar och den bild man i verkligheten framställer, äfven som att, särdeles då det är fråga om bildandet af *befälsämnen*, man ej får försumma utbildandet af det *andliga elementet?* (Professoren nickade många gånger och hans små svarta ögon plirade så innerligt snällt genom glasögonen med guldbågar; men jag tyckte mig i blicken märka en *insinuation:* "det der förstår du ej, min gumma lilla." För besynnerligt!.... att t. o. m. en *filosof* ej endast fäster sig vid hvad som säges, utan äfven vid hvem som talar. Om han ansett mig hafva orätt, så borde han väl upplyst mig derom, och ej nickat, plirat och insinuerat, att jag ej kan förstå denna sak derföre, att jag endast är: *ett stackars fruntimmer?*)"

(Under denna del af föredraget hördes ofta nog starkt klandrande toner från många specialisters *demonstrationskäppar.*)

"Det kan visserligen förefalla väl djerft af ett stackars fruntimmer, att lägga sig i *politik;* men jag önskar nämna för herr professoren att det förefaller mig som om den inverkan på ungdomens uppfattning, hvilken åstadkommes vid *Stadsgymnastikerna*, bör hafva en ganska stor politisk betydelse. Föreståndarne hafva många gånger sagt mig, att det ligger i tidens rigtning ett lossande af en mängd förr starkt sammanhållande band, så väl inom familjen som samhället, samt att härigenom måste i sinom tid uppkomma ett *vacuum* på sammanhållning, hvilket bör på ett eller annat sätt fyllas, så vida ej en beklaglig tendens emot *chaos* skall uppkomma. De anse alla, att ersättandet af

de gamla banden genom nya och *tidsenliga*, är mycket svårt; men bör ej anses omöjligt och bör i alla händelser försökas derföre att, i motsatt händelse, kommer säkerligen tendensen emot *chaos* att leda till öfvervadandet af stora blodströmmar, hvilka möjligen kunnat undvikas.... och det förefaller mig att signorernas verksamhet som talare och skriftställare egentligen afser detta ersättande, ehuru de, naturligtvis, oupphörligen svänga än hit och än dit under de ständiga striderna med motståndarne."

"De erfarnaste af signorerna, de som varit med under tider da allmänhetens sinnesstämning blifvit upprörd med anledning af krig eller oroligheter, säga alla, att det är i hög grad intressant och öfverraskande att bemärka den *lättrogenhet*, med hvilken de besynnerligaste och vidunderligaste rykten då emottagas och tros, äfven som det särdeles lätta och tacksamma arbete, som *slipade agitatorer* da hafva vid serverandet af en publik, hvilken förtroende-

fullt och med stor erkänsla emottager hvad som helst. Signorerna anse, att orsaken till den lätta serveringen

egentligen bör sökas deruti, att flertalet menniskor vanligen har uppmärksamheten så uteslutande fästad på *födkrokar och yrken* att, då den plötsligt vändes åt någonting annat, sker det under *förlorad jemvigt*. Många af signorernas *Kontrapunkter* förefalla mig hafva till hufvudsakligt ändamål: *att bereda jemvigt vid uppfattandet af ett och annat, som förekommer under krig samt trassliga tider och derigenom försvåra serverandet af hvad som helst.* Signorerna förundra sig ej det minsta öfver den stora allmänhetens så lätt förlorade *uppfattnings-jemvigt*, då för den ovanliga händelser förekomma; men deremot så mycket mera öfver att en och annan statsman samt en och annan äldre militär ej inse att åtskilliga af de gamla, förr så säkert förenande banden, måste ersättas af andra, *tidsenliga*, äfven som att detta arbete måste vara förenadt med bibringande af deremot svarande *intryck* å den uppväxande ungdomen, hvarigenom man bör kunna hoppas på en sådan *beredning* af den framtida stora allmänheten att den, under trassliga tider, ej låter servera sig hvad som helst, hvilket under förflutna sådana onödigtvis kostat stora blodströmmar. Signorerna säga alla: *att tala förnuft till en grundligt uppagiterad och upphetsad folkmassa, det tjenar till rakt ingenting* . . . ."

Kask. Som att slå vatten på *gåsen* . . . . kan ja' förstå. "Ingen hör förr än efter en grundlig *fastkörning*: men mycket kan förekommas genom meddelande af lämpliga *intryck* åt den uppväxande ungdomen."

"Herr professoren tycker väl, som jag, att signorernas bemödande är ganska vackert och förtjenstfullt samt att man borde tycka synd om dem för alla deras utståndna vedermödor . . . . d. v. s. så vida de ej vore *stormfoglar?* (Professoren nickade vänligt och hans små svarta ögon plirade så innerligt snällt genom glasögonen med guld-

bagar; men hans *munlås* .... det hade troligen gått i *baklås*.)"

"Vet herr professoren, att då jag första gången besökte sällskaperna: *Camorra och Brigantaggio* ...." (Här sprang professorens *munlås* plötsligt upp och han frågade, långsamt och med en förvånad min:)

"Besöker signoran *sådana sällskaper?*"

"Visserligen .... ty jag studerar *praktisk filosofi* på mitt sätt. Det kan ju ske på många? Den store filosofen Diogenes brukade ju sitta hela dagen hopkrupen i en tunna och gick om natten emellanåt ut med sin lampa för att söka efter "*en menniska*"? Vid Universitetet lär man använda en annan metod och jag följer en tredje, hvilken signorerna vid *Stadsgymnastikerna* lärt mig och som är betydligt olika med de tvenne förra, utföres bland så många och så olika menniskor som möjligt .... Då jag första gången och i sällskap med signore *Castiglione* besökte sällskaperna *Camorra och Brigantaggio*, föreföll det mig att ledamöterna sågo så besynnerliga ut, att det gaf mig anledning säga till signoren:

"Om jag ej misstager mig, så äro de sjuka allesammans?"

"Visserligen .... somliga hafva nervlidande, andra njurlidande, andra hjertlidande, andra magsyra eller på annat sätt ondt i magen .... och alla hafva, dessutom, *högst betänkliga själs-sjukdomar*, hvilka dels hafva samband med dessa kroppsliga åkommor, dels med åtskilligt annat........"

"Tror nog det .... men tror signoren att personer, som ständigt hafva ondt i magen, eller äro på annat sätt kroppsligt sjuka och, dessutom, hafva "*högst betänkliga själs-sjukdomar*", äro lämpliga att ordna hvad som rör nutiden och framtiden för andra?"

"Nej, visserligen ej.... och det är just derföre vårt arbete hufvudsakligen går ut på, att försöka förskaffa själ och kropp *helsa*, att bereda en frisk själ en frisk hydda. Kroppens inverkan på själens välbefinnande och verksamhet är särdeles märklig: sätt ett ljus i en *kristall-kula* och derefter i en *horn-lykta*, och signoran skall få se en högst märkvärdig skilnad; slipa kulan huru som helst, ljuset bryter sig på olika sätt, men utgår alltid klart.... i *horn-lyktan* tvärtom."

Kask. Lyser som en *palt*.... känd sak.

"Tror nog det. O!.... hvad det är innerligt snällt af gymnasterna, att förskaffa våra små *själs-ljus kristall-kulor* att lysa genom.... särdeles som ingen bedt herrarne om det.... så vidt jag vet?"

"Hvarföre skall signoran alltid.... Jag har ej påstått att vi kunna göra, eller gjort det, utan endast att vi bemöda oss om att försöka förskaffa själen en frisk, på dess verksamhetsförmåga ej menligt inverkande hydda. Vårt arbete i *praktisk filosofi* går hufvudsakligen ut på att, under observationer på *opinion-strömmar*, bemärka om några betänkliga själs sjukdomar äro för handen.... och vårt arbete i *yrket* går till stor del ut på att, ledda af våra oupphörliga strömbetraktelser och vår kunskap i de gymnastiska konsterna, försöka skydda den uppväxande ungdomen för: dels svårmod, tungsinthet, m. fl. betänkliga sjukdomsformer, hvilka sällan förekomma i en förening af frisk själ och frisk kropp, dels sådana ännu betänkligare *själs-sjukdomsformer*, som synas allmänt förekomma i dessa sällskaper............."

"Herr professoren tycker väl som jag, att det är ganska vackert af lärarne vid *Stadsgymnastikerna*, att försöka motverka alla dessa obehagliga själs- och kroppssjukdomar?

(Han nickade och plirade lika snällt som förut; men *munlåset* .... det föreföll mig hafva å nyo gått i *baklås)*".

"Under ett annat af våra besök i sällskaperna *Camorra, Maffia och Brigantaggio* berättade signore *Castiglione* för mig, att utmärkta läkare tydligen ådagalagt att, kort före utbrytandet af omfattande och särdeles blodiga *revolutions-epidemier*, hafva starka *nervsjukdomar* varit allmänna. Han drog häraf den slutsatsen: att grundorsaken till de förra visserligen bör sökas i samhällsförhållanden, hvilkas jemvigt blifvit störd och derföre sträfva efter att erhålla ett *nytt jemvigtsläge;* men att orsaken till den ofta öfverflödigt stora utsträckningen, våldsamheten och grymheten bör sökas, dels i *för liten eller förvänd bildning, dels i kroppsliga sjukdomsformer.* Tror herr professoren det? (Han nickade och plirade å nyo, som en kinesisk porslinsgubbe)".

"Men, om så skulle vara händelsen, är det måhända äfven möjligt, att egentliga, eller grundorsaken till krig, visserligen i allmänhet bör sökas i en störd jemvigt af åtskilliga förhållanden, hvilka hitintills ej på annat sätt kunnat erhålla ett nytt jemvigtsläge; men att orsaken till krigens ofta nog öfverflödigt stora utsträckning, bitterhet och grymhet bör sökas, *dels i för liten, eller i något afseende förvänd bildning, dels i någon allmän sjukdomsform,* t. ex. någon af dessa former af förbittrande nervlidande, njurlidande, magsyra, m. m., som jag anmärkte grassera så förfärligt i sällskaperna *Camorra, Maffia och Brigantaggio.* Tror herr professoren det? (Samma trefliga pantomim)".

"Det är för mig särdeles angenämt att finna, att herr professoren delar min aning. Då jag närmare tänker på saken, förundrar det mig ej så särdeles mycket att revolutioner och vanliga krig emellanåt blifva nödvändiga för den der välsignade jemvigtens skull; men det är ett *särskildt*

slag af krig, som förefaller mig vara till den grad afvita och tokigt att, enligt min lilla enskilda åsigt, det är en rigtig skandal att det ens kan komma i fråga under en tidsperiod, hvilken emellanåt synes benägen för att skryta öfver sin höga bildning; ett *slag*, som möjligen bör anses framkalladt af en sjukdomsform, erinrande om den otrefliga *rabies canina* .... jag menar: de af den *Försonande lärans bekännares religions-krig, invertes eller utvertes, hvilka ej haft till ändamål: samvets- och lärofrihet* ....

(Oro bland alla missionärer, så väl tillhörande kongregationer och seminarier på *Japan*, som dylika i *Mandschuriet och Kina, å Formosa, Filippinerna, Malacca, Sumatra*, m. fl. fastland och öar).

"En religionsstiftare anbefaller ej, t. o. m. antyder ej på minsta sätt, att hans lära skall eller bör med våld spridas .... och hans bekännare sprida den med eld och svärd! Bekännarne kalla läran: "*den Försonande*", till minne af att stiftaren genom *eget lidande* försonade menniskobarnens fel .... och då bland bekännarne uppkom olika uppfattning af ett och annat som rörde läran, hafva åtskilliga af dem förmedelst bål och de sinnrikaste plågoinrättningar försonat *motståndarnes*, d. v. s. de olika troendes s. k. fel, icke genom att, som stiftaren gjorde, låta *tortera sig sjelfva* (det aktade de sig för), utan de som, enligt stiftarens tydliga föreskrift, borde och skulle *kärleksfullt påverkas!* Om det varit *pojkar*, som af okynne och oförstånd samt denna hos dem beklagligen ofta nog förekommande klådighet utfört alla dessa gräsligheter i *Försonarens namn*, som historien omtalar, så hade det visserligen ej varit förlåtligt, ehuru mera förklarligt; men, herr professor, storinquisitorn *Torquemada*, t. ex., som brände och torterade till döds många tusende menniskor derföre, att de ej ville tro fullkomligt så som han och hans själafränder ... icke var han

en pojke, ehuru man mahända kan säga att han var: *en skön pojke!*" . . . .

(Oron växte betydligt bland missionärerna. Svaga och fataliga bifallande, starka och många klandrande demonstrationer. Jag fortsatte:)

"Om en *turk* förgör olika troende, så fullgör han ju föreskrifterna i den lära, han från barndomen tillvants att anse som helig, och felet är egentligen ej hans, utan *lärans;* men om *kristna* sprida sin lära så, som spaniorerna gjorde i *Mexico*, andra likartade exempel att förtiga, eller om *kristna*, med en uppfattning af läran, inverka på de hvilka hafva en annan så som skett under *religionskrigen och af Inquisitionen* . . . . förefaller det mig att dessa kristna egentligen äro: *illa maskerade turkar?* (Professoren nickade.)"

"Herr professor *Vimercati!* . . . . Finnes det verkligen emellan *den anda*, som stiftaren af den *Försonande läran* nedlade i densamma, och *den anda*, som de af hans bekännare visat eller ännu visa sig ega, hvilka med våld, med eld och svärd, eller med användande af tortyrverktyg tvingat, eller ännu vilja tvinga medmenniskor till att tro som de, detta *logiska sammanhang*, som filosoferna så högt värdera, eller den känsla, de rättsbegrepp och den logik, som man kan päräkna hos och af den *galna hunden?* . . . . Är det handlingar af den *fullständiga menniskan*, sådan hon borde och kunde vara, eller af en del utaf henne, den sinliga menniskan: *Djuret i menniskan?*" . . . .

(Som ledda af en blixt foro en mängd missionärers *demonstrations-käppar* i luften och genom ett ifrigt blåsande på dem samt omvända infödingars våldsamma slag på *Gong-gong* och på *Tam-tam* uppkom den gräsligaste musik. Församlingen liknade ett af stormen upprördt haf. Öfver allt vreda och oroliga böljor, af hvilka flertalet rullade brusande emot kathedern. Af det föregående hade jag tydligen märkt närvaron af tvenne hufvudströmmar från 30-åriga kriget och följande våra Statuters föreskrift med afseende å lämpligaste sättet för deras framlockande: "att tala den större strömmens språk och reta den mindre samt derigenom få båda att demaskera sig", gjorde jag en volt ur linien, yttrande:)

Jag sade genast till signora *Italia Bella*, att det skulle förvåna mig på det högsta om hon kunde gilla det upplästa samt att jag för min del ansåg att författarinnan borde med görligaste första hänvisas till sin bigtfader, så vida ej hennes arma själ skulle blottställas för en särdeles långvarig och obehaglig rening i skärselden. Huruledes skulle *"den enda saliggörande Kyrkan"* nu se ut, huru många själar skulle väl genom henne kunnat blifva frälsta, om ej sådana ädla och praktiska män, som storinquisitorn *Torquemada*, m. fl., skyddat hennes jungfruliga ungdom emot kättarnes oförsynta angrepp och tilltag?..........

(*Brava! Brava!.... Was ist das? Donnerwetter!*)

Jag finner med outsäglig glädje, att denna församlings *aktade majoritet* gillar mina ord till signora *Italia Bella*. Måtte det heliga *Korset* hädanefter, som i forna dagar, lugnt och säkert framskrida öfver slagna fienders stympade kadaver!...............

(*Oh! Oh! Bravissima! Bravissima! Oh! Oh!... Sapperments-Kerl! Jugernaut! Jugernaut!*)

Församlingens *minoritet* nämner: *Jugernaut*, denne gud, som finner stor vällust i att, sittande i sin vagn, köra öfver t. o. m. fanatiska anhängare. Församlingens *aktade majoritet* är ej fanatisk, hatar ej motståndare. Den kan visserligen ej hylla *Jugernaut*, en hednisk gud; men den kan, om och då det länder till *Kyrkans* säkerhet och ära, låna, hylla och använda hans *förkrossningsmetod*, älska och behandla vara motståndare så, som han älskar och behandlar sina *fanatiska anhängare!* . . . .

(*Oh! Oh! Gloria Dei! S:ta Maria! S:tæ Mariæ conceptio immaculata! Oh! Oh!* . . . . *Verfluchter-Kerl! Halt's Maul! "Conceptio immaculata"? Ah! Bah! Bourrrrrrr! Bourrrrrrrrrrrrrrrr!!* . . . . Mindre projektiler, såsom dadlar, brödfrukter, apelsiner och citroner singlas emot kathedern).

Hvad är, lugnt granskad och bedömd, den *protestantiska läran?* En förtorkad, all saft och frisk kärna saknande *kokosnöt!* . . . .

(*Oh! Oh! Reverenza! Oh! Oh!* . . . . *Hundsfott! Bist Du toll, verflucht, Du eländiger? Heraus mit dem Kerl! Heraus mit dem Kerl!* . . . . Större och mindre kokosnötter singlas emot kathedern).

Denna förtorkade *kokosnöt* hade för längesedan blifvit knäckt, om var *Kyrka* välsignats med många sådana utmärkta män, som storinqvisitorn *Torquemada* och vår store general, den oförgätlige don *Ignaz* . . . .

(*Oh! Oh! Oh! don Ignaz, don Ignaz!!* . . . . *Heraus mit dem Kerl! Du Jesuiter-Hund! Heraus mit dem Hund! Heraus! Geschwind!* . . . . Projektilernas antal och hastighet ökas).

Af denna församlings *minoritet* kan jag ej bättre begära; men jag anhaller vördsamligen och ödmjukligen hos församlingens *aktade majoritet*, att den ej afbryter mig . . . .

ej för mig ytterligare försvårar utsägandet af ett älskadt och vördadt namn, hvars uttalande af mig redan tillräckligt försvåras och hindras af innerlig känsla, djup beundran och tacksamhets tårar.............

Kask. *Krokodil-tårar!*.... Jag känner menniskobarnen och deras tårar, missionärers och fäktmästares inberäknade. Krokodilen fortsätter:

Värderade majoritet, hindra mig ej längre.... *Don Ignaz Loyola!!*.........

(*Oh! Oh! Oh! Don Ignaz Loyola! Don Ignaz Loyola! Oh! Oh!.... Halt's Maul!, Halt's Maul!, verfluchter Jesuiter-Hund! Heraus mit dem Kerl! Heraus mit dem Hund! Heraus! Heraus!*).

Don *Ignaz Loyola,* denne ädle man och store general som, då vår heliga *Kyrka* var i stor nöd och starkt anfallen, uppehöll och räddade henne så, som ingen annan *då* kunnat göra.... så som, i *våra dagar,* hennes förste son så fullständigt, så *ofelbart* gjort.............

(*Oh! Oh! Oh! El Papa! El Papa! El Papa, infallibilis!, infallibilis! Oh! Oh!.... Du Esel! Du Ochs! "El Papa!" Bourrrrr! "Infallibilis!" Ah! Bah! Bourrrrrrrr!!* En skur projektiler emot kathedern).

Don *Ignaz Loyola,* hvars ädla anda ännu, i den dag som i dag är, leder oss så, som den säkra kompassen leder seglaren under storm, i mist och mörker! Vi böra hoppas och önska att hvarje *potentat,* som i våra dagar vill hindra menniskobarnen från att följa vår *säkra kompass,* ej må få dela öde med denne kättare och äfventyrare från norden som, beundrad af en dels enfaldig och dels illasinnad, af de onda magter vilseförd och ledd hop, fick sluta sin bana på det s. k. "ärans fält".... utan måtte få sluta sin olycksbringande lefnad i likhet med denne *Mexicos Incas* som, då han ej ville tvinga sina undersåtar till att kunna

blifva saliga, af vår *Kyrkas* dåvarande hängifnaste och frommaste barn, spaniorerna; sjelf stektes sakta på glödande kol!! ....

(*Oh! Oh! Oh! Reverenza! Reverenza! Bravissima! Bravissima!. in amplissima forma! Oh! Oh! .... Du schlechter. Du hässlicher. Du liderlicher. Du schwarzer Jesuiter-Hund. vom Blocksberg gekommen! Heraus mit dem Hund! Heraus mit dem Hund! .... Du liderlicher!*)

Måtte vi alltid i våra hjertan noga bevara och i våra handlingar noga följa denna *säkra kompass*. som i svåra, stormiga och betryckta tider alltid lugnt angifvit räddningsmedlet genom att stadigt visa på räddningsplankan: "*Ändamålet helgar medlen*"!!

(Nu uppstod ett obeskrifligt väsen. *Minoriteten* singlade emot mig en skur större och mindre projektiler, af hvilka flertalet hade en rätt betydlig hastighet och stötkraft. I somliga delar af salen slogs man med stolar, demonstrations-käppar och andra tillhyggen, under användande af åtskilliga fältrop från 30-åriga kriget, såsom: "*S:ta Maria!*", "*Gott mit uns!*". m. m.; i andra hoppade och dansade *jesuiter-missionärer*, de flesta italienare, spaniorer och portugiser, singlande kalotterna emot taket. Jag ansåg mig hafva tillräckligt träffat de båda kyrkornas *försonlighets-hjerta* samt tillräckligt fått fram de båda *hufvudströmmarne* och iakttog derföre en afvaktande ställning, under utförande af parader för projektiler, vördsamma bugningar för majoriteten samt några minoriteten egnade, beklagande gester, hörande till den *Estetiska gymnastiken* ....)

Kask. Har man någonsin hört talas om maken till *fäktmästare-lergök*, som narrar *jesuiter-missionärerna* till att hoppa, dansa och singla med kalotterna .... och gymnastiserar för *protestanterna?* Jo-jo-men: "Skalkar äro de

alla. Hvarenda man kan kalla: *Diavolo! Diavolo! Diavolo!*".... Lergöken fortsätter så:

Under utförandet af paraderna och den estetiska pantomimen tänkte jag: Huru är det väl möjligt att, så långt efter 30-åriga kriget, som synes bort vara en tillräckligt stark och afkylande dusch, den *Försonande lärans* tvenne hufvudströmmar kunnat bibehålla denna oförsonlighet och hetta? Då man betänker:

att vår *Förening* har till hufvudföremål: *att meddela ungdomen, särdeles den hvars värnplipt snart inträder, sådana begrepp som Föreningen anser vara nyttiga för framtidsarméerna och civilisationen i allmänhet;*

att Föreningen anser, att de af den *Försonande lärans bekännares* religionskrig, hvilka ej haft till mål: *tros- och lärofrihet*, böra anses som höjdpunkten af dessa bekännares dårskaper;

att Föreningen anser sig hafva funnit af historien att af de krig, som utförts af nämnde bekännare, hafva *religionskrigen* varit de vildaste och grymmaste samt vanligen orsakats af olika åsigter rörande en *dogm*, en sats, hvars verkliga betydelse endast några få personer kunnat uppfatta;

att det religiösa raseriet hos *massorna*, rörande en sak som de ej kunnat förstå, ofta nog uppväckts och behändigt ledts af dessa *få*, som kunnat den förstå och hvilka tussat massorna, emellanåt till vinnande af helt andra mål än de uppgifna;

att lättheten att tussa, eller att blifva tussad, emot olika troende i religionsväg till stor del har, hvad den *Försonande lärans bekännare* angå, sin grund uti en fullkomlig missuppfattning af lärans hufvuddrag och *Stiftarens* mening med densamma, hvilken senare svårligen kunde hufvudsakligen afse ett begrundande af spets-

fundiga *dogmer*, med åtföljande fördelar fär begrundaren, utan en *förädlande inverkan på verlden genom framhållandet af lärans enkla hufvuddrag;*

att då det är möjligt och troligt, att åtskilliga krig framdeles föranledas, eller blifva öfverflödigt grymma af samma grundorsak som förr, synes det vara af behofvet påkalladt. att ungdomens uppmärksamhet fästes derpå: att det är ej några hundrade, eller tusende, utan millioner menniskor, som i *Försonarens namn* blifvit brända, torterade till döds eller på annat sätt förgjorda, alltid under fromhetens täckmantel, samt att i allt detta hat, torterande och nedergörande för *trossaker* finnes ingenting. som ens erinrar om forntidens hedningars uppfattning af "*Hvite Krist*" och hans lära samt ännu mindre om hvad han genom föredöme och ord försökte sprida öfver verlden;

att de af den *Försonande lärans bekännare*, som med afseende å det *yttre*, former, följa någon af dess *Kyrkors* föreskrifter; men med afseende å det *inre*. känslan för olika troende samt sympati för ett gifvet sätt att sprida läran, tydligen hylla *Koranens* föreskrifter, böra betraktas som *maskerade muhamedaner;*

att var *Förening* har en ganska svår och ömtålig uppgift: att, å ena sidan, försöka uppehålla ungdomens *lifskraft och lifsverksamhet* samt, å den andra, försöka motverka att de antaga, som man uttrycker sig uti *Germania Magna:* "*die reine, die schöne, die herrliche, die rothe Kupfer-Farbe*", samt

att då *Föreningen* vill försöka inverka på *roten* till de begångna och troligen återkommande grymheterna: oförsonligheten emot olika troende, *intoleransen*, det bör ursäktas om hon emellanåt ej använder *nubbar*, utan *spikar*, som kunna draga och tränga in i densamma.

Jag hade mycket svårt att hålla mig allvarsam under åseendet af det lilla religionskriget der nere i salen, erinrande om och ungefärligen lika förnuftigt som det stora religionskriget der ute i verlden. Då stormen något mojnat af samt församlingen blifvit så lugn att den kunde höra mig, fortsatte jag signora *Italia Bellas* uppläsning ur *Dagboken* af signora *Adinas* samtal med professoren *Vimercati:*)

"Herr professor! Hvad dét är särdeles angenämt och intressant att få samtala och göra ett meningsutbyte med en verklig tänkare, en filosof! Jag önskar nu i möjligaste måtto begagna mig af tillfället och gör derföre några tillägg till det vi nyss talade om."

Kask. Frun vill bestämdt ge sina gäster några skott till.... Chargen går som så:

"O!.... hvad jag högaktar, värderar och älskar alla dessa civila och militära *gymnaster*, som bemöda sig om att uppehålla menniskans *lifskraft* samt att förskaffa våra små arma *själs-ljus* af stofthyddorna bildade *kristall-kulor* i st. f. *hornlyktor* att lysa genom; men måtte dessa aktade vetenskapsmän och konstnärer ej endast tänka på ljusets omgifvande *medium* och särdeles så, som signore *Cospetto Pistoletti* och hans själafränder: *Gladiatorerna*. Herr professoren tycker väl som jag: att vid uppgörandet och tillämpandet af gymnastiska metoder, bör man ej endast tänka på att förvandla hornlyktan till en kristallkula, utan äfven på sjelfva *ljuset*.... att jag ej har så orätt då jag emellanåt beder min snälla man försöka ställa så till, att det ej blifver missmodigt, börjar som en sämre dank att puttra, fräsa och spotta: "*pu-u-pui-pu-u-pött*"? (Professoren nickade)."

(I början bifallande, mot slutet starkt klandrande toner från många *specialisters demonstrations-käppar*).

"O!.... hvad jag beundrar och älskar alla dessa civila och militära *fäktmästare* som, ledda af ett säkert väderkorn, ana att menniskobarnen ännu hafva många och svåra strider att utkämpa samt derföre (naturligtvis endast derföre) bemöda sig om att, genom att meddela ungdomen en viss *élan* och genom att fästa dess uppmärksamhet på den *uppfattning* af hvad till strid hör som de personer egt, hvilka från ungdomsåren rört sig på "*Den lilla*", eller på "*Den stora fäktaresalen*" (som signorerna uttrycka sig), försöka få ungdomen så beredd, att den ej i paradisisk *uppfattnings-drägt* samt med *bindel för ögonen* går till dessa strider.... men nog vore det väl rätt beklagligt, herr professor, om en och annan fäktmästare, genom att sjelf vara utrustad ungefärligen så, som han önskar att ungdomen ej måtte vara och blifva, skulle trassla in både sig sjelf och eleverna, t. ex. genom att förblanda hufvudsaker med bisaker, m. m. d. som, enligt hvad jag hört af lärarne vid *Stadsgymnastikerna*, emellanat lärer inträffa? (Professoren nickade)."

(Starkt klandrande toner från många *specialisters demonstrations-käppar*).

"Vet herr professoren, att hvad denna *élan*, detta signorernas uppdrifvande af ungdomens lifskraft angår, så har jag med den saken ingenting att skaffa; men deremot ganska mycket med den s. k. "*ledningen*" af kraften. Signorerna anse att, när det är fråga om bildandet af *befälsämnen för framtidsarméerna*, äro s. k. öfningar samt kännedom af reglementen, handböcker, instruktioner, m. m. d. som direkt rör *utförandet*, mycket vigtigt; men ej tillräckligt, utan dessa befälsämnen böra äfven erhålla någon kännedom om den inre naturen af åtskilliga *krafter*, som verka under kriget och hvilkas verkan kan förstoras eller förminskas, dels genom ett bättre eller sämre skötande af dem sjelfva, dels genom ett bättre eller sämre ordnande eller skötande

af den mekanism, genom hvilken de skola verka.... och för att kunna meddela allt detta utan att störande inverka på studierna i allmänhet, behandlas det i s. k. *Kontrapunkter*, afsedda för *frivillig läsning*, och som skola försöka konkurrera med *Rinaldo Rinaldini*, *Fra Diavolo*, m. fl. hjeltar från *Abruzzer och Appenniner*, hvilka förr väl uteslutande togo den studerande ungdomens ferietid och lediga stunder i anspråk; men nu mera böra, enligt signorernas åsigt, afstå en del af denna uppmärksamhet till *Försvarsverkets* förmån. För att underlätta konkurrensen äro *Kontrapunkterna* illustrerade.... och det är just jag som utför den saken genom att här och der med munlim fastsätta åtskilliga ritningar, hvilka synas mig passa till texten och ofta nog blifvit utklipta ur illustrerade tidningar."

"Nyligen illustrerade jag en af signore *Décera* författad *Kontrapunkt*, kallad: "*Om kurseringen af Den lilla och Den stora fäktaresalens inventarier*". Signoren påstår i densamma på fullt allvar, att om man hänger en *värja* och en *sabel* på ett par spikar, uppslagna å ett ställe der en större folkmassa sig rör, så börjar snart dessa vapens värde *kursera*, d. v. s. att än anses värjan vara bättre än sabeln, och än tvärt om, ehuru de sjelfva under tiden hänga alldeles oförändrade på spikarne, som om ingenting passerat.... Det der är ju en ganska löjlig *observation*, herr professor? (Professoren nickade)".

"Derefter säger han: att om man föreställer sig andra inventarier upphängda på spikar, å ett ställe der en större folkmassa sig rör, t. ex. på ett par: *en ung och en gammal metod*; på ett annat par: *en ung och en gammal fäktmästare*; på ett annat par: *en ung och en gammal soldat*; på ett annat par: *en ung och en gammal general*, o. s. v., så förmärkes snart nog inom hvarje par en kursering af värdet å de på dess spikar upphängda inventarier, och man

får höra *allmänna meningen* tvärsäkert påstå, än att *endast* unga samt derföre lefnadsfriska metoder, fäktmästare, soldater och generaler duga, än att inventarier af dessa slag *endast* kunna blifva dugliga genom att hafva uppnått en så hög ålder, att de kunnat blifva tillräckligt pröfvade, härdade och genom erfarenhet justerade .... Det der synes mig vara en besynnerlig och för *allmänna meningen mindre smickrande insinuation*, herr professor? (Samma trefliga pantomim)."

"Vidare påstår signoren: att om inventarierna antagas hänga fullkomligt oförändrade på spikarne samt att ej några *yttre förändrade förhållanden* orsaka, att än det ena slaget och än det andra är för tillfället användbarast .... så fortgår kurseringen detta oaktadt och med anledning af åtskilliga bemärkelser tror han: att orsaken till kurseringen egentligen bör sökas i bedömarnes *stora hjerna* .... Det der förefaller mig vara ett temligen *oförskämdt antagande*, herr professor? (Samma pantomim)."

"Slutligen säger han: att en ytterlig kursering af militära inventariers värde synes honom ej vara rigtigt bra och nyttig för *framtidsarméerna* samt att man derföre bör försöka att stäfja densamma .... och med anledning af att han antagit, att orsaken ligger i bedömarnes *stora hjerna*, försöker han inverka på densamma genom anförande af en mängd exempel, angifvande under hvilka förhållandens inverkan kursen stigit och fallit .... Ett ganska *löjligt experiment*, herr professor? (Han nickade flera gånger, ungefärligen som en kinesisk porslinsgubbe, hvilken man knäppt på näsan)."

"Jag hoppas emellertid att herr professoren delar min åsigt, nemligen: att om signoren verkligen har rätt med afseende å *kurseringen* af värdet på de der besynnerliga inventarierna och att den ej endast är ett spöke i hans

egen "*stora hjerna*", så synes det vara temligen hårdt för oss, staekars fruntimmer, att vi allt i från vår salig *stammoder Evas* tid fått lida så rysligt, så rysligt, för kurseringen af värdet på hårklädslar, garneringar, band, m. m., som hör till hennes små döttrars toaletts- och garderobsinventarier.... då de, som af oss alltid ansetts vara och säkerligen äfven äro de kryaste och kraftfullaste af skapelsens herrar: *gymnastiska konstnärer och militärer*, ej lyckats stäfja kurseringen, hvarken med afseende å värdet på *dem sjelfva*, eller på fäktaresalarnes *toaletts- och garderobsinventarier*. eller på denna mängd andra inventarier, som lära vara nödvändiga för arméernas välbefinnande och verksamhet? (Professoren nickade många gånger)."

(Uthållande och ytterst starka klandrande toner från en mängd *specialisters demonstrations-käppar*. beledsagade af elevers våldsamma slag på *Gong-gong* och på *Tamtam*).

"Under illustrerandet af en mängd *Kontrapunkter* har jag tyckt mig märka, att författarne ifrigt bemödat sig om att inverka på de unga läsarnes tankerigtning och uppfattning samt med anledning häraf framhållit den stora nyttan af att studera utmärkta mästares arbeten. Signorerna påstå, att nästan alla sådana utmärkas genom en *lefvande anda, gjuten i en omsorgsfullt tillverkad form*, och tillägga: att studerandet af en sådan *helhet*, jemvigt emellan anda och form, eller själ och materia, verkar starkt och välgörande på alla, hvilka hafva sådana anlag att de kunna densamma uppfatta, och leder dem derefter så vid egna arbetens utförande, äfven de hvilka ej hafva direkt samband med de betraktade konstverken, att dessa personer som organisatörer, instruktörer, m. m., ej fästa sig endast vid *former*, utan bemöda sig alltid om att under denna verksamhet ingjuta i arbetet någonting *lefvande*, någonting

som verkar upplifvande på underlydande, eller elever.... Sådana idéer!"

"Herr professor! Signorerna, som ifrigt yrka på att deras elever skola flitigt besöka *konstmuséer*, skrifva, som jag nyss nämnde: "studerandet af en sådan *helhet*, jemvigt emellan anda och form, eller själ och materia, verkar starkt och välgörande på alla, hvilka hafva sådana anlag att de kunna densamma uppfatta". Jag undrar hvad de mena med detta uttryck, måhända: att om man till ett *konstmuseum* för en vild och kraftfull *buffeloxe*, så stannar han först helt förvånad, sänker derefter hornen och gör ett anfall på både konstverk och konstnärer, så att de senare få svårt att kunna kila undan med stafflier, paletter och färgblåsor.... att om man för upp en from och beskedlig *husoxe*, så ser han sig först omkring med en slö blick och säger derefter: "*muh-u-u-muhui*".... men att, om man för upp en äkta och ädel egyptisk *Apisoxe*, hvars högra öga är *solen*, det värmande och lifgifvande ljuset, och det venstra *månen*, det kalla och lugna ljuset, så kan man förvänta af honom, genom föreningen af strömmarne från hans varma och kalla ljuskällor, *en säker och sann konstuppfattning*, en helt annan uppfattning af konstverk och konstnärer, än af hans slägtingar: den kraftfulla buffeloxen och den fromma husoxen? Tror herr professoren, att signorernas mening är ungefärligen så der? (Han nickade som vanligt)."

Kask. Om jag kommer till *Stockholm*, medan du är qvar der, skola vi följas åt till *Museum*.... så får jag väl se till hvilketdera af de tre slagen du hör, min kära *Calle!* Frun fortsätter som så:

"O!.... hvad jag högvärderar och älskar alla dessa *yrkesidkare* som, i likhet med arbetsbien, draga honung och vax till kupan.... och särdeles de, hvilka verka nyt-

tigt i dubbelt afseende, dels genom att draga till kupan och dels genom att, som *representanter*, ordna det indragna. Tänk om en kupa egde endast *drönare!*"

"Hvad det måste vara rysligt svårt och obehagligt för *representanter* att bestämma med afseende å allvarsamma och djupt ingripande frågor, om något bör göras eller ej samt, i förra fallet, *hvad?* Jag säger det derföre, att jag nu händelsevis kom att tänka på en af mig nyligen illustrerad *Kontrapunkt*, författad af signore *Bellamare* och benämnd: "*Allmänna meningens gungande rörelse samt dess inflytande på framtidsarméernas bildande*"."

"Betänk, herr professor, så grufligt obehagligt det måste vara för våra representanter att, t. ex., besluta om hurudes *Försvarsverket* bör ordnas, om och då, som händelsen länge varit hos oss, *allmänna meningen* rörande den saken oupphörligen gungat af och an, som en för dyningar guppande båt. Vore jag representant, blef jag under sådana förhållanden bestämdt sjösjuk, kände åtminstone obehagliga qväljningar!"

"Signorerna påstå: att *gungan* emellanåt beskrifver ofantliga bågar och att man då ständigt hör ett lifvadt och gladt krigiskt sorl, angifvande att ynglingar, medelåldersmän och gubbar svårligen kunna erhållla sitt lystmäte af militära öfningar.... och kort derefter rör den sig på så små bågar och sakta, att man endast af en *obehaglig gnissling* kan förmärka rörelsen, och samtidigt höres från ynglingar, medelåldersmän och gubbar, ungefärligen som från en *qväkare-konventikel:* "*Skjut hellre i hjel mig, än tvinga mig att blifva soldat och skjuta i hjel andra!.... Skjut hellre i hjel mig!.... Skjut hellre i hjel mig!*"

"Herr professoren finner lätt, att representanter naturligtvis hafva ett för deras komittenter klappande *varmt hjerta;* men att just deraf följer, att de förra ofta måste

komma i en särdeles obehaglig belägenhet: om de följa hjertats maning då *gungan* är som starkast i farten, kan lätt inträffa att då gjorda anordningar en kort tid derefter öka den *obehagliga gnisslingen*, nemligen då hon kommit i den sakta fartens yttersta stadium .... samt att om de, under det samma och upprörda af *qväkare-konventiklarnas* menniskovänliga yttringar endast följa det varma hjertats maning, kan möjligen inträffa, att en sådan modlöshet griper dem, som under långliga tider bemödat sig om att få *gungan* i en jemn och rationel gång, att så väl de äldre och mera erfarna militärerna som de yngre och för framtidsidéer hänförda, söka sig om efter verksamhet i mera lifaktiga yrken, bilda en sorts *qväkare-konventiklar*, hvilka ständigt gnola: "*Hellre än att vara militär .... skjut i hjel mig! .... Skjut i hjel mig!*" .... och att sålunda *gungan*, om och då ödet, förhållanden och omständigheter framdeles skulle oafvisligen fordra dess rörelse på reela bågar, saknar både äldre och erfarna samt yngre och hänförda rörelsegifvare, hvilket måhända kan medföra: *af representanternas innerliga hjertegodhet visserligen föranledda, men för kommitenterna obehagliga följder.*"

Kask. Jo-jo-men! Frun har måhända ej så orätt i den der tiraden .... Vår *militära gunga* gnisslar redan så der temligen och nog äro våra riksdagsmän *hjertegoda*. Om gnisslingen, qväkare-sangerna och hjertegodheten ökas allt mera och mera, så nog blifver den att gratulera, som framdeles får den äran: "*att föra våra runor .... med den äran*"! Frun fortsätter som så:

"Herr professor! Hvad olika personer kunna hafva olika åsigter och föreställningar om huruledes en gifven sak bör uppfattas, ordnas och utföras. Under våra gymnastiska soiréer brukar jag helt oförmärkt men uppmärksamt höra på hvad signorerna säga rörande ordnandet af vårt

Försvarsverk och, så otroligt det än låter, försäkrar jag dock herr professoren att t. o. m. bland de erfarnaste af fackmännen, alla dessa gråspräckliga officerare, äro åsigterna till den grad olika, att jag tycker mig se dem rida på hvarandra skärande diametrar."

"Stackars *representanter!* Hvad det är synd om dem! Värdet på små och stora vapen; på unga och gamla metoder, organisationer, soldater, generaler, amiraler, m. m., *kurserar* oupphörligen, ungefärligen som värdet på aktier och andra mer eller mindre fina Börspapper.... och *allmänna meningen* gungar oupphörligen, än på stora bågar, under ett gladt, emellanåt t. o. m. kitsligt sorl; än på helt små, under ett vemodigt sakta gnisslande.... och om *representanterna*, under denna sig ständigt förändrande rörelse, önska erhålla en bestämd och säker föreställning om det eller det samt derföre vända sig till de *äldre fackmännen*, som till erfarna mäklare, svarar den ena så och den andra så.... och alla synas hafva mycket brådtom samt hufvudsakligen tänka på den interessanta spärrridten emot hvarandra utefter diametrarne. *Stackars representanter!*"

"Alla lärarne vid *Stadsgymnastikerna* anse, att det är af den största vigt för *framtidsarméernas* ändamålsenliga bildande samt för mycket, mycket annat, att så väl kurseringen af *värdet* å militära inventarier, som *allmänna meningens* gungande rörelse med afseende å *Försvarsverkets* hufvudsaker hålla sig inom behöriga, någorlunda naturliga gränser. De anse äfven, jag har många gånger hört det under deras föredrag: *att om en folkstam vill i betydlig mån förändra sitt Försvarsverk och man märker en ytterlig kursering af värdet å militära inventarier äfven som att allmänna meningen, rörande den grund som bör användas i och för upprättandet af organisationsförslag, ofta före-*

tager en besynnerlig och äfventyrlig, sig ständigt förändrande gungning .... så bevisar vanligen allt detta, att folkstammen ej erhållit en emot den afsedda förändringen svarande uppfostran samt att en bättre sådan bör meddelas den uppväxande ungdomen. Delar herr professoren deras åsigt? (Professoren nickade visserligen; men jag tyckte mig märka, som åtskilliga gånger förut, någonting *satiriskt* i hans små snälla ögon .... någonting som insinuerade att jag, *som fruntimmer*, ej kunde förstå det vi språkade om)."

"O! .... hvad jag innerligt älskar alla dessa unga officerare med *en epålett* och dessa befälsaspiranter, som äro lifvade för sitt yrke .... i likhet med de der unga signorerna, som der borta tvista om samt upprita slagordningar och fortifikationer. Herr professoren tycker väl som jag, att äfven om ett och annat af hvad de påstå och rita skulle vara litet på tok, så betyder det mindre, än om de endast fantiserade öfver sådant som ej hör till deras yrke .... och att det skulle vara ganska sorgligt och beklagansvärdt om *allmänna meningen* framdeles hos oss och med afseende å det der *militära* kommer att gnisslande röra sig på så små bågar samt att våra *representanter*, ledda af innerlig hjertegodhet och undfallenhet för nämnda gnissling med åtföljande qväkaresånger, anordna så, att alla dessa unga män, misströstande om att på *militär-vägen* kunna erhålla verksamhet i ett ansedt yrke, aldrig tala om annat än en fördelaktig reträtt från detsamma och, i st. för att med spetsen af sina sablar utföra militära utkast, rita stationshus, postkontor, postluckor, posthorn, m. fl. för den ungdomliga fantasien enligt mitt lilla enskilda tycke väl tidigt hägrande, verksamheten inom militäryrket afslutande punkter? (Den snälla Professoren nickade många gånger)."

(Starkt bifallande demonstrationer från de europeiska instruktörerna och deras asiatiska elever).

"O! .... så jag högaktar, värderar och älskar alla dessa *filosofer*, den högre bildningens representanter som, i likhet med våra *Kammare*, tänka för oss; men möjligt är att de förra, som de senare, af hjertegodhet låta sig förleda till väl stora medgifvanden åt den ständigt gungande *allmänna meningens* sig oupphörligen förändrande önskningar, påståenden och fordringar."

"Hvad det gladde mig att finna, att herr professoren gillar våra fäktmästares strider emot denna kursering och gungning, med afseende å gymnastiska och militära *inventarier och begrepp;* men, herr professor: jag befarar högligen, att herrar fäktmästare äro väl *smalbenta* för att kunna utföra åtskilliga strider af ett ömtåligare och svårare slag som de, ledda af ett ytterst fint väderkorn, vänta och förutse, och jag tycker derföre att det vore särdeles väl om, till dessa striders utkämpande .... *filosoferna* ville vara så snälla och inträda på arenan."

Jag har i många gazzettor med outsäglig smärta läst: att den *Romaniska racen* nu spelat ut sin rol här i verlden, fullständigt, totalt; att dess stora qvarstående monumentala byggnader endast sammanhållas af ett förvittradt cement samt att de derföre för nutiden och framtiden endast ega detta *historiskt-antiqvariska* värde som dessa vackra, för en stark vindpust lätt ramlande kolossala ruiner hafva för historie- och fornforskaren, eller gamla upprostade och tusende gånger lappade stek- och kaffepannor hafva för husmodern! Jag läste dessutom och med fasa, att våra skröpliga ruiner från en förgangen storhetstid hysa en *lömsk och farlig, fördold eld!* O! .... hvad det upprörde och smärtade mig djupt, som *spaniorska*, att få uppmärksamheten fästad på dessa beklagliga sanningar!"

(Stor oro bland flertalet européer, tillhörande olika nationaliteter och stånd).

"O!.... Hvad det är innerligt hjertegodt, vänligt och snällt, att ropa i örat på en granne: att hans hus håller på att ramla, endast är en ruin, sammanhållen af ett odug-ligt bindemedel samt hysande lömsk och farlig fördold eld.... *särdeles om förhållandet är snarlikt i hans eget!*"

(Oron växer bland en del af europeerna).

"Under mina besök i sällskaperna *Camorra*, *Maffia* och *Brigantaggio* har jag nog märkt, att vårt cement ej är af prima vara, äfven som att en farlig, lömsk och fördold eld nog finnes hos oss till öfverflöd; men häraf följer väl ej, åtminstone efter hvad jag kan förstå, att förhållandet är sådant *endast hos oss*, eller endast hos den så rysligt beklagansvärda och sjunkna *Romaniska racen?*"..........

(*"Oh! Oh! Charmant! Charmant!"*.... *"Oh! Oh! Bravissima! Bravissima!"*.... *"Sapperments-Kerl! Hundsfott!"*).

"Om nu så illa och olyckligt skulle vara, att ej endast den olyckliga *Romaniska racen* har ett förvittradt cement och hyser för sjelfantändning benägna ämnen, utan att, måhända, en liten smula af hvardera slaget möjligen finnes på många andra ställen.... hu! hu!.... huruledes skall da menniskoslägtet och dess under årtusenden så mödo-samt inhöstade bildning, allt detta som, alstradt och ut-kläckt af oändligt många snillrika och sträfsamma hjernor, derefter upptecknats med stift, gås- och stålpennor samt tryckts utan eller med ångans tillhjelp, m. m. i vetenskaplig, konst- och industriväg, kunna räddas vid sammanstörtandet och branden af alla dessa monumentala bygnader, eld-fängda som om de målats med petroleum? O!. .. om ej militärer och gymnastiska konstnärer och alla andra men-niskor, utom *en klass* af dem, voro mycket för *smalbenta* till att kunna ordentligt rengöra detta *Augias stall!*.... men som förhållandet nu är och då det synes vara en oförskämd begäran att medlemmarne af nämnde *aktade*

klass skola som simpla handräckningskarlar bereda nytt och lämpligt eement samt gå och snoka efter och undanskaffa fördold eld, synes mig att menniskoslägtets förhoppning bör inskränkas till att dessa ej för smalbenta, *filosoferna,* vilja snällt räcka sina olyckliga syskon en *Ariadnetråd,* tvilken säkert leder dem ur det qvafva och sjukdomsinpregnerade stallet, från den misslyckade civilisationens ramlande ruiner och till denna civilisation, som ej kan bekajas med någonting sjukligt, förvittradt och sjelfantändligt.... till dessa paradisiska lustgårdar, hvilka säkerligen under årtusenden hägrat för *filosofens inre öga* och till hvilka han under hela denna tid och med okuflig ihärdighet bemödat sig om att föra sina motsträfviga och trilskna, på en lägre bildningsgrad befintliga, vanlottade syskon! Snälla herr professor *Vimercati!* Jag önskar så gerna, så innerligt gerna få veta: *tror herr professoren att filosoferna vilja göra sig det omak och besvär, som lemnandet af denna tråd medför.... och tror herr professoren att de kunna bereda och lemna densamma om de. följande den store Diogenes' exempel, sitta hopkrupna hvar och en i sin tunna, funderande på systemer samt endast undantagsvis krypande ur densamma och utträdande i verlden. för att vid vishetslampans sken, ej vid solens, söka efter och studera menniskan? Bör man verkligen kassera, fullständigt. totalt, den mig af lärarne vid Stadsgymnastikerna anvisade metod: att bland menniskor studera menniskan, äfven å sådana ställen der de synas allmänt vara bekajade af nerrlidande, njurlidande, magsyra och på annat sätt ondt i magen samt åtskilliga betänkliga själs-sjukdomar?* (Professoren svarade ej och nickade ej, endast skubbade sig fram och tillbaka, som om någonting kliat honom på ryggen.... Kunde göra honom ganska godt; ty hvarföre skulle jag under hela vårt samtal så ofta och så tydligt kunna läsa

i hans små snälla ögon, bakom glasögonen med guldbågar, insinuationen: "*Det der förstår du ej, min gumma lilla*"? Hvarföre skola t. o. m. de visaste af skapelsens herrar, *filosoferna*, vara så katiga emot oss, stackars fruntimmer? Det är revolterande!)."

(Rörelse på *Fruntimmers-läktaren*. Under anfallet på den högsta bildningens representanter, filosoferna, hördes en oupphörlig bifallsyttring från de europeiska instruktörerna och missionärerna accompagnerad af deras asiatiska elevers väldiga slag på *Gong-gong* och på *Tam-tam*).

"Snälla professor *Vimercati!* .... Tro för all del ej, att jag är missnöjd, eller att det "*täcka*" men "*svaga*" kön jag tillhör, är missnöjdt; tvärtom: vi äro så innerligt tacksamma för och belåtna med det *envälde i köket*, som skapelsens herrar så godhetsfullt oss beskärt!"

(Från *Fruntimmers-läktaren: "Hör! .... hör! .... hör! .... hör!"*).

"Det är visserligen ett faktum att filosoferna och öfriga vetenskapsmän, Kamrarnes representanter, civila och militära embetsmän, konstnärer, gazzetta redaktörer och författare i allmänhet, m. fl. som rastlöst sträfva för framtidsidéer och, i synnerhet, de som "stå på dagordningen", oändligt sällan nämna det "*täcka könet*", synas hafva ett obetydligt förtroende för qvinnans förmåga att kunna verka för dessa idéers framgång och lösning;"..............

(Fran *Fruntimmers-läktaren: "Sant!.... mycket sant!.... oändligt sant!"*)

"men deremot är ingenting at anmärka, synes mig."

"Om en af oss varit nog lycklig att erhålla en make, som hör till dessa för framtidsidéer verkande personer, och tycker att den *starka*, under arbetet på någon af dagordningsfrågorna, t. ex. den nu så mycket omtalade *Försvarsfrågan*, uppfattar och arbetar så, att den *svaga* anser

sig kunna framställa en liten anmärkning, t. ex.: "Min bästa man!.... när det är fråga om en så genomgripande sak, som bildandet af *framtidsarméer*, kan det vara rätt att då endast tänka på antalet befäl, man, öfningsdagar, öfningstimmar, m. m., som du gör dig så mycket besvär för att inpricka i dina otaliga kolumner; men glömma bort, fullständigt, totalt, *de andliga och moraliska elementerna:* dessa känslor och denna uppfattning, som *modern* möjligen kan uppväcka i hemmet samt *läroverket* sedan utveckla.... nemligen om deras uppmärksamhet fästes på nödvändigheten deraf och man ej undanbeder sig deras biträde i denna väg? Visserligen är det vackert, t. o. m. *sublimt*, att hafva ett så stort förtroende till en väl konstruerad väderqvarn, att man tilltror den om att kunna röra sig utan *väder*, och vissserligen är det äfvenledes vackert, t. o. m. *sublimt* af dig att tro, att din *kolumn-armé* kan i verkligheten som lefvande framträda utan ett föregående väckande af bildande och *påtryckande krafter;* men......... om den *svaga* uttrycker sig så der i en sak, rörande hvilken hon ej eger någon på betyg eller andra attester grundad *kännedom*, utan endast ledes af en enkel *känsla*, icke är det besynnerligt om hon då får läsa i den starkes ögon, med eller utan förstärkning af fjerrglas, insinuationen: *"Det der förstår du ej, min gumma lilla!"* (Professoren skubbade sig fram och tillbaka; men hans *mask*, den var lika vänlig och snäll som förut. Hvad de karlarne kunna förställa sig.... *mycket bättre än vi, stackars fruntimmer!*)

(Från *Fruntimmers-läktaren: "Sant!.... mycket sant!.... oändligt sant!"*)

"Om en af oss har en son, som skall gå ut för att strida för fäderneslandet, t. ex. en officer med en epålett, och den *svaga* säger med tårfylda ögon i afskedsstunden:

"Välkommen hem, min son, med eller på skölden!".... icke är det besynnerligt om den *starka* då svarar med ett spartanskt lugn: *"Snälla mamma!.... det der har jag ju läst och tagit examen uti vid läroverket"?"*

"Denne make och denne son.... de hafva ju fullkomligt rätt; ty då det ej är fråga om *Köket*, hafva de, dels vid läroverket och dels ute i verlden, inhöstat en större och säkrare insigt uti allt, allt, än vi. Hvad har den staccars qvinnan att bjuda på, då det ej är fråga om *Köket?* En *känsla* som, t. ex., hviskar till henne: *"religionskrig* äro en dårskap.... hat, för *trossaker*, är vanhedrande för vår tid.... i *anfallet* ligger någonting rått och oberättigadt; men uti *försvaret* någonting ädelt och berättigadt.... en *väderqvarn* kan ej gå utan *väder* och mycket, mycket annat ej utan en *drifvande kraft*.... men, herr professor, hvad är denna *känslas osäkra hviskning* emot detta *vetandets säkra bestämmande* rörande samma saker som, enligt hvad historien och dagliga erfarenheten gifva tillkänna, *skapelsens herrar* ega, dels af naturen, dels af hvad de fått lära vid läroverket och ute i naturen? Emellertid: *det starkaste har ju alltid varit svagt?* Den tidsperiod har ju alltid varit, då *skapelsens herrar* lågo trångt inlindade, hvar och en som i sin puppa, och knappt kunde förståbart uttrycka deras vilja.... och derefter kom en då de, *med armarne utsträckta och på hälarne*, balancerade sig fram här i verlden? Det förefaller mig att, under dessa tidsperioder, kan *den evigt svaga* vara den *blifvande starka* till någon nytta; men erkänner gerna att under följande, då de starka kommit *rigtigt på fotbladet* samt bocka, eller dansa, eller storma sig fram här i verlden, återstår för henne ej annat, än att förhålla sig ungefärligen som den *ankägg utkläckande hönan*, hvilken springer på stranden,

oroligt flaxande samt följande med öga och känsla de djerfvas bana!”

(På *Fruntimmers-läktaren:* skratt och bifall. En och annan blomma singlas till kathedern. Nere i salen: stampningar och hyssningar.)

”O! .... hvad jag älskar, så rysligt, så enormt jag älskar min snälla man! .... Icke var det någonting att säga om det att han, som ung, oerfaren och fästman, ej hade mera förstånd än *sådana der* bruka ha’?”

(Från *Fruntimmers-läktaren:* ”*Bra! .... mycket bra! .... oändligt bra!*”, åtföljdt af en skur blommor. Nere i salen: stampningar, hvisslingar och hyssningar).

”Det var ju ganska naturligt och ej besynnerligt .... men att han nu, gamla gifta karlen, en af *Italias* lärdaste män, med en ganska försvarligt lång linia dekorationer på hvardera sidan af sitt bröst (hvilket onekligen tager sig mycket bra ut); ledamot af många in- och utländska akademier och lärda sällskap, äfven som af de komitéer, hvilka erhållit i uppdrag att ordna vårt *Försvarsverk* .... dock rörande det der militära och ungdomens uppfostran för detsamma synes ega åtskilliga begrepp och föreställningar som, enligt mitt lilla troligen fullkomligt origtiga tycke, ej passa på minsta sätt i stycke med detta enkla, rediga och lätt förståbara, som jag otaliga gånger hört från *Stadsgymnastikernas läktare;* men deremot utmärkt med hans fästmansuppfattning .... Herr professor! Jag beder att ånyo få förklara: *icke var det någonting att säga om det att min snälla man, denne skapelsens herre, som ung, oerfaren och fästman, ej kunde göra skilnad emellan litet portvin .... och en ordentlig Kärleksdryck!!*” [8])

[8]) Tvenne italienare, *F. Romani* och *G. Donizetti*, hafva gemensamt utfört ett arbete: *L’Elisire d’amore* (Kärleksdrycken) som, enligt undertecknads föreställning, är i särdeles hög grad utmärkt.

(På *Fruntimmers-läktaren* utbröt nu en sådan vild storm af handklappningar och bravorop, åtföljd af viftningar med näsdukar och solskärmar samt en strid skur

---

De båda mästarne skildra i detta arbete några af Söderns typer: *den genomslipade humbugen*; dess säkrast åtkomliga offer: *den godtrogna enfalden*; dess farligaste motståndare: *det enkla och kritiska sunda förnuftet*.

De italienska fäktmästarne hade, genom personlig bekantskap, erhållit en närmare kännedom om de af nämnde mästare skildrade personligheter.

Fäktmästarne beundrade den italienska underdoktorn *Dulcamara*, den store, den underbara, för sin talang och för sitt snille känd öfver hela vida verlden.... och ändå mycket längre;

de värderade och högaktade den forne spanska ynglingen och agronomen *Nemorino* som, genom ihärdighet och studier lyckats blifva en af *Italias* lärdaste män, en prydnad för det land, till hvilket han inflyttat;

men då det var fråga om de begrepp och föreställningar, som fäktmästarne önskade meddela den uppväxande ungdomen, särdeles den del af densamma hvilken utgjordes af *befälsämnen*, så rådgjorde de ej med den snillrika underdoktorn, eller med den lärda f. d. agronomen, utan med hans *hustru* derföre, att de hos den unga och oerfarna flickan, *Adina*, bemärkt en högt öfver hennes omgifning befintlig, tydlig och klar föreställning om hvad *humbug* vill säga, dess natur, m. m... . och hvilket allt de ansågo vara af en utomordentligt stor vigt för *framtidsarbetet* i allmänhet och, särskildt, för organisatörer af arméer och ledare under framtida strider. Egna funderingar underställdes signora *Adinas* kritiska anmarkningar och derefter remitterades alltsammans till den högsta auktoritet de kände: signora *Italia Bella*.

Huruvida *Norden* har några motsvarande typer.... och huruvida för dess framtidsarbete och dess ungdom ett närmare betraktande af *Söderns* nämnda typer, äfven som en närmare kännedom om hvad *humbug* vill säga, är fördelaktig, eller ej, det är en sak som undertecknad ej känner.

Det utmärkta arbetet af de båda mästarne: *F. Romani* och *G. Donizetti*, synes hafva ett fel, eller en ofullständighet. En af hufvudpersonerna reser bort, utan att man får veta hvart, och man får veta för litet om det inflytande, som det *enkla och kritiska sunda förnuftet* i tidens längd kunde utöfva på den *godtrogna enfalden*. De italienska fäktmästarnes skrifter innehålla åtskilligt, som fullständigar nämnde författares arbete.

Utgifvaren.

blommor till kathedern, att vår aktade president måste betäcka sitt hufvud och börja slå på salens stora *Generalgong-gong*. Nere i salen hördes oupphörligen skratt, hvisslingar och stampningar, åtföljda af rop till läktaren, såsom: ”*Charmant! En avant, chapeaux gris et grisettes!*” .... ”*Heraus mit dem Katze! Heraus mit dem kleinem Katze! Heraus mit dem Crinolinen! Heraus mit dem Crinolinenmädchen!*” .... ”*Lugna då er der uppe, små söta sockersnutar!*”, m. m. på många olika tungomål. På *Referentläktaren:* allmänt jubel. Jag upptog och fästade i knapphålen en och annan af de vackraste till mig nedkastade blommor, under utförande af några, till *Fruntimmersläktaren* rigtade, tacksamhet uttryckande gester, hörande till den *Estetiska gymnastiken* ....

Kask. Så .... nu gymnastiserar den *Lergöken* äfven för fruntimmerna. Han fortsätter som så:

.... Då stormen mojnat af samt vår aktade president upphört att slå och blottat sitt hufvud, fortsatte jag signora *Italia Bellas* uppläsning ur Dagboken:)

”Snälla herr professor! .... Tro för all del ej, att jag ej älskar min *snälla man*. Herr professoren kan ej föreställa sig så jag *kan älska* .... och så jag älskar honom! Herr professoren, som praktisk filosof, känner nog: att *kärlek* och *förstånd* ej hafva mycket med hvarandra att skaffa, t. o. m. kunna betraktas som hvarandras *antipoder?* (Professoren nickade många gånger .... möjligen tänkande på sin egen lilla toka?) Det är just denna *antipoditet* som orsakat, att ehuru jag som fästmö ansåg mig böra framställa åtskilliga små anmärkningar och som maka anser mig dermed böra fortsätta emellanåt .... så älskade jag honom då och älskar honom ännu *så rysligt, så enormt!!*”

(Från *Fruntimmers-läktaren:* skratt, starka applåder och .... blommor, blommor!)

"Men jag har mycket för länge stört herr professorens betraktelser.... skall nu efterse om mina unga gäster och deras ritningar blifvit klarare och redigare än de nyss föreföllo mig vara. På en stund, snälla herr professor: *addio! addio!*"

Innan jag fortsätter, önskar jag fästa *Fäktmästareföreningens* uppmärksamhet derpå: att af alla de strömmar jag framlockat, var det endast *qvinno-emancipations-strömmen* som nödgade vår aktade president att betäcka sitt hufvud och slå på salens stora *General-gong-gong*.

Signora *Italia Bella* slog i hop Dagboken, skrattade och sade: "Min lilla snälla *Adina* förefaller mig vara en rigtig inkarnation af *nutidens kritiskhet*, som ej kan låta någonting få vara i fred och ro. Min lilla pippa kan ju ej ens låta sin "*snälla man*" få gå fri för "små anmärkningar", som hon uttrycker sig. Om jag ej misstager mig allt för mycket, så kommer nog *nutidens kritiskhet* att växa till och förkofra sig i mån som tiden framskrider och den allmänna bildningen ökas. Jag tror mig äfven kunna spå: att om ej "*skapelsens herrar*" i behörig tid taga sig till vara, så uppväxer snart nog emot dem en förfärlig storm, en sådan der *Cyklon*, hvilken till stormcentrum tager deras hjessa.... Får väl se, den som får lefva och får behålla helsan?"

"Det är emellertid möjligt, att min lilla *Adina* ej har så orätt i ett och annat, ehuru hennes uttryckssätt är oförsvarligt intrikat.... och händelsen är måhända sammalunda med hennes själafränder, lärarne vid *Stadsgymnastikerna*."

"*Adina* talade om en af min son *Dévera* författad *Kontrapunkt*, benämnd: "*Om kurseringen af Den lilla och af Den stora fäktaresalens inventarier.*" Jag har läst det der. Först jemnför han de båda salarnes kartor och säger:

"En vanlig *fäktsal*, med dess fattiga och enformiga karta, är till den grad olika med den, å hvilken *Den stora fäktaresalens* strider vanligen utkämpas: den förra bjuder på ett slätt golf och vanligen några skrala inventarier; den senare på en ständig omvexling af berg, slätter, skogar, vattendrag, m. m. i en oändlig omvexling.... och en *fäktares* rörelser äro i allmänhet så ojemförbara med en af alla vapenslag sammansatt *armés*, att man i dessa afseenden bör med yttersta försigtighet jemföra, så vida ej högst betänkliga uppfattningsfel lätt må kunna uppkomma. Vi anse deremot att, i ett annat afseende, sammanställningar och säkrare slutsatser lättare kunna göras. Det är ju menniskor, som röra sig å dem båda: genom att noga aktgifva på de i den *lilla skalan* förekommande känslor, passioner, uppfattningsfel, m. m., bör man kunna erhålla en sorts *fotografibild* af motsvarande å *den stora* samt derigenom leda sig till de verkliga orsakerna till märkliga kurseringar, m. fl. fenomener, hvilka emellanåt bemärkas på *Den stora Fäktaresalen* och komma från densamma som dyningar till *Den lilla*."

"Derefter öfvergår min son till några allmänna anmärkningar, säger: "Ingen *verklig fäktmästare* har sagt, att *värjan* är bättre eller sämre än *sabeln*, eller att någotdera af dessa vapen är bättre eller sämre än lansen, bajonetten, stridsyxan, m. fl. vapen, utan sagt: att hvarje *handvapen* är bättre eller sämre än ett annat, användbarare eller mindre användbart, under *de och de förhållanden och omständigheter*.... och ingen *utmärkt fältherre* har sagt, att *infanteriet* är bättre eller sämre än *artilleriet*, eller att ett af dessa vapen är bättre eller sämre än fortifikationen, kavaleriet, flottan, m. fl. vapen, utan sagt: att hvarje *taktiskt vapen* är bättre, användbarare, eller sämre, mindre användbart, än ett annat, under *de och de förhållanden och omständigheter*, att, t. ex.,

kavaleriet är bättre än flottan på en *hed;* men flottan bättre än kavaleriet på *hafvet,* o. s. v.""

"Vet du.... det förefaller mig att *Dévera* har rätt i det der, ehuru det ej öfverensstämmer med hvad jag emellanåt hört mina snälla barn tvärsäkert påstå om sablar, värjor m. fl. vapen. Derefter öfvergår han till *spikarne,* med å dem upphängda inventarier. Jag har äfven läst hans *Kontrapunkt* om gungorna."

"Då mina snälla barn nu äro ifrigt sysselsatta med att ombilda landets *Försvarsverk,* önskar jag nämna några ord, dels om en del af dessa inventarier, som *Dévera* föreställer sig vara upphängda på *spikar,* t. ex. *unga och gamla soldater och befälhafvare,* dels om, som han skrifver: *"Allmänna meningens gungande rörelse samt dess inflytande på framtidsarméernas bildande."*

"A propos *soldater,* så önskar jag säga dig: den jag tyckt mest om af alla dessa millioner mina barn, som gifvit sig till att vara soldater, det var *Horatius,* som för sitt äfventyr fick heta: *"bro-Horatius"*.... öknamn skola nu alla utmärktheter få. *Horatius* var en mycket snäll gosse, som de flesta rigtigt starka.... och var, dessutom: en *soldat med känsla!"*

(Oro bland de europeiska instruktörerna. Många utrop hördes, såsom: *"Qu'est-ce-que c'est?"*.... *"Was ist das?"*.... *"Hvad f-n menar frun?"*, m. m. d.)

"Min snälla *Horatius* hade ej endast *vanlig känsla,* sådan der som sorlar, porlar och surrar vid och bland bålar, buteljer och flaskor, utan han hade en fullkomligt *nykter känsla,* t. o. m., så otroligt det låter, en *fullkomligt nykter fosterlandskärlek*.... Jag försäkrar dig, du må tro mig eller ej, att han ej hade med sig på bron, hvarken kantin, buteljer eller glas."

(Oron hade ökats till den grad bland de europeiska instruktörerna, att jag ansåg mig böra taga ett steg ur linien och yttra: "Jag sade genast till signora *Italia Bella:* Jag försäkrar *Madre,* att en sekelslång erfarenhet har inom alla civiliserade arméer tydligen bevisat, att *känsla* är en egenskap som, hvad *soldaten* angår, i allmänhet ej bör rekommenderas, särdeles den *nyktra,* hvilken endast medför olägenheter, utan motsvarande fördelar. Hvad åter den af *Madre* omnämnda: *"vanliga känslan"* angår, så är den visserligen en orsak till de flesta större fel och bör af denna orsak ej rekommenderas; men har dock en stor förtjenst, som är känd och erkänd inom alla både civiliserade och ociviliserade arméer, nemligen: att vara en *nervus rerum* vid farliga och särdeles svåra hjeltedaters utförande, hvilken ingen omtänksam och erfaren befälhafvare bör missakta.... *och gör det ej heller.*")

(Ett bifalls-sorl följde och en mängd opinerande utrop, såsom t. ex.: *"Absinthe, petit verre, très bien!"*.... *"Branntwein, sehr gut, sehr ausgezeichnet!"*.... *"Whisky, excellent!"*.... *"Assenzio, assenzio, oh! oh!"*.... *"En dram, godt! godt!"*.... *"Några långa bäskar, förb. bra!"*.... Efter dessa opineringar af de europeiska instruktörerna, fortsatte jag signora *Italia Bellas* yttrande:)

"Min son *Dévera* skrifver i sin *Spik-kontrapunkt* så, som *Adina* ganska rigtigt berättade för professoren: att om man föreställer sig upphänga på ett par spikar, uppslagna å ett ställe der en större folkmassa sig rör, en ung och en gammal soldat, dröjer det ej länge tills att deras värde börjar kursera, d. v. s. till att *allmänna meningen* påstår, än att endast *unga* och än att endast *gamla* soldater äro användbara."

"Jag tror att *Dévera* observerat rätt.... och sannerligen jag förstår hvarifrån mina snälla barn fått dessa be-

synnerliga föreställningar, detta: *"endast"*. Jag har nu haft den turen, att bland mina barn kunna få räkna både forntidens och den nyare tidens utmärktaste fältherre.... och kan försäkra dig, att ingendera af dem hade en sådan uppfattning af soldater och deras användbarhet. Jag erinrar mig bestämdt att min son, *Julius*, hade i sin *Legion* både ynglingar, medelåldersmän och krya gubbar; men använde dem på olika sätt.... och min son, *Korsikanaren*, hade ju likaledes profbitar af samma trenne slag: *Voltigörer*, *Linietrupper* samt ett ungt och ett gammalt *Garde;* men använde dem likaledes på ett efter åldern lämpadt sätt. Båda mina söner brukade *inleda* striden med de unga, mest hetlefrade; *fortsätta* med de tempererade och *afgöra* med de krya gubbarne, som voro mest lugna och sega. Mina snälla barn behöfva endast gå in i en boklåda, eller på ett *Konstmuseum*, för att få se huruledes dessa fältherrars unga, äldre och gamla soldater sågo ut: de *yngsta* togo sig ut ungefärligen som nyfödda grisar, voro alldeles utan, *medelåldersmännen* hade ordinärt och de *krya gubbarne* ett långt skägg som, vid *Gamla gardet*, hängde i hop med björnskinnsmössans. *Korsikanaren* påstod, att soldatens bästa ålder ligger emellan 30 och 50 år, d. v. s. att den bör ligga fullt lika langt fram i tiden för nordländingar, hvilka utvecklas senare än söderns barn. Jag har ofta hört många påstå, att *gamla soldater*, för att säkert kunna vara bra, måste blifvit utbildade under krig.... tror nog det; men undrar, om ej förhållandet med *unga*, som säkert skola vara bra, är ungfeärligen enahanda? Jag tror att, i allmänhet, friska föräldrar, en härdande uppfostran, m. m. d., inverkar säkrare för att soldaten skall kunna vara användbar vid en högre ålder, än mycket annat.... och att detsamma är händelsen med andra skapade varelser"............

Kask. Jag tror att frun har rätt i det der.... och att *Strutsen, Amphion, Strö-Calle,* m. fl. af våra gamla stånghästar, haft både friska föräldrar och erhållit en härdande uppfostran, efter de unga fålarne i mellan- och förspann ej kunde få bugt på dem. Jag tror mig äfven hafva sett en och annan gammal dalmas och jägare, som synts mig böra kunna härda bättre ut med ett krigs besvärligheter, än mången ung, som ständigt måste pyssla om sin helsa.... De förra hafva väl haft friskare föräldrar och erhållit en mera härdande uppfostran, kan jag förstå? Jag fortsätter:

"Mina snälla barn gå ofta på *Muséer* och betrakta deras innehåll; men jag misstänker och befarar, att det emellanåt ej sker med sådant *öga* och sådan *blick*, som erfordras för att rätt kunna uppfatta ett konstverks betydelse"........

Kask. Frun menar troligen, att flertalet af hennes barn ej har *Apis-oxens* högra *solöga* och venstra *månöga?*

"Många bland de af mina barn, som varit konstnärer, hafva vid framställandet af personlig strid valt kämpande af olika ålder, just för att uttrycka lifskraftens olika verkningssätt då den stridande är ung och då han är gammal.... och då konstnären tillhört en högre grad inom skrået, har hans arbete vanligen haft ett dubbelt syfte: ett *särskildt,* ofta nog skrifvet på en beställningssedel, samt ett *allmänt,* som han inlagt för egen räkning och hvilket vanligen ej upptäckts af andra än de, som haft öga och uppfattning af egendomligt slag: så *Michelangelos* dekoration af *Medicéernas graf,* en mängd andra exempel att förtiga, hvilka alla angifva att konstnären, med det *särskildt* åsyftade och framstälda, velat förena en allmän åsigt, hans *privat-tanke* rörande någonting omtvistadt"...............

Kask. Jag har redan nämnt för dej, *Calle*, att de italienska fäktmästarne anse att åtskilligt af det, som visas på ett *Konstmuseum*, innehåller fullt ut lika mycket rörande gymnastikens och stridskonstens *hufvudsaker*, som åtskilliga reglementen och instruktionsböcker, t. o. m. mera; ty dessa skrifter innehålla om dem emellanåt just ingenting. Skada att du hade så brådtom då jag i andanom förde dej genom *Stockholms Museum*, så att jag oupphörligen måste öka takten och ej kom i tillfälle att visa och förklara.

Jag erinrar mig nu händelsevis, att utanför *Museum* stå tvenne brottare af professoren *Molin*, samma stenhuggare som utfört *Konung Carl XII* på hans torg och *vattenkonsten i Kungsträdgården*. Jag förstår visserligen ej hvad fru *Italia Bella* egentligen menar med konstmakarnes *särskilda syfte och privat-tankar;* men kanske hon menar någonting ungefärligen som så: att stenhuggaren *Molin*, då han utförde dessa brottare, hvilka benämnas: *Bältespännarne* och egentligen föreställa en ung tok och en gammal rigtig stortok, som vilja åt hvarandra för en flick-tassas skull.... sneglade på och önskade få fram någonting om *strid i allmänhet*, möjligen med anledning af ett och annat som han hört *allmänna meningen* påstå under gungningen emellan unga och gamla *soldaters och befälhafvares* förträfflighet, eller oduglighet? Om jag gissar rätt, så var stenhuggarens mening: dels att framställa huruledes svartsjukan förr i tiden bar sig åt här i landet, dels i allmänhet, huruledes *ungdomen* och den *högre åldern* bära sig åt under strid, exempelvis en af *Korsikanarens* voltigörer, som kastar sig besinningslöst på en grenadier vid *Gamla gardet*, hvilken lugnt och knepigt möter anfallet? Det är möjligt att fru *Italia Bella* och stenhuggaren *Molin* hade samma *privat-tanke* som fruns söner, *Julius* och *Korsikanaren: Den unga soldaten och*

den gamla kunna vara bra, hvardera på sitt sätt och på sin façon.... men ingendera är bra derföre, att han är ung eller gammal. Der har du ett fotografi-kort, föreställande *Bältespännarne.*

Fru *Italia Bella* fortsätter derefter som så:

"Hvad *befälhafvare* och deras egenskaper angå, erinrar jag mig nu några ord af min lilla *Adina* om den saken, som vanligt temligen elaka."

"Hon sade en gång till mig: "Snälla *Madre!* Under våra gymnastiska soiréer brukar jag emellanåt, helt oför-

märkt men mycket uppmärksamt, lyssna på hvad min snälla man och signorerna säga till hvarandra rörande det der militära och alla dessa föreslagna förändringar af det välsignade *Försvarsverket*, som man nu aldrig kan få slippa höra.... och jag kan ej rigtigt förklara orsaken, eller säga hvarföre; men säkert är, att så snart de beskrifva *befälhafvare-typer*, framträder för min inbillning som en ande, ett spöke, *bilden af sergeant Belcor, med sina långa mustascher*.... ty i honom förenas, som i en *focus*, alla de af signorerna så prisade egenskaper hos en sådan typ! Jag har ingenting emot, hvarken sergeanten, eller hans mustascher: han är, på sitt sätt, treflig nog; ser ganska bra ut; lär vara stark och vig samt skicklig i alla kroppsöfningar och exercis.... och hans mustascher äro äfvenledes reputerliga och vackra, gifva honom ett särdeles martialiskt och morskt utseende då han ryter åt soldaterna, eller åt s. k. opartiska. Allt det der är ju utmärkt och troligen fullt tillräckligt då det är fråga om att inöfva *gåsmarsch* och sådant der; men det förefaller mig, tvärt emot hvad min snälla man och signorerna synas tycka, efter de aldrig nämna något om saken, att det bör vara af stor vigt för en *befälhafvare*, särdeles af högre grad, att han har: *omdöme och uppfattning*.... och det är just det som jag tycker att sergeant *Belcor* saknar, fullständigt, totalt! Såsom endast varande ett stackars fruntimmer kan jag naturligtvis ej saken förstå; men det förefaller mig, att om en större eller mindre trupp råkar till att komma i en knipa, i en räfsax, bör, som *befälhafvare*, farbror kunna reda sig bättre och göra truppen större nytta med sitt "*odon talgicum*" och sitt *specificum, sympathicum, prolificum*".... än sergeant *Belcor*, med sina *långa mustascher!*"....

(Oro bland de europeiska instruktörerna).

"Kanske *Madre* ej kommer i håg farbrors *recept?* Jag skall sjunga en af de verser, som han sjöng för oss:

"Af detta mitt *specificum*,"
"*Sympathicum*, *prolificum*,"
"En gång en gammal skröplig man"
"Den stora nyttan fann;"
"Ty på sin arm snart gubben bar"
"Ett vackert *tvillingpar*,"
"Ett litet vackert *tvillingpar!*"
"Nu hören mig god vänner,"
"I flickor, ungersvenner:"
"Det var ett litet, vackert *tvillingpar*,"
"Som *gubben* .... glad på armen bar!"
— — — — — — — — —
— — — — — — — — —

Signora *Italia Bella* slog i hop Dagboken, skrattade och sade: "Min lilla *Adina* kan ej låta någonting få vara i fred och ro för "små anmärkningar", hvarken hennes "*snälla man*" och hans öfningar, eller sergeant *Belcor* och hans mustascher! Hvad månne var det, som i drömmen förde henne i valsen omkring *Klosterkyrkan?* Hvad var det som orsakade, att hon tyckte att alla valsörerna hade hämndgirig och hemsk blick? .... Enligt min tro: *den sofvandes vakande samvete!*"

"Hon är en riktig inkarnation af *Nutidens kritiskhet*, som ej kan låta någonting få vara i fred och ro för "små anmärkningar". Måtte *S:ta Maria* nådigst så anordna, att denna *kitsliga kritiskhet* får en sådan vals, som *Adinas* omkring *Klosterkyrkan*, ständigt under densamma mötas af de anfallnes vreda och hemska blickar .... samt slutligen säga ungefärligen som *Adina* efter uppvaknandet: "*Om jag lefver i tusende år, af mig förglömmes dock aldrig:* "*An*

der schönen, blauen Donau", von Strauss, von Strauss gemacht.""

"Min kära son! *Adina* yttrade sig visserligen särdeles elakt med afseende å somliga af mina barns uppfattning af *befälhafvare-typer;* men hon har måhända ej fullkomligt orätt .... åtminstone har jag emellanåt, t. o. m. då *militärer* yttrat sig om önskvärda egenskaper hos befälhafvare, tyckt mig väl ofta få höra framhållas: fördelaktigt utseende, vacker röst, m. m. (som tager sig bra ut bakom *Rampen på Operan*); färdighet i åtskilliga öfningar (hvilka taga sig bra ut på *Cirkus*); en sådan kunskap (som tager sig bra ut framför *Tabula Nigra*) .... men väl sällan, t. o. m. mycket sällan, har jag hört orden: *ingifvelse, omdöme, sjelfbeherskning, viljekraft, fintlighet,* m. fl. själsegenskaper i denna rigtning ...."

(Oro bland de europeiska instruktörerna).

"Det är visserligen en sanning att åtskilligt af det, som närmast afser *Rampen och Cirkus,* äfven visat sig ega stor användbarhet vid kritiska tillfällen samt att min son, *Korsikanaren,* med sin skarpa uppfattning af *gallernas* kärlek för det *dramatiska* och genom hans stora förmåga i konstens praktiska tillämpning, starkt inverkade på och förtjuste dem;" ....

(*"Qu'est-ce-que c'est? Que-veut-c'la dire? Coquin!"* ... *"Sehr gut! Sehr ausgezeichnet! Ja-wohl! Ja-wohl!"*)

"men det förefaller mig att de *flesta egenskaper,* som utmärkt skickliga befälhafvare, särdeles af högre grad, äro så oberoende af armar och ben samt så beroende af hufvudet, att jag kan tänka mig en sådan, saknande åtskilligt af de förra, men omöjligt i *fullständig saknad* af det senare .... d. v. s. att han kan vara så utrustad, att följden blifver: en slät figur bakom *Rampen och på Cirkus.* Hos de af mina snälla barn, som varit kända som utmärkta

befälhafvare på *Den stora fäktaresalen*, har jag alltid tyckt mig förmärka: *en förmåga att af många möjligheter hastigt uppfatta den sannolikaste; en intelligens, som verkar slukande på underhafvandes, hvarefter det uppkommit en vexelverkan emellan den slukande och den slukade, erinrande om den, som Adina förestälde sig måst ega rum emellan Hvalfisken och Jonas; en viljekraft, som aldrig slappats, utan stärkts af motgångar, m. m. af en helt annan natur, än det man ofta nog får höra framhållas som kännetecken på befälhafvare-typer.*"

"Min son *Dévera* skrifver i *spik-kontrapunkten:* att om man föreställer sig upphängda på ett par spikar en ung och en gammal *befälhafvare*, under samma förhållanden som den unga och den gamla *soldaten*, få de förre snart nog dela ödet med de senare deruti, att deras *värde kurserar* upp och ned, icke med anledning af att de visat sig ega eller sakna nyssnämnda egenskaper, utan med anledning af: "*åren på nacken*"."

"Jag tror, att man följt en osäker metod och derföre kommit, emellanåt till ett rigtigt och emellanåt till ett origtigt resultat. Det förefaller mig, att krigets svåra konst är i många afseenden till den grad *praktisk*, att för ledning lämpliga anlag och underbyggnad måste *i ungdomsåren och under krig utvecklas;* men att, rörande en person som genomgått en sådan gradpassering, säkert säga: just nu, vid detta *åldersåret*, måste hans anlag tillsammans med hans krigserfarenhet, ej kunna ersätta hans *förlust i lifskraft*, eller: just nu, vid detta *åldersåret*, måste hans anlag tillsammans med hans krigserfarenhet ej kunna uppväga användbarheten hos den, eller den, som visserligen ej har någon krigserfarenhet, men visat sig ega anlag och kunskaper samt besitter en hög grad *ungdomlig lifskraft*.... det förefaller mig vara svårare, än många af mina snälla barn synas anse.

Min son, *Korsikanaren*, var visserligen ej samma man vid *Waterloo*, som vid *Marengo;* ty allt har en gräns och hans ofantliga ansträngningar måste hafva verkat utslitande på såväl själs- som kroppsmachineriet; men icke följer deraf: att den *gamle Kejsarens* militära anlag + hans medfödda, ehuru nötta energi + hans mångsidiga krigserfarenhet + hans stora menniskokännedom .... ej skulle, under en *befälhafvare-kamp*, kunnat hålla stången emot de oförsökta anlagen och den ungdomliga energien hos en *kadett från S:t Cyr....* hvilket åtskilliga af mina snälla barn synas anse."

Kask. Om vi nu å nyo se på *Bältespännarne* samt tänka på det frun sade om den *allmänna mening och den privat-tanke*, som skickliga konstmakare bruka nedlägga i arbeten, så kunna vi föreställa oss: att det hela äfven är en bildlig föreställning af en *befälhafvare-kamp;* att den gamla stortoken är en äldre befälhafvare, t. ex. *Kejsar Napoleon I* vid slutet af sin bana, och den unga token är en *kadett från det der S:t Cyr*, hvilka som befälhafvare mäta sig med hvarandra. Det är ganska möjligt, att stenhuggaren *Molin* ville i sitt arbete nedlägga en *privat-tanke* om både soldater och befälhafvare, uppkommen genom åtskilligt som han hört allmänna meningen påstå då och då. Emellertid: det synes mej vara svårt nog att säkert säja, hvilkendera af de båda befälhafvarne som kommer att rå: *Kadetten* ser nog rask och pigg ut .... men *Kejsaren* ser ut att vara mera knepig och van vid bataljerande. Frun fortsätter som så:

"Min lilla *Adina* sade till professoren *Vimercati* ungefärligen: att om den *evigt svaga* fått en make, som enligt hennes tycke väl *formalistiskt* uppfattar vår försvarsfråga och hon säger till honom: "Visserligen är det vackert, t. o. m. *sublimt*, att hafva ett så stort förtroende till en väl konstruerad *väderqvarn*, att man tilltror den om att kunna

röra sig utan *väder*, och visserligen är det äfvenledes vackert, t. o. m. *sublimt* af dig att tro, att din kolumnarmé kan i verkligheten som lefvande framträda utan ett föregående väckande af bildande och *påtryckande krafter*; men............""

"*Adinas* ord voro visserligen, som vanligt, väl spetsiga: men jag kan ej neka till att, då jag hört somliga af mina snälla barn, som på ett särdeles förtjenstfullt sätt arbetat på vårt *Försvarsverks* stärkande och utbildande, har det förefallit mig, att de möjligen tänkt väl mycket på qvarnens *konstruktion* och väl litet på *vädret*."

"Huruledes tillgick det hos syster *Germania*, då hennes barn på ett så särdeles utmärkt sätt ordnade och stärkte landets *Försvarsverk?* Jag har många gånger hört henne berätta: att samtidigt med att statsmän och staber uppgjorde *konstruktionen* för qvarnen.... uppväcktes det förfärligaste *väder*, en rigtig *Cyklon*, af alla de utaf hennes snälla barn, som voro filosofer, skalder, musici, målare, skulptörer, turnare, m. fl. i oändlighet. Om min systers barn hade lidit och deras sjelfkänsla blifvit kränkt.... *nog visste alla dessa tänkare och konstnärer att tala om det;"*...........

(Sappremehts-Kerl! Hundsfott!" .... *"Oh! Oh! Charmant! Charmant!")*

"men bevisade just derigenom att de voro i besittning af denna, *germanerna* utmärkande *logik*, hvilken leder dem till att, vid försöket att vinna ett mål, genast inse de nödvändiga vilkoren och medlen. Måtte *S:ta Maria* förskaffa mina snälla barn, med afseende å *Försvarsfrågans* lösning, åtminstone en liten smula af *germanernas säkra logik!!"*...........

("Sehr gut! Sehr ausgezeichnet! Ja-wohl! Ja-wohl!")

"Hurudant är förhållandet nu hos oss? Det är visserligen en sanning, att man ofta får läsa i gazzettor af alla färger, att *Försvarsfrågan* är den vigtigaste af de som sta på dagordningen, äfven som att man vid högtidliga tillfällen får höra, dels detsamma, dels varma uttryck af ett lifligt intresse för frågans lyckliga lösning; men är allt detta verkligen ett uttryck af ett *sådant intresse*, som rättvisligen bör benämnas: *allmänt?* .... erinrar det på minsta sätt om den *germaniska Cyklonen?*"

"Jag erinrar mig nu händelsevis ett yttrande i ämnet af min lilla oefterrättliga *Adina:* "Snälla *Madre!* Det är nu för besynnerligt, att då man ständigt hör talas om den stora allmänhetens lifliga och varma interesse för *Ettan på dagordningen*, så, d. v. s. enligt mitt lilla tycke, yttrar sig detta interesse emellanåt på ett så eget sätt. Det man interesserar sig för, det vill man väl taga kännedom om?.... och vet *Madre*, att då vi emellanåt gå in i boklådor och min snälla man frågar efter det eller det arbetet i gymnastikväg, eller behandlande *Ettan på dagordningen*, så inträffar väl ofta att både principalen och hans kontorister se så fundersamma och djupsinniga, nära på konfysa ut, och först efter mycket bråk lyckas man ur bokhögarnes djupaste djup, liksom med hackor, spadar och långa tänger framdraga dessa skatter till den med vetande af alla möjliga slag, fr. o. m. *kokfruns* t. o. m. *filosofens*, fullproppade disken .... och vet *Madre*, att då min snälla man vill utgifva någonting gymnastiskt, eller någonting som rör *dagordnings-Ettan* (och deruti visar han en kinesisk ihärdighet), har jag många gånger hört förläggaren säga: "*Låter herr professoren trycka på permen: Gymnastik, eller: Fäktkonst, eller: Folkbeväpning, eller: Försvarsfrågan, så tror jag mig kunna borga för att boken får ligga i fred och ro, blifver liksom assurerad för skada genom starkt mouve-*

ment".... Är detta bevis på ett interesse, som rättvisligen bör benämnas *allmänt?*"................

(Nekande demonstrationer af agenter för italienska förläggare-firmor).

"Jag medgifver, att min lilla *Adina* yttrade sig öfverdrifvet och så spetsigt, som man aldrig bör göra; men kan ej neka till att hon synes hafva rätt deruti, att bokhandlare och förläggare så der temligen böra kunna bedöma den stora allmänhetens interesse för en sak, äfven som att det nu hos oss ej synes vara fullt så starkt med afseende å *Försvarsfrågan*, som man emellanåt hör uppgifvas."

"Den, som ej tror på min lilla *Adinas* uppgifter om det nödvändiga arbetet med spadar, skyfflar och långa tänger för att få fram gymnastiska och militära skatter ur "bokhögarnes djupaste djup".... eller om den försäkring emot "skada genom starkt mouvement", som hennes mans förläggare ansåg kunna vinnas genom gymnastiska och *militära titlar*.... den bör i ämnet tala med herrar bokförläggare och bokhandlare."

"Om mina snälla barn vilja se huruledes konstnärer föreställa sig *den kraft*, som i verlden framdrifvit stora saker, behöfva de endast gå på ett *Konstmuseum*. Kraften föreställes alltid verkande efter *räta linien;* ty bågformen, volten, medgifver ej full fart. Äfven i dessa arbeten hafva konstnärerna vanligen, utom det *särskilda*, ofta nog beställda syftet, nedlagt ett *allmänt* samt begagnat tillfället att uttrycka en egen, en *privat-tanke*, rörande någonting omtvistadt"........

Kask. Jag erinrar mig nu händelsevis, att i *Stockholms Museum* hänger en tafla, som kallas: *Thor och Jettarne.* Den lär vara gjord af en målare, *Winge*, och jag har

många gånger sett på den taflan. Der har du en fotografi af henne.

Taflan lär egentligen föreställa: *Thors strider mot jettar och andra troll;* men om det verkligen är en sanning i det der, som fru *Italia Bella* påstod, att sådana der konstmakare bruka i större arbeten nedlägga en "*allmän mening*" och emellanåt en privat-tanke, så är det ganska möjligt

att målaren *Winge* äfven gjort så i den här taflan. Vi kunna nu fundera litet på saken.

Det är måhända möjligt, att taflans *"allmänna mening"* är: *den strid emot Lergökar och Kurrar, som alla stora sakers framdrifvande måste utkämpa.*

Om man t. ex. tänker på *ljusets strid emot mörkret,* så föreställer väl *den som kör:* någon af de hufvudpersoner, som här i verlden fört ljusets talan.... *ekipaget:* den s. k. idé han för tillfället bemödar sig om att få fram.... och *bockarne:* hans ifrigaste anhängare, hvilka i alla tiders tider visat sig vara styfsinta och morska, som bockar alltid äro...............

Calle. Men, herr konstapel.... De der *fulingarne,* som hålla emot och kasta sten.... ä' de då *ljusfiender?*

Kask. Naturligtvis, sådana der *Heliofobrare,* som man emellanåt visar i *Stockholm* för "50 öre personen och hälften för barn". Om man deremot tänker t. ex. på *Reformationen,* så föreställer väl *den som kör: Doktor Martin Luther.... ekipaget: Reformationen....* och *bockarne:* de ifrigaste af förändringens vänner, hvilka alltid voro styfsinta och arga, som bockar bruka vara...........

Calle. Men, herr konstapel.... De der *fulingarne,* som hålla emot och kasta sten.... ä' de då *katolska prester?*

Kask. Visserligen, katolska prester och andra ifriga fiender till den nya läran. Om man tänker på *Försvarsfrågan,* så föreställer väl *den som kör: Kungen.... ekipaget:* en föreslagen större förändring.... *bockarne:* de ifrigaste vännerna till förändringen, hvilka vanligen äro arga och stampa, som bockar bruka göra, för att förändringen ej sker så hastigt som de önska: den ena bocken, hvilken nu ligger *litet efter,* så ifrig han än är, föreställer väl: *Skarpskytterörelsen,* och den andra, som nu kommit

litet framför, föreställer väl: *Föreningen: Värnpligtens Vänner,* kan jag tro............

Calle. Men, herr konstapel.... De der *fulingarne,* som hålla emot och kasta sten.... ä' de då *riksdagsmän?*

Kask. Är du rent rosenrefflad?! Med afseende å *Försvarsfrågan* äro våra riksdagsmän ännu ifrigare att få fram ekipaget, än de ifrigaste bockar. Du skall veta, *Calle,* att i den nyaste tiden hafva våra riksdagsmän anhållit, att *Kongl. Maj:t* måtte låta uppgöra ett *Förslag* till krigsmagtens stärkande på grund af den i många afseenden så betungande *Allmänna värnpligten*.... och hvad aflägsnare förflutna tiders riksdagsmän beträffa, så kan jag försäkra dej, *Calle,* att ända ifrån 1809 års riksdag och ända till den dag som i dag är, hafva *Konung och riksdagsmän* oupphörligen arbetat på att införa tidsenliga reformer i *Försvarsverket,* af hvilka den största som kommit till stånd var då, år 1812 och hufvudsakligen genom inverkan af dåvarande *Kronprinsen,* sedan *Konungen Carl XIV Johannis,* beväringen infördes............

Calle. Men, herr konstapel.... om de der *fulingarne* inte' ä' riksdagsmän.... hvilka ä' de då?.... de der *fulingarne,* som hålla emot och kasta sten?

Kask. Hvilka de äro?.... Tro ej, min kära *Calle,* att jag är svarslös.... jag, som tjent vid Kongl. Vendes ridande artilleri-regemente, vid Kongl. Götha åkande artilleri-regemente, vid Kongl. Svea åkande artilleri-regemente och vid Kongl. Karlsta' jägare.... Hvilka de der *fulingarne* äro, som hålla emot och kasta sten.... Naturligtvis: *försvårande förhållanden och omständigheter.*

När du gått in vid *Svearne,* min kära *Calle,* och blifvit *N:o 1 vid jemna kanon,* då får du nog lära dig att inse, hvad försvårande förhållanden och omständigheter vill säja och huru trefligt det är att hafva med dem att göra.

Det batteri du tillhör får befallning att upprycka i en s. k. *position*, hvilket vanligen utföres temligen sakta om man har betäckning af mark och annat, eljest i sträckt galopp, förstås.... Framkommet gör batteriet *afbröstning*, med eller utan vändning af kanonerna, beroende af hvar man har fienden, som man alltid bör bemöda sej om att ej taga miste om, förstås.... Sedan du emottagit kanonbefälhafvarnes hästar, ger du dej af bakom linien, hvilket bör ske med *mindre skoj*, än man här i verlden vanligen får skåda, förstås.... När så batteriet chargerat en stund och skall ge sej af, kommenderas eller signaleras *uppbröstning*, framåt eller bakåt, och du skall fram med löshästarne, förstås.... och just då inträffar emellanåt, hvad jag bevittnat otaliga gånger: man hör batterichefen ropa genom krutröken: *"Ettorna fram!.... Hvarföre komma ej de förb. Ettorna fram?"*; men inga *Ettor* komma fram, ehuru de der pojkarne vanligen lägga i väg mycket fortare, än rättvisligen bör ske.... Sammalunda kommer det nog att gå för dej emellanåt: du har hört kommandot, eller signalen; du vet på pricken hvart du skall rida; du känner af erfarenhet, att om du ej kommer snart med hästarne, så komma kanonbefälhafvarne löpande med andan i halsen och svärjande, ej endast öfver dej, utan öfver alla *Ettor i verlden;* du hör oupphörligen: *"Ettorna fram!.... Hvarföre komma ej de förb. Ettorna fram?"* och du vill så gerna fullgöra din skyldighet; men dina hästar hafva sitt hufvud för sej och blifvit lifvade af väsendet och af krutröken, som slår dem om nosen: den ena löshästen kryper baklänges, som en arg katta, grinande och vändande ut och in på ögonen, så att du endast ser det hvita; den andra slår, sparkar och lefver, och din egen häst, som till sluts äfven blifvit kollrig, går på två ben, som en annan menniska.... Då får du nog erfara huru trefligt lifvet kännes, särdeles

om, när du sitter der med händerna fulla med tyglar, än sporrhuggande, än lockande och hvisslande, det i närheten finnes åtskilliga *Lergökar och Kurrar*, som spektakla med dej för din otur.

Så länge exercisen varar bör du, naturligtvis, endast tänka på den .... och när batteriet ryckt in, naturligtvis, endast på din häst och dina persedlar .... Det afselas ej genast; ty eljest uppkomma lätt hettblasor, förstås ....

En stund efter inryckningen kommer ställning till maten och något senare afselning och vattning; jag kommer så väl i håg alltsammans, som om jag varit med om det i går.... och när du sedan, t. ex. i den vackra backen der borta vid *Tegeludds-stallet*, sitter och väntar på att det skall blifva din Afdelnings tur att vattna, då har du just ingenting annat att göra, utan då, *Calle*, kan du tänka på ditt äfventyr och huru trefligt historiens store män månde hafva haft.

Alla dessa utmärkta män som, tydligen i sitt inre förnimmande en ifrån höjden kommande röst, hvilken manade dem till att på *civilisationens bana framföra folken*, eller att utföra *det eller det*, till det eller det folkets ära, välgång eller säkerhet; men en stor del af dem, som skulle framföras, förhållit sej ungefärligen som *dina hästar*, hvartill kommit, att dessa män under deras svåra och mödosamma arbete vanligen varit omgifna af *Lergökar och Kurrar*, som dels ej kunnat, dels ej velat höra *rösten*, eller se en skymt af *vägen*, eller inse dess betydelse, och derföre ständigt häcklat och spektaklat.

Då bör du äfven betänka, *Calle*, huru trefligt alla dessa *skolmän och andra lärare* haft och hafva som, då de bemödat sej om att sprida upplysning och kunskaper ibland sina elever, fått erfara att många af dem, ungefärligen som *heliofobrare och din ena löshäst*, krupit eller ännu krypa baklänges, grinande och visande hvitögat emot upplysningen, kunskapen och den, som bemödat sej om att på bästa sätt framföra dem på rätta vägen.

Då bör du äfven betänka, *Calle*, huru trefligt *Sveriges Konungar och riksdagsmän* haft och hafva, som under långliga tider ifrat och arbetat för att landets *Försvarsverk* måtte blifva starkt och tidsenligt, under det att *förhållanden och omständigheter* oupphörligen förhållit sej, än som

"de der *fulingarne*, som hålla emot och kasta sten", än som dina *löshästar och din egen* .... I senaste tiden hafva ju t. o. m. *bondgummorna* gått i vädret ....

Calle. Ha' *bondgummorna* gått i vädret?

Kask. Visserligen .... det vill säga: figurligen, i bildspråk uttryckt. Jag berättade ju för dej, att riksdagsmännen nyligen anhållit hos *Kongl. Maj:t*, att ett *Förslag* måtte uppgöras på grund af den i många afseenden betungande *Allmänna värnpligten*; men då uppreste sej *bondgummorna* emot att deras söner skulle kaserneras, blifva en sorts gardister, och så blef det intet af det baket. *Svea Rikes bondgummor* äro nog snälla, förståndiga och bra .... och det är egentligen ingenting att säja om det, att de uppreste sej emot sönernas kasernering, m. m., innan man genom *mindre öfvergångar och profbitar* visat huruledes allt skulle ordnas. Emellertid: redan anno 1809 började man tänka på stora förändringar .... anno 1812 utfördes en större förändring .... på 1840-talet ifrades för *Konskription* .... något längre fram i tiden för en större utbildning af *Indelt stam och Beväring* .... så för endast *Värnpligtsarmé* .... så för en sorts *Värfvad armé och Beväring* .... och så har det oupphörligen gått liksom på en volt emellan: *1:sta stationen*: Indelt armé, Värfvad armé, Beväring; *2:dra stationen*: Värfvad armé, Beväring; *3:dje stationen*: endast Värnpligts-armé ....

Calle. Men, herr konstapel .... på det sättet kommer man ju aldrig fram?

Kask. Visserligen .... *volltkörning* har den olägenheten: men bör emellertid ej missaktas: användes både vid manégerna och artilleriet. Man kör in spannen på en volt och först då det går jemnt, säkert och bra, sträcker man ut på räta linien. Visserligen kan man måhända säja, att *Försvarsfrågans volltkörning* hos oss räckt väl länge ....

och möjligt är, att den kunnat betydligt förkortas om man för länge sedan började använda den italienska metoden: att tidigt börja inkörningen med de unga fålarne.... och det är möjligt att fru *Italia Bella* hade rätt då hon sa': att när skickliga konstmakare velat uttrycka en stor krafts verkan emot ett gifvet mål, hafva de aldrig uppritat en *volt*, utan en *rät linia*. Om du ser på *Thor*, så märker du genast att han ej kör på en volt, utan det ser ut som om han körde riktkanonen på ögonmärke under en galoppmarsch.... och det är måhända möjligt att det är just så det måste gå till med *Försvarsfrågan*, om det skall kunna blifva någonting utaf det baket.

Calle. Men, herr konstapel: hockendera sorten ska' nu anses vara liksom bäst, den der *Indelningen*, eller den der *Värnpligten?*

Kask. "Hockendera"? Jag gjorde nyligen herr *Petter Lappman* samma fråga: först såg han åt alla fyra väderstrecken en stund, derefter hvisslade han en stund och slutligen sade han: ""Hockendera"?.... det beror väl på *förhållanden och omständigheter?"*

Calle. Men då blef ju herr konstapeln lika slug?

Kask. Visserligen.... det blifver man alltid, då man frågar *erfarna män*.... De hafva alltid så mycket att berätta om *förhållanden och omständigheter* samt om deras underbara inverkan. Ser du, *Calle*, hvad nu *1:a stationens* inventarier angå, så kan man temligen föreställa sej hurufedes de komma att taga sej ut efter en mindre eller större reparation och sammalunda är förhållandet ungefärligen med den *2:as;* men helt annorlunda med den *3:es;* ty rörande deras blifvande öde kan man endast ungefärligen sluta sej till efter beskaffenheten af det som uppvuxit uti främmande länder samt under inflytelsen af deras förhållanden och omständigheter. Du bör veta, *Calle*, att vi vis-

serligen genom Beväringen redan hafva *Allmän värnpligt i Sverige;* men en som stöder sej på *Indelta armén och på den Värfvade.* Den *Värnpligtsarmé,* som hör till *3:e stationen* och som riksdagsmännen så ifrigt önskade få, den skall ej hafva annat stöd än *sig sjelf* och, enligt min enfaldiga tro, blifver det stödet temligen vanskligt, så vida ej *bondgummorna* gifva betydligt med sej och så vida man ej, med afseende å *ungdomens uppfostran,* eftertager åtskilligt af det, som de italienska fäktmästarne så ifrigt arbeta för. Men jag har kommit litet "ur linien", som det heter i sabelfäktningen. Fru *Italia Bella* fortsätter som så:

"Under nu pågående vackra bemödanden att stärka och tidsenligt ordna vår älskade halfös *Försvarsverk,* har jag visserligen varit i tillfälle att bemärka en rastlös sträfsamhet hos många af mina snälla barn, med afseende å uppgörande af *planer* för ordnandet af hvad man önskar och hoppas erhålla; men.... *det vill ej blifva någonting utaf!"*

"Det måste fattas några *vilkor* för möjligheten af problemets praktiska lösning.... men hvilka?"

"Ett *vilkor,* ehuru temligen obehagligt, är möjligen: att en fiendtlig armé visar vår älskliga halfös älskliga bebyggare några profbitar af: *den nyare krigföringens seder och bruk,* t. ex.: att i stora berghålor instänga samt derefter ihjelröka hela folkstammar, utan afseende på kön och ålder;"...........

("Oh! Oh! Coquin! Cochon! Oh! Oh!")

"att framför kanonernas mynning binda fångar, hvilka sedan få beskrifva paraboliska bågar i rymden, som andra projektiler;"..............

("Ah! Ah! Gadso! Gaggle! Ah! Ah!")

"att sätta kommunens utmärktaste män på lokomotiver som skyddande bulvaner; att låta hela byar solidariskt

ansvara, genom husens bestrykning med petroleum och antändning, m. m., för hvad möjligen några af dess bebyggare, möjligen främmande friskaror, utfört från husens fönster." ....

("Sapprements-Kerl! .... Hundsfott!")

Kask. Jo-jo-men! Det är nog möjligt, att våra snälla *bondgummor* skulle vara litet mera villiga och tillmötesgående med afseende å hvad *Konung och riksdagsmän* önska, om fienden nyligen varit i landet .... *"Käns hårdt"*, sa' den, som ramla' utför *Mosebacke-trapporna .... "Käns hårdt!"* komma kanske våra snälla *bondgummor* att säja om och då *"Ryssen och Köshakarne"* komma hit i landet och visa dem prof på: *den nyare tidens krigföring.* Jo-jo-men!! Frun fortsätter som så:

"Värdet af det, som ej blifvit grundligt försökt, bör i allmänhet ej särdeles högt uppskattas; men det förefaller mig att, under nuvarande brist på fientliga härjningar, de *hufvudsaker*, som lärarne vid *Stadsgymnastikerna* ifra för, förtjena någon uppmärksamhet, såsom möjligen varande användbara vid problemets lösande. De äro:

att genom i stor skala anordnade gymnastiska och militära öfningar för landets ungdom samt så anordnade och skötta, att de verkligen verka för ändamålets vinnande, försöka ej allenast uppehålla utan äfven höja dess lifskraft och håg för hvad Försvarsverkets uppehållande kräfver;

att genom lämpliga, i mindre skala utförda öfvergångsformationer, så småningom hos folket i orterna bortnöta åtskilliga fördomar emot föreslagna större förändringar, samt

att genom lämpliga skrifter försöka inverka på ungdomens uppfattning af hvad till militäryrket hör: på olika sätt författade, om militära studier kunna införas vid Läroverken, eller om det ej kan ske."

"Det förefaller mig att dessa lärare hafva rätt deruti: att om *framtidsarméernas* utveckling i ett civiliseradt samhälle ej skall utgöra ett undantag från all annan utveckling inom detsamma, bör den förra grundläggas på *uppfostringsvägen* samt genom motverkande af begrepp och föreställningar, hvilkas otillförlitlighet gifvit sig tillkänna genom deras ständiga *kursering*."

"Det förefaller mig äfven att dessa lärare hafva rätt deruti: att det säkraste sättet att motverka en felaktig militärisk tankerigtning bör vara: att meddela ungdomen *hufvuddragen* af de fältherrars uppfattning och arbetssätt, som från ungdomsåren rört sig på *Den stora fäktaresalen*, och hvilkas efterlemnade arbeten blifvit godkända af efter dem å nämnde sal uppträdande mästare."

"Hvilken fältherres efterlemnade arbeten hafva i högsta måtto rönt erkännande af hans efterträdare? Onekligen de af min son, *Julius*, författade. *Marskalken*, *Guldkonungen*, *Fritz*, *Korsikanaren*, m. fl., de hafva alla skrifvit ungefärligen så: *Julii bok är vår bästa bok.* Mästarne hafva skrifvit så, ehuru väl att konsten oupphörligen gått framåt samt en stigande industri ständigt förskaffat densamma nya hjelpmedel, om hvilka min son ej kunde hafva någon aning."

"Hvad kunde då orsaken vara till att de satte hans bok främst? Möjligen: att den angifver hos författaren en *konstuppfattning af ovanligt hög grad*, en, hvilken visserligen angifver en stor högaktning för den del af konsten, *som förmår uttrycka med ord, linier och siffror*, äfvensom för det densamma tillhörande, *hvilket kan på detta sätt uttryckas*; men, i förening med denna högaktning, en tydlig föreställning derom, att det äfven finnes åtskilligt annat för konsten vigtigt, och deribland: *den alstrande kraften, som lemnar materialier åt den framställande*."

"Huruledes skref min *Julius?* Skref han en *lärd afhandling*, som endast några få, konstens mästare, kunde förstå? Skref han djuptgående deduktioner af det slag som, t. ex., bevisar att folkstammarne, vid slitandet af deras tvister, nödvändigt böra svänga på *klacken*, eller på *fotbladet*, m. m. i denna väg? Innehåller hans bok några *passepoilsystemer*, m. m. i denna väg? Uppgifver han några *recepter* på vissa manövrer, hvilkas följande skulle medföra ovilkorlig seger, recepter, erinrande om de, som min lilla *Adinas* "farbror", min snälla och utmärkt skickliga son, doktor *Dulcamara*, så lätt skakar ur armen?"

"Visserligen ej. Han skref ungefärligen så, som man kan föreställa sig att en intelligent probenreuter, eller annan affärsman, skrifver om sina affärsresor:

Vid den och den tiden kom jag till det eller det landet, som såg ut så och så. I landet bodde åtskilligt godt folk, som talade så och så samt hade de och de föreställningar om det och det. När vi kommo i affärer försökte jag att lura dem och de mig så och så, hvaraf resultatet blef det och det. Under rörelsens drifvande försökte jag de och de hufvudreglor samt de och de mindre, af hvilka reglor de och de ändrades så och så samt de och de kasserades."

"Ungefärligen på detta enkla, praktiska sätt, är den bok ihopkommen, om hvilken mästarne sagt: *Julii bok är vår bästa bok....* och hvilken lärarne vid *Stadsgymnastikerna* tagit till föresyn, då de försökt från den *stora skalan och till den lilla nedtransportera en uppfattningsrigtning och begrepp som, enligt hvad de önska och hoppas, måtte blifva till gagn för den ungdom, som skall ingå vid framtidsarméerna.*"

"*Julii bok* innehåller en *öfverblick* af allt som, vid konstens praktiska tillämpning, i allmänhet kan komma i fråga samt utan *fasthakning vid någon viss del.*"

"Icke kunde det falla min *Julius* in, att glömma fäktaresalens *karta*, att framställa stridskonsten fritt sväfvande samt derigenom möjligen förleda oerfarna befälhafvare till den tro, att reglerna ej behöfva en förnuftig böjning efter hvad *kartan* samt öfriga förhållanden och omständigheter angifva, att t. ex. tro: att stridskonstens räta linia är en matematiskt rät linia, då den är: *det kortaste lämpligaste afståndet mellan ett till denna konst hörande företags begynnelse- och slutpunkt, hvilket erhålles då förhandenvarande förhållanden och omständigheter tagas i ett samtidigt öfverväggande så skarpt och väl, som af ett skickligt menniskobarn kan göras och hvarigenom uppkommer en rät linia, hvilken emellanåt i matematisk betydelse är både betydligt krokig och bred.*"

"Icke kunde det falla min *Julius* in, att glömma egen armés och de fiendtliga folkstammarnas *inre karta*, med dess färglagda passioner, föreställningar, fördomar, m. m.; ty han hade ju derigenom kunnat förleda oerfarna befälhafvare till samma glömska. Han framställer ju, t. ex., så tydligt min ena systers snälla barn: huru den *Galliska Tuppens* pulsar ständigt, häftigt slå, som om fogeln hade feber, och en högst märkvärdig feber; ty den synes sakna begynnelse och ända.... *Gallernas* stolta gång och hag för *têten*: deras varma hängifvenhet för *fosterlandet och dess gloire*: deras feberaktiga oro, moder till längtan ut pa *Den stora fäktaresalen* som, då den ej får förstöra annat, *emellanåt som en passe-temps förstör hemmet*"...........

("Oh! Oh! Sapristi! Coquin! Canaille! Oh! Oh!".... "Ganz recht! Sehr gut! Sehr ausgezeichnet! Ja wohl! Ja wohl!")

".... allt detta har ju min *Julius* så tydligt beskrifvit, afmålat och förklarat. I våra dagar har den *Galliska Tuppen* emellanat burit *krona*, af olika slag, emellanat

mössa; men fogeln och dess ungar kunna än i dag lugnt spegla sig i *Julii stora bok.*"

"Icke kunde det falla min *Julius* in att förglömma, att stridskonsten har en *minut- och en grossrörelse.* båda lika vigtiga för konstens ändamålsenliga verksamhetsförmåga; ty han hade ju eljest kunnat förleda oerfarna befälhafvare till att begå samma fel. Han framställer ju så tydligt vigten af att *minutrörelsens* föreskrifter utföras så ytterst noga, som den militära ordningens upphätthållande oafvisligen kräfver; men han synes äfven vilja varna för *småaktighet och pedantiskhet* vid dessa föreskrifters uppgörande och ett *olämpligt sätt* vid deras tillämpande, möjligen anande att *framtidsarméerna* genom dessa omständigheter kunna komma att, onödigtvis, erfara åtskilligt obehag.... att de t. o. m. skulle kunna leda till en, för verlden i dess helhet möjligen fördelaktig, men för det land hvarifrån den utgår möjligen skadlig och obehaglig *emigration*"..................

(*"Sappements-Kerl! Hundsfott! Heraus mit dem Kerl! Heraus! Heraus!"* .... *"Oh! Oh! Charmant! Charmant! Bis! Bis! Oh! Oh!"*)

"Likaledes framställer min *Julius* vigten af att *grossrörelsens hufvuddrag* säkert uppfattas och följas, så väl under rörelsen på *Den stora fäktarcsalen* som vid uppgörandet af *organisationer* afseende densamma. Man hör nu ständigt hos oss ordas om vigten af soldatens *fullständiga öfning:* men på ett sätt som synes förbise ett och annat, möjligen ännu nödvändigare. För ett urverks *säkra gång* är visserligen hvarje dels fullständiga utarbetning af stor vigt; men för att verket skall *kunna gå* är ännu nödvändigare: *att ej några hjul fattas.* Få väl se vid en *mobilisering* om den brist, som då faller skarpast i ögonen. är: *soldatens ofullständiga öfning....* eller hvad som rör:

organisation, intendentur, sjukvård, hästar, m. fl. *för verkets gång nödvändiga hufvuddelar.*"

Kask. Jo-jo-men! Att det fattas ett och annat hjul litet hvar stans, det kan nog komma att falla sej litet olägligt och obehagligt litet hvar stans.... men en sak, som jag aldrig kunnat få rigtigt klar för mej, är: det der som frun säjer om *minut- och grossrörelsen* samt hvad som, rättvisligen, hör till hvardera, t. ex.: vid en afbröstad kanon står *N:o 6* helt nära den s. k. handspiken och jag har hört många öfverläggningar derom, huruvida *6:an* borde komma rigtigt till *spiken* genom en, två eller tre manövrer. Undras om det der hör till *minuten, eller grossen?* Frun fortsätter som så:

"Min *Julius* som, innan han började röra sig på *Den stora fäktaresalen,* ständigt rörde sig på *Den lilla* och var känd som *Romas* dåvarande skickligaste fäktare, nog hade han, om han lefvat i våra dagar, genast märkt det besynnerliga i den ständiga *kurseringen* af värdet å fäktmästare, värjor, sablar, metoder, m. fl. denna sals inventarier och insett att orsaken borde sökas i mina snälla barns anlag och vana, att emellanåt tänka *väl litet* och emellanåt *öfverspekulera,* under hvilken senare operation deras själ vanligen öfvervoltigerar näraliggande, *enkla orsaker,* och de komma hufvudstupa in i *mysticismens labyrintiska gångar* .... och nog hade han fullt uppskattat lärarnes vid *Stadsgymnastikerna* bemödande och verksamhet, hvilka betrakta arbetet med konstruktioner, metoder, m. m., endast som *medel* samt uppehållandet af lifskraften och rektifierandet af uppfattningen hos mina yngre, snälla barn, som *målet* .... och derföre så ifrigt och oförtrutet passa på för att taga emot, om och då någon gosse eller yngling är på väg att hufvudstupa komma in i nämnde mystiska gångar."

"Om min *Julius* lefvat i våra dagar, nog hade han blifvit förvånad då han erfarit att man, vid bedömande af ett krigs utgång, med förbiseende af strategiska, taktiska, m. fl. omständigheter, hakat sig fast vid en: *ett snabbskjutande gevär;* att man, vid bedömande af ett annat krigs utgång, med förbiseende af regeringarnas styrka, arméernas styrka, inre enighet eller partislitningar, befälhafvarnes sätt att manövrera, m. fl. omständigheter, hakat sig fast vid en: *disciplinen;* att man, med anledning af ett snabbskjutande gevär, ansett att ett helt taktiskt vapen, *kavalleriet*, spelat ut sin rol, ehuruväl att den nation, som bäst var i tillfälle att saken bedöma, samtidigt ökade detta vapen.... nog hade min *Julius* genast märkt sambandet och frändskapen emellan allt detta och *öfverspekulationens voltige å Den lilla salen* samt lemnat sitt erkännande åt lärarnes vid *Stadsgymnastikerna* bemödande att, genom hämmande inverkan på den senare, försöka få en *hämsko* på det förra. m. m. i samma väg."

"Om min *Julius* lefvat i våra dagar och bevittnat det trägna arbete, som under en mycket lång tidsperiod utförts å vår älskade halfö i och för att stärka och tidsenligt ordna *Försvarsverket*, huru det ena förslaget oupphörligt aflöst ett annat, utan att man uppnått något resultat.... nog hade hans praktiska militära blick genast insett: att det antingen förefunnits *en brist på lifskraft*, denna kraft som vill ut från teoriens till praktikens fält, eller ock att den erhållit *en väl uteslutande rigtning från det militära*.... och nog hade han lemnat sitt erkännande åt lärarnes vid *Stadsgymnastikerna* bemödande att, hvad den uppväxande ungdomen angår, dels stärka och dels för det sökta militära ändamålets ernående husbehofligt leda ungdomens från det militära ej ännu afledda håg."

Sålunda hade säkerligen min son uppfattat *Försvars-frågans tillryggalagda bana* .... och med honom hade säkerligen sig förenat, om de nu lefvat, mina snälla döttrar: *de bortröfvade sabinskorna.* Om de fordom märkt att röfrarne, *de romare,* oupphörligen fördjupat sig i diskussioner om fäktkonstens teori och krigskonstens teori, utan någon dermed förenad håg för det praktiska och under ett ständigt förbiseende af *enkla orsaker* till hvad som inträffade under den tidens krig; om de märkt att röfrarne, *de romare,* emellanåt tyckts anse, att det kunde vara likgiltigt om *Roma var en sjelfständig eller vasallstat, endast skatter och krigsförpligtelser voro små,* och emellanåt hade en motsatt föreställning, talade om att vilja gå *"man ur huse" för Romas sjelfständighet;* men i senare händelsen oupphörligen gjorde upp den ena planen efter den andra, utan för menskligt öga uppfattbart bemödande att någon af dem i praktiken utföra .... nog hade mina små döttrar då misstänkt att *röfrarnes lifskraft afslappats,* eller erhållit en *rigtning* så uteslutande åt annat håll, än det krigiska, att någon garanti ej längre var tillfinnandes för hustrurs och barns försvar .... och icke hade mina små snälla döttrar då *så lätt funnit sig i sitt öde,* som historien tydligen anger fordom skedde."

(*"Hvad f-n menar den förb. Lergöken med sitt svammel om sabinskorna?"* .... Starkt bifall af engelska, franska, tyska, ryska och turkiska instruktörer.)

"Så uppfattade och skref min son *Julius* .... *Romas,* mahända verldens störste general: han skref i sin bok så, att en pojke den kunde första och kunde tycka det vara trefligt att om *Stora fäktaresalen* läsa; krigskonstens största mästare och reformatorer hafva sagt: *Julii bok är vår bästa bok* .... *allt detta är ett än i dag synligt, vackert spår, efter romarens tramp på Den stora fäktaresalen"* ....

Kask. Hvad står på?.... *Calle! Calle!*.... Jag tror du sitter och sofver? Skada att du ej hörde sista versen. Tycker du inte att det är klang i orden: "*allt detta är ett än i dag synligt, vackert spår, efter romarens tramp på Den stora fäktaresalen*"?

Calle. A-jo.... men allt frun säjer är så grufligt ledsamt.

Kask. Tycker du det, så gifva vi fru *Italia Bella* på båten och begifva oss till *Berzelii Park*, som kanske är trefligare än frun; men innan vi gå, önskar jag säja:

Allt det der, som de italienska fruarne och fäktmästarne skrifvit om nödvändigheten för *framtidsarméerna*, att den uppväxande ungdomens *lifskraft* uppehålles och höjes genom väl anordnade gymnastiska och militära öfningar samt att dess *uppfattning af det militära* väckes och redes genom lämpliga skrifter, allt detta är, enligt deras åsigt, behöfligt om dessa arméer blifva *Indelta, Värfvade, eller grundade på Allmän värnpligt;* men de anse äfven, att vigten växer om och då arméer skola öfvergå från *yrkes- till värnpligtsarméer.*

Kom väl i håg, min kära *Calle:* Då de italienska fäktmästarne ifra för en stor användning af de *gymnastiska konsterna*, mena de ej att sjukgymnastiken, friskgymnastiken, fäktkonsten, ridkonsten och simkonsten nödvändigt skola utföras efter den eller den s. k. *Metoden*, utan de mena en *sak*, hvilken i sej sjelf är bra; men kan bra eller illa tillämpas.... och då de ifra för inverkan på *uppfattningen* hos den ungdom, som skall ingå vid *framtidsarméerna*, påstå de ej bestämdt att det bör ske så eller så, utan förorda en *sak*, som i sej sjelf är bra; men kan bra eller illa utföras, och hvilken *sak* är oberoende af om dessa arméers soldater komma att bo i *torp*, med en hvit tafla öfver dörren, eller i *kaserner*.

Tänk, *Calle*, hvad det skulle blifva angenämt för dej som *N:o 1 vid jemna kanonen* om, då uppbröstning kom-

menderas eller signaleras, dina hästar följa dej så snällt att du tydligen kan märka att de, lika väl som du sjelf, både känna och vilja uppfylla sin skyldighet .... och tänk så snopna de då blifva, alla dessa *Lergökar och Kurrar!!*

Tänk, *Calle*. hvad det skulle blifva angenämt för *Konung och Riksdagsmän* om *Svea Rikes bondgummor*, sedan man under mindre öfvergångar tydligt visat dem att sö-

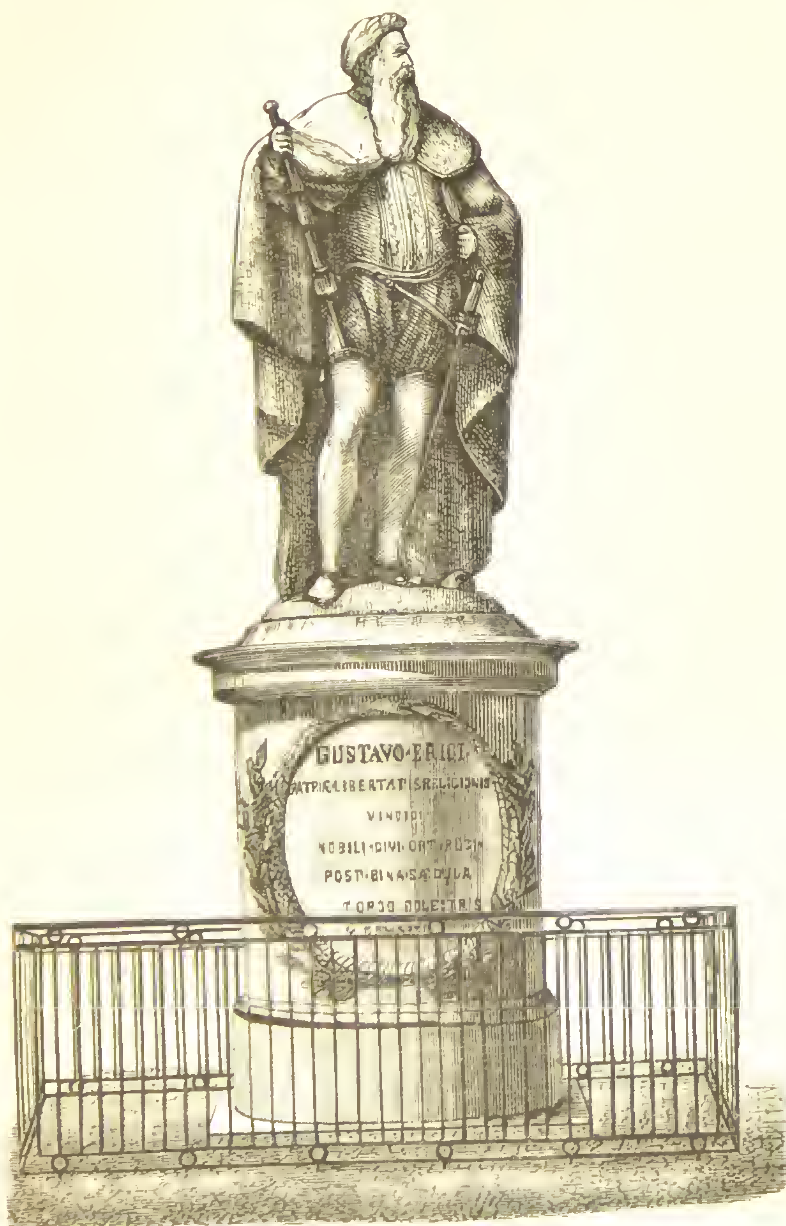
nerna blifvit väl skötta, fått sträckning på sej och kunskap i sej, med afseende å *Försvarsfrågan* förhålla sej lika snällt som dina hästar!!

Vet du, *Calle,* att det ofta nog här i verlden händer, att utmärkta män uppfatta en gifven sak betydligt olika, kommande sej troligen deraf, att de betrakta densamma från olika synpunkter.... så äfven med *Försvarsfrågan.*

Åtskilliga af våra utmärkta män betrakta verlden som ett helt, hvars alla *gärdesgårdar* borde rifvas. De kallas: *Kosmopolitanare* och anse, *att det vore väl om Sverige blef ett underkufvadt land,* dels med anledning af deras motvilja emot gärdesgårdar, dels emedan de antaga att, som i *Finland,* krigstjenstonera då blifva små. De hafva måhända rätt med afseende å motviljan emot gärdesgårdar i allmänhet; men möjligen orätt i antagandet att, *om Sverige eröfras, dess krigstjenstonera då blifva små.* Jag tror, att *Allmänna värnpligten* är ett ganska tryckande onus och är öfvertygad derom, att det behändigaste sättet att få den hastigt och fullständigt antagen hos oss är: *att Sverige underkufvas af dansken, tysken eller ryssen:* ty sedan införes den bestämdt af segraren, som vill hafva hela sin armé likartad.... och derföre förefaller det mej vara klart att de, som ifrigast böra önska att landet snart underkufvas böra vara de, som äro ifrigast för förändringen, nemligen: *ledamöterna af Föreningen V. V., Värnpligtens vänner.*

Andra utmärkta män hålla envist på *gärdesgårdarne* derföre, att de anses skydda s. k. *bestämmande rätt.* Vi hade förr i tiden här i *Sverige* en man, som tyckte mycket om våra *gärdesgårdar,* som var angelägen derom: *att ej danska fogdar styrde på Sveriges slott, utan svenska, och att det var bättre att hålla egen armé med åtföljande kostnader och andra besvärligheter, än att danska knektar bestridde garnisonstjensten i landet.* Han var ej *Kosmopoli-*

tanare; men blef känd och dog som hederlig karl ända. Der har du honom, som antog valspråket: "*Med Gud och*

Sveriges Allmoge" derföre att han, näst *Gud*, haft denna

Allmoges uppoffrande hjelp att tacka för: *att han kunnat försvara och rädda Fäderneslandet.*

Nu begifva vi oss till *Berzelii Park* och efterse, om den faller dej bättre på läppen är fru *Italia Bella* gjorde.

— — — — — — — — — — — — — —

Jag vill minnas, att då vi senast voro i *Stockholm* kommo vi i stark fart ur *Museum* och vände upp vid strömmen. Derifrån är endast en kort bit till *Berzelii Park* och en sommarafton förefaller den ännu kortare: man kan då ej med visan säja: "vägen görs mig lång".... ty man har musik hela vägen!

Nu antager jag, att vi gå under dessa lyckliga förhållanden. Först tjusas vi af tvenne förenade tonströmmar, den ena kommande från en musik-kår å *Mosebacke*, den andra från en dylik å *Strömparterren*. I dessa tonmålningars angenäma sällskap gå vi till *Carl XII:s Torg* och vika af *Lilla Trädgårdsgatan*, då sällskapet ökas med en ny tonström, kommande från *Blanchs Kafé i Kungsträdgården* och dess *Skandinaviskt-tyska* orkester. Dessa trenne trefliga strömmar förlikas så der temligen under vägen; men då vi kommit till *Näckströmsgatan*, som leder rakt till *Parken*, och vika af der, frambrusar från den derstädes belägna *Berns' Salon* och dess *Tyskt-skandinaviska* orkester en väldig tonström, hvilken under intet vilkor vill gå in på att förena sej med de trenne andra och slutligen öfvermannar dem allesammans. Det är besynnerligt, men emellertid säkert att, oaktadt allt detta politiska trassel som, enligt hvad alla *Bladen* uppgifvit, ofta nog grasserat här i verlden, har man dock ej kunnat förmärka att det störande inverkat på harmonien inom de tvenne så krångligt ihopakomna och sammansatta orkestrarne.

Framkomna få vi se en liten, men utmärkt vacker och väl ansad *Park*, som synes blifvit af en underjordisk, vul-

kanisk eld, uppkastad ur det forna s. k. *Katthafvet,* hvars vänliga böljor alltid gjorde sej kända för att, äfven vid de starkaste stormar, endast och under ett sakta hviskande smeka och kyssa de sköna stränderna.

Hvad den *Parken* har kostat rysligt! .... gage-afdrag, straffvakter, straffstallvakter, straffbiträden och straffhandräckningar i oändlighet .... och alltsammans är herr *Meissners* fel; ty, ehuru väl att Korum under sommaren hålles kl. 1/2 10 .... spelar han med sin orkester till kl. 11!

Hvarje sommarafton är *Parken* starkt besökt af både krigsmän och s. k. *opartiska,* af hvilka senare rätt många begagna, dels en liten hatt på nackskulten, dels en sjalett på hufvudet. Dessa af de s. k. *opartiska* lära emellanåt vara mera partiska än man af namnet kunde vänta och det påstås, att de med herr *Meissner* böra dela ansvaret och känna samvetsqval för att en och annan krigsman kommer i trassel och omständigheter. I *Parken* bör du noga taga dej till vara, *Calle* .... tänka på grefve *Woyna* och hans beklagansvärda efterliknare: *krokryggarne.* Det påstås att *Parken* om sommaren har en sådan dragningskraft att, om någon fåfängt väntar på ett angeläget bud, till eller från *Ladugårdslandet,* lär han vara temligen viss om att kunna träffa budbäraren, eller budbärerskan, ... *i Parken.*

Först mycket sent blifver *Parken* folktom och det påstås, att man då der emellanåt får se omkringsmygande hemska vålnader af oskyldiga varelser, hvilka i forna dagar funno en för tidig graf i hafvet .... äfven som att åtskilliga af de vid kapellet anstälde tyskar beklagat sej öfver att nattetid i *Parken* hafva besvärats af en: ”*verfluchter Katzenjammer*”.

Parkens perla är: *Berns' Salon.* Under den tid jag var i *Stockholm* lästes ofta nog i *Nyheterna* och de andra *Bladen* om oroligheter i den utländska verlden; men i

Stockholm var det alltid så lugnt, så lugnt, utom en gång då det plötsligt uppkom en sådan jäsning att jag och många med mej trodde, att en revolution skulle utbryta, och det var: då *Salonen* uppsatte priset på en enkel sexa, utan öl, från 50 öre till 75. Der har du *revolutionshärden.*

Om vi gå tvärs igenom *Parken* komma vi till *Nybron*, "den märkvärdiga bron", som jag kallar den derföre, ser du: att det ej lär finnas i hela den kända verlden någon mera bro än denna som, med brohvalf, gångplan, staket för att man ej skall falla i sjön, m. m., ligger fullständigt på .... *torra backen.*

Om vi ställa oss midt på *Nybron* och vända näsan emot norr, se vi genast ett stort tak med tvenne skorstenar .... just det är *Kongl. Svea Artilleriregementes nya Kasern-Etablissement. Dragon-artilleristerna* bodde litet

hvar stans, här och der i backarne emellan *Ladugårdslands-tull och Träsket;* men *Husar-artilleristerna*, som äro finare folk, skulle naturligtvis bo finare .... och derföre uppfördes *Etablissementet*, förstås, hvilket tager sej ut just som ett slott, särdeles en vinterqväll, då det är med gaslågor starkt upplyst.

Min bestämda tro är den: att det aldrig kommit på frågan att uppföra *Etablissementet* der det nu står, om ej *Kapitenen och Riddaren, välborne herr Georg Wolfgang von Francken, förstått konsten "att försätta berg" och sprängt Konung Carl XV:s Port tvärs igenom Tyskbagarebergen!*

Jag har lust att nu uppläsa för dej följande ur denna gamla *Krönika*, hvilken beskrifver hela den s. k. *Kasern-frågan*, som behandlades öfver ett halft sekel, och berättar om *Etablissementets* anläggning som så:

"Och i then tijden war thet winther och låg mycket snöö på markena."

"Och thet blef mycket brådt; thy *Kongl. Maij:t* hade förklarat sin *Nådiga wilia* wara then, att ingå til *Rijkets Representanter* med Proposition om upförande af et *Etablissement åt Kongl. Swea Artilleri-regimente.*"

"Och mangha woro de Ingeniörer, som drogo på sigh utanpåstöflar och gingo til *Tyskbagarebergen*, der de pulsade i snöön, mätte och pejlade djupet til berget, dagen i ända .... och om natten suto de och rijtade wijd lampor och ljus .... och alt thetta för att *Kongl. Swea Artilleri-regimente måtte få et Etablissement.*"

"Och thet blef mycket lijwligt å *Tyskbagarebergen:* alla bergens ekorrar sade: "kurrrrrrrrr!" och löpte up i höga granar och tallar, der de sedan suto och sågo på Ingeniörerna, i utanpåstöflarne, som mätte och pejlade .... och alla bergens skator hoppade så gladeliga omkring, klippande med skoftet, skrattande och nyfiket seende på

Ingeniörerna i de stora stöflarne.... och då Ingeniörerna om aftonen gingo hem och tände lampor och ljus, framsmögo en mängd *Tomtar och Nissar*, hwilka i skumrasket från bergsskrefworna nyfiket sett på arbetet, härmande hwad de sett, tagande långa steg, mätande och pejlande."

"Och i närheten af *Tyskbagarebergen* bodde en gammal *Berguf*, som kände wähl til trachten; thy han hade länge hawit sit boo i en gammal wäderqwarn, hwilken förr i tijden stodh på bergen, emellanåt hawande fyra, emellanåt tre, emellanåt twå winghar, och emellanåt endast en winghe."

"Och *Ufwen* brukade i skumrasket sätta sigh i et högt träd, derifrån han med sina stora runda ögon blängde på Ingeniörerna och deras förehafwande. Han syntes tycka, at thet hela borde blifwa braf; men då Ingeniörerna började utstaka några förråder i slutningen af en backe, ruskade han på sin kropp, klippte med ögonlocken, talade och sade:".............

Calle. *Ufven?*

Kask. Ja.... alla lefvande varelser hafva sitt språk: konsten är, att kunna det rätt uttyda.... "talade och sade:

"Uh! Uh!.... Herrar *Davidson*, *Blanch* och *Berns*. och alla andra erfarna män, som länge skjött stora *Etablissementer*, de säga nu alla, alla:

Uh! Uh!.... Att alla *wåtwahror* hafwa för sed, särdeles här i *Swerige*, att draga sigh nedåt, utför *strupar* och andra backar, genom *trossbottnar* samt alla andra möjliga och omöjliga hinder;

Uh! Uh!.... Att thet ej är *anläggnings- utan dagkostnaden*, som utpijnar et sådant menniskobarn, hwilket af ödet blifvit bestämdt att skjöta et stort *Etablissement;*

Uh! Uh!.... Att *Stockholmsgasen* bestämdt är en af de dyrbaraste gaser på jordens hela ring".............

Calle. Det der tycks bli' så rysligt långt.... som jordens hela ring!

Kask. Tycker du det? Krönikan är skrifven af en mycket gammal man, hvilken skrifver temligen konstigt, så, som han fick lära sej i sin ungdom. Min mening var att meddela dej, ej allenast hvad hans *Krönika* innehåller om utförandet, utan äfven om hvad som föregick detsamma: alla dessa skrifvelser som, under loppet af ett halft sekel, vexlades emellan *Kongl. Maj:t*, *Kongl. Krigskollegium*, *Kongl. Arméförvaltningen*, *General Fälttygmästare-embetet*, *Chefsembetet*, m. fl. myndigheter.

Denna gamla frågas behandling kan egentligen indelas i tvenne tidsperioder: en *äldre*, under hvilken man talade och skref om en *Kasern*, samt en *yngre*, under hvilken detta ord utbyttes emot: *Kasern-Etablissement*.

Hvad den *senare tidsperioden* angår, kan man anse att den tog sin början då Regementsläkaren och några officerare tyckte, med afseende å frågans framryckande: "Tiden görs mig lång".... och spände några friska fålar för ekipaget. Frågan hade då varit i framryckande sedan de stora krigens slut och kommit ungefärligen lika långt som Försvarsfrågan nu, d. v. s. att man uppgjort många *Förslag* och noga betraktat dem från olika synpunkter.

Dessa personer uppgjorde ett *Förslag*, nära liknande det nu utförda, och utsågo en tomtplats på en höjd emellan *Svea Gardets och Hästgardets kaserner, åt Ladugårdsgärdet till.* Sålunda hade man nära till kanonbetäckning af både infanteri och rytteri. Förslaget framställdes af en lifvad person för *Rikets högloflige Ständer:* det föll; men hästarne voro emellertid anspända, knogade och drogo.

Många olika tomtplatser ifrågasattes derefter: nära "tidernas fullbordan" hufvudsakligen tvenne: den nu använda samt *Ammunitions-förrådet*, med *Ladugårdsgärdet* på ena

sidan och *Djurgården* på den andra, hvilken senare kasserades egentligen derföre, att den ansågs osund. En sak, som jag ej kunnat få fullt klarerad i min gamla skalle, är: att den trakt, som ansågs vara för osund att användas i och för en *Kasern*, en kort tid derefter ansågs tillräckligt sund för anläggande af ett *Sjukhus*.

Hvad den nyare tidsperiodens *Förslag* rörande utförandet angå, voro de hufvudsakligen af trenne olika slag, eller "*systemer*", som lärdt folk brukar säja.

A. Sluten Kasern-gård och öppen Kasern, d. v. s. att gårdens passager äro dolda för.... men att kasernens innevånare hafva en ledig, fri och jemn samfärdsel med den yttre verlden. Detta "*system*" synes mej vara tidsenligt, öfverensstämmande med åsigten: att krigsmannen ej bör separeras från medborgaren.

B. Öppen Kasern-gård och sluten Kasern, d. v. s. en anordning af motsatt beskaffenhet. När du kommer till *Stockholm* och får se *Artilleri-gården*, så föreställ dej att dess byggnader bestå af Stall, Ridhus, Exercishus, Förråder, m. m., hvilka tillsammans bilda *en vall*, förenad med ett jernstaket, samt att man på gårdens öfre del uppfört ett *slott med torn* och omgifvet af planteringar, så har du fått detta "*system*" på gaffeln. Det förefaller mej ej vara tidsenligt; ty det har någonting otrefligt, fästnings- eller klosterartadt. Om aftonen, då jernstaketets gallerportar blifvit stängda, komma ju de innanföre vandrande artilleristerna att erinra om dessa *Klostrets arma nunnor*, hvilka endast genom gallret kunna betrakta och meddela sej med den yttre verlden! Meningen med *tornen* lärer varit: att alla ogifta subalternofficerare och underofficerare (hvilka nu för tiden lära vara få) skulle i dem kunna få bo hyresfritt, i sammanhang hvarmed en billig mathållning, tvätt, m. m. skulle anordnas. Vet du, *Calle:* tiderna äro nu så beskaf-

fade, att en ärelysten konstapel, som blifvit befordrad till sergeant efter att hafva bråkat med studier, ridning, gymnastik och fäktning, kan snafva och ohjelpligt stupa .... *på en uniformsförändring.*

C. Spridda Batteri-kaserner. När du kommer till *Stockholm* och följer med *Vaktparaden till yttre Borggården*, ser du der tvenne vackra bågformiga, låga flygelbyggnader. *Batteri-kasernerna* hade ungefärligen detta utseende: lågo på en båge, åtskiljda af planteringar och förenade med ett jernstaket. Å bågens midtel var ett *Kanslihus*. Detta "*system*" liknar *N:o 1* deruti, att då det finnes många fönster på yttersidan, blifver den tidsenliga samfärdseln med yttre verlden lätt och beqväm, samt *N:o 2* deruti, att det har en öppen gård, skiljd från den yttre verlden förmedelst ett jernstaket. S. k. *spridda kaserner* hafva nog sina meriter, särdeles med afseende å möjligheten att göra inredningen treflig; men spridningen "*skall ske efter mått*", som skräddare-frun sa' till sin man, då hon bemödade sej om att göra honom treflig.

Hvad den *äldre tidsperioden* angår, innehåller *Krönikan* äfven om den många Förslag, med tillhörande ritningar, fr. o. m. det som uppgjordes af öfverste *Hjelm*. *Hjelmen*, salig menniskan, uppgjorde ett mycket vackert förslag till en Kasern, der nere vid *Nybroviken*, midt emot *Artillerigården*. Han antog ....

Calle. För all del .... Lat *Hjelmen* och hans kasern få hvila i ro!

Kask. Som du önskar. Emellertid: hädanefter kommer nog den gamla *Artillerigården* att taga sej ut så, som fröken *Léonie i Stockholm* skrifver i detta bref:

"Snälla konstapel! .... Hvad menniskor kunna vara elaka .... och sådan hvass och giftig gadd somliga af dem besta sig! Huru många ganger, tror konstapeln, att jag

hört spetsiga anmärkningar om: "*Tusslulleristerna på Tusslullerigården*"?.... och om så trefligt det skulle blifva pa *Ladugårdslandet*, om man blef af med dem? Oändligt många!.... Nu är man: "af med dem", fått dem utanför både tullar och berg; men huruledes tror konstapeln att ett och annat kommer att taga sig ut efter afflyttningen?!"

"Hvad kommer att ersätta: paraden och musiken.... alla dessa officerare, underofficerare, konstaplar och artillerister, de senare dels med och dels utan orderväskor, som alla hade så brådtom och mycket att uträtta.... alla dessa hästar, som dels sprungo på en volt, bundna vid en lina, eller "*dresserades i frihet*", som konstridarne hos *Mothander* skrifva, af artillerister med fodertråg? Hvad kommer att ersätta detta lif, denna rörelse? På sin höjd en och annan *tygstatsartillerist* som, helt långsamt och varligt.... *rullar ett hjul öfver Gården!!*"

"*Artillerigården*, med den snälla kyrkan bakom, hör nog till dessa sällsporda, bedagade skönheter, som ej kunna blifva fula; men man bör tillse: att hennes enkla skönhet ej kommer att erinra om: *en vacker grafs!*"

"Jag tror, för min lilla del, att det bästa sättet att för framtiden få lif i skönheten är: *att Kronobageriet förändras till Läroverkshus åt Ladugårdslandets Elementarläroverk samt Stallet till dess Gymnastik*. Konstapeln finner väl: att om några hundrade ynglingars och gossars *phsykiska menniska* knådas i det forna Kronobageriet och deras *fysiska menniska* utvecklas genom ordnade öfningar i det forna Stallet samt fria öfningar på Planen, der hästarne "*dresserades i frihet*", bör allt detta förläna platsen mera lif, än om man endast får se en och annan *tygstatsartillerist och det.... om evigheten erinrande, långsamt och jemnt rullande hjulet?*.... och hvilketdera tror konstapeln kom-

mer att taga sig bäst ut från *Stockholms framtida, förnämsta Boulevard?*" ....

Calle. Det der brefvet tycks äfven börja erinra om evigheten.

Kask. Tycker du det? .... Men ehuru du synes vara mindre intresserad för, så väl det nya *Etablissementet* som den gamla ärevördiga *Artillerigårdens* framtida öde, så skulle det säkerligen roa dej att få några upplysningar om det förras utmärkt vackra *omgifningar?* Vill du, *Calle*, att jag skall föra dej: *Till Ugglevikens sköna spegel .... till klara källans blåa rand?*

Calle. Nej .... det vill ja' visst inte'!

Kask. Kors .... men säkerligen är du lifvad för att få några upplysningar om regementets *Gymnastikinrättning?* Vet du, *Calle:* att de metoder i *fäktning och voltige*, som der följas, äfven som de *fäktsaker*, hvilka der användas, förskrifva sej egentligen från *Italien*, från det i *Neapel* garnisonerade *1:a Hästjägareregementets Gymnastikinrättning.* Hvad den ursprungliga italienska *fäktmetoden* angår, finnes om densamma endast en liten uppsats, sammanskrifven af en sergente, signore *Umonte.* Metoden har sedan i *Sverige*, med åtskilliga förändringar och tillägg, utförligare behandlats. Hvad *voltigen* angår, lära de neapolitanska hästjägarne egentligen endast gjort en tillämpning af konstridarnes öfningar i denna väg. Hvad *fäktsaker* angå, lära de å regementets gymnatik använda *Rustningar* ("kaminer"), endast utgöra en afdelning af de italienska, nemligen den som afser fullvuxna personers våldsamma kontrafäktning till fot med huggvapen; men en annan, som afser samma öfning till häst, samt en tredje, utgörande en modifikation af den första och afsedd för *Läroverk*, äro ej ännu i *Sverige* införda. Regementets öfriga gymnastik-

öfningar utföras enligt svenska metoder och med användande af svensk materiel.

Vet du, *Calle:* att det föreföll både mej och de öfriga instruktörerna temligen konstigt, att fäktningen emellanåt drefs ganska varligt och emellanåt ytterst våldsamt; att vi understundom hade öfningar endast vid regementet och så bar det af till alla salar, som i staden kunde åtkommas. Nu, sedan jag studerat de italienska fäktmästarnes skrifter, har det börjat klarna i min gamla skalle: vi voro säkerligen, oss ovetande, en sorts *fäktare-missionärer, eller kolportörer.* En signore *Julius Castiglione* skrifver: "*En Fäktinrättning uppkommer och utvecklar sig vanligen under en kontrafäktning med strömmar, under hvilken fäktmästaren använder hela inrättningen som ett vapen, hvilket han för till anfall och försvar alldeles så, som fäktaren för sitt.*" När *Artilleri-gymnastiken* började, fans här i landet ej några *Regements-gymnastiker.* En hufvudsak, som den bestämdt arbetade för, var:

att hvarje garnisoneradt regemente skulle hafva en särskildt organiserad *Gymnastikinrättning;*

att befäl och instruktörer ej skulle kommenderas efter *rulla,* utan med anledning af *håg och anlag* samt ej ofta ombytas, så att de kunde inhemta erfarenhet;

att, vid sidan af de anbefalda öfningarne, skulle drifvas en *frivillig rörelse,* utgörande en sorts *termometer,* å hvilken man kunde skåda det *naturliga gymnastiska lifvets värme-gradtal,* samt

att inrättningen, besinnande och inseende att dess verksamhet ej *direkt* rör hvad som till tjensten hör, ständigt borde visa en viss *smidighet* med afseende å att rätta sej efter fordringarne hos alla dessa *strömmar,* hvilka periodvis sorla än så och än så med afseende å nyttan

samt lämpligheten af de gymnastiska konsternas an-
vändande.... *men i alla väder hålla sej uppe.*

Detta mål var det *hufvudsakligaste* från arbetets bör-
jan och öfverensstämmer fullkomligt med de italienska fäkt-
mästarnes recept för sådana *Regementsgymnastiker*, som de
anse att *framtidsarméerna* böra hafva. Nu önskar du säker-
ligen få veta emot hvilka *strömmar*, utom de som sorlade
och stretade emot *Regementsgymnastikers* uppdragande,
som *Artillerigymnastiken* förr i tiden fäktade kontra?

Calle. Nej!.... för all del.... för all del.... Det
önskar ja' visst inte'!

Kask. Kors! Vet du, *Calle:* jag misstänker att åt-
skilliga af dessa strömmar röra sej ännu, hade och hafva
åtskilligt att skaffa med *Försvarsfrågan*, "den vigtigaste
frågan på dagordningen", som det ständigt står i *Bladen*.
Ser du, *Calle:* redan då funnos många personer som an-
sågo att, om större förändringar af *Försvarsverket* skulle
kunna genomdrifvas, måste landets ungdom beredas för
dem, ungefärligen enligt de italienska fäktmästarnes re-
cepter, för att sedan, *som uppvuxen*, hafva håg och nödig
kunskap för arbetets utförande.

De skickligaste af de *instruktörer*, som deltogo i
denna *Gymnastikinrättnings* svåraste manövrer, de lefva
ännu alla utom en, sysselsättande sej här och der i landet
med ett som annat. Klippska kurrar allesammans, hvilka
säkerligen ännu skulle gerna vara med om en liten manö-
ver; ty det ligger en viss kladighet i sådant der folk.
Ja.... endast en af dem kan man titulera: *salig men-
niskan!*

Da du är så litet vetgirig vill jag nu samt med an-
ledning af *Etablissementet och Gymnastiken* endast nämna
följande som fäktmästaren, signore *Giuzeppe Calma*, skrif-
ver om konstruktioner i allmänhet, i denna *Kontrapunkt:*

"För att *idéer* skola kunna taga sig fram här i verlden, måste de vanligen inhöljas i en *kappa*, efter hvars beskaffenhet den stora allmänheten dem vanligen bedömer: men konstnären efter hvad som framtågar, insvept och dold i densamma."

"De *materiela kappor*, som det hör till vårt yrke att konstruera åt de gymnastiska konsternas idéer, äro vanligen af fyra olika slag:"

"*Byggnader*, mera eller mindre monumentala, eller borgerliga. Vi böra under arbetet i denna väg aldrig tröttna vid att radera på samt att omarbeta ritningar och förslag, noga besinnande: *att radera murar, det kostar scudo.*"

"*Fredliga inventarier*, till hvilkas konstruerande det vanligen och hufvudsakligen erfordras: *på gymnastisk kunskap sig stödande klädmäkleri- och handtverks-anlag.*"

"*Stridsinventarier*, hvilka skola dels vara ett *hjelpmedel* åt innehafvaren under hans bemödanden att åtkomma motståndaren, dels att *skydda* de stridande. Svårigheten vid konstruerandet af de förra uppkommer vanligen och hufvudsakligen af menniskobarnens ifriga fordringar och påståenden om att erhålla *åtskilliga egenskaper förenade, hvilka under intet vilkor vilja sig förena* .... och vid de senares, dels af samma orsak, dels af naturens oändliga rikedom med afseende å att förläna nämnde barn *yttre olikheter* samt deras egen outtömliga sinnrikhet i att uppsöka och anfalla hvarandras blottade punkter."

"*Skrifter*, hvilka, efter deras beskaffenhet, kunna räknas till fredliga, eller till stridsinventarier. Svårigheten vid deras konstruerande uppkommer vanligen och hufvudsakligen genom nämnde barns *inre olikheter*, hvilka medföra den ledsamma omständigheten att det, som passar för ett af dem, ofta nog ej passar för en hel svärm af

syskonen, hvilka då emellanåt grina och göra spetsiga anmärkningar."

"Hufvudsaken vid alla dessa konstruktioner är emellertid: att den *idé*, för hvars räkning kappan göres, verkligen förtjenar framgång; att kappan är lämplig för sitt ändamål, att den ej lätt utslites, räcker, om möjligt, sekel efter sekel, och" ....

Calle. Men herr konstapeln lofvade ju mej, att sluta med det der italienska?

Kask. Tror du det? .... Kanske det skulle roa dej mera, att få några upplysningar om regementets *Ridinrättning?* Jag kommer ännu så väl i håg det gamla träridhuset vid *Packartorgsgatan*, der det piprann öfverallt, som under ett gammalt trasigt regn-paraply .... och styckjunkaren *Södervall*, salig menniskan! Han var en liten pigg och rask karl, full af upptåg och mycket omtyckt .... och slog så väl med chambrièren, att han kunde afklippa med snärten ett hackelsestrå, som man höll i fingernypan; med det hindrade ej, att han under lektionen emellanåt slog "*miste*", och skedde misstaget med en gradpasserare, som råkade derigenom att få en lång "*blodorm*", som vi kallade dessa teckningar, utefter låret, lyfte han alltid på mössan och sade: "*ursäkta, herr gradpasserare .... jag råkade att slå miste.*"

Det gick emellanåt temligen lifligt till i ridhuset: hästarne hoppade och skuttade utefter väggarne, karlarne förhängde sej än åt höger och än åt venster, under chambrièrens klatsch på klatsch; men, ser du, *Calle:* på den tiden gick det till så, ej endast i ridhuset vid *Packartorgsgatan* .... utan ungefärligen på samma façon, *så väl i hela den militära, som i hela den civila verlden.*

Alla våra officerare hade fått mycket stryk, vid *Carlberg* eller vid andra läroverk; lärpojkar togo ofta värfning

derföre att de fått i sitt hufvud, att "*regements-stryk*" utdelades af befälet med mera reda, rim och reson, än "*verkstads-stryk*" af gesällerna; om, på de vanliga "onsdagsparaderna" å *Borggården*, hvilka emellanåt utfördes på torsdagar, en gardist under laddningen tappade laddstocken, ansågs han böra få prygel, ehuru olyckan måhända orsakats af någon af hans *närmaste kamrater;* vid ett batteri var det en sed, att om under paradexereis en häst trampade öfver linan och derigenom uppehåll eller annat trassel uppkom, fick ryttaren prygel, ehuru olyckan ofta nog orsakats af den *som red bakom honom*, genom att denne fört upp för mycket, o. s. v. Man ville hafva en enkel och ferm expedition, undvika förhör, vittnesberättelser och annat trassel samt följde derföre s. k. *principer*, höll sej till den som begått ett fel, eller haft otur, och om denne blef förargad, fick han taga ut sin rätt genom att hämnas på kamraten. Nummerkarlen ansåg då, att med rättvisa förstås: *att om. t. ex., en person mistat sitt hufvud, eller pryglats, för någonting som passerat, skola äfven alla andra, som råka ut för samma trassel, mista hufvudet, eller pryglas.* Om N:o 1 verkligen bort blifva ett hufvud kortare, eller pryglas, det funderade han ej på. Samma turkiska föreställning om hvad med rättvisa *egentligen förstås* orsakade, att lärpojkar tyckte mera om "*regements-stryk*" än "*verkstads-stryk*".

På den tiden ansågs det ej vara skamligt att få stryk; men en stor heder, om man kunde uthärda mycket utan att jämra och ge sej. *Rasken* vid 4:e Batteriet tog när som helst 10 prygel för ett qvarter bränvin, och kamraterna, som tyckte att det var mycket dugtigt, salade emellanåt och slogo hvad de förmådde. Längre tillbaka i tiden lära *Tysklands handtverks-skrån* varit inrättade som ordnar och för att få en högre grad erfordrades, att tåligt kunna uthärda mycket stryk. En omständighet som, enligt min tro,

bidrog till att ungdomen så tåligt tog emot stryk, var den: att *små kadetter* spekulerade på att blifva stora och då få "*klå*" *små kadetter;* att *lärpojkar* spekulerade på att blifva gesäller och då få "*klå*" *lärpojkar;* att *rekryter* spekulerade på att blifva "gamla artillerister" och då få "*klå*" *rekryter*, o. s. v. Menniskobarnen hafva sina föreställningar och spekulationer!

Min enskilda tanke om verkan af den gamla *stryk-seden* är den: att pojkar genom densamma i allmänhet blefvo vakna, pigga och tåliga; men vilda och styfsinta. Seden verkade dessutom betydligt olika på olika naturer.

Hvad den *Metods* egentliga födelseort angår, som förr följdes vid regementets *Ridinrättning*, så lär den varit: *Sverige* .... och sammalunda är förhållandet med den, som nu användes vid *Tyskbagarebergen*. Om du önskar erhålla upplysningar om den förra, skall jag försöka att ur mina gömmor framleta någon gammal: Instruktion i ridning .... och om du önskar få en närmare kännedom om den senare, t. ex. hvilka "*idéer som framtåga, dolda och insvepta i den materiela kappan*", som italienarne skrifva, skall jag försöka att genom *Regementsstallmästaren* förskaffa dej densamma.

Då det var fråga om *Tyskbagarebergs-ufven* nämnde jag: att hvarje lefvande varelse har sitt språk samt att konsten är: *att kunna det rätt uttyda.* Då en skicklig ryttare rider, är det ett oupphörligt språkande emellan honom och hästen, under hvilket de förstå hvarandra så väl, så innerligt väl .... men om en oskicklig krånglat sej upp pa en kamp så, då den ena talar om *prestgården*, svarar den andra om *gärdesgården*, undan för undan, som om de ej hörde eller förstodo hvarandra, hvarigenom det naturligtvis är mera lycka och tur, än konst, om det ej går rakt på tok med hela baket. Ser du, *Calle:* att följa

med en häst, som en annan kappsäck, det är en sak; *men att meddela honom sin mening, förstå hans samt lämpligt inverka på densamma och derigenom på hans humör samt rörelse-anlag och förmåga, det är ej allenast en annan sak, utan en svår och vacker konst.*

Den vid regementet nu följda *Metod* har visserligen med afseende å detsamma ett *särskildt* syfte, d. v. s. är böjd efter dess förhållanden och behof; men lärer dessutom afse ett *allmänt*.... och erinrar mig genom det senare om följande, som konstridaren *Alessandro Berdini* skrifver i den här *Kontrapunkten:*

...."När den, som intresserar sig för *ridkonsten och menskligheten*, uppmärksamt betraktar alla dessa ryttare som, särdeles om söndagsmorgnarne, svärma omkring *Napoli*, ingifver en del af dem visserligen ganska lugna och angenäma känslor, för hvilka han bör vara tacksam; men somliga uppväcka hos honom en pinsam längtan och trängtan efter att kunna få komma i tillfälle att hjelpa dem, att förskaffa dem litet skick och façon *på sig* och åtminstone en liten smula begrepp om rättarens ädla konst *i sig*........

och med afseende å åtskilliga andra börjar hans, för mensklighetne varma och ömsinta hjerta att oroligt slå; ty de äro

ju i alla fall *medmenniskor* dessa lättsinniga menniskobarn, som handlöst kastat sig ut i ett för dem vådligt och fullkomligt obekant element.... och blifva nog derigenom, något förr eller senare i tiden: *beklagansvärda sjelfspillingar.* Man märker emellanåt tydligen, att hästen ej förstår *ryttarens mening,* som bestämdt ej är: att han skall komma så fort fram"..........

"Dessa ytterst lättsinniga varelser, de äro ju emellertid *medmenniskor*.... och *derföre* bör man väl tycka synd om dem? Måtte de i tid vända sig till oss, som kunna lära dem att navigera på det för dem så vådliga elementet, och måtte *S:ta Maria.... till dess....* dem nådeligen bevara!!"...........

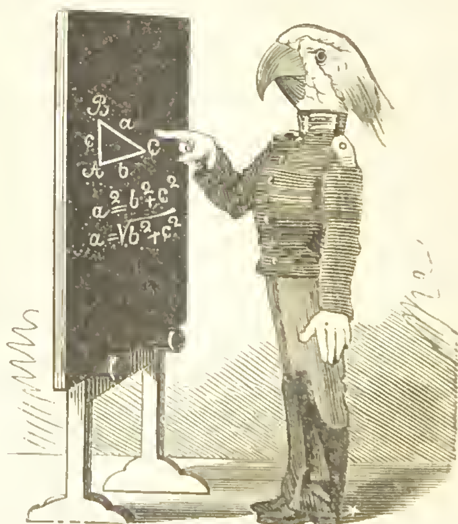
Calle. Men herr konstapeln lofvade ju mej.........

Kask. Att ej vidare komma med någonting *italienskt?*.... men, ser du, *Calle:* det finnes hos denne konstridare någonting *mennisko- och hästvänligt,* som erinrade mej om.... Nå-ja, det gör detsamma; men en sak, som du säkerligen gerna önskar erhålla kännedom om, är: *Läroverkets* utveckling ur dess forna lilla trånga puppa och till dess nuvarande fullständiga organisation? Allt detta har ingenting att skaffa med *Italien,* som du är så rysligt rädd

för. Om jag lefver i hundrade år, af mej förglömmes dock aldrig den forna *Vexelundervisnings-skolans hvisselpipa, ringklocka, oupphörliga marscher och kontramarscher....* och styckjunkaren *v. Schéele,* salig menniskan!..........

Calle. Var det den *von Schéele,* som det stått i *Bladen* om, att han bråkade så mycket med någonting, som de kalla: "*syre*"?

Kask. Känner ej säkert.... men troligen var det väl han, som tog reda på *magsyran* och andra syror, kan ja' förstå. Emellertid, så allt förändras här i verlden; nu rörer sej artilleristens *kropp* mycket mindre i *Skolan:* men hans *odödliga själ,* i all tysthet förstås, så mycket mera. Kära *Calle!* Låt för all del se: *att när du kommer att "parera svarta taflan", du då visar dej verkligen uppfatta och förstå de bokstäfvers, siffrors och liniers mystiska språk, och ej står och rabblar upp utanlexor.... som en annan Pappgoja!!*

Hvad *Lärorerkets* nuvarande organisation angår, så......

Calle. Det der får ja' väl tids nog reda på då ja kommit in vid regementet?

Kask. Hoppas och tror nog det.... men en sak, som du der ej kan få reda på derföre, att den blifvit afförd ur regementets rullor, är: *Artilleri-teatern.* Det är nu för konstigt och underbart att bemärka, huruledes det ena drager det andra med sej här i verlden. *Fransman* har alltid varit lifvad för teater och agerande. Då han hade framgång här i verlden och derföre var vid godt humör, inrättades hos honom *regements-teatrar* litet hvar stans.... och *"nordens fransoser"* voro ej sena att följa exemplet; ty fransman var då på modet, som den alltid blifver, som får den äran att åka med och kuskas af *lyckans Gudinna*, förstås. Då nu *Gudinnan* tyckte sej ha' kuskat omkring med *fransman* tillräckligt länge, kastade honom ur ekipaget och tog upp *tysken*, blef den förre både förargad och ledsen.... och det var egentligen ingenting att säja om det.... och man hörde af honom endast ett hemskt: *"Uh! Uh!"*, erinrande om *Tyskbagarebergs-ufvens*; men *tysken* sträckte på och morskade sej, naturligtvis.... och under dessa förhållanden ville, naturligtvis, *"nordens fransoser"* visa *tysken*, att de äro allvarligare och förståndigare än söderns, och dertill hörde, utom åtskilligt annat: *att regements-teatrarne upphörde.*

Om du vore litet mera vetgirig, skulla jag berätta för dej rätt mycket om vår forna teater, t. ex. huruledes den var anordnad; hvilka misstag i anordningen som egentligen orsakade åtskilligt trassel, då och då; pjesernas och dansnummernas beskaffenhet, m. m..... men det skulle tröttköra dej. Nu vill jag endast nämna: att hvarje pjes och dans hade, som sej bör, *ett moraliskt syfte.* En pjes, benämnd: *"Under aftonsången"*, afsåg t. ex., dels att fästa uppmärksamheten derpå, att lifvet bakom de under gudstjensten stängda krogdörrarne emellanåt ej är fullt så *gudligt och moraliskt*, som man tror och hoppas, dels att

svartsjukan emellanåt här i landet grasserar utan både rim och reson. Jag förglömmer aldrig den lilla snälla *Mimis* mildt förebrående, vackra sång, till sin älskare, den svartsjuke artilleri-konstapeln. Sången går på melodien: "I tornets djup, fördold för verldens öga", och första versen lyder som så:

"O! dyre *Blixt* .... jag ber dej nu förklara"
"(Så vida du ej snart vill se mej död)"
"Hvad i all verlden kan din mening vara"
"Med dina *sulor* .... och ditt *kommisbröd?*"
"Du vet att jag är evigt än densamma,"
"Och själen brinner än .... som *alkohol;*"
"Fast ej pappa och ej heller mamma"
"Vill ge sitt bifall till vårt *giftermål.*"

Ser du, *Calle: Mimi* misstänkte att *Blixt* blifvit svartsjuk på en skomakare derföre att denne kunde gifva henne halfsulor, då konstapeln endast kunde bjuda på en och annan *kil* ....

Calle. "*Kil*"?

Kask. Vet du ej hvad som menas med en *kil?* En *stor kil* är $^1/_3$ och en *liten kil* är $^1/_4$ kommisbulle, naturligtvis. Det känner hela *Ladugårdslandet* .... och *Lidingön* äfven; dit *kilarne* kila i långa rader om aftnarne med de återvändande mjölksurrorna .... men à propos *kilar*, kan jag berätta dej rätt mycket om regementets *Matinrättning;* ty den har i alla tider befunnit sej i närheten af *Skolan och Gymnastiken*, haft, som menniskans *mage*, ett samband med *själs- och kroppsutveckling*.

Jag kommer så väl i håg den tid, då karlens kontanta slantar och värdet af hans naturaportion, utom bröd, utgjorde 6 sk. b:co = 18 öre .... men hurudan var maten? Gammalt kokött, som finngummorna under *Traktaten* pinat i hop i tunnor och skickat öfver *Bottenhafret* och som,

efter kokningen, egentligen blef: bara klara benen; hvarken potatis eller sill, men många små *Guds lefvande kräk* i både kött, fläsk och bröd .... och en sådan lagning! Jag förglömmer aldrig då vi kommo på kokerskan, som stod med utslaget hår och en qvast i handen midt i soppannan, hvilken hon rengjorde på sin façon. Hon ropade "*hi!*", sjönk ned och dolde sina behag i pannan, som skön *Aslög* fordom dolde sina i bardens harpa! Tiden gick, gaget höjdes till 7 sk. b:co, *Matinrättningen* erhöll ett särskildt anslag och slutligen aflöstes finngummorna af *Hof-leverantörer*, hvilka visserligen levererade de finaste bitarne till fina ställen; men det blef emellertid kött af samma välbergade varelser.

Vet du, *Calle*, att potatis infördes först i den nyare tiden. Det påstås att en herre, vid namn: *Patrik Alströmer*, införde potatis i *Sverige* .... Ganska möjligt; men säkert är: att potatis infördes vid *Matinrättningen af Åkerhjelmen och Elliotten*.

Husar-artilleristernas Matinrättning utanför Carl XV:s Port lärer vara någonting helt annat än den vi hade i det stora huset strax innanför *Porten*. Det huset har sina minnen: först *Sockerbruk*; derefter *Skola, Gymnastik och Matinrättning* för Dragon-artilleristerna; så *Kolerasjukhus* och slutligen: *Hotell för resande*, som behöfva få logis för billigt pris. När jag tänker på det huset, ser jag tydligen för mej styckjunkaren *Grüner*, salig menniskan, som vi brukade kalla: "*Grymmer*", och hurn han svor, lefde och regerade bland sina finn-kött-tunnor .... Det var annat det ... än den beskedliga *Amund! Grüner* var nog, äfven han, en beskedlig och snäll karl; men förde mycket väsen, som seden på den tiden allmänt var, och ....

Calle. Matinrättningen får ja' väl tids nog reda på då ja' kommit in vid regementet och genom den der "*Porten*"?

Kask. Tror nog det; men mindre säkert är, att du får en fullständig och rigtig kännedom och klar idé om den vigtiga och svåra saken: *Förplägning.* Min tro är den: att om *Drottning Victoria* sändt sin hushållerska till *Krim*, med fullmagt att taga befälet öfver *Kommissariatet*, hade det ej kunnat gå så, som det emellanåt gick. Engelsman var herre på hafvet, hade stora flottor fulla med proviant och furage.... och dock var det en tid nära, att både folk och hästar svält i hjäl. Nej! det fordras praktisk insigt och skicklighet för att i praktiken kunna en sak väl utföra: gif en gammal förståndig gumma en *Fårbog* och hon förstår nog att på mångahanda sätt skära, steka, fräsa och ragusera, så att hon får nära på hvad som helst af bogen; men lemna den till en stor *Förvaltning* och den blifver remitterad, återremitterad och torkar till slut i hop så, att det blifver ej ett fnask qvar af hela bogen.

Det är nu för ledsamt att du är så litet intresserad för hvad som rör regementet; ty eljest skulle jag berätta åtskilligt, t. ex. rörande *Beklädnaden* förr i tiden: hvad som, t. ex., egentligen menades med "*kvalade*" *stöflar.* Uppfinnarens namn kommer jag nu ej i håg; men väl, att hans uppfinning var *qvalfull.* Att erhålla en fotbeklädnad, som är lämplig för en större trupp, är mycket svårt; ty skomakarens få *läst-modeller* skola passa till naturens många *fot-modeller.* Enligt ett förr vid regementet gängse, allmänt ordstäf, kunde emellertid svårigheten afhjelpas sålunda: "*Pass' fötterna efter stöflarne, så passa stöflarne.*" Jag skulle kunna lemna dej många upplysningar från en senare tidsperiod, då artilleristen ännu om sommaren, liksom under den äldre, var klädd i nya tjocka kläder och om vintern i tunna, vända, utan att hafva hvarken ulltröja eller kappa utom vid viss tjenstgöring, som t. ex. vakt och ordonnans.... då man deremot nu får se helt

små trumpetare som, då de kommo tågande, utrustade i allt detta samt med sabel, rem och en stor *Tuba*, hafva en betydligt större tjocklek än längd.... A propos trumpetare och *Musiken*, erinrar jag mej så väl direktören *Hohman*, salig menniskan: en myeket snäll och omtyckt karl, som allmänt kallades: "*lieber Hohman*", äfven af egarne till: "*die forbandtete trompeter-pojkers örnlapper*" som, de förra som de senare, enligt den tidens kloka sed, måste samverka till åstadkommande af: *ett harmoniskt helt*, förstås. Han hade varit med i de stora krigen och bar medalj på bröstet: hade som liten hornblåsare under generalen *Blücher* först sprungit i hveteåkrarne vid *Ligny*, förföljd af franska husarer, och derefter deltagit i uppmarschen till och slaget vid *Waterloo*. Ser du, *Calle: engelsman*, som ej kände att fienden var så nära, hade stält till en bal.... Jag skall visa dej på kartan ett ställe, der fyra vägar sammanlöpa; det kallas: "*Quatre-bras*", som lärer betyda: fyra armar.... När nu *engelsman* svängde på och skuttade som bäst, kom underrättelse..........

Calle. För all del.... låt engelsman få "skutta" i fred....... Ja' får lof att gå hem till prostinnan.

Kask. Som du önskar; men jag vill minnas, att du gjorde mej en fråga?

Calle. Ja; men det är nu så grufligt längesedan.... Ja' frågade bara: *Hur stor lön Kronan vill ge mej?*

Kask. Den frågan är lätt besvarad: allt fritt och 5 kronor i månaden, deraf 2 gå till *Sparbanken* och försvinna som en rök, om du rymmer och försvinner som en rök.... men jag vill minnas, att din fråga ej lydde alldeles så, utan så här: "*Hur stor lön vill och bör Kronan ge mej?* Det der lilla ordet: "*bör*" försvårar svaret betydligt. Om du endast skall göra vanlig garnisonstjenst, tycker jag att *Kronan* ej bör ge dej mera än: allt fritt, lätthet att få

permission och derigenom kunna underhålla arbetsskicklighet, en sparpenning samt några kronor i månaden då du tjenstgör; men om vi föreställa oss att *Försvarsfrågans voltkörning emellan stationerna* ej vill sluta egentligen derföre, att våra kloka och snälla bondgummor ej vilja ge med sej förr, än man tydligen visat dem huruledes sönerna komma att få ett och annat i *Kronans tjenst* samt huruledes den inverkar på dem, blifver det måhända nödvändigt att vid *Värfvade armén* göra några praktiska *Öfvergångsformationer*, hvilkas vigt och utförande måhända böra leda dertill, att *Kronan då "bör"* kosta på dej mera, d. v. s. om du kan användas till det eller det, förstås. Det var egentligen tanken på *bondgummorna* ....

Calle. Gummor och gummor?

Kask. Nå-ja .... *hustrur*, vore väl rättare; men den, som har en värnpligtig son, bör väl ej blifva stött öfver att räknas tillhöra de äldre, d. v. s. de *klokaste?* Fruar vilja de ej kallas .... d. v. s. ännu: *fruarna* komma nog i sinom tid, som *fröknarna* i deras .... Det var emellertid egentligen tanken på *bondhustrurna* som orsakade, att jag önskade meddela dej åtskilligt om militära *Rid- och Gymnastikinrättningar* samt vid dem använda *Metoder:* olika slag af *Kaserner och deras Inventarier, af Beklädnad, Kok- och Matinrättningar, Aflöningssätt, Bestraffningar,* m. m.; ty allt detta har, enligt min enfaldiga tro, ett närmare samband med "*Försvarsfrågans lösning*", än man i allmänhet synes föreställa sej .... men jag kan *nu* ej få göra det, ty du har så rysligt brådtom. Ser du, *Calle: att hålla tal och votera, detta är en sak; att inverka på tal och voteringar, detta är en helt annan* .... och våra kloka och snälla bondgum .... hustrur, skulle jag säja, äro mycket för sluga till att låta sej nöja med hvad som står i tabeller, skrifter och tidningar om huruledes man har allt detta i

Preussen och andra främmande länder, utan de fästa mera tillit och tro till åtminstone *en del* af hvad de af hemkommande söner få höra, om huruledes man förstår att ordna allt detta i *Sverige* .... *en del;* ty de märka nog då sönerna tala förståndigt och då det är *Latmasken* .... denna besynnerliga mask, hvars växtlighet befordras både af *för korta eller slappa* samt *för långa eller pedantiska,* till rapportfyllnad sträfvande öfningar .... eller *Klandermasken,* hvilken det emellanåt är lika svårt att få ur ett menniskobarn, som att ur ett sådant utnysta *Binnikemasken* .... som språkar ur de älskade sönernas mun.

Du tycks ha mycket brådtom; men om du så önskar, skall jag nämna några ord om sådana der, möjligen användbara *Öfvergångsformationer,* alla hufvudsakligen afsedda för: *att lugnande inverka på Svea Rikes kloka och snälla bondhustrur.* Om vi t. ex. föreställa oss ....

Calle. Nej! .... för all del .... för all del .... Söta herr konstapel! Ja' måste nu och strax gå hem och hugga kaffe-ved åt prostinnan.

Kask. Nå .... som du vill. Farväl med dej då, min kära *Calle!* Helsa prostinnan så mycket från mej och tillse: att hon ändtligen får bra kaffe-ved.

— — — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — —

Kask. En charmant rekryt! . .. "Tids nog" .... "Kaffeved åt prostinnan!"

Att *Calle* vill hafva reda på sin lön och göra sina beräkningar, det är nog både klokt och bra; men det är för besynnerligt, att han ej bryr sej om någonting annat!

Jag vill minnas att en *Profet* skrifver ungefärligen som så: "*Trenne saker hafva förvånat mig: fogelns flygt uti luften, fiskens gång uti vattnet samt en ung mans väg till ena pigo*".

Om *Profeten* hade lefvat i våra dagar och fått nys derom, att man i vårt kära *Sverige*, som haft en 60-årig fred, under hvilken håg och tankerigtning naturligtvis allt mera vändt sej från det militära, *verkligen trott* på möjligheten af storartade förändringar af *Försvarsverket* utan att *"Ryssen och Köshakarne"* varit här och visat våra bondhustrur samt fiendtliga *Galejor* våra handelsmän några profbitar af den nyare tidens krigföring; utan att man, genom mindre *Öfvergångsformationer*, visat folket i orterna hvad det är fråga om och huruledes det verkar; utan att man, genom *inverkan på ungdomen*, försökt bereda sakens framtida genomförande.... d. v. s. att man *verkligen trott på* att svensken skulle i denna väg göra mycket mera än fransman, tysken och dansken, som alla tvingades till det storartade genom krigsnöd; *verkligen trott på*, som signora *Adina* uttryckte sej: *"att en väderqvarn går utan väder"*.... *så hade han nog förvånat sej för fjerde gången!*

Om *Profeten* sedan fått hum om att min kära *Calle*, som vill blifva krigsman, ej frågar det minsta efter, hvarken: *Konung Carl XIV Johannis* eller den "brunögda flickan".... generalernas eller signorinornas spekulationer.... in- och utländska gymnastiklärares, stallmästares och fäktmästares spekulationer.... hvad som utrikes eller inrikes anordnats för militären, t. o. m. hvilka de män voro, som införde potatis vid *Matinrättningen*, så hade han nog tyckt det vara besynnerligt; men om någon påstått, att det i *Sverige* finnes en hel mängd sådana *Callar*, hade han säkerligen svarat: *omöjligt!!*.... dels emedan det är *nära på otänkbart* i ett land, med en sådan krigshistoria, dels derföre att, om detta *nära på otänkbara* verkligen skulle blifvit tillfinnandes, så är det *fullkomligt otänkbart* att en så upplyst folkstam, som den svenska, skulle under detta beklagliga förhallande och då den velat stärka sitt *Försvars-*

verk, motverkat, understundom t. o. m. förlöjligat verksamheten hos t. ex. *P. Ling* m. fl. som, i likhet med de italienska fäktmästarne, sträfvat för att uppehålla och utveckla icke hufvudsakligen *Kroppskraft*, utan *Lifsungdomens*, *kraft*. denna kraft som, enligt den lilla neapolitanska fiskaregossen *Pietros* svar i examen: icke så noga räknar stegen, då någonting skall utföras, samt färgar verlden i glada, varma och lifliga färger, under det att han bråkar med sin kontrafäktning emot *Döden*. Detta motarbetande och förlöjligande bevisade ju: *arbetets öfverflödighet?*

Jag tror nog, för min del, alldeles detsamma som jag antagit att *Profeten* skulle yttrat och som så många andra dels synas tänka, dels yttrat, nemligen: att de der herrarnes *lifskrafts-bråk* hitintills varit i vårt kära *Sverige* fullkomligt onödigt, endast ett öfverflödigt "*surrande*" . . . . men möjligt är måhända att, i en mycket *aflägsen framtid*, förhållandet förändras och för landet randas en tidsperiod, då litet hvar ej frågar efter annat än det, som *Calle* nu frågar efter, och hvilken vi kunna kalla: *Callarnes tidehvarf*.

I tidehvarfvets *tête* komma väl *Rust- och Rotehållare*, med sina *Knektekontrakter*, och tala ungefärligen som så: Om våra söner och drängar skola utgöra större *exercisonera* än förr, så skola vi naturligtvis hafva ersättning; ty dessa ökade *besvär* strida emot de *friheter*, som tillförsäkras oss i dessa *kontrakter*.

Derefter komma väl åtskilliga andra medborgare, som äfven välsignats med söner och drängar, men ej med *Knektekontrakter*, och tala ungeförligen som så: För oss hade det nog varit särdeles bra om, då 1812 års Beväringslag uppgjordes, *Rust- och Rotehållare* "*passat på luntan*" *och skaffat in en fast öfningstid efter deras sinne*, med hvilken vi nog blifvit fullt belåtna; men då de det ej gjorde, böra väl äfven vi nu få en ersättning, ehuru möjligen något

mindre, för våra söners och drängars förhöjda *exercisonera*, som särdeles menligt inverka på vår rörelse.

Sedan komma väl en mängd värnpligtiga söner och drängar och tala ungefärligen som så: *Hvarför ska' far (eller: husbond') ha ersättning för att ja' ska' ut på Heda å exccra bevärning, dubbelt opp mot hva' de andra gjorde i våras ett år se'n? Dä' ä' väl ja', som ej får sitta hemma vid spisen, som bör ha ersättning för förhöjda excisonera?*

Så komma väl alla skolpojkar och tala ungefärligen som så: *Hvarföre ska' gymnastikläraren få ersättning å inte ja'? Han bara kommenderar; men ja' ska' klättra å hoppa .... Ja' bör ha större ersättning än han; ty ja' har mycket större gymnastik-onera!*

Om ock då denna kolonn i en aflägsen framtid möjligen defilerar genom tiden, synes det mej vara mycket orätt om man då öfveröser en *viss afdelning* af densamma, från *tête- till köafdelningen*, med beröm eller klander, utan det är väl *hela kolonnen* som, för dess visade jemna hållning och uppmärksamhet på rigtroten: *Egen fördel*, bör berömmas eller klandras? Denna *allmän-anda* som orsakar, att om *kö-afdelningen* sändes till têten och förses med *Knektekontrakter* samt *tête-afdelningen* till kön för att *gymnastisera*, så förhålla sej genast de aflösande så, att man ej märker att en aflösning egt rum .... *Det är väl denna kolonnens allmän-anda, från têten och till kön, som bör berömmas eller klandras?*

Ännu hafva visserligen ej några tecken, hvarken på himmelen eller på jorden, antydt, att *Callarnes tidehvarf* är i antågande; men om man i en mera eller mindre aflägset belägen framtid kommer att förmärka sådana och då hvarken får en uppryckande hjelp af "*Ryssen och Köshakarne*", eller vill begagna sej af *uppryknings-metoder,*

erinrande om de italienska fäktmästarnes.... så är jag rädd, så rysligt rädd för, att det under denna tidsperiod kan komma att gå med dess *Försvarsverks* så väl stor-artade som husbehofsförändringar ungefärligen så, som det giek med mina rekryter der nere på *Gården*, då jag efter ett nytt reglemente ville öfva dem i en ny vändning, som hvarken jag eller de hade någon säker och klar kännedom om.... *voro mogna för.*

Anmälan.

Meningen med skriften: *Samtal emellan konstapeln Kask och gossen Calle,* är: att försöka behandla gymnastiska och militära ämnen i en så beskaffad *form,* att ungdomen, särdeles vid Elementarläroverken, genom *frivillig läsning* meddelas några till dessa ämnen hörande *hufvudbegrepp.*

Skriften afser hufvudsakligen *Elementar-läroverken* derföre att, i allmänhet, blifvande Riksdagsmän samt militära och civila tjenstemän, d. v. s. de personer, som framdeles skola lagstifta för, eller utföra hvad som lagstiftats för våra blifvande arméer, genomgått något af dessa läroverk.

Skriftens *form* afser frivillig läsning derföre, att flertalet skolmän anser, att det ej går an att införa militärämnen vid *Elementarläroverken.* Denna omständighet tillsammans med den, att det synes kunna blifva fördelaktigt för *Försvarsverket* om de personer, som framdeles skola lagstifta för, eller utföra hvad som lagstiftats för detsamma, i ungdomsåren fått uppmärksamheten fästad på några dithörande *hufvudbegrepp,* har gifvit anledning till skriftens utgifvande och den begagnade *formen,* hvilken bör betraktas som en *försöks-form.*

"Om man vill motverka *religiös vidskepelse,* öfvertro och vantro, bör väl ungdomens undervisning i naturvetenskaperna vara ett fördelaktigt medel? Om man vill motverka *gymnastisk vidskepelse,* öfvertro och vantro med afseende å metoder, handvapen, m. m., bör väl en lämplig inverkan på ungdomens uppfattning af allt detta vara ett fördelaktigt medel? Om man vill motverka *militärisk vidskepelse,* öfvertro och vantro med afseende å metoder, taktiska vapen, m. m., bör väl äfven en lämplig inverkan på ungdomens uppfattning af allt detta vara ett fördelaktigt medel?"... skrifver en utländsk författare och tillägger: "*Vi anse, för vår del, att ett motverkande af all vidskepelse är af stor vigt för Framtidsarméerna*".

1:sta häftet afser: elever vid *Elementar-läroverken* af 12 à 14 års ålder.

Följande häften: äldre elever vid samma läroverk, äfven som *Studenter, Kadetter, Volontärer,* m. fl. tillhörande beväringsåldern.

Utgifvaren.